

**MARSHALL YARDIMI ÇERÇEVESİNDE YAYIMLANAN
ESERLERİN ÇOCUK EDEBİYATI
AÇISINDAN İNCELENMESİ
Hatice KARABULUT
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN**

T. C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MARSHALL YARDIMI ÇERÇEVESİNDE YAYIMLANAN ESERLERİN
ÇOCUK EDEBİYATI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hazırlayan
Hatice KARABULUT

Danışman
Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN

Afyonkarahisar, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum“**Marshall Yardımı Çerçevesinde Yayımlanan Eserlerin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi**”adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

25/04/2019
Hatice KARABULUT
İmza

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Jüri Üyeleri

Türkçe Eğitimi anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Hatice Karabulut'un, **“Marshall Yardımı Çerçevesinde Yayımlanan Eserlerin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi”** başlıklı tezi . . . . / . . . . / . . . . tarihinde, saat . . . . . da Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Celal DEMİR
MÜDÜR

ÖZET

MARSHALL YARDIMI ÇERÇEVESİNDE YAYIMLANAN ESERLERİN ÇOCUK EDEBİYATI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hatice Karabulut

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI

Nisan 2019

Danışman: Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN

Çocuk edebiyatı, çocuğun duygu, düşünce ve eğitim dünyasında oldukça önemli bir işleve sahiptir. Çocuklara seslenirken çocuk bakış açısını yakalayan, özgün bir konuyu özenli bir biçimle işleyen edebî ürünler, okuyucularını düşündürüp eğlendirirken onların kişilik gelişimleri üzerine de önemli katkılarda bulunur.

Bu çalışmada, Amerikan Bord Neşriyat tarafından yayımlanan ve Marshall Yardımı çerçevesinde dilimize İnci Saltıkgil'in çevirdiği *Mehmet ile Meral* serisinden 14 çocuk kitabı incelenmiştir. 1955-1960 yılları arasında Türkçeye çevrilen *Mehmet ile Meral* serisi çocuk edebiyatımız açısından büyük önem taşımaktadır. Nitekim söz konusu dönemde çocuk edebiyatı yayınlarımızın sayısı göz önüne alındığında *Mehmet ile Meral*'in önemli bir açığı gidermeye çalıştığı söylenebilir.

Bu tezde, yayımlanmasının üzerinden yaklaşık altmış yıl geçmesine rağmen biçim, içerik ve çocuk edebiyatı açısından incelenmemiş olan *Mehmet ile Meral* serisi çocuk kitapları ele alınmıştır. Marshall Planı çerçevesinde basılan söz konusu çocuk kitaplarıyla ilgili olarak yapılan bu çalışmada, incelenen 14 çocuk kitabının çocuklara hangi konuları anlattığı ve bu konuları nasıl anlatmaya çalıştığı çocuk edebiyatı kriterleri göz önüne alınarak incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çocuk, çocuk edebiyatı, değer, değerler eğitimi, Marshall Planı ve Amerikan Bord Neşriyat

ABSTRACT

A RESEARCH OF CHILDREN'S BOOKS THAT WERE PUBLISHED IN THE TITLE OF MARSHALL AID IN TERMS OF CHILDREN'S LITERATURE

Hatice KARABULUT

AFYON UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIALSCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH EDUCATION

April 2019

Advisor: Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN

Children's literature has an important function in the world of emotions, thoughts and education of the child. While addressing children, literary products that capture a child's perspective and process an original subject with great care, make an important contribution to their personality development while making their readers think and entertaining.

In this study, 14 children's books from *Mehmet and Meral* series which were published by American Bord Publications and translated by İnci Saltıkgil in the frame of Marshall Aid were examined. *Mehmet and Meral* series, which were translated into Turkish between 1955 and 1960, are of great importance for our children's literature. As a matter of fact, when we consider the number of children's literature publications, it can be said that *Mehmet and Meral* are trying to solve a significant gap.

In this thesis, although some sixty years have passed since its publication, *Mehmet and Meral* series children's books which are not examined in terms of form, content and children's literature are discussed. In this study, which was conducted in relation to the children's books published within the framework of the Marshall Plan, 14 children's books were examined by considering the children's literature criteria, which subjects they tried to explain.

Keywords: Child, children's literature, value, values education, Marshall Plan and American Bord Publication.

ÖN SÖZ

Günümüz teknoloji çağında insanoğlu başta bilgi olmak üzere pek çok veriye kolayca ve hızla erişebilme olanağına kavuşmuştur. Makineleşen dünyaya rağmen kitap, değerini yitirmediği gibi, özellikle çocukların eğitiminde önemini artırarak sürdürmektedir.

Çocuk edebiyatı, çocuğa edebî bir zevk ve estetik bir haz kazandıran önemli bir alandır. Çocuk edebiyatı aracılığıyla çocuklar, okuduklarını anladıkları kadar anladıklarını da yaşamlarına aktarmaya çalışırlar. Bunun yanında, erken yaşta kaliteli, sanat değeri olan kitaplarla tanışan çocuklar okuma alışkanlığı gelişmiş bireylere sahip bir toplumun da önünü açar. Kitap okuyan çocuk, edebiyatın evrenine girecek, güzel ve çirkinini ayırmaya çalışacak, edebî ürünlerdeki gizemli dünyayı yorumlayıp buradan haz almaya başlayacaktır. Çocuk okuduklarıyla kendi dünyasını sürekli yenileyecektir. Bu dönemde edebiyatın ne demek olduğunu izah edemese de okuduğu eserlerden aldığı tadı çevresine bir şekilde yansıtacaktır. Etkilendiği durumları arkadaşlarıyla veya ailesiyle paylaşacaktır. Bu paylaşımın çocuk kendini edebiyat dünyasının içinde hissedecektir.

Günümüzde çocuk edebiyatına verilen değer artmıştır. Çocukların eğlenme ve öğrenmeleri için 1950'lerde yabancı dilden birçok kitap Türkçeye kazandırılmıştır. Bunlardan biri de Verna Hills ve Sophia Fahs tarafından uyarlanarak yazılmış olan '*Martin and Judy*' (*Martin ve Judy*) adlı serinin, İnci Saltıkgil tarafından '*Mehmet ile Meral*' adıyla Türkçeye çevirisi. Bu kitaplar Amerikan Bord Neşriyat tarafından Türk Ticaret Postası Matbaası'nda İstanbul'da bastırılmış ve okurlara sunulmuştur. On dört öyküden oluşan bu eserlerin içerisinde D. Blatter'in yazdığı *Baba Ocağı* ve sonuncusu olan F. H. Burnett tarafından yazılan '*Mavi Çiçek Ülkesi*' adlı bir öykü de vardır. Bu öykülerinde çevirmeni İnci Saltıkgil olduğu için incelemeye dâhil edilmiştir. Bunun yanında '*Mehmet ile Meral*' serisinin on üçüncü sayısı olan '*Her İşte Allah*' öyküsü de '*Verna Hills*' tarafından yazılmış '*Sofi Huri*' tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Eserler çizgisel bir şekilde '*Mehmet ve Meral*' in başından geçen olayları ve büyüme çağında yaşadıklarını ele almıştır.

Mehmet ile Meral serisi küçük anlatılardan oluşmaktadır. Bu anlatılar arasında birbirini takip eden bir sıra görülmektedir. Çeviri sırasında bu anlatılar Türk kültürüne, geleneklerine ve millî değerlerine uyarlanmaya çalışılmıştır. Eserler, Amerikan Bord Neşriyat tarafından 'Marshall Planı' bünyesinde tercüme edilmiş ve çocuk edebiyatı alanındaki eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır. Söylenilenlere dayanak oluşturması amacıyla, çalışmanın sonuna incelenen eserlerin kısa özetleri eklenmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasında bana destek olarak ilgi ve özverisini hiçbir zaman eksik etmeyen danışmanım Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN'a, değerli hocalarım Prof. Dr. Celal DEMİR'e, Arş. Gör. Erhan AKDAĞ'a ve her zaman yanımda hissettiğim aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	iii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ.....	vii
GİRİŞ.....	12

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. DEĞERLER EĞİTİMİ	15
1. 1. DEĞER KAVRAMI.....	15
1. 2. DEĞERLER EĞİTİMİ.....	15
1. 3. DEĞER VE KÜLTÜR	17
2. EDEBİYAT.....	19
3. EDEBİYAT VE TOPLUM.....	21
4. MİSYONERLİK	22
5. AMERİKAN BORD NEŞRİYAT.....	24
5.1. MİSYONERLİK FAALİYETLERİNDE BULUNAN DİĞER KURUM ve KURULUŞLAR.....	26
6. MARSHALL YARDIMI	27
7. FULLBRİGHT EĞİTİM ANTLAŞMASI	29

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK ve EDEBİYAT

1. ÇOCUK.....	32
2. ÇOCUK PSİKOLOJİSİ VE RUH SAĞLIĞI	33
3. ÇOCUK EĞİTİMİ.....	36
4. ÇOCUK VE KİTAP	37
5. ÇOCUK EDEBİYATI	39
6. ÇOCUK EDEBİYATININ HEDEFLERİ	41
7. ÇOCUK EDEBİYATINI OLUŞTURAN TEMEL ÖGELER	42
8. ÇOCUK EDEBİYATI TÜRLERİ.....	43
9. ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI.....	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

1.ÇEVİRİ ESERLERİN YAZAR VE ÇEVİRMENLERİNİN KISA BİYOGRAFİLERİ.....	50
--	----

1. 1. SOPHIA LYON FAHS'IN HAYATI (1876-1978)	50
1. 2. VERA HILLS'İN HAYATI	52
1. 3. FRANCES HODGSON BURNETT'İN HAYATI	52
1. 4. İNCİ SALTIKGİL'İN HAYATI	53
1. 5. SOFİ HURİ'NİN HAYATI (HALEP 1897-1983 ATİNA).....	53
1. 6. DOROTHY BLATTER'İN HAYATI (1901-1977).....	54
2. İNCELENEN ESERLERİN ÖZETLERİ	55
2. 1. <i>BABA OCAĞI</i>	56
2. 2. <i>MAVİ ÇİÇEK ÜLKESİ</i>	57
2. 3. <i>KOMŞU ÇOCUKLAR</i>	58
2. 4. <i>KÜÇÜK ABLA</i>	58
2. 5. <i>GECE VE GÜNDÜZ</i>	60
2. 6. <i>CEP HARÇLIĞI</i>	61
2. 7. <i>HASTALIKTA SAĞLIKTA</i>	62
2. 8. <i>NE GÜZEL DÜNYA</i>	63
2. 9. <i>BÜYÜK SIR</i>	65
2. 10. <i>BÖCEK DÜNYASI</i>	65
2. 11. <i>AKIL ERMEZ ŞEYLER</i>	67
2. 12. <i>OKUL YAŞINDA</i>	68
2. 13. <i>SAYGI VE DİKKAT</i>	70
2. 14. <i>HER İŞTE ALLAH</i>	72
3. DİNİ DEĞERLER	75
3. 1. DİNİ KONULARA DUYARLIK	75
3. 2. DUA	76
3. 3. İMAN	77
3. 3. 1. Allah İnancı.....	77
3. 4. GÜZEL / KÖTÜ AHLAK.....	83
4. SOSYAL DEĞERLER	84
4. 1. ARKADAŞLIK	84
4. 2. CESARET	85
4. 3. ÇALIŞKANLIK	86
4. 4. DAYANIŞMA.....	87
4. 5. DOĞA SEVGİSİ	88
4. 6. DÜRÜSTLÜK.....	89
4. 7. DÜZENLİLİK	91
4. 8. EMPATİ (DUYGUDAŞLIK)	91
4. 9. FEDAKÂRLIK.....	94

4. 10. GÜVEN	95
4. 11. İYİLİK	96
4. 12. İZİN ALMA	96
4. 13. ÖZGÜVEN	97
4. 14. PAYLAŞMA	97
4. 15. SABIR	100
4. 16. SAYGI	100
4. 17. SEVGİ	101
4. 18. SIR TUTMA	103
4. 19. SORUMLULUK	103
4. 20. ŞEFKAT	105
4. 21. TEMİZLİK	107
4. 22. TUTUMLULUK	108
4. 23. VEFA	109
4. 24. YARDIMLAŞMA	109
5. DİL VE ANLATIM	113
5. 1. ANLATIM BOZUKLUKLARI	113
5. 2. YAZIM YANLIŞLARI	115
5. 3. ÇEVİRİ YANLIŞLARI	123
5. 4. KÜLTÜREL FARKLILIKLAR	124
5. 5. BASIM HATALARI	125
SONUÇ VE ÖNERİLER	
1. SONUÇ	126
2. ÖNERİLER	132
KAYNAKÇA	133
EKLER	142
EK 1: Amerikan Misyoner Okullarının Tablosu	142
EK: 2 Türkiye ile ABD Arasında İmzalanan Anlaşması	147
EK: 3 TBMM Tutanak Dergisi	152
EK: 4 Yazarların Fotoğrafları	173
EK: 5 Vatani Hizmet Aylıkları V Cetveli	178
EK: 6 Amerika-Türkiye Eğitim Anlaşması	183
EK: 7 İncelenen Kitaplardan Örnekler	197

KISALTMALAR

ABCFM	American Board Of Commissioners For Foreign Missions
AEŞ	<i>Akıl Ermez Şeyler</i>
BD	<i>Böcek Dünyası</i>
BO	<i>Baba Ocağı</i>
BS	<i>Büyük Sır</i>
CH	<i>Cep Harçlığı</i>
GG	<i>Gece Gündüz</i>
HİA	<i>Her İşte Allah</i>
HS	<i>Hastalıkta Sağlıkta</i>
KA	<i>Küçük Abla</i>
KÇ	<i>Komşu Çocukları</i>
MÇÜ	<i>Mavi Çiçek Ülkesi</i>
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
NGD	<i>Ne Güzel Dünya</i>
OY	<i>Okul Yaşında</i>
s.	Sayfa
SD	<i>Saygı ve Dikkat</i>
SEV	Sağlık Eğitim Vakfı
vd.	ve diğerleri
vs.	vesaire
Y. M. C. A	Hıristiyan Genç Erkekler Cemiyeti
Y. W. C. A.	Hıristiyan Genç Kadınlar Cemiyeti

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde tezin problem durumu, problem tümcesi, alt problemler açıklanmış; tezin amacı ve önemi belirtilmiştir.

Çocuk edebiyatındaki problemleri çözebilmek için öncelikle eğitim sisteminde düzenlemeler yapılmalıdır. Çünkü bir milletin kalkınması ve gelişmesi o milletin eğitim sistemi ile yakından alakalıdır. Sağlıklı ve tutarlı bir eğitimin olması, çocukların düşünce dünyasını ve geleceğini şekillendirecektir. Çocuklar da yarının yetişkinleri olarak kendi ülkelerinin gelişiminde birer özne olacaklardır.

Edebî ürünler içerisinde çocukların en çok faydalanabileceği türlerin başında hiç kuşkusuz 'öykü' gelmektedir. Öyküler, çocuğu gerçek ya da gerçeğe yakın olaylara götürerek çocuğa hayatın içinden kesitler sunar. Çocuk, edebî üründeki kahramanı rol model olarak alır. Kendisini kahramanın yerine koyar. Kahramanla aynı düşüncelere sahip olan çocuk, yaşamını da bu doğrultuda şekillendirir. Bu nedenle yazarlar tarafından seçilen kahramanların özenle seçilmesi ve çocuğun ihtiyaçlarına cevap vermesi gerekir.

Anlatılar, çocuğun dünyasına seslenirkenbulunduğu dönemin şartlarını göz önünde bulundurması gerekir. Günümüzde bilgiye ulaşmak çok kolaydır ancak bununla birliktebilgi kirliliği de mevcuttur. Sosyal medya vb. olanaklara ulaşmak son derece kolaydır. Bu hız nedeniyle bilgi kirliliği de çoktur. Bundan elli yıl öncesine gidildiğinde ise akıllı telefon, tablet gibi elektronik eşyalar yoktur. Bilgi paylaşımıbu kadar hızlı olmadığı için bilgi kirliliği de daha azdır.

1980'li yıllara kadar çocuk bakış açısını yakalayan eserler sınırlı sayıdadır. Tanzimat dönemi ve Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında içerisinde çocuğun yer aldığı anlatılar 'çocuk edebiyatı' ürünü olarak kabul edilmiştir. 1950'li ve 1960'lı yıllarda da çocuk edebiyatında çocuklar için yazılmış eserleryeterlisayıda değildir. Bu nedenle, o yıllarda 'Amerika' kaynaklı bir yardım olan 'Marshall Yardımı'ndanfaydalanılmıştır. Bu yardım ile okumaya yeni geçen çocuklar için'basit öykü serileri' hazırlanmıştır. Sınırlı sayıda çıkarılan bu eserlerin basımı, yayımı ve dağıtımınıAmerikan Bord Neşriyat tarafından yapılmıştır.

Amerikan Bord Neşriyat tarafından yayımlanan ve dağıtılan buöyküler *Basit Öyküler Serisi*'nden oluşmaktadır. *Basit Öyküler Serisi*'nde yer alan *Martin and Judy(Mehmet ile Meral)* adlı eser İnci Saltıkgil tarafından çevrilmiştir. Bu çalışmada, bugüne dek ele

alınmamış olan bu seri incelenmeye çalışılmıştır. Bu eserlerin çocuk edebiyatı ve değerler eğitimi açısından uygunluğu irdelenmeye çalışılmıştır. Eselerde şu problemin çözümü aranmıştır.

1950-1960 yıllarında İnci Saltıkgil tarafından Türkçeye çevrilip uyarlananeserlerin çocuk edebiyatı, karakter ve değerler eğitimi açısından önemi nedir?

Alt problemlerini ise;

Mehmet ile Meral'in çocuk edebiyatındaki yeri ve önemi nedir?

Mehmet ile Meral'in içeriği pedagojik açıdan çocuklar için uygun mudur? soruları oluşturmaktadır.

Araştırmanın amacı, 1950-1960 yılları arasında Amerikan Bord Neşriyat tarafından yayımlanan çocuk edebiyatı eserlerinin ülkemiz insanının inançlarına, kültür ve değerlerine uygunluğunu tespit etmek, dil ve anlatım özelliklerini incelemektir.

Araştırmanın kapsamını 1950-1960 yılları arasında Verna Hills'in yazdığı ve dilimize *Mehmet ile Meral* olarak çevrilen kitap serisine ek olarak Frances Hodgson Burnett'in *Mavi Çiçek Ülkesi* ve Dorothy Blatter'in *Baba Ocağ* adlı eserleri oluşturmaktadır. Sayısı 14 olan eserlerin 'değerler eğitimi' açısından incelenmesi bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

“Araştırma, çeşitli problemlere çözüm bulmak amacıyla verilerin toplanması, sınıflandırılması ve analizi yoluyla yeniden sentezidir” (Şirin, 2000: 49). Model ise “ideal bir ortamın temsilcisi olup, yalnızca önemli görülen değişkenleri içine alacak şekilde, gerçek durumun özetlenmiş halidir” (Karasar, 2012: 76).

Bu çalışmada nitel araştırma modellerinden ‘Tarama Modeli’ kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da günümüzde varlığı devam eden bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Tarama modelindeki yöntem soru cümlelerinden oluşur. Bu sorular; ‘ne, nedir, neden olur/oluşur, neyle ilgilidir’ şeklindedir.

Evren “araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür” (Karasar, 2012: 109). Örnekleme ise “belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir” (Karasar, 2012: 110). Bu çalışmanın evrenini 1950-

1960 yılları arasında Bord Neşriyat tarafından yayımlanan çocuk kitapları oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini, İnci Saltıkgil tarafından Türkçeye çevrilen on dört (14) çocuk kitabı oluşturmaktadır.

Araştırmada, inceleme konusu olan çeviri eserler Ankara Millî Kütüphane'den temin edilmiştir. 14 kitaplık bu seri, tarama yöntemi esas alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Verilerin değerlendirilmesiyle elde edilen değerler, konu başlıklarına göre sınıflandırılmıştır. Araştırma için gerekli veriler kaynak taraması yoluyla elde edilmiştir. Değerler eğitimi, çocuk edebiyatı, çocuk öyküsü, İnci Saltıkgil ve Verna Hills'in hayatı gibi konularda ilgili kaynaklar için AMK, kütüphaneler ve internet ortamındaki kaynaklardan yararlanılmıştır. Konuyla ilgili tezlere Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi'nin elektronik tez tarama arşivinden ulaşılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. DEĞERLER EĞİTİMİ

1. 1. DEĞER KAVRAMI

Her milletin, her uygarlığın yüzyıllar içinde oluşturduğu değerleri, değer yargıları vardır. Bu değerler nesilden nesile aktarılarak devam eder.

Değerler eğitimi, anne ve baba ile başlar. Daha sonra okullarda öğretmenler aracılığıyla ve çeşitli yaşantılarla sürdürülür. ‘Değer’ kavramı *Türkçe Sözlük*’te şu şekilde tanımlanmaktadır:

1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.
2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, paha.
3. Yüksek ve yararlı nitelik.
4. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse.
5. Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey.
6. Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayısı ile anlatımı (TDK, 2005).

Millî Eğitim Bakanlığının yayımlamış olduğu *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*’te ise şöyle tanımlanmaktadır:

1. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, paha, bedel.
2. Şeref, itibâr, haysiyet gibi bir kimsenin sâhip olduğu üstün vasıflar, kıymet, ehliyet, kabiliyet.
3. Kıymet hükmü; önem, kıymet ifâde eden hüküm.
4. Kıymet ifâde eden, kıymetli, önemli nesne.
5. Lâyık; muâdil, mukabil.
6. Şu veya bu kıymette olanın değerine bulunan, ona denk, eşit, bir şeyin tam karşılığı”dır (Karahan vd. , 2004).

1. 2. DEĞERLER EĞİTİMİ

İnsan sosyal bir varlıktır. İlk çağlardan günümüze kadar hep topluluk hâlinde yaşamıştır. Topluluk hâlinde yaşamak bir milletin sosyal yapısını şekillendirir. Türklerde sosyal yapı birbirine zincirlerle bağlanmış halkalardan meydana gelmektedir. Bu zincirin ilk halkası, ailedir. Bir aileyi incelemek, bulunduğu topluluğu incelemek gibidir.

Bir devletin yapısını bir aile özetler. Aile; devletin küçültülmüş hâlidir. Türkler, bir ailenin evini/yuvasını kendi çadırı olarak kabul ederken; bir devletin evini/yuvasını da yeryüzünün tamamı olarak kabul eder.

Toplumun en küçük yapısı olan aile, değerler eğitiminin başlangıç noktasıdır. Çocuk, neyin doğru ve neyin yanlış olduğunu ilk olarak aile içinde öğrenir; sonra da toplumdaki yerini alır. Günümüzde aile ile başlayan sosyal yapı akraba, mahalle, köy ve şehirler hâlinde çoğalarak bir millet şeklini alır. Eski Türk devletlerinde ise bu yapı; aile, boy, budun ve il şeklinde sıralanmıştır.

Değer, davranış ve tutumlarda bireye yol gösteren bir kılavuzdur. Bu kılavuz yaşantılar ve toplumsal kalıplarla şekillenir. Nesnel değildir; elle tutulup gözle görülemez. Ahlaki, kültürel, ruhsal, bireysel ve toplumsal olarak çeşitli dallara ayrılır. Değer; çevreye, topluma ve ahlaka göre doğruları/yanlışları gösterir. Toplum için iyiyi ve güzel olanı belirler. Bireyi ahlaki olana yönlendirir. Ahlaki olanı bilmek için de öncelikle ahlak kavramını bilmek gerekmektedir.

Günümüzde ‘ahlak’ kavramı ‘etik’ sözcüğüyle karşılanmaya çalışılmıştır. Ne var ki ‘etik’ sözcüğü ‘ahlak’ sözcüğünün yerini tutmaz. Etik, felsefenin bir alt dalıdır ve ahlak üzerinde düşündürmektir. Ahlak ise yıllar içinde kazanılmış bir tutum ve davranış modelidir. Ahlak bir toplumun albümüdür. “Bir insanın, bir toplumun toplam olarak yanında yer alacağı bir değerler albümü her zaman olmalıdır. Bu değerler ve davranışlar albümünün tamamı da ‘ahlak’ olarak”(Uçan, 2015: 144)adlandırılır. Ahlak kavramı“yaşama sanatındaki iyi-beğeni diye adlandırılabilir ve öteki beğeni biçimleri gibi eğitimle geliştirilebilir”(Arat, 1996: 112).

Ahlak kavramının içinde yer alan değerler, çoğu zaman evrensel değerlerdir ve insanlık var oldukça bu değerler yaşayacaktır. Sözelimi, ilk Türk devletlerinden olan Göktürklerde, “könilik(adalet), uzluk(iyilik), tüzlük(eşitlik) ve kişilik(insanlık)” (Taşağıl, 1992: 103) kavramları günümüzde sevgi, saygı, adalet, yardımseverlik, hoşgörü, duygudaşlık, sorumluluk, doğruluk, dürüstlük, güven, özgüven, alçakgönüllülük, kanaatkârlık, çalışkanlık ve sabır şeklinde ifade edilmiştir.

Toplumda yer alan ahlaki değerler, bireysel değerlerle bir bütündür. Bireysel değer yargılarına bakıldığında sevgi ve saygı başta gelmektedir. Sevgi ve saygı toplumun yaşantısında bir gereksinimdir. Bu nedenle bireysel ve toplumsal değerler birbiriyle bağlantılıdır. Toplumdagörülenküçüğüne sevgi, büyüğüne saygı duymak bir değerdir.

Aynı zamandatoplumsal olan bir ahlakî değerdir. Bununla birlikte bireylerin birbirini insan olarak sevmesi ve sayması da bir değerdir. Çünkü insan kıymetlidir ve yeryüzündeki varlıkların en şerefliisidir. Bu sebeple insana insan olduğu için saygı duyulmalıdır. Saygı, devamında sevgiyi ve duygudaşlığı getirmektedir.

Geleceğin sağlıklı bireyleri olacak çocuklara da saygı duyulmalıdır. “Çocuğa saygı duymanın bir yolu da onların öğrenme biçimlerine saygı duymaktır” (Bridge, 2003: 57). Sunulan eğitim, öğreticinin bilgi ve becerisine göre verilmemelidir. Bilgiler; değerler göz önünde bulundurularak, çocuğun ilgi ve yeteneği dikkate alınarak yapılandırılmalıdır.

1. 3. DEĞER VE KÜLTÜR

Kültür, bir toplumun duygu ve düşüncelerindeki birlikteliktir. Soyut bir kavram olan kültür kavramı birçok şekilde tanımlanmıştır. Tarım’a göre; “Latince ‘colere’sözcüğünden gelen kültürün anlamı ‘sipariş, bakım, işleme’ demektir” (Tarım, 2002: 15). Güvenç’e göre;

(1) Kültür, bir toplumun ya da bütün toplumların birikimli uygarlığı’dır.

(2) Kültür, belli bir toplumun kendisidir.

(3) Kültür, bir dizi sosyal süreçlerin bileşkesidir.

(4) Kültür, bir insan ve toplum teorisidir (Güvenç, 1991: 95).

Gümüştekin’e göre;

“Kültür, toplumsal ortamın oluşumunda temel unsurdur ve insanoğlunun yaşam savaşımında yaratmış olduklarının tümüdür. Kültür, insanın düşünsel, inançsal, duygusal etkinlikleri sonucunda ortaya çıkan yaratılar, değerler ve kuşaktan kuşağa aktarılan davranışlar bütünüdür. Kültürel değerlerin yeni kuşaklara iletilmesinde aile büyük sorumluluk taşır. Aile, ekonomik, sosyal ve psikolojik bir birliktir” (Gümüştekin, 2015: 318).

Aile, toplumun çekirdeğini oluşturur. Aile düzeni, toplumun da düzenini belirler. Ailede oluşan değer ve kültürel yapı topluma yansır ve toplumu şekillendirir. Bu nedenle kültür, toplumsal bir olgudur. Kültür dendiğinde akla gelenek ve görenekler gelir. Çünkü toplumsal süreklilik gelenek ve görenekler sayesinde devam ettirilir. “İşte bundan ötürü,

kültürün tarihi bir varlık alanı olduğu önerilmiştir. Her kültürün yaradılışa uzanan dolaylı bir geçmişi vardır” (Güvenç, 1991: 104).

Kültürden söz edebilmek için -kültür ögesinin olabilmesi için- önce bir topluluğun ya da bir milletin olması gerekmektedir. Millet; dil, din ve düşünce birliğinin aktarımıdır. Kültür ise bir milletin yaşayış biçimini şekillendirir. Kültür “kişinin bağlı olduğu (millet denilen) büyük grubun benimsediği, din, ahlak, tarih, töre an’ane ve sanat anlayışı gibi manevi öğelerle, maddî kimlikteki sosyal yapı taşlarının bütününden meydana gelir” (Bilgiseven, 2005: 9).

Bir milletin birlikte yaşamaya çalışması bazı kuralları beraberinde getirir. Toplumsal yaşam ise bu kurallar bütünü çerçevesinde oluşur. Toplumsal düzen de bu kurallarla, belli bir kültür ile sağlanır. Bu yaşantı toplumsal düzeni sağlar ve içinde bulunduğu toplumun kültürü şekline dönüştür. Oluşan kültür, o toplumun millî değeri olur. Nermi Uygur’a göre;

“Kültürün genel karakteristiklerinden biri, bu günün kültürünün geçmişten bize aktarıldığıdır ve her toplumun geçmişteki deneyimleri dolayısıyla tarihi ve içinde yaşadığı fiziksel koşulların çeşitliliği toplumlardaki kültürlerin farklı oluşlarının bir nedenidir. Hiç kuşku yok ki insan toplumlarının değişik sorunlarla karşı karşıya kalması ve bunların hal çarelerini ararken değişik kültür geliştirmiş oldukları ve coğrafi koşulların ve tarihi deneylerin farklı oluşu kültürlerin farklı oluşunun bir nedenidir” (Uygur, 1984: 17-18).

Her milletin kendi içinde benimsediği değer yargıları vardır. Türklerde var olan değer yargılarını kurallaştırmışlardır. Bu kurallara da ‘töre’ demiştir. Yüzyıllar sonra çeşitli milletler de insanlar arasında düzen oluşturmak için birtakım kurallar bütünü oluşturmuştur. Bunlardan birisi Birleşmiş Milletler tarafından 1948 yılında yayımlanan ‘İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’dir. Bu beyannamede halkın daha iyi yaşayabilmesi için hak, adalet, eşitlik, özgürlük gibi maddelere yer verilmiştir. Türklerin töresinde yer alan haklar ile beyannamede yer alan haklara bakıldığında kurallar arasında benzerlikler görülür. Örneğin;

“İnsan Hürriyeti ile ilgili I. maddesine; yaşamak hürriyeti ile ilgili 3. maddesine, kulluk ve kölelik ile ilgili 4. ; kanun önünde herkesin eşit olması ile ilgili 7. ; ailenin cemiyetin temel unsuru olması ile ilgili 16b. ; her şahsın fikir, din ve düşünce hürriyetine sahip olması ile ilgili 18. Her şahıs memleketin kamu hizmetlerinden eşitçe yararlanır hususu ile ilgili 21b. ve

sosyal güvenlikle ilgili 29a. ” (Güngör, vd. , 1992: 220) maddelerinin aynı olduğu görülmektedir.

Türklerin İslamiyet’i kabul etmesi, Türk kültür tarihinin en önemli olayıdır. Türkler, İslam’ı kabul ettikten sonra Osmanlı/İslam uygarlığını ortaya koymuşlardır. Bu sayede kendilerini her yönüyle geliştirerek millî ve manevî değerlerini güçlendirmişlerdir. Çünkü sosyal hayatın aksaklıkları dinî görüş ve duygularla çözülebilmektedir. “Sosyal hayatın sürtüşmesiz bir şekilde devam edebilmesi ise tevhid inancından kaynaklanan manevî değerlerin benimsenmesine bağlıdır” (Bilgiseven, 2005: 7).

Manevî değerleri benimseyen Türkler, geçmişten getirdiği adalet, saygı, sevgi, hoşgörü, eşitlik ve benzeri değerleri İslam’a uygun şekilde yeniden düzenleyerek bir bütünlüğü sağlamıştır. Bu değerlerini sosyal yaşama geçirmiştir. Bu değerler için insani, evrensel değerler de denilebilir. “Müslüman-Türk Medeniyetinin çerçevesinde meydana getirilen çalışma düzeninde emeğin ulaştığı bu yüksek mertebenin kaynağı, hiç şüphe yok ki, bu medeniyetin şekillendirerek benimsediği insanî değerlerdir” (Turan, 1993: 109).

Osmanlı/İslam uygarlığı insan merkezlidir. Başka bir deyişle insanı, insan olduğu için sevmiştir. Türkler, Allah inancıyla beraber sosyal değerleriyle dinî değerlerini birleştirmiştir. Millî ve manevi değerleri aynı potada eriterek bir kültür ortaya çıkarmıştır. Bu kültür millî ve manevi duygularla beslenerek topluma yol göstermiştir.

2. EDEBİYAT

Dil, insanların anlaşmasını sağlayan önemli bir araçtır. Dil “insanı diğer varlıklardan ayıran en temel özelliklerden birisi”dir (Çetişli, 2016: 3). “Bir toplumun kültürel yapısının ‘aynası’ olan dil’in asıl etkin yönü, kültürel yaratımda oynadığı roldür” (Tarım, 2002: 20).

Dil sayesinde birey çevresiyle iletişime geçer. Bu iletişimle beraber çevredeki yaşantılar bireyde merak uyandırır. Merak duygusu ise bireyin araştırma, öğrenme, bilme, anlama gibi ihtiyaçlarını ortaya çıkarır. Bu durum bireyi okumaya ve yazmaya yöneltir. Okumaların artması ve bunun sonucunda yazma isteği de edebiyatın doğuşuna temel oluşturur. Bu durum edebiyat binasının ilk tuğlalarının koyulmasına yardımcı olur.

Edebiyatın kökü olan edeb sözcüğü “*iyi terbiye, naziklik, usluluk, zarıflık*” (Devellioğlu, 2008: 203) anlamına gelir. Edebiyat sözcüğü; “*terbiye, görgü ve Arapçada edepkökündengelmektedir*” (Güleryüz, 2003: 24). Karaalioğlu’na göre edebiyat “*düşünce, duygu ve hayallerin söz veya yazı halinde, güzel ve etkili bir şekilde anlatma sanatı*”dır (Karaalioğlu, 1983: 219). Çetişli’ye göre “*edebiyat, dille yapılan güzel sanattır*” (Çetişli, 2002: 11). Kaya Bilgegilise edebiyat kavramını şöyle açıklamıştır:

1. Ahlakî bir manâ,
2. Dile ait ilimler,
3. Güzel yazma sanatı ve onun öğretimi,
4. Edebî yazılar,
5. Bir konu ile ilgili yayınlar,
6. Gereksiz yere sözü uzatmak, süslü sözler söylemek”tir (Bilgegil’den akt. Macit ve Soldan, 2005: 7).

Edebiyatın konusu insandır. “İnsanın yaşadığı her olay, hissettiği her duygu edebî eserin konusu olabilir” (Çılgın, 2007: 13). “Edebiyatın gerçekten de ne olduğunu anlamak için, edebiyatın yerini belirlemek için, edebiyatın öbür yazılı ürünlerden” (Uygur, 1985: 26) ayrı bir yapısının olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir.

Edebiyatın geçmişine bakıldığında “kavram olarak edebiyat sözcüğü bizde 19. yy da Tanzimat edebiyatı ile birlikte kullanılmaya başlar” (Uçan, 2008: 16). Sözlü ve yazılı edebiyat olmak üzere ikiye ayrılır. Sözlü edebiyat, yazıya geçmeden önce halk arasında söylenmiş “babadan oğla, ağızdan ağza geçerek millet içinde yaşayan ve masallar, türküler, darbımesellerden ibaret olan bir edebiyattır” (Atsız, 2011: 12). Yazılı edebiyat ise yazının bulunması ile ortaya çıkmış “çağlar boyu sözlü edebiyatla beslenmiş, sözlü edebiyattan kopmamış” (Özkırımlı, 1995: 18) bir edebiyattır.

Sözlü edebiyat ile başlayan Türk edebiyatında ilk yazılı eserler İslamiyet öncesinde verilmeye başlamıştır. Bu dönemde *Alper Tunga Destanı, Göç Destanı, Bozkurt Destanı ve Ergenekon Destanı* görülmektedir. Bu dönemi İslamî dönem edebiyatı eserleri izler. İslami dönem edebiyatının başlaması ile önemli yazma eserler görülür. İlk edebî eserler; Yusuf Has Hacib’in *Kutadgu Bilig*’i, Kaşgarlı Mahmut’un *Divanu Lugati’-Türk*’ü, Edip Ahmet Yükneki’nin *Atabetü’l-Hakayık*’ı, Hoca Ahmet Yesevi’nin *Divan-ı Hikmet*’idir. İslami dönemle birlikte parlak bir döneme giren Türk edebiyatı yüzyıllar içinde Halk Edebiyatı, Divan Edebiyatı, Tanzimat Edebiyatı, Servet-i Fünûn

Edebiyatı, MillîEdebiyat Dönemi ve Cumhuriyet Edebiyatı şeklinde bir seyir izlemiştir.

3. EDEBİYAT VE TOPLUM

İnsanlar, toplum içinde yaşarlar. Toplum bireyi, birey de toplumu etkiler. “Toplumun kültürel yapısı, bireyin dünyayı algılayış biçimini” (Güleryüz, 2003: 40) etkiler. Toplumun yaşantısı da edebiyatı şekillendirir. Toplum ve edebiyat etkileşim hâlinindedir. Edebiyatta asıl konu insandır. “İnsana bilmediğini bildirir edebiyat; yaşamı solumasını sağlar; yaşadığını anımsatır; ona vizyon kazandırır” (Bülbül vd. , 2014: 29).

Edebiyat toplumun aynasıdır. Toplumdaki yaşantı laredebiyata yansır. Halkın yaşadığı mutluluk, sevinç, özlem, acı ve kahramanlık duyguları edebiyatın içeriğini oluşturur. İlk edebî ürünlerin oluşumuna bakıldığında insanî duygular yoğun bir şekilde görülmektedir. Örneğin bir kişinin ardından yakılan s ağular acıyı, hüznü ve kederi anlatırken; güzellemelerde güzellik, aşk ve sevgi konularını işler. Taşlamalarda yergi ve iğnelemeler mevcutken; koçaklama da ise yiğitlik, cesaret ve kahramanlık konuları yer alır. Şiir alanında koçaklama olarak bilinen kahramanlık konusunu işleyen düzyazı türü ise destan adıyla bilinir. .

Bir sanatçı günlük yaşantıdan esinlenerek edebî bir ürün ortaya koyabilir. Sanatçı ürünlerinde, edebiyatın eğitici işlevini kullanır. Bu sayede günlük yaşantıdaki aksaklıkları estetik bir biçimde dile getiren sanatçı topluma yol gösterir. Eserlerinde halka doğruyu sezdirmeye çalışır. Sosyal aksaklıklara ve çeşitli problemlere dikkat çeker vesorunlara çözüm üretir. . Sanatçının, bireylere yol gösterme gücü sayesinde toplumda oluşabilecek çatlaklar kapatılır. Günlük yaşantıdan seçtiği değer yargıları da bir sanat ürününe dönüşür. Bu amaçla ‘Sanat toplum içindir’ düşüncesinden hareketle birçok sanatçı kalemını toplumu eğitmek için kullanmıştır. Ahmet Mithat Efendi ve Hüseyin Rahmi Gürpınar bu sanatçılara örnek olarak gösterilebilir

Bir milletin temel taşı olan çocuk toplumun bir ferdidir. Çocuğun, geleceğin yetişkin bir bireyi olduğu göz önünde bulundurulduğunda edebiyatın bir dalı olan çocuk edebiyatının önemi ortaya çıkar. Çünkü çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun kişilik gelişiminde etkili bir eğitim malzemesidir.

Çocuk, edebî alanda yetişirken kendi toprağından kendi kültüründen beslenmelidir. Bu sayede çocuk; kendi kültüründeki ninnilerle, ilk defa dinlediğı masallarla edebiyatta kendi yerini alır. Kendisinden beklenen, olması gereken davranışları kültürel yaşantıları bu eserlerden okur. Toplumda uyulması gereken kuralları sezer ve kendisinden beklenen davranışları sergiler.

4. MİSYONERLİK

Misyon sözcüğü Kocabaşoğlu'na göre "Latince 'Mittere' sözcüğünden türemiştir. Anlamı 'göndermek'tir. Fransızcaya 'misyon' olarak geçmiş; 'bir kimseye, bir şey yapmak için verilen özel görev' anlamını kazanmıştır" (Kocabaşoğlu, 1989: 1).

Misyon sözcüğünden gelen misyoner "bir dini ve bilhassa Hristiyanlığı yaymaya çalışan, kendini bir düşünceye, bir ideale adayan ve bunu yaymağa çalışan" (Karahana vd. , 2004: 1994) kişiye denir. "Hristiyanlığı yayma yolunda görev alan; rahip, papaz, veya din adamlarına da misyoner denir" (Kılıç, 2006: 328). Misyonerlik sözcüğü ise Türk Dil Kurumu Sözlüğünde şöyle tanımlanır; "misyoner olma durumu veya misyonerin görevi"dir (TDK, 2005: 1403).

Misyonerlik faaliyetlerini yürütmek için Osmanlı'da birçok teşkilat kurulmuştur. Bunlardan bir tanesi de Amerikan misyonerlerdir. Bu amaçla Anadolu'da çeşitli faaliyetler sürdürmüşlerdir. Misyonerlik faaliyetlerini yürütebilmek için Osmanlıyı bölgelere ayırmışlardır. Amerikan misyonerler;

"Osmanlı Türkiyesi'ni (Anadolu) üç ana misyon bölgesine ayırmışlardı. Trabzon-Mersin arasına çekilen çizginin batısında kalan bölge; Batı Türkiye Misyonu, Sivas'ın güneyinden Mersin'e, Mersin'den Halep'e çekilen doğru çizgiler içinde kalan bölge; "Merkezi Türkiye Misyonu" bölgesini oluşturmaktaydı. Antep, Halep, Adana, Urfa, Antakya ve Maraş bölgesi bu sahayı oluşturuyordu ve Antep merkezdi. Bu iki misyonun doğusunda kalan alanlar ise; Doğu Türkiye Misyonu sınırları içerisinde yer almıştır. Bu misyon bölgesinin merkezi ise; Harput'tur. Harput ile birlikte Bitlis, Erzurum, Van, Diyarbakır, Mardin şehirleri ve havalisi bu merkezin faaliyet sahası idi. Batı Türkiye Misyonu çeşitli istasyonlara ayrılmıştı. 1831'de İstanbul, 1834'de İzmir, 1835'de Trabzon, 1848'de Bursa, 1852'de Sivas-Merzifon, 1854'de Kayseri misyoner istasyonları kurulmuştu" (Kılıç, 2006: 328-342).

1953 yılına gelindiğinde ise ABD ülkemizde çeşitli okullar açmaya devam eder. Bu durumu Oktay Sinanoğlu *Bir New-York Rüyası Bye Bye Türkçe* adlı kitabında şu şekilde anlatır;

“1953'te daha ben lisede iken Türk Eğitim Derneği, Ankara Koleji, o zamanki ismiyle Yenişehir Lisesi'nde idim... 1953 yılında bu okulda büyük bir değişiklik yapıldı ve okula 15 İngiliz, Amerikan hoca geldi. Bunun kaynağının ne olduğu hâlâ ilân edilmemiştir. Türk harsı içinde, yabancı dil öğretmek ve Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarında her tarafı sarmış bulunan misyoner okullarıyla rekabet edip, Türk gençlerini buraya çekmek amacı ile kurulmuş olan bu okul Türkiye de Türk adı altında yaşayan bir misyoner okul haline getirildi. Eğitim dili İngilizce'ye çevrildi. O zamana kadar Türkiye'de yabancı okullar vardı, misyoner okulları vardı, hâlâ, da vardır, fakat Türk adını taşıyan Türk hocalarının başkalarının işini yaptığı bu şekilde bir okul yoktur... Ondan sonraki birkaç yıl içinde Anadolu'nun böyle misyoner okulunun bulunup da kapatılmış olan yerlerde Türk Milli Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim dili İngilizce olan belki bazılarında da bir iki tane Amerikan danışmanı bulunan bir takım okullar açıldı” (Sinanoğlu, 2004 213-214) (E-Kitap).

Osmanlı üzerinde birçok misyonerlik faaliyetleri sürdürülmüştür. İncelenen çalışma Amerikan Board Neşriyat üzerine olduğu için çalışması yapılan misyoner faaliyetleri sadece Amerikan misyonerleri ile sınırlandırılmıştır. Amerikan misyonerlik faaliyetlerinin gerçekleştiği istasyonlar, buldukları illere göre gruplandırıldığında aşağıdaki tablo elde edilmektedir.

“Amerikan Board’ın Türkiye Misyonları ve Misyonlara Bağlı İstasyonlar” (Temizer, 2013: 169-204).

Batı Türkiye Misyonu	Doğu Türkiye Misyonu	Merkezî Türkiye Misyonu
İstanbul	Erzurum	Antakya
İzmir	Harput	Adana
Tokat	Mardin	Antep
Kayseri	Van	Maraş
Bursa	Bitlis	Urfa
Edirne		Halep

Yozgat		Tarsus
Bahçecik		
İzmit		
Sivas		

5. AMERİKAN BORD NEŞRİYAT

19. yüzyılda, Hıristiyanlığı yaymak için Avrupa’da ve Amerika’da Protestan misyonerlik teşkilatları kurulmuştur. Bu teşkilatlar İslam coğrafyasında da çalışmalar yapmak için Ortadoğu’ya yerleşmeye başlamıştır. Bu teşkilatlardan birisi, 1810 yılında ABD’nin Connecticut eyaletinde kurulmuş ve tam adı “American Board of Commissioners for Foreign Missions”dur (Turgut, 2015: 191-220). Bu teşkilata baş harfleri kullanılarak kısaca ABCFM de denilmektedir. Teşkilatın amacı “protestanlığı önce ABD’ye daha sonra dünyaya yaymak”tır (Kuzgun ve Güher, 2015: 512).

Misyonerler çalışmalarını daha geniş kitlelere duyurabilmek için birçok eser yayımlayamıştır. ‘ABCFM’ Türkiye’deki yayınlarda, yayınevini adını *Amerikan Bord* olarak kullanmıştır. Bu teşkilat, Osmanlı Devleti’nin Protestanların varlıklarını tanınmasıyla, Osmanlıya daha çok misyoner göndermeye başlamıştır.

‘*American Board of Commissioners for Foreign Missions*’ olan teşkilat, bilimsel olarak yaptığı çalışmalarında ‘ABCFM’, ‘*Amerikan Board*’ veya ‘*Amerikan Kurul*’ şeklinde adını kısaltarak kullanmıştır. 1940’tan sonra yayınevini adı ‘*Amerikan Bord Neşriyat*’ olarak geçmektedir. İncelenen yayınlar da *Amerikan Bord Neşriyat* adı altında yayımlanmıştır. ‘Amerikan Bord Neşriyat’ın adı 1966’dan sonra “Redhouse Yayınevi olarak” (www. redhouse. com. tr) değiştirilmiştir. Birçok alanda eser veren Redhouse, 1960’lı yılların sonuna doğru Erbakan’ın parti kurmaya hazırlandığı bir dönemde “tasavvuf kitapları yayımlamaya” (Özakıncı, 2017: 422) başlar. 1997 yılına kadar yayın hayatına devam eden Redhouse, Amerikan Bord kurumlarının SEV(Sağlık ve Eğitim Vakfı)’e devredilmesiyle vakıf himayesine girer.

1812 yılında faaliyete başlayan ‘*Amerikan Bord Neşriyat*’ birden fazla kolda faaliyet göstermiştir. Bunlar ‘Konya Amerikan Hastanesi, Robert Koleji, İstanbul Koleji, Suriye Protestan Koleji’dir.

Misyonerler, Osmanlıda açtıkları eğitim kurumlarının yardımıyla toplum üzerinde olumlu bir etki oluşturmaya ve topluma kendilerini sevdirmeye çalışırlar. Bu kurumlarda Hıristiyanlık eğitimi verirken etnik ayrımcılığı da göz önünde bulundurup siyasi amaçlı politikalar da izlemişlerdir. Ülkede çeşitli illerde faaliyetlerini sürdürmeye başlamışlardır. Bu şehirlerden biri Urfa'dır. Urfa'da eğitim verilirken hem halkın sempatisi kazanılmaya çalışılmış hem de 'Ermeni' yandaşlığı yapılmıştır. Ermenilere verilen destek ile Osmanlıyı içten çökertmenin adımları yavaş yavaş atılmaya başlanmıştır. Böylece Ermeniler aldıkları eğitimle tebaası oldukları devlete ve ülkeye hizmet etmek yerine, devletine karşı gittikçe yabancılaşan düşmanca bir ruh hali içine girmişlerdir (Turgut, 2015: 191-220).

Misyonerlik faaliyetlerinin yürütüldüğü önemli şehirlerden birisi de İzmit'tir. İzmit Batı Türkiye Misyona bağlı bir istasyondur. Teşkilatın ilk faaliyetleri 1832 yılında misyonerler tarafından basılan *Sütçünün Kızı* ve *Yeni Ahit* isimli Ermeniceye çevrilmiş iki eserin İzmit'e götürülmesiyle başlar. Bu eserleri İzmit'e Misyoner Bay Goodell götürür. İzmit bölgesi geniş bir sahaya hizmet etmekte ve genel olarak 15 dış istasyondan oluşmaktadır. İzmit istasyonunun dış istasyonlarının isimleri şunlardır: Adapazarı, Bahçecik, Ovacık, Arslanbey, Armaş, Haskal, Tamluk, Uncular, Kurtbelen, Kartsı, Çengiler, Yeni köy, Keremet, Ortaköy, Sadoğan (Yıldız, 2012: 98-99).

5.1. MİSYONERLİK FAALİYETLERİNDE BULUNAN DİĞER KURUM KURULUŞLAR

1808 yılında üniversitede öğrenim gören Mills ve arkadaşlarının "kendilerini yabancı misyonlara adamak üzere gizli bir Brethren Cemiyeti (Society of Brethren)" (Yücel, 2005: 22) kurması ile başlayan bu hareket daha sonra çok sayıda teşkilata ulaşır. "American Board Of Commissioners For Foreign Missions, Amerikan İncil Topluluğu, Amerikan Risale Topluluğu, Presbyterian Board, Amerikan Dostları Misyonerliği, Millî Ermenistan Ve Hindistan Kurtuluş Birliği, Amerikan Reform Kilisesi Yabancı Misyonerleri Kurulu, Hıristiyan Genç Erkekler Cemiyeti, Hıristiyan Genç Kadınlar Cemiyeti" (Sezer, 2012: 281-293) bunlardan bazılarıdır.

Misyonerlerin kurmuş olduğu teşkilatlar birçok alana yayılarak her kesimi etkisi altına almaya çalışır. Bu teşkilatlardan birisi gençlere yönelik olan *Hıristiyan Genç Erkekler Cemiyeti* (YMCA)' dir. "Varlığı

17. yüzyıla kadar dayanmakta olan Hıristiyan Genç Erkekler Cemiyeti'ne kısaca Y. M. C. A. (Young Men's Christian Association) denilmektedir. Hıristiyan gençlerinin dine karşı ilgisiz kalması ve eğlence hayatına çok önem vermesi üzerine 1844 yılında İngiltere'de Sir George Williams tarafından yeniden düzenlenerek ve çağa uygun bir hâle getirilerek faaliyetlerini sürdürmüştür" (Sezer, 2012: 290). YMCA'nın kuruluşu "Hıristiyan eğitim kurumu olan Robert Koleji içerisinde olmuştur" (Çatalbaş, 2014: 103). İngiliz dili konuşulan her yerde idare kuran bu teşkilatın "yedi binden fazla merkezi ve bir milyon beş yüz bin azası vardır" (Güngör, 2003: 18). "American Board'un yanında XIX. yüzyılın ikinci yarısında misyonerlik çalışmalarına başlayan ve XX. yüzyılda bu çalışmalara devam eden YMCA, İstanbul Beyoğlu ve Çarşıkapı'da" (Malkoç, 2005: 170) iki merkezi bulunmaktadır. Bu iki şubede de spora önem vermiştir. Yüzücülük, voleybol, basketbol, atletizm, futbol, tenis gibi çeşitli dallarda faaliyet göstermişlerdir.

Amerikan İncil Topluluğu"kuruluşundan itibaren 87 yılda (1914 dâhil) toplam 3. 804. 104, 39 dolar ve 1914'te ise 97. 000 dolardan biraz fazla harcama" (Sezer, 2012: 288)yapar. İstanbul ve Beyrut'ta kendi olanaklarıyla çeşitli basın-yayın faaliyetlerinde bulunur. Ellerinde bulunan kitapların maddi değeri yaklaşık 30. 000 dolar kadardır. Bu teşkilatın Suriye ve Mısırdaki olmak üzere iki yardımcı temsilcisi vardır.

Amerikan Risale Topluluğu"Türkiye'de dini kitap, risale, dergi vb. basın işlerinin sürdürülmesi için sağladığı nakit para toplam 93. 860 dolar"dır (Sezer, 2012: 288). Hıristiyanların bulunduğu yerlerde temsilcilik açan bu grubun amacı misyoner kurumlara dinî kitap basmak ve cemiyetleri için bağış toplamaktır.

Presbyterian Board 1870 yılından itibaren Suriye'de yüklü miktarda harcama yapar. Yaptıkları toplam harcamalar bağışlarla birlikte 3. 437. 442 doları bulmaktadır. "Teşkilat 1914-1915 yılları arasında 83. 547 dolar harcadı ve 61. 368 dolar bağış toplamayı başardı. Bu misyoner teşkilatına bağlı çalışan misyoner sayısı 40 olup, şube âdeti ise 4"tür (Sezer, 2012: 288).

Amerikan Dostları Misyonerliği 1869 yılında Eli ve Sybil Jones Misyonu tarafından kurulur (Sezer, 2012: 289). Erkek ve kızlar için okullar açan bu grup bir müddet İngiliz misyoner gruplarıyla birlikte çalışır.

Millî Ermenistan Ve Hindistan Kurtuluş Birliği, 1895 yılında "Millî Ermeni Yardım Komitesi"adıyla kurulur. 1902 yılında Hindistan

adı birliğe eklenir” (Sezer, 2012: 289). Topladıkları yardım paraları Türkiye’deki yetim ve ihtiyaç sahipleri için harcanır. Amerikan ve İngiliz misyonerlerden oluşan bu birlik Türkiye’de 31, Sırbistan’da 2 ve Hindistan’da 35 misyonerin çalışmasıyla bu faaliyetleri yürütür. Bu Cemiyete bağlı olarak 1. 400 çocuk ve dul kadının günlük yiyecek ve eğitim ihtiyacı giderilmiştir

Amerikan Reform Kilisesi Yabancı Misyonerleri Kurulu, Bir şubesi İran Körfezindeki Basra’da yer alır. “Bu teşkilata bağlı olarak 1910 yılında Basra’da Lansing Memorial Hastanesi kuruldu. Hastane takdire şayan bir büyüme gösterip, Arap şeyhlerinin beğenisini kazandı. İngilizlerle Türkler arasında çıkan çatışmalarda yardım amacıyla faaliyet gösteren Kızılay ve Kızılhaç cemiyetlerine yardımda bulundu. Bu yardımın karşılığında Basra’da bulunan İngiliz işgal hükümeti hastaneye para yardımı etti. Misyoner teşkilatına ait arazi ve binalarının değeri 14. 575”(Sezer, 2012: 289) dolardır.

Hristiyan Genç Kadınlar Cemiyeti, Genç Erkekler cemiyeti ile aynı görevdedir. 1857 yılında kurulmuştur. Kısaca Y. W. C. A. (Young Women’s Christian Association) denilmiştir. “Y. W. C. A. ‘Dünya Komitesi’ne bağlı olarak Türkiye’de faaliyetlerini gerçekleştiriyordu. Söz konusu Amerikan misyoner teşkilatları ile yukarıda adı geçmeyen teşkilatların malzeme, araç-gereç temini için Türkiye ve Balkanlarda yaptıkları harcama toplam 39. 944. 000 dolardan fazla olmuştur. Olağanüstü şartlarda yapılan ek ödemeler de katılırsa bu rakamın çok daha üstüne çıkıldığı görülmektedir” (Sezer, 2012: 290).

“ABCFM Arşivi günümüzde Harvard Üniversitesi Houghton Kütüphanesinde bulunmaktadır. Board Teşkilatı’nın çalışmaları, biyografik malzemeler, broşürler ve fotoğraflar ise Boston’daki United Church Board for World Mission’ın kütüphanesinde bulunmaktadır. Houghton Kütüphanesinde bulunan ABCFM Arşiv belgeleri ABC 1’den ABC 91’e kadar numaralandırılmıştır. Buradaki arşiv belgeleri araştırmacılara Amerikan Board Teşkilatı’nın dünya genelindeki faaliyetlerini göstermektedir” (Yıldız, 2016: 522).

6. MARSHALL YARDIMI

II. Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan iki büyük devlet ABD ve SSCB’dir. Bu iki devlet dünya politikasında daha etkin bir rol almak için çevrelerindeki çeşitli ülkelere yardımlarda bulunmuşlardır. Bu

yardımlar askeri, teknik, mali, ticari veya sosyal yardımlar şeklinde olmuştur. Uluslararası kuruluşlar ve çeşitli teşkilatlarla sağlanan bu yardımlar çeşitli adlar altında yapılmıştır. ABD'nin yaptığı bu dışyardımlara Truman ya da Marshall adları verilmiştir.

Truman yardımının adı 1945 yılında devlet başkanlığı yapan Harry S. Truman'dan gelmektedir. Truman, 1945 yılında görevdeyken ölen Roosevelt'in yerine başkan olmuştur. Marshall yardımının adı ise II. Dünya Savaşı sırasında ABD Genel Kurmay Başkanı olarak görev yapan George C. Marshall'dan gelmektedir. Marshall, savaştan sonra 1947'de Dışişleri Bakanlığına getirilmiştir.

Marshall yardımı“ABD Dışişleri Bakanı George Marshall'ın bir söylevinde ortaya attığı” (Sander, 1998: 233) bir yardım programıdır. Bu programlardan, Marshall Programı, 1948 yılında Başkan Truman tarafından imzalanan bir kanun ile kabul edilmiştir. Program dört yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Program çerçevesinde yapılan yardımlara da Marshall Yardımları denilmektedir (Güler, 2009: 86).

Marshall Planının öncelikli olarak iki amacı vardır: Birincisi“sağlanacak dış yardımlarla Avrupa ülkelerinin yıkılan ekonomilerinin onarımına ve kalkınmalarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak, diğeri de Komünizmin Batı Avrupa'daki yayılışına engel” (Güler, 2009: 86) olmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda dış yardımların verilebilmesi için bir tasarı oluşturulmuş ve bir kanun çıkarılmıştır. “Dış Yardım Kanunu çıkması üzerine 16 Avrupa ülkesi, 16 Nisan 1948'de Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı”nı(Armaoğlu, 1984: 444) kurmuş ve yardım yasal bir hâle getirilmiştir.

Marshall Planı, ekonomik bir yardımdan ziyade savaşın ortaya çıkardığı yıkımı düzeltmek için ülkelere verilmiş bir yardım olarak görülmektedir. Her ne kadar Marshall Planı sadece sosyalizme karşı bir sigorta gibi gösterilmeye çalışılsa da “Marshall Planı aslında Bretton Woods Toplantıları'nda ortaya konulan ve ABD hegemonyasını kabul ettirmeye çalışan yeni ekonomik düzenin önemli bir aşamasıdır” (Avşaroğlu, 2008: 5).

Türkiye, dönemin zor şartlarına dayanamamış ve bu yardımlardan faydalanmak istemiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlayan soğuk savaş dönemi Türkiye'yi zor durumda bırakmıştır. Türkiye, Amerika için, Ortadoğu bağlantısı, Sovyetlere karşı bir üs, Avrupa'daki son karargâhtır. Sovyetler için ise, Akdeniz'e açılan kapı, boğazlarda söz hakkı ve Balkanları ve Ortadoğu'yu birleştiren

vazgeçilmez bir üsttür. Türkiye üzerindeki ilk güç gösterisi, Sovyet Rusya'dan gelmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarından itibaren, Türkiye'yi tehdit eden Sovyet Rusya, Türkiye'den hem Doğu Anadolu topraklarını resmen istemiş, hem de boğazlara yerleşerek söz sahibi olmak maksadıyla üs talebinde bulunmuş, bu da Türkiye'yi oldukça güvensiz bir ortamla karşı karşıyabırakmıştır (Bülbül, 2006: 49). Türkiye de Rusya'nın tehdidine karşı ABD'nin yanında yer almıştır.

Türkiye orta derecede bir sanayi kurabilecek kapasiteye sahip olduğu için Türkiye'nin maddi yardım almasına pek sıcak bakılmamıştır. Amerikalı uzmanların bu yardıma sıcak bakmaması Türkiye'de geniş tepkiler yaratmıştır. ABD'nin bu tavrı, bazı çevrelerde bugün iktisadi açıdan, ileride ise siyasi açıdan Türkiye'yi yalnız bırakabileceği endişesi uyandırmıştır (Sönmezoğlu, 2006: 41). Bir süre sonra birçok ülkeye yapılacak olan bu dış yardım, Türkiye'ye de verilir. Truman yardımı ile başlayan bu dış yardımlar Marshall ile devam etmiştir. "Bu anlaşmaya göre, Türkiye, ABD'ye 4. 5 milyon (dolar) ödeyerek, o ana kadar bu ülkeden Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu çerçevesinde almış olduğu tüm araç-gereç ve malzemeyi kendi mülkiyetine geçirme" (Sönmezoğlu, 2006: 37) hakkı elde etmiş olur. (Truman yardımında ise ABD ve Türkiye arasında 7 Mayıs 1946'da bir anlaşma yapılmıştır).

Marshall Planı çerçevesinde Türkiye'ye yapılan Marshall yardımı dört bölümden oluşmaktadır: Hibelere, ödünç almalar, kiralamalar ve yardımlardır.

Türkiye'nin almış olduğu bu yardımlardan hibe, karşılıksız olarak verilmiş bir ekonomik yardımdır. "Türkiye, bu idarenin devamı süresince, 1948-1951 yılları arasında, ABD'den hibe olarak 62 376 000(Dolar) yardım almıştır" (Ertem, 2009: 377-397). Ödünç kısmında ise ülke borçlandırılmıştır. Verilen para yıllara bölünerek ödeme planı yapılmıştır. "Türkiye, aynı yıllar arasında, ABD'nden ödünç olarak 72 840 000 yardım almıştır" (Ertem, 2009: 377-397). Bu yardımlar, teknik yardımlardır. Bunu ise borç ve hibe şeklinde ödemiştir.

7. FULLBRIGHT EĞİTİM ANTLAŞMASI

Türkiye'ye Marshall planı çerçevesinde birçok alanda yardım yapılmıştır. Genel itibariyle bu yardımlar ticari faaliyetler, teknik araçlar şeklindedir. Eğitim alanında ise kısmî olarak yardımlarda bulunulmuştur. Marshall planı bünyesinde ilerleyen süreçte eğitim alanı

için bir anlaşma yapılmıştır. “27 Aralık 1949’da Türkiye ve ABD Hükümetleri arasında Eğitim Komisyonu kurulması hakkında” (www.güncelmevdan.com) bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmaya “Fullbright Antlaşması” (Özakıncı, 2017: 344) da denilmektedir.

Bu anlaşma 14 maddeden oluşmaktadır. Çok masum bir eğitim antlaşması gibi görünen bu anlaşma ile aslında fark ettirilmeden eğitimimiz hedef alınmıştır.

Antlaşmanın birinci maddesine göre Türkiye’de ABD ile birlikte bir komisyon kurulacak ve bu komisyonun tüm mali yükü Türkiye’de olacaktır. Maddeye göre “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından temin edilen paralarla finanse edilecek olan eğitim programının idaresini kolaylaştırmak için ihdas ve tesis edilmiş bir teşekkül olarak Türkiye Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümetleri tarafından tanınacaktır” (Resmî Gazete, 1950: 7460). Eğitim için finanse edilen para ise ABD’den borç alınan para ile tahsis edilecektir. Bu madde tüm yükü Türkiye’nin sırtına yüklerken eğitimdeki tüm ipleri ABD’nin eline bırakmış olacaktır.

İkinci madde ile yurt dışından program ve profesör alımının önü açılacaktır. “Muaddel 1944 tarihli Amerika Birleşik Devletleri Emval Fazlasına Mütâallik Kanunda tasrih olunan Ecnebilere Ait Burslar Heyetine yukarıda zikredilen kanun gereğince programa iştirak için ehliyetli Türkiye’de mukim talebe profesör, araştırma bilginleri” (Resmî Gazete, 1950: 7460) Türkiye’ye gelecek ve Türk müesseselerine tavsiye edilerek yabancı öğretici alımının da önünü açılmış olacaktır.

Bu maddelerin devamında ise ilginç olan 5. madde yer almaktadır. Bu madde Türk heyetinin komisyondaki yetkisini sorgulayacak niteliktedir. Maddeye göre; “Komisyon, dördü Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ve dördü Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı olmak üzere sekiz azadan müteşekkil bulunacaktır. Bunlara ilâveten Amerika Birleşik Devletlerinin Türkiye’deki diplomatik heyetinin başı (ki aşağıda «Misyon Şefi» ismiyle anılacaktır). Komisyonun fahrî başkanı olacaktır” (Resmî Gazete, 1950: 7460).

Bakıldığında madde dörder kişilik komisyondan oluşmuş gibi görünse de komisyon başkanı Amerika’dır. Bu nedenle komisyondan geçen maddeler ABD’nin istediği maddeler olacaktır. Yine yedinci maddeye bakıldığında ise raporlar Amerika’nın isteklerine bağlı olarak hazırlanıp sunulacaktır. Bu madde ise şöyledir;

“Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı tarafından tâyin edilecek şekilde komisyonun faaliyeti hakkında her sene bir rapor tanzim edilerek Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine ve Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanına tevdi olunacaktır” (Resmî Gazete, 1950: 7460).

Hazırlanan anlaşma kapsamında 1949 yılından itibaren Türkiye yeni bir sürece girmiş ve çeşitli kaynaklar için ABD’den yardımlar almıştır. Bu antlaşmayı ABD adına George Wadsworth, Türkiye adına ise Faik Zihni Akdur imzalamıştır. Bu bağlamda Türkiye eğitimi geliştirmek için çırpınırken ABD’ye tutunmaya çalışmış ve ABD’nin sunduğu her öneriyi iyi kötü ayırımı yapmadan kabul etmiştir. (Anlaşma maddelerinin tümü için EK: 2 ve EK: 6’ya bakınız.)

Türkiye, 1949 yılında bir bütçe komisyonu hazırlamıştır. Bu tasarıya göre eğitim için teklif edilen “162 834 283 lira iken kabul edilen 160 697 843 Türk lirası” (Çufalı, 2012: 250) olmuştur. Eğitim reformlarının sonucuna bakıldığında ise 1950 yılında eğitim alan öğrenci sayısı bir milyonu aşarken 1960 yılında ise üç milyonu geçmiştir.

ABD yardımları çerçevesinde çocuklar yazılmışöykü kitaplarının çeviri faaliyetleri başlamıştır. Bunlardan bir tanesi de bu tezde incelenecek olan Verna Hills Bayley’e ait kitaplardır. Eserler ABD’de ‘Martin and Judy’ adıyla çıkarken Türkiye’de ‘Mehmet ile Meral’ adıyla yayımlanmıştır. İnci Saltıkgil tarafından çevrilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK ve EDEBİYAT

1. ÇOCUK

Anne karnından veya bebeklik döneminden başlayarak ergenlik dönemine kadar süren dönemde kalan bireye çocuk denir. Çocuk “bedensel ve zihinsel gelişim bakımından insanoğlunun 0-6 yaş grubu”nda (Yalçın ve Aytaş, 2008: 13) olanveya “doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insan”a (Şimşek, 2002: 13) denir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 1. Maddesine göre ise çocuğun tanımı şöyledir; “çocuğa uygulanacak olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadarher insan çocuk sayılır” (UNICEF, 2004: 5).

0-13 yaş aralığındaki bireylere genel olarak çocuk denilir. Ancak çocukluk dönemine kesin bir yaş sınırlaması getirilemez. Çünkü çocukluk dönemi kimine göre 0-13 yaş kimine göre ise 0-14 yaş olarak kabul edilir. Her çocuk aynı yaşta aynı zihinsel ve fiziksel özelliklere sahip değildir. Bu özelliklerin ortaya çıkmasında çocuğun yaşantısı, aile, sosyo-ekonomik düzey, çevre ve kalıtım etkilidir. Bu nedenle çocukluk çağı için kesin bir yaş dönemi söylemek kolay değildir. Yaklaşık 16 yaş çocukluk döneminin bitişi olarak düşünülebilir. Bu yüzden “0-16 yaş arası çocukların fiziksel duygusal ve zihinsel gelişimine yardımcı olacak bir eğitim süreci”nin (Yalçın ve Aytaş, 2008: 13) sağlanması çocuğun gelişimi için olumludur.

Çocuk, hayatla ilk buluşmasında güçsüzdür ve benmerkezcidir. Yaşantısındaki nesnelere varlığı hakkında yeterli bilgisi yoktur. Neyin gerçek olduğunu, neyin gerçek olmadığını farkında değildir. Çocuklar varlıkları inceledikleri zaman “canlı cansız ayrımı yapamazlar onlar için oyuncaklar ve çevredeki nesnelere de canlıdır” (Yörükoğlu, 2002: 23). Bu sebeple her şeyi kendi pencerelerinden bakarak oluşturmaya çalışmaktadırlar.

Çocuğun gelişimi göz önüne alındığında çocukluk döneminde çocuğun bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişimine dikkat edilmelidir. Bu gelişim alanları çocuğun yaşantısında birbirleriyle nöbetleşe devam eden ve birbiriyle ilintili olan bir süreçtir. Çocuk, bu dönemde oluşturduğu yaşantı ile hayatına yön verme çabasına girer.

“Sağlam bir dil eğitimi, diğer alanlarda da başarıyı beraberinde getirmektedir. Dilin doğru ve etkili kullanımı, iletişimin sağlıklı yürümesini sağlamakta; bu da eğitim öğretim sürecinde öğretmen ve öğrencinin sürece daha etkili katılmasına yardımcı olmaktadır. Ele alınan, anlatılan konu ne olursa olsun anlatma ve anlama dil aracılığıyla gerçekleşeceğinden, dile yani iletişim kanalına hâkimiyet, eğitim sürecini daha sağlıklı kılacaktır” (Beyreli, 2010: 439).

Edebî ürünlere yönlendirilecek çocuğun dil gelişimini bilmek ve ona göre yönlendirme yapmak gerekir. Çocuğun dil düzeyine göre çocuk edebiyatı ürünleri seçilmelidir. Örneğin 0-5/0-6 yaş grubu dil gelişimi düzeyinde olan bir çocuğa bir öykü okunduğunda; “niçin? sorusunu içeren sözel ifadeleri açıklayarak cevap verebilir. Üç veya beş bölümlük öyküyü birleştirip anlatır. Sözcükleri tanımlar. Yeni ve bilmediği sözcüklerin anlamlarını” (Güven ve Bal, 2002: 150) sorabilir. Bu becerileri kazanmış bir çocuk da dil düzeyi olarak sağlıklı bir gelişim göstermiş olur.

Çocuğun okumaya başlama süreci 7 yaşında başlar. 7 yaş ‘son çocukluk’ evresine denk gelmektedir. Son çocukluk dönemi, çocuk edebiyatı için önemli bir dönemdir. Bu dönemde çocuk, elle tutulur gözle görülür nesne ve kavramlara odaklanmaktadır. Çocuk, somut işlemler döneminde olduğu için verilen örnekler ve seçilen kahramanlar da bu döneme uygun olmalıdır. Oluşturulan eserlerdeki kavramlar da somut olmalıdır. Kısacası çocuğun gelişim dönemi göz önünde bulundurulmalıdır.

Toplumumuz çocuğa her zaman kıymet vermiştir. Çocuk değerli bir varlık olduğu için toplum; değişik öykülerde, özlü sözlerde ve destanlarda çocuğa yer vermiştir. Örneğin “çocuksuz kadın, meyvesiz ağaca benzer, çocuktan al haberi, çocuk düşse kalka büyür” (Güleryüz, 2003: 17) bunlardan birkaçıdır.

2. ÇOCUK PSİKOLOJİSİ VE RUH SAĞLIĞI

Psikoloji, bireyin ruhsal durumunu, buna bağlı olarak da davranışlarını inceleyen bir bilim dalıdır. “Psikoloji kelimenin umumi manasına göre (Ruh bilgisi) demektir” (Gövsa, 1940: 1). Bu alan bireyin sağlıklı bir kişilik oluşmasına yardımcı olur.

Bir bireyde kişilik doğuştan başlar ve yaşam boyunca devam eder. Kişilik süreci bireyin ‘ben’im dediği her şeyi oluşturan bir süreçtir. Benlik ise öznel yaşamı devam ettiren her şeydir.

Psikoloji, insana yardım sürecinde aktif rol alır. “Bireyin gelişimsel olarak özelliklerini ve davranışlarını irdeleyen ve araştıran” (Erdoğan, 2015: 14)bu alan başlangıçta yetişkinleri anlamak amacıyla kullanılmıştır. Zamanla çocukları anlamak için kullanılmıştır. Şirin bu durumu şöyle izah eder; “psikolojinin açtığı kapıdan önce yetişkin insan içeri girdi. ‘İçindeki çocuğa’ ruhunu açan ihtiyar dünyamızın insanı ‘içindeki çocukla’ çocuklara doğru koşmayı başardı” (Şirin, 1998: 33).

Bireyin ruhsal gelişiminin sağlıklı olabilmesi için güven, saygı ve sevgi gibi bazı ihtiyaçlarının giderilmesi gerekir. Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi düşünüldüğünde, bireyin güvenlik ihtiyacından sevgiye kadar birçok ihtiyacı vardır. Çocuk için “güven ihtiyacının belki de en açık görüleni sevme ve sevilme ihtiyacıdır. Bu ihtiyacın yeterince karşılanmamış olması, çocukta ruhsal dengesizliklere” (Şirin, 2000: 207) neden olur. Örneğin çocuk ailede sevgiden yoksunsa evdeki herhangi bir nesneye sevgi duyabilir. Bu bir eşya ya da hayvan olabilir. Çocukluktaki eksik kalan bu ihtiyaç ruhsal sorunlara neden olarak bireyin tüm yaşantısını etkiler.

Çocuk psikolojisine her dönemde ilgi duyulmuştur. Bu ilgi her dönemde farklı nedenle olmuştur. Bu nedenler arasında iyi bir birey olma, kendini ve çevresini tanıma, eğitim kalitesini yükseltme ve çocuğun kendi özdenetimini sağlama gibi çeşitli nedenler sayılabilir.

Çok eski dönemlerden bu yana çocuğun psikolojisi ve eğitimi ile ilgili çeşitli görüşler mevcuttur. Batıda; Platon “çocukların farklı yeteneklere sahip olduklarını, bu nedenle farklılıklarının dikkate alınarak eğitilmeleri gerektiğini savunur” (Yavuzer, 1999: 16). Rousseau, Pestalozzi, Tiedemann ise çeşitli çalışmalar yapar ve çocuk psikolojisi ile ilgili çeşitli görüşler bildirirler. Hatta Pestalozzi’nin kendi çocuğunun davranışlarını incelemesiyle başlayan süreç çocuk gelişiminin ilk bilimsel kaydını oluşturur (Yavuzer, 1996: 16). Bu gelişmeler çocuk psikolojisinin temel taşı oluşturmuş ve ardından gelen araştırmalar da bu temel bilgilerin üzerinde binalaştırılmıştır.

Batıda yapılan araştırmaların yanında İslam uygarlığına mensup düşünürler de bu alandaki çalışmalara kayıtsız kalmamıştır. Örneğin; Gazali çocuğun eğitilmesini “yabani ısırgan otlarını ayıklayan bir bahçıvanın faaliyetine” (Yavuzer, 1999: 18)benzetmiştir. Çocukların

eğitilmesi için birçok kitap yazılmıştır. Bunlardan *İbrahim Hakkı*'nin yazdığı *Marifetname*, *Sadi*'nin yazdığı *Gülistanve Sümbülzâde Vehbi Efendi*'nin yazdığı *Lütfiyye* çocuklar için yazılan ilk ve en önemli eserlerdendir. Bu düşünürler, eserlerinde çocuğun psikolojisine ve gelişimine değindikleri gibi görgü kurallarına da değinmişlerdir.

Çocuk, karmaşık yapıya sahiptir. Bu sebeple onu anlamak güçtür. Ancak onlarınlanmanın iki yolu vardır: “Biri çocuğun büyüme ve davranışın nesnel boyutlarını gözlemek ya da ölçmektir. Diğeri çocuğun kişisel yaşantısının öznel yönleri hakkında bilgi edinmektir” (Jersild, 1987: 5). Çocuğun nesnel ve öznel davranışlarını inceleme fikri ise ‘Gelişim Psikolojisi’ni ortaya çıkarmıştır.

Psikolojinin bir dalı olan ‘Gelişim Psikolojisi’ ise bireyi tüm yönleriyle incelemeye yönelir. Birey hakkında araştırma yaparken bireyin gelişimiyle ilgili tüm alanları inceler. Psikolojinin alt dalı olan “gelişim psikolojisi kişinin ya da kişilerin, hatta toplumların, sağlamların veya hastaların, kısaca insan veya insanlığın gelişmesini biyolojik, ruhsal, sosyal, kültürel vb. açılarından incelemekle görevlidir” (Yavuz, 1998: 11). Bu sayede çocuğun bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişimini inceleyerek geleceğe sağlıklı bir adım atılmış olur. Bilişsel ve duyuşsal özellikleri incelenen çocuk yaşadığı psikolojik duruma göre yönlendirilir ve toplumla barışık duruma getirilmeye çalışılır.

“Ruhsal gelişme, insanın doğarken beraberinde getirdiği istidat ve kabiliyetlerine bağlıdır” (Yavuz, 1998: 18). Ruhun ve bedenun sağlıklı bir birey de kendi gibi sağlıklı bireyler yetiştirecektir. Böyle bireyler çocuğun gelişimine, isteklerine doğru tutumlar sergileyerek yaklaşacaktır. Çocuk ebeveyninden gördüğünü hayatta uygulayacaktır. Çünkü çocuk, tek başına hayatın üstesinden gelecek kadar güçlü değildir.

Çocuğun psikolojik durumu incelenirken çeşitli yöntemlere başvurulur. Bu yöntemler; doğal gözlem, özyaşam öyküsü, sorgu cetvelleri, görüşme yöntemi, projektif teknikler, klinik vak’a incelemesi, art arda izleme, gruplar arası inceleme, deneysel teknikler, sosyometrik teknik, test yöntemi, çocuk psikoterapisi ve psikodrama’dır.

Bir birey beden ve ruhtan meydana gelmektedir. Bu sebeple ruhsal sağlığın önemi yadsınamaz. Bireye sadece biyolojik bir obje olarak anlam ya da varlık yüklemek bir eksikliklerdir. Sadece biyolojik ve fizyolojik ihtiyacın yeterliliği onun tanımlandığı anlamına gelmez. Böyle

bir durumda günümüzdeki ruhsal bozukluklar insan kalıbının içinde bir yere koyulamaz.

3. ÇOCUK EĞİTİMİ

Her toplumda çocuk, çocuktur. “Çocuk; olgunluğa erişinceye dek, her yaştaki erkek ve kızlar için yapılan bir nitelenmedir” (Kıbrıs, 2000: 2). Çocuk, ergin oluncaya dek aile ve toplum tarafından yönlendirilir. Çocuğa yön vermek, onu şekillendirmek her dönemde büyükler için bir görev olmuştur. Toplumdaki işleyen düzenin aksamaması ya da toplumda oluşabilecek kargaşaları engellemek için denetim ve gözetim altında tutulan çocuk, ait olduğu milletin değerlerine göre şekillenir. Çocuğun, içinde yaşadığı toplumun şeklini alması, o toplumun değer yargılarını edinmesi ise eğitimle olur.

Çocuğun eğitim alabilmesi için öncelikle çocuğun seviyesine uygun eserler ön plana çıkarılmalıdır. Çocuk edebiyatı da bu açıdan önemlidir. Nitelikli bir eser çocuğun hayal dünyasına ve hayatına seslenir ve ona yön verir. Bu yönlendirme ile çocuk şekillenir. Çocuğu şekillendiren çocuk edebiyatı eserleri, eğitsel değerler yönünden nitelikli olmalıdır. Bu niteliğin yanında ilgi çekici ve çocuğun yaş seviyesine uygun olmalıdır. Çocuğun eğitimi sağlanırken çevre, yaşantı ve eksik kaldığı yönler göz önünde bulundurulmalıdır.

Nitelikli bir çocuk edebiyatı ürünü çocuğu eğitirken çocuğa kitabı sevdirebilir ve okuma alışkanlığı kazandırır. Çocuk eğitilirken aynı zamanda edebî zevk, estetik bir tutum da kazanır. Edebiyatla eğitim arasında görülmeyen ama inkâr edilemeyen sıkı bir bağ vardır denilebilir. “Edebiyat sözcüğünün kökünü oluşturan ve “terbiye: eğitim” anlamına gelen “edeb” kelimesi de bunu açıkça gösterir” (Uçan, 2008: 62).

Edebiyat, bireye salt bir bilgi sunmaz. Edebiyat, çocuğu eğitirken düşündürür, bilgileri yorumlatır. Her şeyden önce hissettirir. Doğruyu, güzeli ve iyiyi çocuğun kendisinin bulmasını ister. Bunun yanında çocuk, edebî ürünler aracılığıyla bir sözcüğü öğrenebilir, sözcüklerin doğru yazımını görebilir ya da cümlelerde kullanılan noktalama işaretlerinin önemini gizil olarak fark edebilir. Yani bir çocuğa “yazınsal metnin okunması, okutulması, sözlük bilgisini geliştirmeye katkıda” (Uçan, 2015: 55) bulunur.

4. ÇOCUK VE KİTAP

18. yüzyıla kadar çocuklar için yapılan özel bir edebiyat yoktur. Çocuklar için verilen eğitimsayesinde çocuk edebiyatı kavramı yavaş yavaş gündeme gelir. Ne var ki çocuk için ayrı bir edebiyatdüşünemeyenler “çocukların yapmacık hayvan öyküleri ve boş fantezilerle dolu kitapları okumalarının zararlı olacağını ileri sürenler çocuk için ayrıca kitap yazılmasına” (Şirin, 1998: 9) karşı çıkmışlardır.

“Çocuğun kitapla tanıştığı ilk dönem 0-6 yaş arasındır” (Şimşek, 2002: 21). İlk çocukluk evresinde ebeveyn tarafından görseller eşliğinde çocuğa kitap okunabilir/okutulabilir ve sevdirebilir. Böyle bir etkinlik çocuğun zihinsel yapılanmasına da katkıda bulunur. Bu sayede yeni yeni nesneleri keşfetme hazzını yaşayan çocuk araştırmaya ve okumaya yönelecektir. Böylece çocuk, kendini kitaptaki doğrulara göre şekillendirecektir. Mallarmé'nin “dünya vardır çünkü kitap vardır” (Şirin, 1998: 45)sözünden hareketle çocuğun hayatıyla kitaplar iç içe geçirilmiş olacaktır.

“Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarında, sanatçının duygu ve düşüncelerini çocuklarla paylaşabilmesinin temel koşullarından biri de çocuk gerçekliğini iyi bilmesi”nden (Sever, 2012: 29)geçmektedir. Nitelikli bir çocuk kitabının kaynağı, ise çocuktaki büyüklüğü sezebilmek ve bunu en iyi şekilde sergileyebilmektir.

Son yıllarda kitap sektöründe yapılan atılımlarla oluşan üç boyutlu kitaplar oyun dönemindeki çocukların ilgisini çekmektedir. Sayfanın açılmasıyla resimlerin üç boyutlu hâle dönüşmesi çocuğun hem oyun hem de öğrenme gibi birçok gereksinimini karşılamaktadır. Bu yüzden çocuk kitabı yazarlarıözellikle ‘ne yazmalıyım, nasıl yazmalıyım?’ soruları üzerinde yoğunlaşmaktadırlar. Hatta Şirin bu konuda bir sıralama bile yapar ve konuya şöyle dikkat çeker: “Çocuk kitabı yazarının başarısı, neleri yazmalıyım? sorusundan önce, Nasıl yazmalıyım? sorusunda gizlidir” (Şirin, 2000: 13).

Kişilik gelişimi toplumsal bir çevrede oluşur. İlk kelimeler, ilk cümleler ve ilk konuşmalar toplum içinde gerçekleşir. Okul, öğretmen ve arkadaşları ile bu durumu pekiştiren çocuk, toplumun bir ferdi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşadığı bu süreç içinde çocuk, nerede nasıl davranacağını da öğrenmiş olur. Çocuk, öğrendiklerindeki eksiklikleri ve yanlışlıkları ise okuduğu bu eğitsel kitaplarla düzeltir.

Çocuk kitapları çocuğun dilsel, bilişsel, kişisel ve toplumsal gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bir olay karşısında akıl yürütebilme

becerisi onun okuma becerisi ile koşut olarak ilerlemektedir. Çocuk, bilgiler arasında bağlantı kurma işlemini incelediği eserler vasıtasıyla daha hızlı yapar. Çünkü okunan her kitap anlama ve algılamayı da beraberinde getirir. Yine çocuğun dil hazinesi buna bağlı olarak konuşma becerisi de ailesinin ve kendisinin okumuş olduğu kitaplarla doğru orantılıdır.

Çocuk kitapları, çocuğun dűřünsel gelişimini şekillendirir. İlk çocukluk döneminden başlayarak devam eden okuma gelişimi ilkokul sonuna kadar sürer. Bu okumalar yapılırken kaynak seçimine dikkat edilmelidir. Ne yazık ki ideolojik bir dűřüncenin ürünü olan eserler de piyasaya sürülmektedir. Bu eserlerdeki kahramanlardan etkilenen çocuk okuduklarının etkisiyle olaylara farklı bakabilir. Örneđin bir “yazar kılavuzluk edebilir size ve eđer bir gecekonduyu anlatıyorsa, bu gecekonduyu toplumsal adaletsizliklerin simgesi yapıp öfkenizi kışkırtabilir” (Sartre’dan çev. Onaran, 2006: 17) ya da oradaki güzelliği gösterip sizi mest edebilir. Bu nedenle “güdümlü yayın olarak da adlandırabileceğimiz, bir ideolojinin ya da bir inancın sözcülüğünü yapan kitapların, çocuğun duygu ve dűřünce sağlığını olumsuz yönde etkileyebileceği gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır” (Sever, 2003: 10).

Bir eser çocuğa ders vermek için değil onu hayata hazırlamak için hazırlanmalıdır. Doğru davranışı direkt söylemek yerine doğru davranışı sergileyen bir örneğe yer verilerek sezdirilmelidir. Eserde bir çocuğun aldığı ödöl/ceza eseri okuyan çocuğa da dolaylı olarak ödöl/ceza olacaktır.

Eserlerin dış yapısı sayesinde dikkat çeken kitaplar ise çocukta ilgi uyandıracak ve onu okumaya teşvik edecektir. Bu noktada kitaplardaki resimler, kitap okumada önemli bir faktördür. Eserler“resmin estetik olanaklarıyla çocukları kendine çekeabilen, dilsel yapıları ve kurgularıyla da çocukların dünyasına girmeyi başarabilen kitaplar, erken çocukluk döneminden başlayarak çocuk- kitap ilişkisini başlatan birer araç olur” (Sever, 2012: 21). Kitaplardaki resimlerin yardımıyla çocuğa ‘yap, et, oku’ gibi emir verici bir tutumla kitap okutmak yerine; çocuğun kendi isteği ile kitap okuması sağlanmış olacaktır. Emir verici tutumun “çocukları okuma eyleminden uzaklaştırabileceği”(Sever, 2012: 23) göz önünde bulundurulmalıdır.

“Kitap insan ruhunun sihirli anahtarı, bizim iç sesimiz, kelimelerden oluşan çok sesli bir koro” (şirin, 1998: 60) dur. Bu koro tüm sesleri tüm duyguları içinde barındırmaktadır. Birey bu müzikalite

içinde korkuyu, sevinci, öfkeyi ve şefkati kısacası tüm duyguları hissetmektedir. Her şeyden önce çocuk, kitapla kendini keşfetmektedir. Bununla birlikte çocuklar için kitap, her an keşfedilmeye hazır bir ülke gibidir. Çocuk her sayfada yeni bir ülke her bölümde yeni kıtaları keşfeder.

5. ÇOCUK EDEBİYATI

Çocuk edebiyatı, çocuklar için özel bir alandır. Bu yüzden çocuğun kişiliği, yaşantısı göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır. Çocuk ve çocuk edebiyatı her geçen gün daha fazla ilgi görmekte ve bu alanda bilimsel olarak yapılan çalışmalar artmaktadır. Sever (2003) 'e göre çocuk edebiyatı (yazını), “erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Sever, 2003: 17).

Çocuk edebiyatı, edebiyatın bir alt dalıdır. Bu yüzden “Çocuk edebiyatı her şeyden önce edebiyattır” (Şirin, 2000: 12). Temeli zaten edebiyat olan çocuk edebiyatı her yaştan okurun ilgisini çekebilmektedir. Ancak çocuk için sınırlandırıldığında yani “adresi belli bir edebiyat olarak algılandığında, adres yalnızca çocuk olacaktır” (Şirin, 2007: 51). Nitekim çocuk edebiyatı da tıpkı edebiyat gibi belli bir plan ve program çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Yani edebiyat neyse nasıl oluşmuşsa bu oluşum şartları çocuk edebiyatı için de geçerlidir.

Çocuk edebiyatı için günümüzde çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Geçmişte bu alana dair yeteri kadar çalışma yapıldığı görülmemektedir. Hatta “XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar çocuk edebiyatına dönük bir çalışma görülmez” (Neydim, 1998: 26). Bizde Tanzimat'a kadar çocuk dikkate alınmazken Tanzimat'tan sonra çocuğa bakışın değişimiyle çocuk edebiyatı doğmaya ve gelişmeye başlamıştır. Tanzimat öncesinde çocuk edebiyatı adı olmadan çocuklar için yazılmış eserler mevcuttur ancak bunlar tam anlamıyla çocuk edebiyatı ürünü sayılamaz.

İlk dönemlerde çocuklar için oluşturulan eserlerde kullanılan yöntem hep ahlaki ve öğretici yönde olmuştur. Bu eserler, çocuğu eğitmek amacıyla yazılmıştır. Çocuk edebiyatındaki öğretici ve ahlaki yöntem uzun bir süre devam etmiştir. “Tanzimat'tan başlayarak aynı yöntem uygulanmış ve bu yöntem daha sonra Cumhuriyet döneminde de

sürdürülmüştür. Çocuk edebiyatına yönelik olan bu yöntem öğretici ve emir vericidir” (Neydim, 1998: 26).

Kimi sanatçıların ve bilim insanlarının, çocuk edebiyatı kavramına karşı bazı tereddütleri vardır. Bu tereddütler nedeniyle çocuk ve çocuk edebiyatı yıllarca küçümsenmiş ve dikkate alınmamıştır. Ne yazık ki “çocuğun ve çocuk edebiyatının küçümsenmesi çocuk edebiyatında gözlenen temel bir hastalıktır” (Uçan, 2015: 144). Bu hastalık neticesinde Edebiyatın sadece yetişkinler için olduğu varsayılmıştır. Ne var ki çocuk edebiyatı da edebiyatın ta kendisidir. Kimi çocuk edebiyatı ürünlerinden yetişkinler de haz alabilirler. Söz gelimi Cahit Zarifoğlu’nun *Anne şiiri*, *Baba şiiri* vb. yetişkinler tarafından da zevkle okunabilir. Günümüzde çocuk edebiyatına dair bu küçümseme yavaş yavaş kaybolmaktadır. Artık bilinmektedir ki çocuk geleceğin yetişkini ve aydın nesli olacaktır.

“Çehov, büyükler ve çocuklar için ayrı ilaçlar var mı, dozlar değişir yalnızca” (Şirin, 1998: 25) diyerek o dönemde çocuğa ‘küçük adam’ tabirinin kullanıldığını göstermeye çalışmıştır. Tabii küçük adam görüşü süreç içerisinde çürümüştür. Zamanla çocuk edebiyatının temelleri atılmıştır. Atılan bu adım zor bir süreci de beraberinde getirmiştir. Çünkü edebiyatın içindeki en hassas tür olan çocuk edebiyatı sadece zaman, sabır ve emekle yoğrularak ortaya konulacaktır.

Çocukça olmak, çocuk edebiyatı yapmak demek değildir. Çocuklaşmak, çocuk gibi davranmak ‘mış gibi yapmak’ şeklinde yorumlanabilir. Asıl maharet çocuk için edebiyat yapmaktır. Çocuğun iç dünyasına seslenebilmektir. Çocuğun ne istediğini ruhunun nasıl doyurulacağını bilmektir. En önemlisi de çocuğa nasıl bakacağını bilebilmektir. Bunun için çocukla ilgili bilgi ve kültüre sahip olunması gerekmektedir. “Çocuk bilgisi ve çocuk kültürü çocuğa dıştan bakış yanında” (Şirin, 2000: 9) ona içten bakabilmeye de yardımcı olur.

Çocuk edebiyatı ürünleri çocuğu yaratıcılığa götürmeli, çocukta üretici fikirler uyandırmalıdır. Bu yaratıcılık “bireyin öğrenme yaşantıları sonucunda öğrendiklerini yeni öğrendiği bir konuyla yeni ve değişik biçimde ilişkilendirerek karşılaştığı bir sorunu çözebilmesi; ortaya yeni özgün bir düşünce ya da ürün koyabilmesi etkinliği” (Güleryüz, 2003: 44) dir.

Bir başka ifadeyle yaratıcılık, herkesten farklı düşünebilmektir. “Yaratıcılık özünde güçlü hayal kurabilme ve bütünde ayrıntıları, ayrıntılarda bütünü görüp düşünebilme yeteneğidir” (Demir, 2013: 85).

Çocuğun bir durum karşısında olaylara ırsak bakabilmesi ve olayı ırsak düşünebilmesidir.

Çocuk, kendisine sunulan eserler çocuğu ortamdan hareketle farklı düşüncelere sevk etmelidir. Çocuk okuduğu olayın içinde bulutlarda uçmalı, bir balık gibi okyanuslar aşmalı, zamanda yolculuk yapıp ülkeden ülkeye gezebilmelidir. Bu sayede çocuk üretici düşünebilir. Günlük hayattaki problemler karşısında üretici çözümler sunabilir. Öz denetimini sağlayabilir ve sağlıklı bir birey olarak toplumda yer alabilir.

6. ÇOCUK EDEBİYATININ HEDEFLERİ

Çocuk edebiyatı, çocuğun bilişsel ve duyuşsal ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Çocuğun ruhunu doyuran kitaplar bilme, sevmeye ve estetik haz alma ihtiyaçlarını gidermelidir. Çocuğun ihtiyaçları giderilirken belirli hedeflere göre hareket edilmelidir. Her şeyden önce ‘en iyi dost kitaptır’ ilkesinden hareket edilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede kitap hem iyi bir eğlence aracı hem de bilgi kaynağı olarak görülmelidir. Çocuk, kitapla birlikte bir işi başarma, sevmeye ve sevilme duygularını hissetmeli ve bu gereksinimi karşılamalıdır.

Çocuk edebiyatı, sadece çocuğa belli bir eseri okuma/okutma amacı gütmeyiz. Çeşitli hedefleri de içerisinde barındırır. Bu hedefler Şirin’e göre; “Çocuğun dil gelişimine özen göstermek, çocuğun algısal gelişimine yardımcı olmak, sosyo-duygusal gelişimi göz önünde bulundurmak, zihinsel gelişimi desteklemek, kitap türlerini çocuğa tanıtmak, Çocukların yaratıcı hayal güçlerini uyandırmak” (Şirin, 2000: 43-44) tir.

Çocuk edebiyatı eserleri her şeyden önce çocuğa, kitap okuma sevgisi kazandırmalıdır. Buna bağlı olarak da çocuğun edebî zevkinin oluşmasını sağlamalıdır. Çocuk; tarihi, romantik vamacera kitabı gibi çeşitli türleri görüp kendine uygun türleri fark edip bu yönde kendini geliştirebilir. Bunun yanında eserleri okuma sürecinde çocuk; okuma, okuduğunu anlama, anlatma ve yazma becerilerini de geliştirir. Sürecin devamında ise çocuk, okuduğu eserlerdeki dilbilgisi kurallarını sezer ve örtük olarak öğrenir.

7. ÇOCUK EDEBİYATINI OLUŞTURAN TEMEL ÖGELER

Bir edebi metni oluşturan unsurlar vardır. Bunlar çeşitli öğelerden oluşur. Anlatılarda yer alan öğelerden en önemlisi, eserdeki kahramandır.

Karakteri ifade eden kahraman çocuklar için en etkili olan öğedir. Kahraman “yapıtlarda olayı sürükleyen, yaşayan en önemli kişiye ya da anlatılanlarla doğrudan ilgili olan, anlatımı yönlendiren kişiye başkisi, ‘temel kişi’ye(Sever, 2012: 76) denir. Çocuk, bir eserdeki karakterle kendini özdeşleştirmekte ve eserde yer alan konulara göre de hayatında doğru/yanlışları görür. Bu nedenle karakter, kitapta en önemli noktadadır. “Karakter, sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği, gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı ile biçimlendirdiği bir kişiliktir” (Sever, 2012: 76).

Karakter; açık ve kapalı karakter olmak üzere iki kısımda incelenir. Kapalı karakter, daha yüzeysel ve daha silik bir karakter olarak görülürken; açık karakter ise daha ön planda, daha inandırıcı ve gözde olan bir karakterdir.

Eserdeki asıl olayı yaşayan kişi kahramandır. Kendini kahramanın yerine koyan çocuk, olay içinde kendi davranış biçimini şekillendirir. Çocukta eserdeki karakterle bütünleşme olur. Eserde oluşan olaylar karşısında kahramanın verdiği tepki, çocuğun daolaylara bakış açısını belirler.

Anlatılarda bir diğer öğe *ögekonu*’dur. Konu, yazarın neden bahsedeceğini, ne hakkında anlatımda bulunacağını sezdirir. Konu, çocuğun bulunduğu döneme göre çeşitlilik gösterir. Eserler konusuna göre; kahramanlık, sosyal, fantezi, egzotik, psikolojik, düşünce, aksiyon ve tarihi türlere ayrılır.

Anlatılarda kurmaca bir olay olduğu gibi çocuğa doğruyu sezdirmek de amaçlanabilir. Bu noktada ders verme kaygısıyla yazmak tek amaç olmamalıdır; sezdirmek, keşfettirmek edebî ürünün temel özelliği olmalıdır. Bunun yanında edebî eserde hangi konu seçilirse seçilsin ön yargıda bulunmak doğru değildir. Çünkü bir eserdeki konu gerçek/sahte, iyi/kötü şeklinde yargılanamaz. Her konu kendi içinde bir bütündür ve kendine özeldir. Kurmaca bir olayda önemli olan konudaki edebî haz’dır.

Çocuk, gelişimi ve yaşı itibariyle oynamaya ve eğlenceye daha düşkündür. Anlatılarda konular olay ağırlıklı olmalıdır. Kısacası çocuğun ilgi ve ihtiyacına cevap vermelidir. Bununla beraber çocuğa sevgi, saygı, dostluk ve kardeşlik gibi temel duyguları da hissettirmelidir.

Bir diğer öge ise *ileti*'dir. İleti yazarın vermek istediği mesajdır. Yazar, dile getirmek ya da vurgulamak istediği düşünceleri okuyucuyu sıkmadan hissettirmelidir. İletilerde asıl verilmek istenen ya da amaç olan birebir ders vermek yerine doğru davranışı sezdirmek olmalıdır. Verilmek istenen mesaj açıktan açığa olmamalıdır. Çocuğa eseri okurken beyin fırtınası yapma fırsatı sunmalıdır.

Dil ve anlatım ögesi de önem verilmesi gereken bir başka özelliktir. Dil çocuğun kelime düzeyine ve algılama kapasitesine uygun olmalıdır. Hitap edilen yaş grubuna göre dil; açık, anlaşılır, sade ve duru olmalıdır.

Anlaşılır olan metnin görsel olarak okunaklı olması gerekmektedir. Buna uygun olarak çocuğun bulunduğu kademeye göre *yazıların puntoları* ayarlanmalıdır. İlkokula yeni başlamış bir çocuk 24 punto ile okuyabilirken; daha sonralarda bu puntolar 20 punto 18 punto diye düşürülerek çocuğun kaliteli bir okuma yapması sağlanmalıdır.

Çocuk kitaplarında *resimleme* önemlidir. “Çocuk kitaplarında resim, kendi başına görsel bir öge olarak önemli bir işlevi yerine getirdiği gibi metinle birlikte düşünüldüğünde de anlamı tamamlayan, açıklayan, genişleten, bazen de metne yeni anlamlar katan estetik bir uyaran olur” (Sever, 2012: 166).

Eserlerdeki resimler, yazının eksik kaldığı yerde metni tamamlayan, çocukların olaylara farklı pencerelerden bakmalarını sağlayan bir malzemedir. Örneğin eserdeki resimde gökyüzü doğadaki gibi sadece mavi olmak zorunda değildir. Çocuk bir çizimde kırmızıyı da kullanabilmeli yeşili de kullanabilmelidir. Bulutları mor yapabilmelidir. Bu durum çocuğun hayal dünyasının zenginliğini göstermekle birlikte üreticiliğini geliştirecektir.

8. ÇOCUK EDEBİYATI TÜRLERİ

Çocuğun okuma alışkanlığı kazanabilmesi için çeşitli türlerde eserler verilmektedir. Çocuk edebiyatındaki bu türlerden bazıları ‘masal, öykü, roman, fabl, efsane, destan ve şiir’dir. Çocuk, yaşına ve

yeteneğine göre ilgi duyduğu türe yönelecek/yöneltilenektir. Bu sayede de okuma alışkanlığını kazanacaktır. Bu türlere aşağıda kısaca değinilecektir.

Masal, kahramanları olağanüstü olan, yer ve zamanı belli olmayan türe denir. Şirin (2000) 'e göre masal“en çocuksu” (Şirin, 2000: 113) türdür. Masallarda olağanüstü olaylar sunulur, olağanüstü kahramanlar bulunur. Masallar, çocukların hayal ülkesidir. Kıbrıs'a göre masal“bütünüyle ya da genellikle olağanüstü olayları ve kişilerin gerçekte çelişen bir yer ve zaman boyutu içinde anlatıldığı edebiyat ürünleridir” (Kıbrıs, 2000: 33).

Masal evrensel bir tür olmakla birlikte kişilerin işlenmesiyle millî bir kimliğe de bürünebilmektedir. Örneğin; Türk masalları konu işlenişi bakımından hep mutlu sonla bitmektedir. Masalların kimliği ne olursa olsun, dinleyici kitlesi çocuklar ve kadınlardan oluşmaktadır.

“Türk Edebiyatı'nda gerek doğal masalların yazıya geçirilmesi, gerekse yazınsal anlamda yapay masalların ortaya çıkması Cumhuriyet'ten çok sonra, 1940'lara doğrudur. Daha önceleri - özellikle manzum masal biçiminde- örneğin Orhon Seyfi Orhon ve Ziya Gökalp'in ürünlerinde olduğu gibi- ürünlerde rastlansa da bugünkü biçimde düzyazı olarak masallar, 1940'tan sonra çoğalmaya başlamıştır. Bu konudaki öncülüğü yapan kişi de “Bugünkü Dille Dede Korkut Masalları”adlı yapıtıyla Orhan Şaik Gökyay'dır (1939). Daha sonra da, özellikle Anadolu'nun değişik yörelerinden derlediği masallarda Eflatun Cem Güney gelmektedir. Güney, halk arasında anlatılan masalları derleyerek, yeni bir biçimle Türk Çocuk Edebiyatı'na kazandırmıştır. Yine aynı yıllarda Profesör Ahmet Caferoğlu (Sivas ve Tokat Ağızlarından Toplamalar-1944), Pertev Naili Boratav (Zaman Zaman İçinde-1958) ve Naki Tezel de özgün halk masallarını Türk Edebiyatı'na kazandırmışlardır” (Kıbrıs, 2006: 55).

Masal çocuğun hayal dünyasını geliştirmekte ve ona yeni bir dünyanın kapısını aralamaktadır. Masal, olağanüstü olayların sınırlarını zorlayan bir türdür. Çocuk, okuduğumasallarla bir ipi tutup bazen ay'a çıkabilmekte bazen bir şapka takıp ülkeler gezebilmektedir. Bu sayede çocuğun üretici düşünme yetisi de gelişebilmektedir. Kısacası “çocuk ve masal, çocuk dünyasının özeti gibidir” (Şirin, 2000: 115). Masal denildiğinde akla ilk Andersen gelmektedir. Türk masallarında ise başı çeken ve başlı başına bir kol olan Keloğlan masalları bu türe verilebilecek en iyi örneklerdendir.

Fabl, “kişileri hayvanlardan seçilen ve sonunda insanlara ahlak dersi vermeye çalışılan masalımsı öyküler” (Kıbrıs, 2000: 58) dir. Fabllar; giriş, gelişme, sonuç ve ders bölümlerinde oluşmaktadır. Masaldan farklı olarak ders bölümünün olması eğitsel yönüne işaret etmektedir.

Fabl türünün ilk örneği *Kelile ve Dimne*'dir. *Kelile ve Dimne*, Hint edebiyatı ürünüdür. Batıda ise “ilk fabl yazarı olarak Frikyalı Aisopos (Ezop) gösterilir” (Şimşek, 2011: 300). Yine bu türde ünlü Fransız yazar La Fontaine unutulmamalıdır. 17. yüzyılda La Fontaine masalımsı bir şekilde hayvan kahramanları eserlerinde işlemiştir.

Edebiyatımızda fabl örneğini, Mevlana'nın *Mesnevi* adlı eserindeki öykülerde görmek mümkündür. Yine 15. yüzyılda da Şeyhî'nin *Harname*'si de örnek olarak verilebilir (Şimşek, 2011: 301).

Fabl'ın en önemli yanı ders bölümünün olmasıdır. Çocuğa öğütler vermesi ve ders bölümü bu türün eğitici yönüne işaret eder.

Destan, “milletlerin başından geçen olağanüstü olayları, felaketleri, kişileri anlatan sözlü ve yazılı edebiyat ürünleri”dir (Gir, 2015: 148). Destan bir milletin yaşayış biçimini ve kültürel özelliklerini yansıtır.

Manzum ya da mensur şekilde yazılabilen destanlar doğal ve yapay olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Doğal destanlar sözlü oluşumda yer almaktadır ve yazarları belli değildir. Yapma destan ise yazarı belli olan bir türdür. Destanlar, masalla gerçek arasındadır. *Alp Er Tunga*, *Türeyiş*, *Göç*, *Koroğlu destanı* ve *Üç Şehitlerdestanı* bu türe örnek olarak gösterilebilir.

Efsane“Tarihin belli dönemlerinde, insanları hayrette bırakan tarih, toplum ve doğa olaylarının akıl dışı yollarla açıklanıp yorumlanmalarından oluşan masalımsı öyküler”dir (Kıbrıs, 2000: 63). Efsane kelimesi Farsça füsün kelimesinden gelmektedir. Efsane, mit gibi değildir. Mitte yaratılışın öyküsüne yer verilmektedir.

Türler arasında *şiiir* “en eski anlatım türüdür” (Kavcar ve Oğuzkan, 1999: 2). “Şiir (şi'r) kavramı (Fr. poeme, İng. poem), dilimize Arapça'dan girip yerleşmiş ve Türkçeleşmiş bir kelimedir” (Çetişli, 2002: 14). Az sözle çok şey anlatma sanatı olan şiir bireyde çeşitli duyguların uyanmasını sağlayan bir türdür.

Şiir, günümüz eğitiminde her kademe ele alınmaktadır. Çünkü şiir, kademe kademe seviyesi artırılarak her düzeyde kullanılabilen bir

türdür. Örneğin; birinci sınıfta bir çocuğa iki kıtalık bir şiiri verilebilirken sekizinci sınıftaki bir çocuğa daha uzun kıtalı ve serbest ölçülü şiirler verilmektedir. Lise düzeyinde ise bunlara ek olarak aruz ölçülü şiirler öğretime dâhil edilmektedir. Çocuk bu sayede her yaşta duygusal gelişimini tamamlayabilmektedir.

Şiir bir bakıma musikidir. “Başarılı bir şiirde müzikal unsur belirgindir. Çocukların sevdikleri şiirler genellikle canlı, hareketli, ahenkli, vezin ve uyağı olan şiirlerdir” (Şirin, 2000: 107). “Şiirlerde yer alan ölçü, uyak ve durak gibi nitelikler çocukta var olan ritim - uyum duygusunun gelişmesini sağlar” (Kıbrıs, 2000: 89). Çocuk, bu ölçü ve uyum sayesinde dilinin ahengini keşfedip sözcüklerdeki güzellikleri anlar. Çocuğun kendi dilinin yapısını kavramaya yardımcı olur.

Şiirde aşk, sevgi, hüznün, acı, kahramanlık ve hasret gibi birçok konu ele alınır. “Ele alınan konunun mutlaka şiirsel bir heyecanla kavranması, aynı heyecanla dinleyiciye /okuyucuya hissettirebilmesi gerekir” (Çetin, 2003: 16). Şiirler konusuna göre türlere ayrılmaktadır. Şiirde“19. yüzyıl sonlarına kadar sürüp gelen klasik bölümlenmeye göre, beş çeşit vardır: lirik pastoral, didaktik, epik, dramatik” (Kavcar ve Oğuzkan, 1999: 7) şeklinde konusuna gruplandırılırlar.

Dilçin(2004) 'e göre şiir türlerinin tanımı şöyledir; Lirik şiir, “içten gelen heyecanları coşkulu bir dille anlatan duygusal şiir türüdür” ve pastoral şiir, “doğa güzelliklerini, orman, yayla, dağ, köy ve çoban yaşamını ve bunlara duyulan özlemleri” anlatır. Didaktik şiir “belli bir düşünceyi aşlamak ya da belli bir konuda öğüt, bilgi vermek, ahlaki bir ders çıkarmak amacıyla öğretici nitelikte yazılan, duygu yönü zayıf şiir türüdür. Epik şiir ise konusu savaş, kahramanlık, yiğitlik ve yurt sevgisi olan ya da tarihsel bir olayı coşkulu bir anlatımla işleyen uzunca şiirlere denir” (Dilçin, 2004: 395-401).

Günümüzde çocuklar için şiir yazan birçok sanatçı vardır. Bu sanatçılara; *Abdülkadir Bulut'un “Kahveci Güzeli”ni(1981)... Mevlana İdris Zengin'in ‘Kuş Renkli Çocukluğu’nu(1990), M. Ruhi Şirin'in ‘Gökyüzü Çiçekleri’(1983) ile ‘Çocuk Kalbimdeki Kuş’unu (1990), Cahit Zarifoğlu'nun ‘Gülücük’ü (1988)’*(Şirin, 2000: 111)örnek gösterilebilir.

Öykü (Öykü) ve Roman“Gerçek ya da gerçeğe yakın olay veya durumların farklı bir kurguyla anlatıldığı edebî türe öykü (öykü) denmektedir” (Gir, 2015: 150). Türk edebiyatında düzyazı türü olarak oldukça yenidir. Çeşitli tarih, coğrafya kitaplarında ve tezkirelerde süslü

bir dil olarak yer almıştır ancak “bu örneklerde bugünkü anlamda yerleşmiş bir düzyazı geleneği yoktur” (Kıbrıs, 2000: 126).

Öyküler romanla benzerlik göstermektedir. Tek farkı uzunluk yani hacimdir. Kıbrıs’a göre; “gerçek ya da gerçeğe uygun olayların anlatıldığı yazınsal nitelikteki yazıların kısa oylumlusuna (hacim) öykü, uzun oylumlusuna roman denir” (Kıbrıs, 2000: 123). Buradan da anlaşılıyor ki roman ve öykü arasında çok fazla bir ayrım yoktur. Sadece uzun tahliller ve benzetmeler öyküde yoktur denilebilir. Öykülerin “yapısını oluşturan başlıca üç öge vardır: Kişiler, olay ve durum, yer” (Kavcar ve Oğuzkan, 1999: 30).

Roman ve öyküestetik bir haz uyandırırken salt didaktik bir yapıya sahip olmamalıdır. Kurgu doğru/yanlış yaklaşımıyla ele alınamaz. Ahlaki yöne eğilen, ders verme amacı güden öyküler devardır. Örneğin Ahmet Mithat Efendi, Hüseyin Rahmi Gürpınar eserlerini hep ders vermek amacıyla yazmıştır.

Türk edebiyatında ilk öykülere destanlar örnek gösterilebilir. *Dede Korkut Öyküleri*’nde destansı özellikler görülmektedir ve bu öyküler günümüzöykü türünün temelini oluşturmaktadır.

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında yazarlar romanlarında çocuk kahramanlara yer vermişlerdir. Örneğin, Abdullah Ziya Kozanoğlu’nun *Kızıltuğ*, *Atlıhan*, *Türk Korsanları* ve *Gültekin* adlı eserlerinde, Mahmut Yesari’nin *Bağrıyanık Ömer* adlı eserinde, Huriye Öniç’in *Köprüaltı Çocukları* adlı eserinde, Fahrettin Sertelli’nin *Tahtları Deviren Çocuk* adlı eserinde ve Cahit Uçuk’un *Türk İki Zeri* adlı eserinde çocuk kahramanları görmek mümkündür.

Gezi yazısına seyahatname de denilir. Bu tür Türklerde çok eskilere dayanmaktadır. Evliya Çelebi ile altın çağını yaşayan bu tür gezip görülen yerleri aktarma sanatıdır denilmektedir. Ancak sadece gezip görülen yerleri anlatmak yeterli değildir. Bununla beraber gezen kişiler “o yerlerde oturan insanların yaşayış biçimlerini, gelenek ve göreneklerini, bilim ve sanat eserlerini, müziklerini, oyunlarını ve başka özelliklerini de anlamaya çalışırlar” (Şirin, 2000: 136).

Bir gezi yazısının okuyucu tarafından ilgi çekebilmesi gerekmektedir. İçerisinde ilginç olayları barındırabilmeli, okuyucuyu sıkmayan akıcı bir dile sahip olmalıdır.

Biyografi, belirli kişilerin hayatını anlatan yazılardır. Bu tür sayesinde çocuğa tarihi ve ünlü şahsiyetleri tanıtmaya fırsatı yakalanır.

Örneğin, Mimar Sinan, Evliya Çelebi, Ali Kuşçu bu yolla çocuca tanıtilabilir.

“İyi bir biyografi her şeyden önce doğru olmalıdır. Araştırma sonucu toplanan dokümanlara, sadık kalınmalı, gerekirse önsöz, dipnot ve bibliyografyalarda bu husus belirtilmelidir” (Şirin, 2000: 134).

9. ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI

Türk edebiyatında çeviri kitaba yönelik ilk ciddi çalışmalar Tanzimat döneminde görülmektedir. Tanzimat ile başlayan her alandaki yenilik edebiyata da yansımıştır. Batıdaki eserler çeviri olarak bir bir edebiyata girmeye başlamıştır.

Türk edebiyatında ilk çeviriler *Ahmet Lütü* ile başlamıştır. “Batı’da 1719 yılında yayımlanan, cesaretle ve tekniğe hükmederek dünyaya egemen olunabileceğini ve insana duyulan inancı vurgulayan *Daniel Defoe’nun Robinson Crusoe*’su (Neydim, 1998: 29) ilk çeviri örneğidir. Bu eser 1874 yılında Ahmet Lütü tarafından çevrilerek ‘*Öykü-i Robinson*’ adıyla yayımlanır. Devamında ise *Gulliver* adlı eser çevrilmiş ve Batı’nın yansıması Türk edebiyatında etkili olmaya başlamıştır. Bu eserlerin yanında *Merkezi Arza Seyahat, Seksen Günde Devri Alem, Beş Hafta Balon ile Seyahat* ilk çeviri eserler olarak yer almıştır.

Cumhuriyet Dönemine gelindiğinde ise çevirilerde bir durgunluk olmuştur; ancak daha sonra çevirilere tekrar devam edilmiştir. “1945’ten sonra başlayan klasiklerin çevrilmesi çalışmaları, çocuk edebiyatını da etkilemiş ve 50’li yıllardan itibaren çocuk klasikleri de çevrilmeye başlamıştır” (Neydim, 1998: 33).

1970 ve 80’li yıllara gelindiğinde ise çeviri eserlerden çok siyasi eğilimli kitaplara yönelimler oluşmuştur. 90’lı yıllara gelindiğinde de “yerli çocuk edebiyatında didaktik bakış açısının çok fazla değişmediği” (Neydim, 1998: 45) görülmüştür. Yine bu dönemde sosyal medya, aktif olarak devreye girmiş ve kitaplardan ayrı düşünülmemiştir. Sosyal medyanın da eğitime girmesi ile “çocuğa, kendi figürünü özgürce ancak bilinçli bir biçimde seçebileceği, onun gerçekliğine dönük ve eşitliğini kabul eden eserlerin” (Neydim, 1998: 45) oluşturulması gerektiği sezdirilmiştir.

Sonuç itibariyle çeviri çocuk edebiyatı XIX. yüzyılın ikinci yarısının sonlarında başlamıştır. Bu dönemdeki çeviri eserlerin daha çok

didaktik ve ahlaki yönü ağır basmaktadır. “Bu kitaplarda çocuk dünyasının gerçekliği hiç söz konusu edilmemiş, çocuk daha çok kendi gerçekliğinin dışında, dıştan gelen etkilerle mutlak olarak biçimlendirilen bir nesne olarak görölmüştür” (Neydim, 1998: 46).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

1. ÇEVİRİ ESERLERİN YAZAR VE ÇEVİRMENLERİNİN KISA BİYOGRAFİLERİ

1. 1. SOPHIA LYON FAHS'IN HAYATI (1876-1978)

Sophia Lyon, Presbiteryen¹ bir misyonerin kızıdır. Kendisi de misyoner olan ve Çin'de doğan Lyon, misyonerlik faaliyetlerinde bulunur. “Öğretmen, yazar, editör ve dini bir savunucu olan Sophia Lyon Fahs (1876-1978), Amerikalı çocukların dini eğitiminde devrim yaratmaya” (uuword.org/articles/sophia-lyon-fahs) çalışır. Hayatının her döneminde yazmaya devam eden Fahs 1977 yılında 101 yaşında hayatını kaybetmiştir. Yazarın hayatı ile ilgili Türkçede yazılı bir belgeye ulaşamamıştır. Bu nedenle internet ortamındaki bilgilerden yararlanılmıştır. “İlerici bir din eğitmeni”²(www.meadville.edu.gov/fahs-collaborative) olduğu söylenen Sophia Fahs çocuklarla ilgilenerek onların günlük yaşantısındaki problemlere karşı çözüm üretmeye çalışır.

Orta Çağda Avrupada verilen Hıristiyan din eğitimindeki katı tutumu eleştirir. Kendine göre yeni fikirler ortaya koyar. “*Bugünün Çocukları ve Dünün Mirası*” adlı kitabında” (www.meadville.edu.gov/fahs-collaborative) dini eğitim verirken geleneksel yöntemler yerine daha radikal çözümler arar (www.meadville.edu.gov/fahs-collaborative).

Avrupa'daki katı ve yanlış dinsel tutum Fahs'ı yeni arayışlara yönlendirir. Bu nedenle Fahs, o dönemde Avrupadaki çocukları şiddete dayalı ve katı bir disiplin uygulayan eğitim yöntemlerinden kurtararak onları yaratıcı bir şekilde eğitmekten yana bir tutum sergilemeye çalışır. Çocukların hayal güçlerini geliştirerek olaylar karşısında farklı bakışaçıları yakalamalarına yardımcı olur. Onları çeşitli kültürlerde yer alan masal, öykü, efsane ve bilimsel bulguları incelemeye sevk eder.

---

¹ Presbiteryenlik; Protestan mezhebinin demokratik kurallara göre kurulmuş bir kolu” (TDK, 2005: 1626) dur.

² Progressive religious trainer: İlerici bir din eğitmeni (www.meadville.edu.gov/fahs-collaborative)

Diğer taraftan insanların, eğitimle ilgilenen yetişkinlerin, çocuklara alternatif bakış açılarıyla yaklaşmalarını önemser.

Yaptığı radikal değişimlerden dolayı Fahs'a "devrimci eğitimci"³ (www.meadville.edu.gov/fahs-collaborative) denilmektedir. 1904 yılında Columbia Üniversitesi 'Teachers College'da eğitim görür. Bueğitimle Gelibolu'ya bağlı 'Pazar Okulu' adı verilen bir okulda çocuklara ders vermeye başlar. Bu çocuklar büyüüp tarihi anlayana kadar onlara İncil'den çalışmalar yaptırır.

Fahs'ın geliştirdiği teoriler ve dinî eğitim çalışmaları "Columbia Üniversitesi Teachers College, Din Birliği Okulu'nda deneysel Pazar Okulu ve Riverside Kilisesi Okulu kapsamında geliştirilmiştir" (www.meadville.edu.gov/fahs-collaborative).

Çeşitli alanlarda çalışmalar yapan "Üniter Evrenselci din eğitimcisi"⁴ (<https://en.m.wikipedia.org>) olarak kabul edilen Fahs, en son 1959 yılında Unitarian-Universalist bakanlığında ilk kadın profesör olarak görev yapmıştır. Üniter evrenselci kuruluş olan Beacon Press de Fahs'ın düşüncesi ile aynı doğrultuda ilerlemiştir. Kâr amacı gütmeyen kitap yayımlayan bu kuruluş aynı zamanda *Mehmet ile Meral* serisinin Türkçe neşrine izin vermiş ve basılmasına yardımcı olmuştur.

Çocukların önemli kişilerin hayatlarıyla ilgili öyküleri okumalarını sağlayan Fahs, çocuklar için kitaplar yazar. Fahs'ın ilk çocuk kitabı *Uganda Beyaz İş Adamı* (*Uganda's White Man of Work*) adlı eseridir (patrickmurfin.blogspot.com/2013/08/sophia-lyon-fahsnot).

Fahs'ın incelenen *Martin and Judy* adlı eser dışında çocuk edebiyatı üzerine yazdığı *Aile Bulundu*, *Tuckerlar*, *Büyüyen Daha Büyük*, *Yeni Bir Bebek*, *Hayvan Bulundu* ve *Bebekler* (www.harvardsquarelibrary.org/biographies/sophia-lyon-fahs-2/.) adlı eserleri de vardır. Çeşitli alanlarda kırkın üzerinde eser veren Fahs'ın en ünlü eseri *Uganda'nın Beyaz İş Adamı* (*Uganda's WhiteMan of Work*) adlı kitabıdır.

---

³*Revolutionary educator: "devrimci eğitimci"* (www.meadville.edu.gov/fahs-collaborative).

⁴*Unitary universalist religious educator: Üniter Evrenselci din eğitimcisi"* (<https://en.m.wikipedia.org>).

1. 2. VERNA HILLS'İN HAYATI

Martin and Judy serisinde Verna Hills Bayley olarak adı geçmektedir. *Martin and Judy* serisinin dışında “*İşte Peter Geliyor ve Al Bakalım Suzy*” (worldcat. org/ ideties/viaf-119723014) adlı bir eserinin de olduğu bilinmektedir. Ancak, incelenen kitaplar arasında bu kitaplar yoktur. Ankara Millî Kütüphaneden bu kitaplara ulaşılamamıştır. İncelenen *Martin And Judy (Mehmet ile Meral)* serisinin yazarı olan Hills hakkında yeterli bir bulguya rastlanmamıştır. Doğrusu Marshall yardımı ile çevrilerek bir ülkenin çocuklarına dağıtılan bu eserlerin yazarı hakkında herhangi bir bilginin bulunmaması onun ikinci hatta üçüncü sınıf bir yazar olduğunu ve çok bilinmediğini düşündürmektedir.

1. 3. FRANCES HODGSON BURNETT'İN HAYATI

Frances Hodgson Burnett, gerçek adı *Frances Eliza Hodgson* olan Burnett (1849-1924) “İngiltere'nin Manchester kentinde bir kuyumcunun kızı olarak dünyaya” (türkçebilgi. com/frances_hodgson_burnett) gelir. ABD'nin Knoxville kentine taşınarak burada *Godey's, Peterson's, Ladies Magazine, Scribner's, Monthly ve Harper's* adlı Amerikan gazetelerinde yazılar yazmıştır. Bu gazetelerde 1868 yılında yazdığı *Godey'in Leydi Kitabı* adlı eserini düzenli olarak yayımlar. 1893 yılında gençlik anılarını anlattığı *En İyisini Bilen Ben* adlı eseri yayımlar (/biography/ Frances-Hodgson-Burnett).

Burnett, yazarlığa aşk öyküleri yazarak başlar. Daha sonra ise işçi haklarını savunan “*That Lass o Lowries (1877) Louisiana (1880) ve Through One Administration (1883)*” ([www. encyclopedia. com/arts/news-wires-white-poppers-and-books/ burnett-frances-eliza-hodgson](http://www.encyclopedia.com/arts/news-wires-white-poppers-and-books/burnett-frances-eliza-hodgson)) adlı eserleri yazmıştır. Birçok oyun ve roman yazan Burnett'in eserlerinden en çok bilinenleri *The Secret Garden (Gizli Bahçe), A Little Princess (Küçük Bir Prenses)* ve *Little Lord Fauntleroy (Küçük Lord Fauntleroy)* 'dur.

Bu çalışmada incelenecek olan eseri ise *Mavi Çiçek Ülkesi* adlı yapıtıdır. *Mavi Çiçek Ülkesi* adlı eser Türkçeye İnci Saltıkgil tarafından çevrilmiştir.

1. 4. İNCİ SALTIKGİL'İN HAYATI

İnci Saltıkgil, 1920-1923 yıllarında Birinci dönem TBMM milletvekili olan Veli Saltıkgil'in kızıdır. Veli Saltıkgil, Burdur'dan milletvekili seçilmiştir. Saltıkgil, "Darulfünun Hukuk Mektebi ve Paris Hukuk Mektebi mezunudur" ([www.wikiwand.com>Veli_Saltıkgil](http://www.wikiwand.com/Veli_Saltıkgil)). Samsun İstiklal Mahkemesi'nde de görev yapmıştır. Daha sonra Lozan antlaşmasında danışman olarak görev almıştır. Saltıkgil, görevi bitince "Hukuk Fakültesi Hukuk-u Esasiye müderrisliği" ([www.wikiwand.com> Veli_Saltıkgil](http://www.wikiwand.com/Veli_Saltıkgil)) yapmıştır.

Hakkında yeterli bilgi bulunmayan İnci Saltıkgil'in bir dönem İngiliz Kütüphanesi Müdürlüğü yaptığı bilinmektedir (www.oktayaras.com). 1. TBMM döneminde görev yapan vekillerin eşlerine ya da eşleri ölmüşse yetim kalan kız çocuklarına maaş bağlanmıştır. İnci Saltıkgil de bunlardan birisidir. O dönemde emeklilik ve sigorta işlemi bulunmadığı için bütçeden bir fon ayrılarak böyle bir ödeme yapılmıştır. "Yetim kızlara ayrılan bütçeden İnci Saltıkgil de olmak üzere 55 tane yetim kız faydalanmıştır" (<https://m.haberler.com>). Kimi kızlara emekli maaşının yanında 'Vatani Hizmet Aylıkları' kapsamında yapılan çalışmalardan dolayı bir maaş bağlanmıştır. Yaptığı çalışmalardan dolayı İnci Saltıkgil de bu maaştan faydalanmıştır (www.giresundefterdaligi.gov.tr). (Ayrıntılı bilgi için EK: 5'e bakınız).

1. 5. SOFİ HURİ'NİN HAYATI (HALEP 1897-1983 ATİNA)

Yazar ve çevirmen olan Sofi Huri, Hıristiyan bir ailenin kızıdır. Gaziantep Amerikan Koleji'nden mezun olur. Daha sonra bir müddet Cambridge'te kalır. 1923'te Türkiye'ye döner. Burada Amerikan Yönetim Kurulu Yayınları'nda çalışmaya başlar. Daha sonra Redhouse Sözlüğünde editörlük yapar. Çalıştığı dönemde "Redhouse 'Tasavvuf Âleminde Simalar Serisi'nin editörlüğü"nü (Özakıncı, 2017: 422) Sofi Huri'ye vermiştir. Böylece Huri, misyoner bir yayınevinin kadrolu çevirmeni durumuna gelmiştir.

"Huri, 1932 yılında İngiltere'de Birmingham civarındaki Woodbrook grup kolejinin birinde ilahiyat ve felsefe incelemeleri yapar. Burada ömrü boyunca unutamayacağı dünya çapında bir filozof olan Doğunun efsanevî lideri Gandhi'yi"tanır (www.biyografya.com).

Daha sonra Huri, Kenan Rifai'den etkilenerek Müslüman olmuştur. Safiye Erol, Sâmiha Ayverdi ve Nezihe Araz ile birlikte

Kenan Rifai ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık adlı eseri yazmıştır. Bu eser, Hollanda Sarayında büyük ilgi görmüş ve Sofi Huri Hollanda'ya davet edilmiştir. Burada bir konferans düzenlenmiştir. “Konferans 20-22 Mayıs 1955 günlerinde Apeldoorn'da eski bir şatonun salonlarında” yapılır (Banarlı, 1986: 118). Bu daveti Nihad Sâmî Banarlı şöyle anlatır:

“Holanda Sarayı son olarak ‘Yirminci Asır Müslümanlığı’ hakkında bir fikir almak için Türkiye’den de bir kadın mütefekkimizi davet etmiştir. Dâvet edilen Sofi Huri Hanım, *Kenan Rifai ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık* adlı eserin müelliflerindedir. Sâmîha Ayverdi, Nezihe Araz, Safiye Erol ve Sofi Huri hanımlar tarafından hazırlanan bu mühim eser, yirminci asrın ışığında Müslümanlığın insanları birbirine bağlayıcı, insanları iyiliğe ve saâdete götürücü büyük ve ebedi taraflarını mütâlâa ediyordu.

Türkiye’nin son asırda yetiştirdiği büyük din ve tefekkür adamı Kenan Rifâî ve onun fikirleri, bu eserin yazılmasında âmil olmuştu. Aynı eser Hollanda Sarayı’nda da derin âlaka görmüş ve müelliflerinden Sofi Huri Hanım bu münasebetle Hollanda’ya davet edilmişti” (Banarlı, 1986: 118) (E-Kitap).

Sofi Huri, Gaziantep Amerikan Koleji’ni bitirdikten sonra Cambridge Üniversitesi’nde edebiyat tahsili görür. Bu tahsil sonunda tercüme çalışmalarına başlar. Huri, *Mehmet ile Meral* serisindeki *Her İşte Allah* öyküsünün çevirisini yapmıştır. Çocuklar için birçok eser kaleme almıştır. *Küçük Tavşan*, *Geveze Ördek*, *Elma Bahçesi* ve *Futbolcu Fil* bunlardan bazılarıdır.

1. 6. DOROTHY BLATTER’INHAYATI (1901-1977)

Dorothy Blatter, 1901 yılında Nebraska’da doğmuştur. “Colorado Üniversitesi, Fontainebleau Sanat Okulu ve Columbia Üniversitesi’nde” ([www. goodreads. com/author/show/4615688. Dorothy_Blatter](http://www.goodreads.com/author/show/4615688.Dorothy_Blatter)) okumuştur. Blatter, 1931-1961 yılları arasında Türkiye’de Üsküdar Amerikan Koleji’nde resim öğretmeni ve yazar olarak çalışmıştır. Bu okul Amerikan Bord Heyeti tarafından Bahçecik’te kurulmuştur. Okul, 1920’lerin başında Üsküdar’a taşınmıştır ([wow. turkey. com/forum/viewtopic](http://www.turkey.com/forum/viewtopic)). Blatter, Üsküdar’daki bu okulda çalışırken “**Çaldere Cottage**” ([www. uaa. k12. tr /icerik/okulumuzun_tarihcesi/256/](http://www.uua.k12.tr/icerik/okulumuzun_tarihcesi/256/)) adında bir ev yaptırmıştır. Bu ev okulun içerisinde yer almaktadır.

Yazar, 1945'ten itibaren, çocuk kitaplarının üretiminde (özellikle İngilizceden Türkçeye çeviriler) denetleme görevi almıştır. 1967'de Amerika'ya dönmüş ve 1977'de Amerika'da ölmüştür.

Blatter'in çocuklar için yazdığı eserlerden bazılarının adı *Baba Ocağı*, *Ayşe*, *Uykucu Sami*, *Komşum Kimdir* ve *Gizli Oyun*'dur. Blatter'in bu eserlerini Ankara Millî Kütüphane'de bulmak mümkündür.

2. İNCELENEN ESERLERİN ÖZETLERİ

Eserler seri şeklinde olup her kitabın başında ön söz niteliğinde ebeveynlere bir sesleniş yer almaktadır. “*Ana-Babalara*” şeklinde başlayan yazıda ailelere bu kitabı neden okutmaları gerektiği ile ilgili bilgilere yer verir.

“Çocuklarımıza yüksek sesle kitap okumak ve okuduğumuz kitaptaki şahısları birlikte tanımak, başlı başına bir zevktir. Anababalar, ana ve ilkokul öğretmenleri, ‘MEHMET ile MERAL’ adlı kitap serisinde sesle okunacak güzel hikâyeler bulacaklardır. Her hikâye, bir küçük çocuğun başından geçen olaylar nevindendir, ve çocukta ‘Bana da öyle oldu’ yahut ta ‘Ben de acaba o şey nasıl olur, diye düşünmüştüm,’ fikrini uyandırır. Çok kere bu hikâyelerde, çocuk ifade edemediği müşküllerine yeni bir hal çaresi bulur. ‘Ha! Yalnız ben değilmişim’ hissi çocuğun cesaretini artırır.

Size çocuklarınızla konuşacak mevzular vermesi bu kitapların en büyük faydalarından biridir.

Kitapların her biri başlı başına bir hikâyedir. Fakat seri halinde okunacak olursa, çocuk, MEHMET ile MERAL'in büyüme yaşında geçirdikleri hayat safhalarını zevkle takip edebilir.

Kitaplar, seri sırasıyla dizilecek olursa, bir alâmisema meydana gelir ve çocuğun odasına zevkli bir süs olur” (KÇ, 2).

Kitabın bitiş kısmında çocuğa bir soru sorularak kendini sorgulama becerisi kazandırılmak istenmiştir. Son sayfada bir soru ile bitirilmiştir. “*Sen de Mehmet veya Meral gibi misin? Nasıl?*” (KÇ, 16).

2. 1. *BABA OCAĞI*

‘Baba Ocağı’ adlı kitap 15 sayfadan oluşmaktadır. Adapte eden Dorothy Blatter’dir. Çeviren ise İnci Saltıkgil’dir. Kitap Amerikan Bord Neşriyat tarafından 1958 yılında İstanbul’da bastırılmıştır. Eser ‘Basit Hikâyeler Serisinin’ dördüncü kitabı olarak çıkmıştır. Eser tek hikâyeden oluşmaktadır.

*Baba Ocağı*adlı öyküde Ahmet tarla sürmektedir. Ağabeyi Mehmet ve babası ona doğru gelmektedir. Babası çok fazla iş yaptığı için Ahmet’e “Aferin!” der, biraz öğüt verir. Tarlanın daha düzgün nasıl sürüleceğini anlatır. Ahmet, “Tamam” der ancak içten içe de sinirlenir. Çünkü o, bu hayatı sevmemektedir.

Babası iki oğlunu da hayvan pazarına götürecektir. Bu nedenle Ahmet elini yüzünü yıkar. Bir müddet sonra pazara çıkarlar. Bir sürü hayvan görürler. Küçük bir kuzu alırlar. Ahmet hâlâ kırgındır; çünkü bu hayatı sevmemektedir. Cumartesi günü geldiğinde babasıyla konuşur. Şehre gitmeye karar verdiğini açıklar. Babası gönülsüzdür ancak bu teklifini kabul eder. Bir hafta sonra aile ocağına veda ederek yola koyulur. Ahmet, kafesten çıkan kuş gibidir. Kendine yolda arkadaşlar da edinir. Her molada arkadaşlarına bir şeyler ısmarlar. Bir kasabaya vardığında arkadaşlarından biri onlara bir kahvehane gösterir ve oraya giderler. Ahmet, burada kumarla tanışır. Kumarda bir sürü para kaybeder; fakat o kadar çok eğlenir ki para kaybettiğine hiç üzülmez.

Ahmet’in parası giderek tükenmektedir; ancak o, bu durumu umursamaz, arkadaşlarına güvenmektedir. Nihayet Ahmet’in tüm parası biter. Arkadaşlarına durumu açıklar. Yanındaki dost bildikleri bir bir yanından gider. Artık iş başa düşmüştür. Ahmet, bir bulaşıkçıda iş bulur. Bir gün işte tabakları kırınca oradan atılır. Artık her şey daha da kötüye gitmektedir. Bir bostancının yanında işe girer; ama orada da yapamaz. En sonunda ustası sen bir işe yaramazsın diyerek karın tokluğuna keçilerine çobanlık etmeyi teklif eder.

Ahmet, çok perişan bir hâle gelmiştir. Üstü başı perişandır. Açlıktan mutfak artıklarıyla keçilerin yiyeceklerini karıştırıp yemektir. Yaptıklarından pişman olur. Babasına, köyüne dönmeye karar verir. Köye gitmek için yola koyulur; ancak dönüş yolu çok uzundur. Birkaç gün sonra ancak köyüne varabilir.

Babası onu görür görmez karşılamak için koşar. Mutluluktan oğluna sarılır, onu bırakmaz. Hatasını yüzüne vurmaz ve unuttur. Oğlu döndüğü için besili kuzuyu kestirir. Herkes mutluluk içindedir. Bu

sırada Mehmet tarladadır. Oyun havalarına kulak verir. Ne olduğunu anlamaya çalışır. Kardeşinin geldiğini öğrenir. Besili kuzuyu Ahmet için keseceklerini duyunca sinirlenir. Haksızlık olduğunu düşünür. Babası ise ikisinin de kalbinde yeri olduğunu, onların sevgisiyle dolu olduğunu söyler.

Öyküde Ahmet, kötü alışkanlıklara başlar. İçkiye alışır, kumar oynar. Bu durum çocuk için cezbedici olabilir. Çünkü çocuk daha küçük yaşlarda iyi ve kötü ayırımını tam olarak yapamaz. Bilmediği; ama okuduğu kötü alışkanlığa ilgi duyabilir.

2. 2. MAVİ ÇİÇEK ÜLKESİ

Masal 30 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı Frances Hodgson Burnett'tir. Çeviren ise İnci Saltıkgil'dir. Eserin orijinal adı The Land of the Blue Flower'dir. Amerikan Bord Neşriyat Dairesi tarafından Nurgök Matbaası'nda, İstanbul'da basılmıştır. 'Basit Hikâyeler Serisi' başlığı altında toplanan kitapların ilkidir.

Kitap III kısımdan oluşmaktadır. Eser içinde herhangi bir görsel bulunmamaktadır. Aynı zamanda çok fazla yazım yanlışı ve anlatım bozuklukları mevcuttur. Bu kısma dilbilgisel inceleme kısmında genişçe yer verilecektir.

Mavi Çiçek Ülkesi, önsöz kısmında öykü olarak gösterilmesine rağmen tekerlemeyle başlaması ve eserin 26. sayfasında yer alan "*Padişah Mehmedin gamlı memleketinde olan güzel şaşılacak şeyleri bir tek masalda anlatmaya imkân yoktur*" (Burnett, 1955: 26) ifadesinin yer alması kitabın masaltüründe yazıldığına işaret etmektedir.

Eserde Sultan Mahmut ve yaptığı güzellikler anlatılmaktadır. Padişah Mahmut'un babası Padişah Mehmet halka kötü davranmaktadır. O öldükten sonra doğan Padişah Mahmut iyi eğitimci olan bir ihtiyarın yanında yetişir. Masalda ihtiyarın adı zikredilmez.

Padişah yıllarca şehirden uzak bir sarayda yaşar. İhtiyarın öğrettiklerini en iyi şekilde öğrenir. Tüm doğa ile kardeş olur. İyi huylu olmayı ve güzel davranışları kazanır. Kötü düşüncelere beyninde yer vermez. Nihayetinde Padişah olacak yaşa gelir. Şehre iner. Halk babasından dolayı ondan korkar. Mahmut şehirde bir kanun ilan eder. Herkes evinin bahçesine Mavi Çiçek tohumunu ekecektir. Zamanı geldiğinde ise padişah bu çiçekleri kontrole gelecektir.

Tohumlar dağıtılır. Halk bu çiçeklerden ilk başta korkar. Padişahın onları öldüreceğini zannederler. Ancak beklenmedik bir şey olur. Çiçeğin bakımını yaptıkça halkta beklemedik şekilde olumlu davranışlar meydana gelir. Halk mutlu olmayı öğrenir. Mavi Çiçeğin ünü tüm diyarlardan duyulur. Bu mutlu şehir mavi çiçeklerinden dolayı Mavi Çiçek Ülkesi adıyla anılır.

2. 3. KOMŞU ÇOCUKLAR

Kitap 15 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı Verna Hills'tir. Çeviren ise İnci Saltıkgil'dir. Kitabın orijinal adı Martin and Judy'dir. Kitap Amerikan Bord Neşriyat tarafından T. Ticaret Postası Matbaası'nda İstanbul'da bastırılmıştır.

Mehmet ile Meral serisinin birinci sayısı olan *Komşu Çocuklar* adlı öyküsünde şu üçbaşlık işlenmiştir: *İki Küçük Ev, Günaydın Mehmet ile Meral, Yağmur.*

İki Küçük Ev bölümünde Mehmet ile Meral'in evleri tanıtılmıştır. İkisinin de aynı boyda, aynı genişlikte ve aynı uzunlukta olduğu söylenmektedir. Mehmet, babası, annesi ve ablası ile yaşar. Meral ise babası, annesi, ağabeyi ve küçük kız kardeşi ile yaşamaktadır.

Günaydın Mehmet ile Meral bölümünde Mehmet ve Meral uyanmıştır. Ellerini ve yüzlerini yıkayıp kahvaltı yaparlar. Bundan sonra ise ev işlerine yardım ederler. Ev işi bittikten sonra oyun oynarlar. Çimenlerin üstünde koşmaca oynayarak günlerini geçirirler.

Yağmur bölümünde ise Mehmet ile Meral yağmurun yağmasını istemektedirler. Ancak yağmurun yağmasını istemeyenler de vardır. Bunlar Bay Ahmet ile Bayan Ayşe'dir. Bay Ahmet, evin basamaklarını boyamıştır. Boyanın kuruması gerekmektedir. Bayan Ayşe, kır gezintisine gidecektir. Fakat sevinen Mehmet ile Meral olur. Bir müddet sonra yağmur yağmaya başlamıştır.

2. 4. KÜÇÜK ABLA

Kitap 24 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı Verna Hills'tir. Çeviren ise İnci Saltıkgil'dir. Kitabın orijinal adı Martin and Judy'dir. Kitap Amerikan Bord Neşriyat tarafından T. Ticaret Postası Matbaası'nda İstanbul'da bastırılmıştır.

Mehmet ile Meral serisinin ikinci sayısı olan *Küçük Abla* adlı öyküsü dört bölümden oluşur: *Meral'in Küçük Kardeşi ve Maviş Bebek*, *Meral'in Küçük Kardeşi Büyüyor*, *Meral'in Kardeşiyle Küçük Bebek Gezmeğe Gidiyorlar*, *Maviş Bebek ile Tekir Kedi*.

Meral'in Küçük Kardeşi ve Maviş Bebek adlı bölümde Meral'in annesi küçük kardeşin boyunu ve kilosunu ölçmeye çalışır. Meral de annesini izler ve kardeşinin kilosunu merak eder. Bebek uslu durmadığı için anne biraz zorlanır. Nihayet bebeğin boyu ve kilosu ölçülür. Önceki ölçüme göre boyu ve kilosu artmıştır. Meral de bebeği Mavişi getirir. Onun boyunu ve kilosunu ölçer. Maviş bebek de tam bir kilo ve otuz beş santimetre gelir.

Aradan yedi gün geçer. Meral'in annesi bebeği yine tartar ve boyunu ölçer. Bebek yine uzamış ve kilosu artmıştır. Meral de annesini seyrederek. Bebek yine uslu durmamaktadır. Bebeğin boyu ve kilosu ölçüldükten sonra, annesi Meral'e Maviş'i tartmayacak mısın diye sorar. Meral, bebeğinin kilo ve boyunun değişmeyeceğini söyler. Meral, bir an düşünür. Canlı bebekler yemek yer, uyur ve büyürler ama Maviş büyümeyecektir çünkü o cansızdır.

Meral'in Küçük Kardeşi Büyüyor bölümünde Mehmet ile Meral bisiklete binmektedir. Merallerin revakta anneleri oturmaktadır. Kaldırımında Meral'in ağabeyi ile Mehmet'in ablası vardır. Arkadaşlarıyla birlikte dirler. Herkes bir şeylerle meşguldür. Meral'in küçük kardeşi Mehmet ile Meral'i görünce çok sevinir. Mehmet ile Meral de küçük kardeşin emeklemesini seyrederek.

Mehmet ile Merak, biraz daha dolaşır tekrar revaka gelir. Küçük kardeşin yine ayakta durmaya çalıştığını görürler. Bir müddet sonra bebek ayağa kalkar. Herkesi bebeğin yanına çağırırlar. Mehmet'in ablası, Meral'in ağabeyi ve anneleri bebeğin yanına gelirler. Bebeğin yavaş yavaş büyümeye başladığını anlamışlardır.

Meral'in Küçük Kardeşiyle Bebek Gezmeğe Gidiyorlar bölümünde Meral'in küçük kardeşini Meral ile annesi gezmeğe götürür. Küçük kardeşin yanına Maviş bebek de koyulur. Yolda Bay Ahmed'i ve Bayan Ayşe'yi görürler. Bebeğin ayakta durabildiğini söylerler.

Biraz daha ilerledikten sonra Bayan Hatice'yi görürler. Bayan Hatice bahçededir. Onun yanına gelirler. Bebeğin ayakta durabildiğini ona da gösterirler. Bu sırada Meral de bebeğini arabaya yaslayarak ayakta durdurur. Küçük kardeş bebeğe uzanırken düşer. Ağlamaya başlar. Anne bebeği öper ve kucağına alır. Meral de Maviş bebeği öper

kucağına alır. Anne bebeği arabasına koyar. Meral de Maviş bebeği koyar. Bunun üzerine bebek tekrar gülmeye başlar.

Maviş Bebek ile Tekir Kedi bölümünde büyükanneye ziyarete gidilecektir. Meral'in annesi Meral'e yanında neler götüreceğini sorar. Meral birçok şeyi söyler. En sonunda kedisi ve bebeği Mavişi almak istediğini söyler. Annesi, yanlarına çok eşya alamayacaklarını söyler. Bunun üzerine Meral biraz düşünür.

Meral, yanına kedisi Tekiri almaya karar verir. Çünkü Tekir kedi canlıdır ve tek başına hayatta kalmaz. Böylece büyükanenin ziyaretine sadece Tekir kedi gider.

2. 5. GECE VE GÜNDÜZ

Kitap 24 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı Verna Hills'tir. Çeviren ise İnci Saltıkgil'dir. Kitabın orijinal adı Martin and Judy'dir. Kitap Amerikan Bord Neşriyat tarafından T. Ticaret Postası Matbaası'nda İstanbul'da bastırılmıştır.

Mehmet ile Meral serisinin üçüncü sayısı olan *Gece ve Gündüz*adlı öyküsü dört bölümden oluşur: *Mehmet Misafirlğe Gidiyor, Karanlıkta Saklanmak, Gece, Kimin Evi.*

Mehmet Misafirlğe Gidiyor bölümünde Mehmet oynamak için Merallere gider. Fakat Meral'i bulamaz. Sokakta kimseyi göremez. Canı sıkılan Mehmet, eve döner. Ablasıyla oynamak ister ama ablasının işi vardır. Annesine söyler onun da işi vardır. Annesi ona bir fikir verir. Küçük çocukların dışında da oynayabileceği birileri olduğunu düşünür. Mehmet bir türlü bulamaz. En sonunda aklına Bayan Didâr gelir ve Bayan Didâr'a gitmeye karar verir.

Mehmet, annesinden izin alır ve Bayan Didar'a gider. Annesi gitmeden ona bir tavsiyede bulunur. Bir kavanoz reçel götürebileceğini söyler. Mehmet, reçeli ve bilmecelerini alıp Bayan Didar'a gelir. Bayan Didar, Mehmet'in gelmesine çok mutlu olur. Birlikte çok eğlenceli bir vakit geçirirler. Ablası ve annesi de iyi birer vakit geçirdiler.

Karanlıkta Saklanmak bölümünde etrafı karanlık sarınca Meral ile annesi beraber banyoya girerler. Meral, banyosunu yapar, sabahlığını giyer ve akşam yemeğine iner. Yemekten sonra ise annesi ile odaya çıkarlar. Annesi ile karanlıkta saklanma oyununu oynarlar.

İlk önce annesi karanlıkta kaybolur, Meral onu bulur daha sonra da Meral kaybolur annesi onu bulur. Bu oyunu oynadıktan sonra Meral'in uykusu vakti gelir. Yatağına yatar. Bir müddet yatakta kendisi bu oyunu devam ettirir ve oyun bitmeden uykuya dalar. Gün gelip onları buluncaya kadar Meral'in eşyaları saklanmaya devam eder.

Gece bölümünde herkes uyumaktadır. Merallerin evinin panjurları rüzgârdan çarpar. Perde çarpmaya başlar. Bunun üzerine Meral korkarak uyanır. Annesine seslenir ama annesi derin bir uykudadır. Meral hiç kıvıldamaz ve kendi kendine eşyalarından korkmadığını söyler. Sonra eşyalarını görüyormuş gibi yapar. Sesin nereden geldiğini bulmaya çalışır. Bir müddet sonra perdeden olduğunu anlar. Meral artık korkmuyordur. Artık gürültüyü önemsemez ve arkasını dönüp uyumaya başlar.

Kimin Evi bölümünde Meral, yeni uyanmıştır. Kendi kendine şarkı söylemeye başlar. Her şeyin kendine ait olduğuna dair bir şarkı söyler. Odasının, oyuncaklarının, elbiselerinin hatta evin bile kendisine ait olduğunu söyler. Bu sırada odaya anne girer. Annesi de Meral'e yanlışı göstermek ister. O evde yaşamalarına müsaade ettiği için teşekkür eder.

Meral'in odasına ağabey gelir ve Meral'in ne söylediğini sorar. Evin Meral'e ait olduğunu duyunca kızar. Bu evin babasına ait olduğunu söyler. Bu sırada odaya baba gelir. Meral babasına evin kimin olduğunu söyler. Babası da Meral'in söylemesini ister. Hatasını anlayan Meral, evin herkese ait olduğunu söyler.

2. 6. CEP HARÇLIĞI

Kitap 28 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı Verna Hills ve Sophia Fahs'tır. Çeviren ise İnci Saltıkgil'dir. Kitabın orijinal adı Martin and Judy'dir. Kitap Amerikan Bord Neşriyat tarafından T. Ticaret Postası Matbaası'nda İstanbul'da bastırılmıştır.

Mehmet ile Meral'in dördüncü sayısı olan *Cep Harçlığı* öyküsü dört bölümden oluşur: *Mehmedin Cep Harçlığı, Yağmur ve Bulutlar, Akan Dam, Tren Kitabı*.

Kitaptaki *Mehmedin Cep Harçlığı* bölümünde Mehmet'in tren kitabı almak için para biriktirmesi anlatılır. *Yağmur ve Bulutlar* bölümünde ise Mehmet nezledir ama Meral'le oynamak istemektedir. Meral hasta olmasın diye onun yanına yaklaşmaz ancak

hava yağmurlu olduğu için onu pencereden de göremez. Sonunda annesi Meral'i telefonla arar ve Mehmet ile Meral telefonda konuşurlar.

Akan Dam bölümünde Mehmet'lerin evinin çatısı akmaktadır. Tamir gerekmektedir ancak yeterli paraları yoktur. Ailedeki herkes bir şeylerden fedakârlık ederek evin çatısını yaptırırlar. Son bölüm ise *Tren Kitabı*'dir. Mehmet artık tren kitabını alabilecektir. Ancak bu sefer de tren kitabı satılmıştır. Şehirde tekrar istenir. Mehmet büyük bir sabırla tren kitabını bekler.

2. 7. HASTALIKTA SAĞLIKTA

Kitap 28 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı Verna Hills ve Sophia Fahs'tir. Çeviren ise İnci Saltıkgil'dir. Kitabın orijinal adı Martin and Judy'dir. Kitap Amerikan Bord Neşriyat tarafından T. Ticaret Postası Matbaası'nda İstanbul'da bastırılmıştır.

Mehmet ile Meral serisinin beşinci sayısı olan *Hastalıkta, Sağlıkta* adlı öyküsü dört bölümden oluşur: *Mehmetle Meral Yalnız Oynuyorlar, Meral ile Doktor, Hastahane, Kaybolan Yirmi Beşlik*.

Kitabın *Mehmetle Meral Yalnız Oynuyorlar* bölümünde Mehmet ile Meral revakta oyun oynamaktadırlar. Mehmet, Meral'e bir şey varmış gibi ona bakmasını ister ama aslında bir şey yoktur. Aslında Mehmet, Meral ile alay etmektedir. Meral bu duruma üzülür. Mehmet bu sefer de neyi olduğunu sorar. Meral, parası ya da şekeri olduğunu düşünür ancak yine Mehmet'in bir şeyi yoktur. Meral ile yine alay etmiştir.

Mehmet, bu sefer de Meral'in dinlemesini ister. Ancak dinleyecek bir şey de yoktur. Mehmet, alay etmekten hoşlanır ama Meral'in üzüldüğünü fark etmez. Bir müddet sonra Meral eve gider. Mehmet yalnız oynamaktan hoşlanacağını zanneder fakat bir süre sonra sıkılır. Meral'in yanına gider. Meral de Mehmet'in gelmesinden mutlu olur. Meral'in annesinin yaptığı kurabiyeleri birlikte yemeye başlarlar.

Meral ile Doktor bölümünde Meral hastadır. Doktorla annesi Meral'in odasına çıkarlar. Doktor, Meral'i iyileştirmek için çeşitli ilaçlar yazar ve iyi olabilmesi için Meral'den yardım ister. Meral, doktorun dediklerine dikkat eder ve söylediklerini yerine getirir.

Meral, her gün daha da iyiye gitmektedir. Babası durumunu sorduğunda doktorun onu iyileştirdiğini söyler ama daha iyi olması için

dinlenmesi gerektiğini söyler. Babası Meral'in iyi olmasına çok sevinir. Ertesi gün Meral artık iyileşmiştir.

Hastahane bölümünde Meral iyi olduktan sonra bademcikleri alınmak üzere hastaneye götürülür. Doktor ve annesi ile hastaneye giden Meral yolda çeşitli binalar görür. Ancak bunların hiçbiri hastane değildir. Sonunda hastaneye gelirler. Meral endişelidir. Annesi ile doktor onu sakinleştirirler ve korkulacak bir şey olmadığını söylerler. Ameliyat gerçekleşen Meral, hiç acı hissetmez ama uyandığında boğazı ağrır. Boğazında buz torbaları vardır.

Kaybolan Yirmi Beş Kuruş bölümünde ise Mehmet'in yirmi beş kuruşu vardır. Ablasıyla mağazaya gideceklerdir. Ne var ki Mehmet yirmi beş kuruşunu oynarken bir anda yere düşürür ve kaybeder. Ablasıyla mağazaya gidemez. Buna çok üzülür ve ağlamaya başlar. Ablası yardımcı olmaz. Mehmet, düşünmeye başlar. Merdivenlerin arasına giden parasını bulmaya çalışır.

Merdivenin altı karanlıktır. Mehmet el feneri ile merdivenin alt kısmına girer ve parayı bulur. Üstü başı kir içinde kalır. Mehmet, parasını bulmanın sevinciyle üstünün kirlenmesini önemsemez. Mağazadan gelen ablası onun bu haline güler. Mehmet'in bu aşamadan sonra artık üç görevi vardır. Banyoya girip yıkanmak, elbiselerini değiştirmek ve bir daha kaybetmemek için yirmi beş kuruşunu saklamaktır.

2. 8. NE GÜZEL DÜNYA

Kitap 23 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı Verna Hills ve Sophia Fahs'tir. Çeviren ise İnci Saltıkgil'dir. Kitabın orijinal adı Martin and Judy'dir. Kitap Amerikan Bord Neşriyat tarafından T. Ticaret Postası Matbaası'nda İstanbul'da bastırılmıştır.

Mehmet ile Meral serisinin altıncı sayısı olan *Ne Güzel Dünya* adlı öyküsü üç bölümden oluşur: *Meral Aya Bakıyor, Ailenin Bahçesi, Tohumlar.*

Meral Aya Bakıyor bölümünde Meral odasında uykuya dalmak üzeredir. Odası karanlıktır fakat bir müddet sonra oda birden aydınlanır. Bir ışık doğar odaya. Meral'in annesi odaya gelir. Meral uyanıktır. Annesi o ışığın ay olduğunu söyler. Annesi ile birlikte sandalyede oturup ay ışığını izlerler.

Meral ay ile ilgili aklına gelen soruları annesine sorar. Annesi bildiği kadarıyla cevap verir. Meral ayı çok sevmiştir. Her gece onu görmek ister. Annesi bunun bazı günler mümkün olmadığını söyler. Meral şaşırır annesi de bazı geceler gökteki bulutların ayı gizleyebileceğini söyler. Meral, ayı biraz daha izledikten sonra aya bir şarkı söyler. Bir müddet sonra Meral'in şarkı söyleyemeyecek kadar uykusu gelir. Bu nedenle annesi de onun için devam eder ve bu şekilde Meral derin bir uykuya dalar.

Ailenin Bahçesi bölümünde Mehmet ve ailesi bahçede çalışacaklardır. Birlikte el ele verip bahçeyi düzenleyeceklerdir. Çeşit çeşit çiçek tohumu ekeceklerdir Mehmet'in ablasının aklına bir fikir gelir. Herkese bahçede bir bölüm verilmesini söyler. Böylece herkes bahçenin bir köşesinde çalışmaya başlar.

Birlikte çalışmak çok zevklidir. Baba, anne ve abla işlerini kısa sürede bitirirler. Mehmet daha küçük olduğu için biraz zorlanır bunun yanında babasının yardım teklifini de reddeder. Herkes işini bitirip içeri girince Mehmet hem zorlanmaya başlar hem de yalnız çalışmak ona pek eğlenceli gelmez. Babası tekrar yardım isteyip istemediğini sorduğunda yardım ister. Babasının yardıma gelmesiyle Mehmet'in de işleri kısa sürede biter.

Tohumlar bölümünde bakımı yapılan bahçeye tohumları ekme zamanı gelmiştir. Mehmet'in annesi herkese tohumlarını verir. Mehmet'e papatya tohumu, ablasına gelincik ve kendine de çeşitli çiçek tohumlarını ayırır. Tohumların her biri farklıdır. Kimi küçük küçük kum tanesi gibi kimisi mini minidir. Annesinin çeşit çeşit olan çiçek tohumlarına da bakan Mehmet hayret eder. Bu tohumların kimi şişman, kimi ince kimi kıvrır kıvrırdır.

Mehmet annesinin tohumları ekmesini ilgiyle izledikten sonra kendi papatya tohumlarını da o şekilde eker. Her gün tohumları küçük kovasıyla sular. Bir türlü papatyalar çıkmamaktadır. Mehmet, papatyaların büyümeyeceğini düşünmeye başladığı zamanlardan bir gün papatyaları görür. Annesine gösterir. Papatyalar büyümeye başlar.

Bir gün sağanak bir yağmur yağar ve tüm papatyalar yere yatar. Mehmet çok üzülür. Neredeyse ağlayacaktır. Yağmurun durmasını ister ama o gün sürekli yağmur yağar. Ertesi gün güneş çıkar. Mehmet'in papatyaları da eskisi gibi dik dururlar. Mehmet, çiçek açıp açmayacaklarını kontrol eder. Bir müddet sonra iki tane kocaman sarı beyaz papatyayı görür. Annesi de Mehmet de bu duruma çok sevinir.

2. 9. BÜYÜK SIR

Kitap 20 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı Verna Hills ve Sophia Fahs'tır. Çeviren ise İnci Saltıkgil'dir. Kitabın orijinal adı Martin and Judy'dir. Kitap Amerikan Bord Neşriyat tarafından T. Ticaret Postası Matbaası'nda İstanbul'da bastırılmıştır.

Mehmet ile Meral'in yedinci sayısı olan *Büyük Sır* adlı öyküsü üç bölümden oluşur: *Mehmedin Öğrendiği Sır*, *Mehmet Annesine Bakıyor*, *Mehmet Bir Sır Söylüyor*.

Mehmedin Öğrendiği Sır'da Mehmet annesine papatyalar toplar. Annesi yatmaktadır. Mehmet sonradan öğrenir ki evlerine yeni bir bebek gelecektir. Mehmet bu duruma çok sevinir. Tıpkı Meral'lerin bebeği gibi bir bebekleri olacaktır. Mehmet artık annesine yardımcı olacaktır. Çünkü annesinin dinlenmeye ihtiyacı olacaktır.

Mehmet Annesine Bakıyor bölümünde ise Mehmet revakta oturur. Annesi istirahat halindedir. Birden rüzgâr çıkar ve bahçe kapısı ses çıkarmaktadır. Mehmet annesinin uyanmasını istememektedir. Bu nedenle ne yapacağını düşünür. Birden aklına gelir. Kapının önüne oturur. Güneş olduğu için orada uyuyakalır. Annesi gelip uyandırdığında hava soğumuştur. Annesi de Mehmet de uyudukları için dinlenmiştir ve işlerine dönebileceklerdir.

Mehmet Bir Sır Söylüyor son bölümdür. Mehmet babası ile doğacak bebek için çekmece boyamaktadır. Boyanan çekmeceler kurumaya bırakılır. Ertesi gün Mehmet ile annesi bebeğin eşyalarını bu çekmeceye yerleştirirler. Daha sonra Mehmet bebeklerinin olacağını Meral'e söylemek için annesinden izin ister. Annesi Meral ve annesinin bugün onlara geleceğini bu sırrı da o zaman söyleyebileceğini belirtir. Meral ve annesi geldikten bir süre sonra sır söylenir. Herkes çok mutludur. Birlikte bebeğin eşyalarına bakmaya gidilir.

2. 10. BÖCEK DÜNYASI

Kitap 23 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı Verna Hills ve Sophia Fahs'tır. Çeviren ise İnci Saltıkgil'dir. Kitabın orijinal adı Martin and Judy'dir. Kitap Amerikan Bord Neşriyat tarafından T. Ticaret Postası Matbaası'nda İstanbul'da bastırılmıştır.

Mehmet ile Meral serisinin sekizinci sayısı olan *Böcek Dünyası* adlı öyküsü üç bölümden oluşur: *Es, Rüzgâr, Es, Mehmet'lerin Bahçesindeki Yenilik, Meral'lerin Bahçesindeki Yenilik*.

Kitabın *Es, Rüzgâr, Es* bölümünde Meral'in ağabeyi rüzgârın esmesini ister çünkü bir uçurtma yapmaktadır. O gün ise bir türlü rüzgâr esmez. Uçurtmalar uçmaz. Mehmet'in babasının yelkenlisi de hareket etmez. Herkes sıcaktan bunalmıştır. O gün rüzgâr esmez ama ertesi gün ise çok şiddetli bir rüzgâr çıkar.

Bu rüzgâr da çok şiddetlidir. Bu da Meral'in ağabeyinin işine yaramaz. Mehmet'in babasının da işine yaramaz. Hatta Mehmet'in babasının yelkenlisini devirecek kadar şiddetlidir bu rüzgâr. O gün de istedikleri gibi bir gün olmaz ancak ertesi gün her şey yolundadır. Rüzgâr serin ve hafiftir. Meral'in ağabeyi uçurtmasını uçurur. Mehmet'in babası yelkenlisiyle gezer, annesi ise revakta oturur. Herkes halinden memnundur.

Mehmet'lerin Bahçesinde Yenilik Mehmet ile Meral, Mehmet'lerin bahçesinde oynamaktadırlar. Bu sırada bir şey bulurlar. Siyah, küçük yaratıklardır bunlar. Ne olduklarını anlamak için anneyi çağırırlar. Anne onlar bir karınca yuvası bulduklarını söyler. Bir müddet birlikte karıncaları izlerler. Daha sonra Mehmet ile Meral, onlara ne yapacaklarını kimin söylediğini merak ederler. Abla ve ağabey onların içgüdü ile hareket ettiğini açıklar.

Mehmet ile Meral, karıncaları izlerken hızlı hızlı ekmek kırıntılarını topladıklarını görürler. Büyük parçaları küçük karıncaların taşınması onları hayretler içinde bırakır. Karıncalara yardım etmeye karar verirler. Eve koşup iki küçük kese kâğıdına ekmek kırıntısı koyup gelirler. Karıncalar bu kadar kırıntıyı görünce daha hızlı hareket edip ekmek kırıntılarını yuvaya taşımaya başlarlar. Bir süre daha burada bekleyen Meral sıkılmıştır. Tam ayağa kalktığı anda adımı küçük karınca yuvasının yakınına gelir. Karıncalar korkarak küçük yuvalarına sığınır.

Meral'lerin Bahçesinde Yenilik bölümünde Mehmet ile Meral, Mehmet'lerin bahçesindeki karıncaları izleyip mutlu olurlar ancak Meral kendi bahçelerinde de bir karınca yuvası olmasını ister. Bir sabah Meral, Mehmet'i heyecanlı bir şekilde çağırır. Ona bir şey gösterecektir. Bu Meral için büyük bir sürprizdir. Mehmet de heyecanlanır. Acaba Meral ne gösterecektir. Meral, Mehmet'i bahçelerine götürür. Ağacın birinde bir örümcek ağı vardır. Anneye de gösterirler. Örümcek ince parlak

ipten bir ağ yapmıştır. Anne ağı bir örümceğin yaptığını söyleyince Mehmet ile Meral şaşırır. Tek başına nasıl yapar bunu ona kim söyler diye merak ederler. Anne onlara bunun bir içgüdü olduğunu söyler. Bu arada ağa bir sinek takılır. Meral sineği korumak isterken ağı bozar ve örümceğin yemeği uçar. Meral üzülür. Ertesi gün baktıklarında örümcek yine çalışmış ve ağını kurmuştur. Yine bir sinek ağa gelir ama bu sefer Meral ağa dokunmaz.

2. 11. AKIL ERMEZ ŞEYLER

Kitap 29 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı Verna Hills ve Sophia Fahs'tir. Çeviren ise İnci Saltıkgil'dir. Kitabın orijinal adı Martin and Judy'dir. Kitap Amerikan Bord Neşriyat tarafından T. Ticaret Postası Matbaası'nda İstanbul'da bastırılmıştır.

Mehmet ile Meral serisinin dokuzuncu sayısı olan *Akil ErmezŞeyler* adlı öyküsü dört bölümden oluşur: *Uçamayan Kuş*, *Meral'le Babası Oyun Oynuyorlar*, *Meral ile Gök Yüzü*, *Meral'in BüyükAnnesi*.

Uçamayan Kuş bölümünde Mehmet ile Meral bahçededir. Yaz yavaş yavaş gelmektedir. Mehmet'in ablası da yanlarındadır. Elma ağacında bir kuş yuvası vardır. Abla buraya bakmak için elma ağacına tırmanır. Burada üç tane mavi yumurta görür. Yumurtalar çıkınca anne kuş yavruları beslemeye başlar. Bir müddet sonra yavru kuşlar büyür. Bahçede zıp zıp zıplamaya başlarlar ancak kendilerini besleyecek kadar büyük değillerdir.

Mehmet ile Meral bahçede oynarlarken hareketsiz olan bir kuşu görürler. Ona dokunup hareket ettirmek isterler fakat küçük kuş hareket etmez. Mehmet, kuşu Meral'in annesine göstermelerini söyler ve Meral'in annesine giderler. Annesi kuşun öldüğünü söyler. Mehmet ile Meral ölümü tam anlayamazlar. Anne onların anlayabileceği bir şekilde canın çıkıp gitmesi olduğunu söyler. Mehmet ile meral kuşu bir müddet daha incelerler. Öğleden sonra Meral'in annesi ile kuşu gömerler.

Meral'le Babası Oyun Oynuyorlar bölümünde Meral'le babası bahçede revakında otururlar. Meral babasıyla bu gece oyun oynamak ister. Tahmin oyunu oynarlar. İlk önce baba tahmin eder. Meral'in sevgisini bulmaya çalışır. Önce Meral'in eline dokunur daha sonra saçına ve en sonunda da dizine dokunur. Ama sevgisini bulamaz. Meral, babasına bir sır vereceğini söyler. Onun sevgisine dokunamayacağını

anlatır. Oyun sırası Meral'e gelir. Meral gözlerini kapatır. Tahmin oyunu başlar ve Meral de babasının sevgisini bulmaya çalışır. Meral önce babasını bulur. Daha sonra sevgisini bulmak için babasına dokunur. Babasının gözlerine, koluna ve ayak parmağına dokunur. Meral de babasının sevgisini bulamaz. Babası ona bir sır verir. Sevgisini bulamayacağını söyler. Bir müddet devam eden oyun son bulur. Meral bu oyundan çok hoşlanır.

Meral ve Gök Yüzü bölümünde Meral'in babası salıncaklı sandalyede oturur. Meral de kucağına oturur. İki birlikte gökyüzünü seyrederek. Gökyüzü çok güzeldir. Rengârenk görünür. Kırmızı, turuncu, mavi ve sarı renkleri iç içedir. Meral babasına gökyüzünü kimin bu kadar güzel yaptığını sorar. Babası bunun cevabını bilmediğini söyler. Eğer bunun cevabını bilse her sorunun cevabını bilebileceğini söyler. Meral şaşırır çünkü babasının her şeyi bildiğini düşünür. Meral'in babası da aynı soruları kendi babasına sorduğunu o da bilmediğini söyler. Meral'e bu durum çok garip gelir. Bu şaşkınlık içindeyken Meral'in uyku saati gelir ve doğruca yatağa gider.

Meralin Büyük Annesi bölümünde ise Meral'in ağabeyi kampa gider. Annesi ise küçük kardeşle birlikte büyükannenin yanına gider. Evde Meral ile babası yalnız kalırlar. Meral'in uyku saati gelir. Bu nedenle Meral yatağına yatar ve babasını bekler. Babasının ona öykü anlatmasını bekler. Bugünkü öykü gerçektir. Büyükannenin öyküsüdür.

Büyükanne, uzun zamandır hastadır. Bu nedenle Meral'in annesi de yanına gitmiştir. Küçük kardeşi de beraberinde götürür. Büyükanneye doktor ve hasta bakıcı yardımcı olmaktadır. Anne ziyaretine gidince büyükanne çok mutlu olur. Büyükanne çok hastadır. Ne yazık ki ölmüştür. Babası Meral'e bunu söylediğinde Meral bahçedeki ölen küçük kuş gibi mi olduğunu sorar. Babası da evet der. Büyükannenin onları görmeye gelebileceğini öğrenir. Büyükanne vücudunu bırakıp gitmiştir. Meral büyükannenin nereye gittiğini sorar ama baba bunu bilmediğini söyler. Ancak tek bir şey olduğunu söyler baba. Büyükannenin sevgisini hep onlarla olduğunu ve onları bırakmayacağını söyler.

2. 12. OKUL YAŞINDA

Kitap 32 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı Verna Hills'tir. Çeviren ise İnci Saltıkgil'dir. Kitabın orijinal adı Martin and Judy'dir. Kitap

Amerikan Bord Neşriyat tarafından T. Ticaret Postası Matbaası'nda İstanbul'da bastırılmıştır.

Mehmet ile Meral serisinin onuncu sayısı olan *Okul Yaşında* adlı öyküsü dört bölümden oluşur: *Mehmed'in Beklediği Gün*, *Mehmet Ağabey*, *Adil Amcanın Sürprizleri*, *Mehmet Çare Buluyor*.

Mehmed'in Beklediği Gün bölümünde Mehmet okula gideceği günü iple çekmektedir. Takvime bakar. Eylül ayının yedisinde okula başlayacaktır. Bunun için evde bir telaş vardır. Mehmet'e annesi yeni bir kazak örmektedir. Babası ise yeni bir ayakkabı alacaktır. Aynı zamanda Mehmet okula da kendi başına gitmeyi öğrenecektir. Çünkü yeni bir bebekleri olacaktır. Bu sebeple annesi onu okula götürmeyecektir. Abla ve babanın yolları da Mehmet'in yolundan farklıdır. Mehmet okul tek başına gideceğini duyunca çok mutlu olmuştur.

Mehmet ile babası okula gidecektir. Bu sayede Mehmet okul yolunu öğrenecektir. Mehmet, yoldan karşıya tek başına geçecektir. Pazar günü tekrar deneme yaparlar. Okul açılınca Mehmet okula kendi gider.

Mehmet, okulda öğretmeni Bedia ile tanışır. Okul çok eğlenceli geçmiştir. Bir an önce olanları annesine anlatmak istemektedir. Zil çalar ve Mehmet koşarak eve gelir. Okula tek başına gidip gelmeyi başarmıştır.

Mehmet Ağabey bölümünde ise Mehmet evde yalnızdır. Anne ve babası hastaneye gitmiştir. Yeni bebeğin gelme vakti yaklaşmıştır. Ablası evde yoktur. Bir müddet bu şekilde yalnız kaldıktan sonra telefon çalar. Bu sırada da ablası kapının önündedir.

Telefonda yabancı bir ses duyar bu Bayan Kezban'dır. Onlara yardımcı olmak için gelecektir. Mehmet bu durumdan pek hoşlanmaz. Ablasına evde kendilerini bakabileceklerini söyler. Ablası Mehmet'e böyle konuşmamasını, annesinin bundan hoşlanmayacağını söyler. Mehmet üzülür ve ağlar. Ancak elinden bir şey gelmez. Akşam olunca durumu babasına anlatacaktır. Babası geç vakitte gelir ve bunu sabah konuşmalarını ister. Ertesi gün Mehmet kendi sorumluluklarını yerine getirir. Babasına bunu göstererek Bayan Kezban'ın gitmesini ister. Babası, annesinin yoğun olduğunu, geldiğinde tüm işleri yapamayacağını ona uygun bir dille anlatır. Mehmet de bu durumu anlayışla karşılar.

Adil Amcanın Sürprizleri bölümünde Meral ve küçük kardeşi bahçede oynamaktadır. Bu sırada Adil amca arabasıyla gelir. Meral bu duruma çok sevinir. Adil amca, Meral ve ailesine birçok hediye getirir. Hediyeleri dağıttıktan sonra bir de sürprizden bahseder. Bu sürpriz Adil amcaların bir bebeğe sahip olmalarıdır. Ancak bu bebek evlatlıktır. Amca, Meral'e aslında evlatlık olarak onu almak istediğini ancak anne ve babasının onu vermeyecekleri için bundan vazgeçtiğini belirtir. Meral'in annesi de Meral'e eğer iki küçük kız arayacak olsaydık bunlar yine sizler olurduz diyerek çocuklarına olan sevgisini göstermiştir.

Mehmet Çare Buluyor bölümünde de Mehmet evde yine tek başınadır. Bayan Kezban uyumaktadır. Mehmet kimseye haber vermeden evden çıkar. Sokakları geçer ancak bir müddet sonra kaybolduğunu anlar. Ne yapacağını şaşırır ve çaresiz kalır. Sonra bir binanın köşesinde oturup ağlamaya başlar. Ağlarken annesinin sözü aklına gelir. Ağlamak çözüm değildir. Daha sonra ileride bir kırmızı ışık görür. Bunların işaret lambaları olabileceğini, o yöne doğru giderse belki bir polis bulabileceğini düşünür. Gerçekten de bir polis vardır. Polisten yardım alan Mehmet evinin yolunu tutar.

2. 13. SAYGI VE DİKKAT

Kitap 33 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı Verna Hills'tir. Çeviren ise İnci Saltıkgil'dir. Kitabın orijinal adı Martin and Judy'dir. Kitap Amerikan Bord Neşriyat tarafından T. Ticaret Postası Matbaası'nda İstanbul'da bastırılmıştır.

Mehmet ile Meral serisinin on üçüncü sayısı olan *Saygı ve Dikkat* adlı öyküsü dört bölümden oluşur. Bunlar '*Kırılan Bacak*', '*Mehmed'in Annesi Başka Bir İnsanmış Gibi Davranıyor*', '*Meral'in Hatası*', '*Okuldaki Yeni Çocuk*'tur.

Kırılan Bacak bölümünde Meral'in ağabeyi düşüp bacağını kırar. Polis eve arabayla getirir. Eve çıkarırlar. Dr. Fazıl Bey ağabeyi muayene eder ve ayağını alçıya alır. Bir müddet sonra doktor evden çıkar. Mehmet ile Meral doktorun yanına gelirler ve olanları anlamaya çalışırlar. Doktor, kırık bacağın nasıl iyi olacağını onlara anlatır. Doktor gittikten sonra Mehmet ile Meral ağabeyin yanına gelirler.

Mehmet ile Meral ağabeyin kırık olan ayağını görmeyi beklemektedirler. Ancak bu mümkün değildir çünkü Dr. Fazıl onu alçıya almıştır. Ağabey onlara kırığın bacağın içinde olduğunu anlatır. O

günden sonra Mehmet ile Meral her gün ağabeyi görmeye ve gelirken de çeşitli hediyeler getirmeye başlarlar.

Bir gün portakal getirirler ve hep birlikte ağabeyin odasında yerler. Ertesi gün ağabeye güzel bir sürpriz yapılır ve bir Mercan balığı alırlar. O günden sonra da sürprizler devam eder. Bir gün Mehmet ile Meral ağabeye gösterecek bir şey bulamazlar. Bu sırada ağabey onlara bir sürpriz yapar ve ayağındaki alçının çıktığını gösterir. Bir müddet sonra daha iyi olacağını söyler. Mehmet ile Meral çok mutlu olur.

Mehmed'in Annesi Başka Bir İnsanmış Gibi Davranıyor bölümünde Mehmet üçüncü sınıftan bir çocukla arkadaş olur. Onunla aldığı bilyeleri oynayacaktır. Bunun için acele ile eve gelir. Annesi uzanmaktadır. Bilyeleri annesine gösterir. Annesinden bunları koymak için bir torba dikmesini ister. Annesi yorgundur ama Mehmet'i kırmaz istediği torbayı dikmeyi kabul eder.

Anne, Mehmet'e odasına giderken küçük kardeşe de bakmasını ister. Kardeşinin üstünün örtülü olup olmadığını kontrol etmesini ister. Bu sayede anne yerinden kalkmayıp işlerini daha çabuk yapacaktır. Mehmet aceleyle çıkarken kardeşine pek dikkat etmez. Annesi sorduğunda da örtülü gibiydi der.

Mehmet, arkadaşıyla bir müddet oynar. Daha sonra oyunları bitince hızla eve gelir. Annesinin bitirdiği torbayı almak ister. Ancak anne Mehmet'e bir ders vermek ister. Aldığı bir görevi düzgün bir şekilde yerine getirmeyi öğretmek istemektedir. Mehmet eve geldiğinde hemen annesinden torbayı ister ama anne Mehmet'i görmezden gelir. Hatasını anlaması için ona farklı bir anne gibi davranır. Torbayı yarım bir şekilde verir. Daha sonra Mehmet'in hatasını anlamasını sağladıktan sonra torbanın kordonunu diker.

Meralin Hatası bölümünde Meral tek başına evlerinin bahçesinde oynamaktadır. Kendi başına bir oyun kurar. Bir kızak yapar ve bebeklerini bu kızaktan kaydırır. Bir ara Mehmet'in sesini duyar. Mehmet saklanıp ona şaka yapar. Daha sonra birbirlerini görürler.

Mehmet elini uzatıp elindeki on kuruşu Meral'e gösterir. Onunla bir dondurma alacağını söyler. Bunun üzerine Meral de dondurma yemek ister ama annesi evde yoktur. Küçük kardeşiyle birlikte gezmeye gitmişlerdir. Fakat Meral dondurma yemeyi çok istemektedir. Annesinin yanında olsaydı kesin on kuruş vereceğini düşünür. Her zaman öyle yaptığını hatırlar ve annesinin çantasından on kuruş alır. Mehmet ile birlikte dondurmaları alırlar. Dondurmalar bitmek üzereyken Meral'in

ağabeyi gelir annesini sorar. Annesinin olmadığı öğrenen ağabey kardeşine dondurmayı nasıl aldığını sorar. Annesinin çantasından para almaması için uyarır. Bunu duyan Meral bir an üzülür. Annesinin gelmesini bekler.

Bir süre sonra annesi eve gelir. Meral üzgündür. Annesi ne olduğunu sorar. Meral kötü bir şey yaptığını annesine anlatır. Annesi olanları anlayışla karşılar. Aynı hatayı küçükken kendinin de yaptığını anlatır. Anne artık bir harçlık çantasına ihtiyaç olduğunu anlar. Böylece Meral de hatasını telafi edebilecektir.

Okuldaki Yeni Çocuk bölümünde ise Mehmet'in sınıfına yeni arkadaş gelir. Bu arkadaş biraz hırçın ve kabadır. Mehmet de diğer arkadaşları gibi bu yeni çocuğu sevmez. Bu çocuk sürekli birileriyle kavga eder. Mehmet annesine bu yeni çocuğu anlatır. Annesi okula gitmeye karar verir.

Mehmet, annesinin okula gelmesine çok mutlu olur. Haberi koşarak öğretmeni Bedia Hanıma söylemek ister. Ancak yeni çocuk yolunu keser. Kavga edeceklerken öğretmeni sese çıkar ve duruma müdahale eder. Mehmet'in annesi okula gelir. Öğretmeni ile konuşurlar. Çıkışta Mehmet yine yeni arkadaşıyla kavga eder. Annesi evde Mehmet ile çocuğu anlamasını sağlayacak şekilde konuşur. Ertesi gün Mehmet yeni çocuğu kavga ederken bulur. Arkadaşlarını top oynamaya çağırır. Yeni çocuk var diye kimse oyuna gelmez. Mehmet bakar ki bu çocuk gerçekten çok iyi top oynar. Olanları akşam annesine anlatır. Annesi onu yemeğe davet edebileceğini söyler. Mehmet de Meral'i de çağırarak ister. Böylece yeni çocuğun iki arkadaşı olacaktır.

2. 14. *HER İŞTE ALLAH*

Kitap 43 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı Verna Hills'tir. Çeviren ise Sofi Huri'dir. Kitabın orijinal adı Martin and Judy'dir. Kitap Amerikan Bord Neşriyat tarafından T. Ticaret Postası Matbaası'nda İstanbul'da bastırılmıştır.

Mehmet ile Meral serisinin on üçüncü sayısı olan *Her İşte Allah* adlı beş bölümden oluşur: *Mehmet Allah Hakkında Sorular Soruyor, Büyük Dünya Yuvarlağı, Meral ile Annesi Dua Ediyor, Ev Gezintisi, Günün Sonu.*

Mehmet Allah Hakkında Sorular Soruyor adlı bölümde kahramanımızın ismini Ahmet olarak almıştır. Fakat seri halinde çıkan

kitapta kahramanımızın ismi Mehmet'tir. Hatta başlıkta bile Mehmet denilmiştir.

Mehmet okuldan çıkar ve koşarak eve gitmek ister. Çünkü evde bugün önemli işler vardır. Ahmet ile annesi küçük kardeşi gezmeye götüreceklerdir. Mehmet'in kafası sürekli havadadır. Bu nedenle bir adama çarpar. Adam neden önüne bakmadığını sorar. Mehmet de yağmurun yağıp yağmayacağına baktığını söyler ve adama sorar. Adam da bunu kendisinin bilemeyeceğini söyler. 'Allah bilir' der. Mehmet şaşırır ve Allah'ın nasıl bildiğini sorar. Adam bunun cevabını annesine sormasını ister. Mehmet de eve gelir ve annesine sorar.

Mehmet, annesine Allah'ı sorar. Allah'ın nasıl olduğunu merak eder. Annesi elle tutulamayacağını ve konuşulamayacağını söyler. Mehmet, Allah'ı bir periye benzetir. Annesi hemen onu düzeltir. Allah'ın gerçek olduğunu söyler. Mehmet, Allah'ı somut olarak algılamaya çalışır. Yanında olsa yağmurun yağıp yağmayacağını soracaktır. Annesi bunun mümkün olmayacağını ancak aklın olduğunu bu durumları akılla çözebileceklerini söyler. Mehmet akli ile yağmurun yağmayacağını anlar.

Büyük Dünya Yuvarlağı bölümünde Meral'in annesi dikmiş dikmektedir. Hava kararmıştır. Meral, annesinden güneşi ve ayı anlatmasını ister. Dünyanın kocaman bir top gibi olduğunu anlatmasını ister. Anne, Meral'i kucağına alır ve anlatmaya başlar. Meral, oyun sepetinden topunu ve bebeğini getirir. Kırmızı lastik top dünya gibi yerinde durmaz, yuvarlanır gider. Annesi dünyanın durmadan döndüğünü anlatır.

Meral, evlerinin karanlık olduğunu hatta Bahir Amcanın da evinin karanlık olduğunu söyler. Annesi dünyanın bu tarafının karanlık olduğunu söyler. Öbür tarafın ise aydınlık olduğunu söyler. Meral, merak eder. Diğer tarafın niçin aydınlık diye sorar. Annesi bu taraf karanlık çünkü bu taraf sırtını güneşe dönmüştür diyerek açıklama yapar.

Meral, bir oyun oynar. Sanki dünyanın öbür ucuna geçilmiş gibi yapar. Burada sabah olmuştur. Çeşit çeşit insanlar vardır ama bunlara Meral'e benzemez hiç. Dilleri de farklıdır. Bu tarafta birçok şey farklıdır. Bir şey hariç o da güneştir.

Meral, biraz sustuktan sonra annesine bu dünya topunu döndürenin ne olduğunu sorar. Annesi bunun ne olduğunu bilmediğini ve büyük bir sır olduğunu söyler. Daha sonra da bu sırların tek bir yerde

birleştğini söyler. Buna Allah denildiğini ifade eder. Eğer o olmasa dünyada hiçbir şeyin yapılamayacağını söyler.

Meral ile Annesi Dua Ediyorlar bölümünde Meral'in küçük kardeşi uyuyacaktır. Annesi küçük kardeşi yatırıp başında dua ettikten sonra Meral'in yanına gelir. Meral, annesinin ne yaptığını merak eder. Annesi dua ettiğini söyler. Meral, duanın, Allah ile konuşmak olduğunu bilir. Anlamadığı şey ise annesinin sesini kendi bile duymamıştır Allah nasıl duymuştur. Annesi Allah'ın her koşulda kendilerini duyabileceğini söyler.

Akşam yemeğinden sonra Meral'e babası bir öykü okur. Öykü bittikten sonra uyku vakti gelmiştir. Odasına giden Meral'i annesi yatağına yatırır, dua eder ve gider. Meral derin bir uykuya dalar.

Sabah olmuştur. Artık güneş Meral'in olduğu tarafa bakmaktadır. Meral elini yüzünü yıkar ve odasına dönüp annesini bekler. Annesi gelince Meral ona güneşi gösterir. Annesine her zaman dua yapılıp yapılamayacağını sorar. Annesi de elbette her zaman dua edilir der. Bunun üzerine Meral ailesi için güzel bir dua eder.

Ev Gezintisi bölümü içerikte *En Ufacık Kır Gezintisi* başlığıyla yer almıştır. Cumartesi sabahı Meral uyanır uyanmaz pencereye koşup havaya bakar. Kır gezintisi için hava çok güzeldir. Meral'in sesiyle tüm aile uyanır. Vakit daha çok erkendir. Mehmetler daha uyanmamıştır. Annesi Meral'e onları da arayıp uyandırmasını söyler. Meral de Mehmetleri arar. Havanın güzel olduğunu ve kır gezintisine çıkılacağını söyler.

Gezinti için her şey hazırdır. Birlikte yola çıkılır. Bir müddet yol aldıktan sonra güzel bir yerde durdular. Ağaçlar, kayalar ve yüzecek havuz vardır. Her şey çok güzeldir. Ama birden hava kararmaya başlar. Bulutlar ailenin üstüne gelmektedir. Birden yağmur başlar. Herkes aceleyle arabaya koşar. Meral ile Mehmet çok üzülürler. Bu geziye dünyadaki en kısa kır gezintisi derler.

Günün Sonu bölümünde ise akşam olmuştur. Annesi, Mehmet'e yatma zamanı geldiğini söyler. Mehmet odasına çıkar ve annesini beklemeye başlar. Bu arada küçük yeşil defterini çıkarır. Mehmet, annesi ile birlikte her günün sonunda en güzel olayı yazmaktadır. Annesi gelir ve en güzel olayı düşünürler. O gün birden çok güzel olay olmuştur. Mehmet hangisini yazdıracağına karar verememiştir. Bu arada küçük kardeş ağlar. Anne, kardeşe bakmaya gider ve Mehmet'in düşünmesini ister.

Anne geri geldiğinde küçük kardeşte vardır. Mehmet'e annesinin bir sürprizi vardır. Küçük kardeşin bir dişi çıkmıştır. Mehmet ilk başta göremez ama küçük kardeş esneyince küçücük bir diş görünür. Mehmet artık ne yazacağına emindir. O günkü en güzel olay küçük kardeşin dişinin çıkmasıdır.

3. DİNİ DEĞERLER

Din, insanları birbirine kenetler. İnsanlarla karşılıksız bir şekilde kardeş olmayı, paylaşmayı kısacası bir olmayı öğretir. Her insanın mutlaka üstün olduğu tarafları vardır. Yapılması gereken iyi ve üstün yönleri başka insanlara yardım amacıyla kullanabilmektir. İnanç, bireyin dünyasına yön veren bir mekanizmadır. İnsanlar, hayatınakendi inancının gerekleri doğrultusunda şekil verir. Çünkü din insanları daha iyiye ve güzele yönlendirmektedir. Bu açıdan bakıldığında din toplumda birlik ve beraberliği sağlayan en büyük güçtür.

İncelenen öykülerde dinî değerlere yer verilmiştir.

3. 1. DİNİ KONULARA DUYARLIK

Din, bir amaç uğrunda gidilen yoldur. İslam inancı ise Allah tarafından peygamber vasıtasıyla günümüze kadar gelmiştir. Herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Her olay Allah'ın izni ile gerçekleşir. Bu durumun dışında tabiatta özel, gizli güçlerin kullanılmasıyla bir anda umulmadık şekilde farklı durumların ortaya çıkmasına sihir adı verilmektedir. Ancak böyle bir durum imkânsızdır. Çünkü tabiatta her oluşumun bir sebebi ve bu sebepler dairesinin bir yaratıcısı mevcuttur. O'nun dışında bir yaprak tanesi bile kıvılcamaz.

Sihir kavramı dünyaya atfedilmiş, mucize yerine sihir sözcüğü kullanılmıştır. Hâlbuki dünyada insan tarafından tek bir zerresi bile oluşturulamayacak güzellikler Allah tarafından tüm ihtişamıyla mucizevî bir şekilde yaratılmıştır.

“Ovadaki ziyafet bitince, Padişah Mahmut İhtiyara “Dünya sihirle dolu. ”dedi. Bir çok kimselerin bundan haberi yok. Onun için sıkıntıya düşüyorlar. Dünya kanunlarının en başta geleni sihirdir”(MÇÜ, 30)

3. 2. DUA

Dua, insanı Allah'a yaklaştıran ve bireyi koruyan bir kalkandır. Dua güçlü bir inançla olur. Kişi; dara düştüğünde, bir Şey istediğinde ya da çaresiz kaldığında kısacası her an Allah'tan yardım ister. Güzelliklerde de O'na Őükreder devamını yine O'ndan diler. Dua aslında bir ibadettir. Bunun akabinde "Duanız olmasa ne ehemmiyetiniz var"(Kur'an-ı Kerim 25/77. Ed. Husrev, 2012: 365) ayeti duanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Dua:

1. Allah'a yalvarma, Allah'tan dilekte bulunma, yakarma, niyaz.
2. İbadet veya Allah'a yalvarma maksadıyla okun ve dini değeri olan metin.
3. Çağrı, ridâ, davet birini çağırma bir yere gönderme" (Karahavd. , 2004: 724) anlamlarına gelmektedir.

İnci Saltıkgil'in çevirdiği eserlerde bir Şey isterken ve dilerken Allah'a dua etmenin önemi görölmektedir. İncelenen eserlerde duaya dair tespitler aşağıda örnekler eşliğinde verilmiştir.

Meral'in annesi küçük kardeşini uyuması için yatağına götürür. Yatağa bebeği yatırdıktan sonra bir müddet öylece bekler. Meral, merak eder annesine ne yaptığını sorar.

"Annesi, Aklından bir dua düşünüyordum. Ben Allah rahatlık versin demeden her zaman bir dua düşünürüm, dedi"(HİA, 21).

Meral, dua hakkında pek çok Şeyi bilir. Yine annesine bir soru sorar. Annesi sorularını cevaplar.

"Duayı düşünürken gözlerini yumar mısın" diye sorar.

"Annesi, Çok kere yumarım. Çünkü gözümle görmem lâzım olmıyan Şeyleri düşünmek isterim. Hani Allah neye benziyordu..."

Meral, Evet, evet, Allah bizim sırlı tarafımız gibidir. Onları biz göremeyiz. Allahı da göremeyiz. "(HİA, 23).

Burada gözleri yummak duanın edebinden gelse de annenin cevabı çocuğun aklında Şüphe uyandıracaktır. Allah bir Şeye benzemez ancak sırlı bir yanımız da değildir. Çünkü Allah her an her yerde yanımızda varlığını hissettiğimizdir.

Annesi Meral'in başında da dua eder. Meral, annesinin ne dua ettiğini merak eder ve sorar. Annesi;

“Meral, Meralin küçük kardeşiyle, ağabeyile ve babasıyla yaşamak ne güzel şey diye düşünüyor, Allaha şükrediyordum. Yarın da Merale sevinçli bir gün ve öğrenilecek güzel şeyler diliyordum”(HİA, 26).

Meral, annesinin dua ederken söylediklerini düşünerek uyur. Sabah olmuştur. Annesine sürpriz yaparak erken uyanan Meral, annesini bekler. Annesi odasına gelir. Annesine tekrar sorular sorar. Duanın herhangi bir zamanda yapılıp yapılamayacağını sorar. Annesi günün her saatinde duanın yapılabileceğini söyler. Duanın her zaman yapılacağını söyleyerek Allah’tan istemenin önemini göstermiştir. Meral vasıtasıyla bir dua örneğine yer vermiştir.

“Meral, Öyle ise bak anne, ben şimdi bir dua düşündüm. Güneşi görmek ve kuşların civıltısını duymak beni o kadar sevindirir ki, aklıma dua geldi. İstiyorum ki Allah benim annemi, babamı, ağabeyimi, kardeşimi herkesten ziyade sevdiğimi bilsin. Sonra da Ahmedin ailesini seviyorum. Bugün her şeyim sevinçli olsun istiyorum” (HİA, 28).

3. 3. İMAN

Kitaplarda imanla ilgili örnekler vardır. Bu bölümde; Allah’a ve ahiret gününe inanmakla ilgili örneklerle yer verilmiştir.

3. 3. 1. Allah İnancı

Allah, tüm kâinatı yaratan yüce bir varlıktır. Kitabı olan Kur’anı Kerim’de şöyle buyrulur; “O(Allah) ki sizi bir çamurdan yarattı, sonra (da size) bir ecel takdîr etti”(Kur’an-ı Kerim 7/2. Ed. Husrev, 2012: 127).

İncelenen eserde bir değer yargısı olarak Allah inancına yer verilmiştir. Buradan hareketle incelenen kitaplarda bulunan Allah inancı ile ilgili tespitler şöyle sıralanabilir:

İslam inancında ölüm zamanını ancak Allah bilebilir. ‘Mavi Çiçek Ülkesi’ adlı öyküde ise Sultan hastalanmıştır kendi öleceği zamanı tam olarak bilmiştir. “Dağda, uçurum kenarındaki saraya götür. Büyüyüp Padişah oluncaya kadar orada kalsın. Güneş battığı zaman ben öleceğim”(MÇÜ, 4).

Küçük Padişah ihtiyar ile doğayı keşfetmeye başlar. İhtiyar ona bilgilerini aktarmaya başlar. Güneş sayesinde bitkilerin canlanmasını anlatır. Ancak bunu yaparken güneşe İlahi bir güç yükler.

“Her gün ısıtır. Her gün büyütür. Her gün olgunlaştırır ve hayat verir. Bir çok insanlar onun kuvvetini, güzelliğini unuturlar. Küçük padişah yürürken başını kaldır ve sık sık yukarı bak. Hiçbir zaman güneşi unutma”(MÇÜ, 8).

Güneşe ilahî bir gücün yüklenmesi uygun değildir. Eserlerin okucuyu kitlesi çocuklar olduğu için sözcüklere uygun anlamlar yüklenmeli ve dinî inancı sorgulatmamalıdır.

Öykünün kahramanı olan Sultan Mahmut çok büyümüştür. Halk onu gördüğünde korkmuştur. Onu bir ilaha benzetmişlerdir. *“Halk Mahmuda baktığı zaman İhtiyarın düşündüğü oldu. Biraz geri çekildiler. Korkuyla onu seyrettiler. Bir çoğu diz çöktü. Genç, güzel bir dev, bir ilah gördüklerini zannettiler”*(MÇÜ, 16) ...*“Başındaki taç onu her zamankinden daha fazla bir deve ve bir ilaha benzetmişti”*(MÇÜ, 19).

‘Komşu Çocuklar’ adlı öyküde Meral ile Mehmet yağmurun yağmasını isterler. Ama yağıp yağmayacağını bilemezler. Bunun yanında Bay Ahmet ile Bayan Ayşe de yağmasını istemez. Mehmet’in annesine sorarlar. Herkesin aynı anda mutlu olup olamayacağını sorarlar. Anne yağmur’u yağdırabilecek tek gücün Allah olduğunu söylemek yerine mutluluğun sırayla olabileceğini söyler:

“Mehmedin annesi, İnsanlar sırayla sevinirler. Bizim sıramızın ne zaman geleceğini hiç bilemeyiz, cevabını verdi” (KÇ, 14).

‘Ne Güzel Dünya’ adlı öyküde Meral ile annesi ayı izlerler. Ay çok güzel bir şekilde parlamaktadır. Meral de annesine ay ile ilgili sorular sormaktadır. Ay’ı var eden gücü merak eder:

“Sordu, Peki ama, ay gök yüzüne nasıl çıkmış?”

Annesi, Bilmiyorum, Meral. Ben senin gibi küçük bir kızken ay gökteydi. Büyük anne de senin gibi küçük bir kızken ayı gökte gördü, dedi”(NGD, 7).

Anne ay’ın gökyüzünde olmasının açıklamasını yapamaz. Her şey öylesine oluşmuş gibi bir imaj verilmeye çalışılmıştır. Allah’ın kudretini söylemek yerine her şey bir anda oluşmuş bitmiş gibi gösterilmiştir.

Mehmet papatya tohumlarını ekmiştir. Toprakta yeşil yeşil papatyalar çıkmıştır. Mehmet onları her gün özenle sulayıp bakmaktadır. Bir gün büyük bir sağanak olur. Yağmur papatyaların boynunu büküp toprağa yapıştırır. Mehmet papatyaların ölmesinden korkar. Yağmurun durmasını ister.

“Mehmet, Ah Yağmur dursa. Rüzgâr dinse. Anne yağmuru durduramaz mısın? dedi.

Annesi, Hayır. Yağmuru da rüzgârı da durduramam, dedi.

Mehmet sordu, Babam da durduramaz mı?

Annesi, Demek unuttun. İnsanlar yağmuru da rüzgârı da durduramazlar, dedi”(NGD, 21).

‘Böcek Dünyası’nda ise Meral’in ağabeyi uçurtma uçuracaktır. Bu nedenle rüzgârın çıkmasını istemektedir. Bir türlü rüzgâr çıkmaz. Meral, Rüzgârı estirecek gücü sorgular:

“Meral sordu, Kimse rüzgârı estiremez mi?

Meralin annesi, Rüzgârlar çok kuvvetlidir. Bulutlar çok büyüktür. İnsanlar çok küçüktür. İnsanlar rüzgârı nasıl estireceklerini bilmezler, dedi”(BD, 4).

Ertesi gün rüzgâr çıkmıştır ancak bu çok şiddetli bir rüzgârdır. Rüzgâr durmak bilmemiştir. Herkes rüzgârın artık durmasını istemektedir ama rüzgâr durmaz. Babası dün hiç esmiyordu bugün de kimsenin işine yaramayacak kadar çok estiğini söyler.

“Mehmet sordu, Kimse rüzgârı durduramaz mı?

Mehmedin babası, Rüzgârlar çok kuvvetlidir. Bulutlar çok büyüktür. İnsanlar çok küçüktür. İnsanlar rüzgârı nasıl durduracaklarını bilmezler, dedi.

Mehmet sordu, Rüzgâr hiç durmıyacak mı?

Mehmedin babası, Tabii duracak. Zamanı gelince rüzgar duracak. Fakat o zaman gelinceye kadar beklememiz lazım, dedi”(BD, 6-7).

Mehmet ile Meral karınca yuvası bulmuştur. Bu yuvada herkes bir görev paylaşımı içindedir. Kimse bir şey demediği halde kendileri belli bir düzen içinde çalışmaktadır. Belli bir düzen içinde çalışmasına içgüdüsel hareketler sebep olmuştur denilir. İçgüdüsel davranışı bu canlılara veren Allah’tır.

“Meral sordu, Onlara ne yapacaklarını kim söylüyor?

Mehmedin ablası, Kimse söylemiyor. Onlar kimse bir şey söylemeden ne yapacaklarını biliyorlar, dedi.

Mehmet sordu, Bunları yapmasını onlara kim öğretiyor?

Meralin ağabeyi, Kimse öğretmiyor. Onlar işlerini nasıl yapacaklarını biliyorlar. Onların içinden bir şey onlara ne yapacaklarını söylüyor. Küçük bir siyah karıncanın insiyakı vardır, insanlardaki ruh gibi, harikulade bir yaşama kudreti vardır ki, buna içgüdüm deriz, dedi”(BD, 11-12).

Mehmet ile Meral bu sefer de bir örümcek ağı bulurlar. Ona hayranlıkla bakarlar. Ne olduğunu annelerinden öğrenirler. Meral’in annesi onlara bir örümcek ağı olduğunu söyler. Bir örümceğin böyle harika bir ağ örmesi çocuklara garip gelir.

“Mehmet sordu, Bu ağı örümcek kendi başına mı yaptı? Ona ağ yapmasını kim öğretti?

Meralin annesi, Ona kimse öğretmedi. Örümcek öğretilmeden ağ yapmasını bilir, dedi.

Meral, Karıncalar öğretilmeden karınca yuvasını nasıl yapacaklarını bilirler, dedi.

Mehmet, Saka kuşları öğretilmeden nasıl yuva yapacaklarını bilirler, dedi.

Meralin annesi, Örümcekler de öğretilmeden nasıl ağ yapılacağını bilirler. Örümceklerin de iç güdümleri vardır, dedi. (BD, 20).

‘Akıl Ermez Şeyler’ eserinde Meral babası ile revakta oturmaya devam eder. Sonra aklına bir soru gelir.

“Baba, gök yüzünü kim bu kadar güzel yapıyor?

Babası, Senin bu sorularını cevaplandırabilsem, soracağın bütün sorulara cevap vermiş olurum, dedi”(AEŞ, 16).

‘Her İşte Allah’ta Mehmet, okuldan koşarak eve gelmektedir. Annesiyle küçük kardeşi gezmeye götüreceklerdir. Bu nedenle sürekli havaya bakar. Önünü göremediği için bir adama çarpar. Ona yağmurun yağıp yağmayacağını sorar.

“Adam Allah bilir. Ben bilmem. Burada havaya güvenilmez.

Ahmet hiçbir şey söylemeden durdu, göğe uzun uzun baktı. Birdenbire, Allah nereden biliyor? diye sordu.

Adam şaşırmişti, Ne o? Ne dedin? Ne dedin?

Siz yağmurun yağıp yağmayacağını Allah bilir dediniz. Ben de Allah nereden biliyor, diye sordum”(HİA, 5).

Doğa olayları işlenirken rüzgârın esmesi ve yağmurun yağması gibi durumların nasıl oluştuğu hakkında bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde Allah’ın gücü gizlenmiştir. Çocuğun pedojik özellikleri dikkate alınıp Allah’ın kudreti sezdirilerek hikâye devam ettirilmelidir.

Mehmet, koşarak eve gider ve annesinden Allah’ı anlatmasını ister. Annesi şaşırır ama anlatmaya çalışır. Fakat annesi her şeyi anlatamayacağını çünkü hiç kimse her şeyi bilemeyeceğini söyler. Mehmet neden böyle olduğunu sorar.

“Çünkü öğrenecek pek çok şey var da ondan. Allah bizim gibi değildir. Biz Allah’ı göremeyiz. Allah el ile tutulamaz, bizim konuştuğumuz zamanda olduğu gibi onun sesini duyamayız”(HİA, 7).

Mehmet, yavaş yavaş anlamaya başlar. Allah’ın bir peri olmadığını, O’nun gerçek olduğunu, görünmese bile her şeyden gerçek olduğunu anlar. Yine de Mehmet’in yanına gelmesini ister. Bunun üzerine:

“Annesi, Allah her zaman BURADA yavrum. Allah her yerededir. Güneş, hava, yaşama ve büyüme olan her yerde Allah vardır”(HİA, 7).

Meral, annesiyle dünya topunu izlemektedir. Bu sırada düşünür ve annesine bu dünya topunu döndürenin ne olduğunu sorar.

“Annesi, Şaşılacak şeylerden biri de bu, yavrum. Dünyayı durmadan döndüren bir şey var. Biz bunun ne olduğunu bilemeyiz, çünkü onu göremiyoruz, o da söz söylemez. Amma onun bir yerlerde olduğunu biliyoruz “(HİA, 18).

Allah inancı altı öyküde incelenmiştir. Ne var ki Allah inancı ve Allah’tan bahsederken çocuğun zihnindeki soruları cevaplandırmak yerine akıllarda şüphe bırakmaya yöneliktir. ‘Allah nerede?’ sorusuna büyükler, bilmediklerini ya da O’nu kimsenin göremediğini, O’nun gizli bir güç olduğunu söylerler ama net bir cevap vermezler. Bu durum çocukta Allah’ın varlığı ile ilgili soru işaretlerine neden olabilir. Eserlerdeki Allah inancı işlenirken çocuğun algılaması dikkate alınmamıştır.

3. 1. 3. 2. Ahiret İnancı

Ahiret bu dünyadan sonra yaşanılacak olan ebedi hayatın adıdır. Ahiret hayatı vardır ve gerçektir. İslam inancında ölümden sonra dirilme ve bu dünyanın dışında ebedi hayatın yaşanacağı cennet ve cehennem vardır. Ruh, bedenden çıktıktan sonra ahirete göçer ve burada hesap gününü bekler. Bu dünyada görülen güzellikler ebedi âlemin sadece birer yansıması olarak yer alır. İncelenen eserlerde ahiret inancına ait değerler tespit edilmiştir.

Meral ve Mehmet bahçede küçük bir kuş bulurlar. Bu kuş hareket etmez. Doğruca Meral'in annesinin yanına giderler. Annesine kuşun hasta olup olmadığını sorarlar.

“Meralin annesi, Hayır, hasta değil. Bu küçük kuş ölmüş, dedi.

Meral sordu, Ölmek ne demek?

Meralin annesi, Yaşayan bir şey ölünce, onun canı dediğimiz şey uçup gider, dedi.

...

Meralin annesi, Kuş yaralanmış. Yemek yiyememiş. Nefes alamamış. Kuşun canı çıkıp gitmiş, dedi.

Mehmet sordu, Canı nereye gitmiş?

Meralin annesi, Bilmiyorum, çünkü yaşayan ruhu göremeyiz, dedi.

Meral sordu, Ölmek can acıtır mı?

Meralin annesi, Hayır. Yalnız yaşayan şeyler acı duyar, dedi.

...

Meralin annesi de düşünüyordu. Sahici küçük kuş nereye gitmiş olabilirdi?”(AEŞ, 7-8).

Meral'in büyükannesi ağır hastadır. Bir müddet sonra da ölür. Babası Meral'e durumu anlatmaya çalışır. Büyükanne artık gelmeyecektir. Meral bunun neden olduğunu merak eder.

Babası “Çünkü büyükanne öldü. Vücudü uyudu. Artık yürüyemez. Artık konuşamaz. Artık hiçbir şey yapamaz, çünkü vücudün içinde büyükanne yok.

Meral sordu, Büyükanne nereye gitti?

Babası, Ben de bilmek isterdim. Ölüm kimsenin anlayamadı bir sır gibidir”(AEŞ, 7-8).

Ahiret inancına göre ölümden sonra hayat vardır. Burada baba, ölümden sonraki hayatı bilmediğini ve kimsenin bunu bilmediğini bunun bir sır olduğunu ifade eder. Kitap, Müslüman bir toplumdaki çocuklar için tercüme edildiğine göre ahiret inancına dikkat edilerek çevirilmesi daha uygun olurdu.

Mavi Çiçek Ülkesi eserinde ise İhtiyar tüm güzelliklerin dünyada olduğunu söylemiştir. İslam inancında ölümden sonra dirilme ve bu dünyanın dışında ebedi hayatın yaşanacağı cennet ve cehennem vardır. Bu dünyada görülen güzellikler ebedi âlemin sadece birer yansıması olarak yer alır.

“İhtiyar, Bütün şaşılacak güzelliklerin hepsi bu dünyadadır, dedi. Sen o dünyanın adamısın. Yürürken başını dik tut, küçük Padişah. Sık, sık yukarı bak. Bütün bu güzelliklerin arasında bir tanesini bile unutma”(MÇÜ, 11). İhtiyar bakıcı, yaşanacak her şeyin bu dünyada olduğunu söyleyerek ahiret yokmuş gibi davranmıştır. Çocuk buradan hareketle ölümü bir yok oluş gibi algılayabilir. Ahiretin olmayacağı her şeyin burada olup ölümle son bulacağı düşüncesi zihninde yer edinebilir.

3. 4. GÜZEL / KÖTÜAHLAK

Ahlak, bir bireyin bulunduğu ortamda sergilemesi gereken davranışlardır. Sözlükte“1. bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları. 2. İyi nitelikler, güzel huylar”(TDK, 2005: 43) anlamına gelmektedir. İyi ve güzel huy olan ahlak, terbiye olarak da kullanılmaktadır. Aynı zamanda ahlak, edep ile aynı anlamlara gelmektedir.

Baba Ocağı kitabında şehir, Ahmet'i yutmuştur. Arkadaşları ahlaksız ve kötü kişilerdir. İş konusunda da şanssızdır.

“Fakat münasip iş çıkmadı. Bir yandan yeni ahbaplar edindi. Hep Ahmedin parasını yiyorlardı. Günler, kahvelerde, sinemalarda, eğlence ile geçiyordu. İçkiye alıştı. Edepsiz arkadaşlarıyla sokaklarda gezmek, hoşuna gidiyordu.

Bazıları açık dükkânlardan yemiş çalıyorlardı. Yahut, malını çaldıkları esnafla ufak tefek kavgalar oluyordu. Bir iki defa polisle karşılaştılar. Fakat kurnazlıkla yakalanmadılar”(BO, 10).

Huyun güzel olmaması bireyi ahlaksız yapar. *Mavi Çiçek Ülkesi* 'nde de ahlakın önemine tam tersi bir durumdan yaklaşılmıştır.

“Başvekil, Ayak takımına bakmayınız, Efendimiz, dedi. Onlar kötü, fena, huylu, hiçbir şeyden memnun olmayan hırsızlardır”(MÇÜ, 24).

Mavi Çiçek Ülkesi’nde, ahlaki davranışı olmayan bireyin bir çiçek bile yetiştiremeyeceğini, ahlaki değerlerin ne kadar önemli olduğunu ifade edilir. “*Mavi Çiçek pislik ve karışıklık içinde büyümeydi. Aynı şekilde içki içenlerin, kavga edenlerin elinde de büyümeydi*”(MÇÜ, 24).

Aslında fakir olan halkın ahlaksız olduğu bir çıkarımda da bulunulmuş ve halka ‘ayak takımı’ denilmiştir. Fakir olan ezilmiş ve pis görülmüş ancak zengin değerli, ahlaklı ve iyi olarak gösterilmiştir. Tüm güzelliklerin iyi ve güzel ahlak ile mümkün olabileceği sezdirilirken farkında olmadan fakir olan kişiler kötü ve pis olarak gösterilmiştir.

4. SOSYAL DEĞERLER

Bir toplumda bireylerin doğru bulduğu duygu, düşünce ve kurallara sosyal değer denir. Bu değerler bireyleri birbirlerine yaklaştırır. Toplumsal dengenin uyumunu sağlar. *Mehmet ile Meral* serisinde sosyal değerlere yer verilmiştir.

4. 1. ARKADAŞLIK

Arkadaş sözcüğü “birbiriyle anlaşıp dostluk edenlerin her biri, dost”(Karahand. , 2004: 143) anlamındayken arkadaşlık “birinin iyiliğini isteyen, onu gönülden seven; iyi görüşülen, sevilen, güvenilen kimse, arkadaş” (Karahand. , 2004: 143) anlamlarına gelmektedir. Dostluk ve arkadaşlık aynı çizgide ilerleyen doğrulardır. Dostluk ise dostça davranışları beraberinde getirmektedir.

Saygı ve Dikkat kitabının *Okuldaki Yeni Çocuk* bölümünde Mehmet’in okuluna yeni bir arkadaş gelir. Ancak Mehmet, yeni arkadaşını sevmez. Ancak hiç arkadaşı olmadığı için de onun adına üzülür. Aradan zaman geçer ve bakar ki yeni arkadaşı güzel top oynar ve Mehmet’i etkilemeyi başarır. Artık Mehmet arkadaşının iyiliğini ister.

“*Annesi, Bir gün onu buraya yemeğe getirmek ister misin? dedi.*

Mehmet düşündü, Merali de çağırabilir miyiz? O zaman iki arkadaşı olur ve sevinir, değil mi?”(SD, 33).

4. 2. CESARET

Cesaret “yüreklilik, yiğitlik, korkusuzluk, cesur olma” (Karahanvd. , 2004: 447) anlamında kullanılmaktadır. Cesaret, zor koşullarda ümitsizliğe, korku ve üzüntüye düşmemektir. Korkmadan istediğini başarmak olan cesaret bireyin kendine olan güvenini de göstermektedir.

Gece ve Gündüz eserinde Meral, odasında uyumaktadır. Uyurken bir gürültüyle uyanır. Ne olduğunu anlayamaz. Sonra kendi korkusunu yenmeye çalışarak içindeki eşyaların kendine ait olduğunu düşünür.

“Bu benim odam. İçindeki eşyaların hepsi benim.

Masamdan korkmuyorum.

İskemlemden korkmuyorum.

Oyuncaklarımdan korkmuyorum.

Elbiselerimden korkmuyorum.

Odamda bulunan eşyaların hiç birinden korkmuyorum.

...

Artık sahiden tap, tap vuruşunu duyuyordu. Artık gürültünün nereden geldiğini biliyordu. Meral daha evvel de perdenin aynı gürültüyü çıkardığını duymuştu” (GG, 18-19).

Okul Yaşında eserinde Mehmet, kendine güvenerek hastaneye annesinin yanına gitmeye karar verir. Ancak biraz yürüdüktan sonra kaybolur. Ağlamaya başlar fakat ağlamanın bir fayda getirmeyeceğini düşünerek çözüm aramaya başlar. Bu sırada yolun sonunda bir trafik lambası görür. O ışıklar varsa belki de bir polis de vardır diye düşünür.

“Bunu düşünür düşünmez Mehmet koşmaya başladı. Şimdi kendini biraz daha büyük ve kuvvetli hissediyordu. Yeşil ışığa gittikçe yaklaşıyordu. Polisi görünce Mehmet daha hızlı koşmaya başladı” (OY, 32).

Okul Yaşında kitabında cesaret değeri işlenirken hatalı olan davranış sezdirilmiştir. Büyüklerden yardım almadan tek başına dışarıya çıkmanın ortaya çıkardığı sonuç gösterilmiş ve sonrasında ne yapmak gerektiği konusunda bilinçlendirilmiştir. Böyle durumlarda polisten yardım almanın önemi vurgulanmıştır.

4. 3. ÇALIŞKANLIK

Çalışkanlık “çalışkan olma hali” (Karahand. , 2004: 481) anlamına gelirken çalışkan kavramı ise; “çok çalışın, çalışmayı seven, tembel olmayan, faal” (Karahand. , 2004: 481) anlamında kullanılmaktadır.

Baba Ocağı’nda Ahmet’in babası tarlaya gelir ve oğlunun yaptığı işe bakar. Onun yaptığı işleri değerlendirir.

“Ne var ne yok oğul? diye babası sordu. Mehmet bir ıslık çalıp öküzleri durdurdu. Yarım günde çok iş başarmışsın. Amma bak, oğlum, şu iz düz değil. Eğer büyük taşlara dikkat eder ve aynı zamanda, mesela şu zeytin ağacı gibi bir uzak hedefe göz dikersen, izlerin dümdüz olur” (BO, 5).

Ahmet, büyük şehre varır varmaz çalışmak istemez. Bunun aptallık olduğunu düşünür. İlk önce gezip tozmak gerekir diye düşünür.

“Evvvela bir güzel bu güzel yeri bir gezmeli. İş bulacak vakit çok. Hem de çalışacağı yeri daha iyi öğrenir ve ne iş tutacağını kararlaştırırdı. Belki de iyi bir dükkân bulur ve iyi para kazanırdı”(BO, 10).

Mavi Çiçek Ülkesi’nde ülkenin her kesiminde halk çalışır. Bu ülke de onlardan farklı olan biri vardır. O da akıllı çocuktur.

“Akıllı çocuk herkesten fazla çalışıyordu. Ne kadar çocuk bulduysa topladı. Bu gurup parolaları kullanıyordu. Zamanla bir ordu halini aldı. Kendilerine Mavi Çiçek Ordusu diyorlardı. Her kız ve erkek parolaları bilmeğe mecburdu. Bu parolalara göre çalışıyorlardı”(MÇÜ, 25).

Küçük Abla’da ise Meral’in küçük kardeşi ayağa kalkmak için durmadan denemeler yapmaktadır. Durmadan sürekli çalışır ve ayakla kalmayı başarır.

“Meral, Bak, bak, Mehmet. Bebek ayağa kalkmağa uğraşıyor, dedi... Bak, Mehmet, bak. Küçük kardeşim gene uğraşıyor. Ayağa kalkmağa uğraşıyor, dedi. Mehmet parmaklığın içindeki bebeğe baktı.

Bebeğiniz ayağa kalktı. Biraz evvel kalkamıyordu şimdi kalkabiliyor, dedi.

...

Meral, Biraz evvel bebek ayakta duramıyordu. Uğraştı fakat ayağa kalkamadı. Sonra biraz daha uğraştı ve ayağa kalkabildi, dedi. (KA, 12-14).

Ne Güzel Dünya kitabında Mehmet ve ailesi bahçelerinde hep birlikte çalışacaklardır. Bahçeye yeni çiçek tohumları dikeceklerdir.

“Mehmedin annesi, Haydi bugün yeni bahçede çalışalım, dedi.

Mehmedin babası, Bahçede çalışmak için güzel bir gün. Çok iş yapmalıyız, dedi”(NGD, 11).

Çalışkanlık değeri *Baba Ocağı* eserinde gayet başarılı bir şekilde işlenmiştir. Çalışırken işini en iyi şekilde yapmanın da önemli olduğu vurgulanmıştır. Yine *Mavi Çiçek Ülkesi* kitabında çalışkan olmanın etrafa da güzellikler saçacağı gösterilmeye çalışılmıştır. *Ne Güzel Dünya* ve *Küçük Abla* eserlerinde de azimle çalışmanın önemi sezdirilmeye çalışılmıştır.

4. 4. DAYANIŞMA

Dayanışma “duygu ve düşünce birliği içinde bulunmak, birbirini kollamak, birbirine” (Karahand. , 2004: 597) karşı bireylerin bağıllık göstermesi olarak ifade edilir.

Cep Harçlığı eserinde aile olarak birlik ve beraberlik içinde hareket etmenin ve bir durum karşısında aile fertlerinin birbirine destek olmasının önemi gösterilir. Mehmet’in evinin damı akmaktadır. Bu sebeple tüm aile el ele verip çatıyı tamir ettirirler.

“Babası yeni elbisesini almayı bekleyecekti.

Annesi de yeni elbisesini almayı bekleyecekti.

Ablası bisikleti almayı bekleyecekti. Mehmet de yardım etmek istiyordu. Bunun için ne yapması lazım geldiğini biliyordu.

Odasına koştı.

Geri geldiği zaman elinde para çantası vardı. Çantasının içinde tren kitabını almak için biriktirdiği parlak yeni paralar vardı.

Mehmet tren kitabını çok istiyordu. Ailesine yardım etmek istiyordu.

Mehmet, Al baba, damın tamir masrafını ödemene yardım edecek biraz para, dedi.

Mehmet, Tren kitabını almayı bekliyebilirim. Senin, Annemin ve Ablamın yaptığı gibi bende yardım etmek istiyorum, dedi”(CH, 17).

4. 5. DOĞA SEVGİSİ

Doğa sevgisi çevreye, tabiata duyulan sevgidir. Türk Dil Kurumuna ait sözlükte şöyle ifade edilmiştir:

1. İnsan faaliyetlerinin dışında kendi kendini sürekli olarak yenidenyaratanve değiştiren güç, canlı ve cansız maddelerden oluşan oluşan varlığın hepsi, tabiat.
2. Bir kimsenin eğilimlerinin, içgüdülerinin hepsi, huy.
3. İnsan eliyle büyük değişikliğe uğramamış, doğal güzelliklerini koruyan çevre.
4. Evrende meydana gelen olayları denetiminde, egemenliğinde tuttuğuna inanılan soyut güç. (TDK, 2005: 547).

Mavi Çiçek Ülkesi adlı eserde Sultanın dokunduğu her şeyin büyümesi Allah'ın kudreti dışında başka bir duruma bağlanmaya çalışılmıştır. Bu durum çocuklarda farklı anlaşılıp yaratıcının dışında bir gücün olduğunu düşündürebilir. Çocukta Allah inancını şüpheye düşürebilir. Çocuk bir insanın da yaratma gücüne sahip olabileceği şüphesini yaşayabilir. Bunun yanında doğanın hareketliliği, kuşların konuşması ve çiçeklerin açması gibi olaylar doğaya duyulan sevgiyi göstermektedir.

“Mahmut çiçeklerin arasında çalışmağa başladı. Sanki elinde sihir vardı. Dokunduğu her şey büyüyordu. Çalışırken kuşlar, arılar, kelebekler etrafına toplanırlardı. Mahmut arıların vızıldayarak ne söylediklerini anlardı. Bal toplamak için nereye uçtuklarını bilirdi. Kelebekler onun ellerine konarlardı. Ona acayip şeyler öğretirlerdi. Kuşlar ona gezdikleri yerleri anlatırlardı. Uzak memleketlerden tohum getirirlerdi” (MÇÜ, 14).

Sultana kuşlar tarafından tohumlar getirilmesi gerçek ya da gerçeğe uygun bir durum değildir. Hatta bu durum beşeriyet için imkânsızdır. Bununla beraber hayvanlar konuşturularak kişileştirme sanatına başvurularak çocuklar için eğlenceli bir tür olan fabl türü örneği oluşmuştur.

Sihir, Mahmut'tan sonra bir de Mavi Çiçeğe yüklenmiştir. Doğaya olan sevgi çiçeğe özel bir anlam yüklenerek gösterilmeye çalışılmıştır. Onun çok özel bir çiçek olduğu dile getirilmiştir.

“Bu çiçeği büyütmek herkesin vazifesidir. Yeni doğmuş bebeğin annesi, onun küçük elini tutup tohumu toprağa atmasına yardım etsin. Çocuk büyüdükçe, toprağı delen yeşil filizleri ona gösterebilir. Bebeğe hep Mavi Çiçeği anlatsın. Çocuk renkten anlayacak yaşa geldiği zaman çiçekleri sevecektir. Çiçeğin sihri ona iyi talih ve saadet getirecektir”(MÇÜ, 24).

4. 6. DÜRÜSTLÜK

Sözlükte dürüstlük“doğruluk, şerefli oluş” (Karahanvd. , 2004: 752) anlamındadır. Dürüstlük, doğru davranmayı ahlaklı olmayı ve hatalı hareketler yapmamayı ifade eder.

Türk kültüründe doğruluk ve dürüstlük her zaman önemli bir değerdir. Dürüstlikle ilgili birçok söz vardır. Örneğin; ‘Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar. Doğrunun yardımcısı Allah’tır. Doğru söz katarından belli olur... vs. ’ şeklinde söylenebilir. İncelenen eserlerde dürüstlikle ilgili değerler tespit edilmiştir.

Baba Ocağı’nda Ahmet şehre gitmek ister ve ailesi ile vedalaşır. Artık gidecektir. Babası ona birçok nasihatte bulunur.

“Babası, Paranı iyi sakla, iyi harca, dedi, Fakat adını temiz tutmağa daha çok dikkat et. Para mühimdir. Fakat biterse, yeniden kazanabilirsin, amma adın bir defa kötüye çıkarsa yandın”(BO, 9).

Mavi Çiçek Ülkesi’nde de engelli çocuk padişahın kanununu yerine getiremediği halde sonucun kötü olmasından korksa bile doğruyu söylemiştir.

“Efendimiz, dedi. Ben sakatım. Küçüğüm. Kolayca öldürülebilirim. Çiçeğim yok. Tohum paketini açtığı zaman çok sevindim. Rüzgârın estiğini unuttum. Birden bir rüzgâr hepsini uçurdu. Bir tane bile tohum kalmadı. Başkalarına söylemeğe korktum. Sonra konuşamayacak kadar ağlamaya başladı”(MÇÜ, 29).

Hastalıkta Sağlıkta eserinde Mehmet ile Meral bahçede oyun oynarlar. Bu sırada Mehmet çeşitli sorularla Meral’i kandırır.

“Mehmet, Bil bakalım benim neyim var, dedi.

Meral, bir blokun var, dedi.

Mehmet, Hayır, dedi.

Meral durup düşündü.

Bilemedim. Söyle neyin var, Mehmet, dedi.

Mehmet tekrar güldü.

Hiçbir şeyim yok, , dedi.

Meral, Ya! Öyle ise neden bana, bil bakalım, dedin?

Mehmet, Seninle alay ediyordum. İnsanlarla alay etmek hoş oluyor, dedi”(HS, 4).

Mehmet, bir müddet daha oyununu devam ettirir. Ancak bu hiç de hoş bir davranış değildir.

“Mehmet, Dinle, dedi.

Meral dinledi.

Sordu, Bir uçak mı geliyor?

Mehmet, Hayır, dedi.

Meral sordu, İtfaiye arabası mı geliyor?

Mehmet, Hayır, dedi.

Meral sordu, Annen mi çağırıyor?

Mehmet, Hayır dedi.

Meral gene dinledi.

Bir şey duyamıyorum, dedi.

Mehmet gene güldü.

Duyacak bir şey yok ki, dedi.

Meral Öyle mi? Gene benimle alay mı ettin? dedi.

Mehmet, Evet dedi.

Meral birkaç dakika daha ev yaptı. Sonra ayağa kalktı. Eve gidip yalnız başıma oynayacağım. Sen benimle alay ediyorsun. Alay etmek iyi bir şey değildir, dedi”(HS, 4).

Mehmet, Meral’in kızdığını anlar. Yalan söyleyip alay etmenin dürüstçe bir şey olmadığını farkına varır ve hatasını telafi etmek için Meral’in yanına gelir. Meral, Mehmet’in gelmesine sevinir. Ona bir şey gösterecektir. Ne olduğunu merak eden Mehmet, Meral’in de onunla dalga geçtiğini düşünür. Fakat Meral;

“Hayır. Ben alay etmesini sevmem. Hakikaten sana bir şey göstereceğim. İşte köşede duruyor, dedi”(HS, 7).

Dürüstlük değeri bir olay üzerinden incelenmiştir. Dürüst olmayan Mehmet’in yanlış davranışı çocuğa gösterilmiş ve doğru davranışın nasıl olması gerektiği sezdirilmiştir. Meral’in dürüst davranışının sonucunda iki arkadaşın da mutlu olduğu ve bu nedenle doğru bir davranış olduğu gösterilmeye çalışılmıştır.

4. 7. DÜZENLİLİK

Düzen sözcüğü sözlükte “tertip, nizam” (Karahand. , 2004: 768)anlamına gelmektedir. Düzenli olmak ise tertipli, her şeyin yerli yerinde olması şeklinde ifade edilmektedir.

*Gece ve Gündüz*esinde çocuğun özbakım becerisini geliştirmek adına çalışmada bulunulmuştur. Çocuğun kendi eşyalarını toplaması, kıafetlerini giyip çıkarabilmesi sezdirilmiştir. Meral ile annesi karanlık oyunu oynamaktadırlar. Oyun bittikten sonra annesi onu yatağa götürür. Meral, gayet düzenlidir.

“Meral sabahlığını çıkardı, iskemlenin üstüne astı.

Terliklerini çıkardı iskemlesinin altına koydu.

Yatağına girdi ve örtülerini çekti”(GG, 12).

4. 8. EMPATİ (DUYGUDAŞLIK)

Kişinin kendini karşıdakinin yerine koyup ona göre bir davranışı yapmaya duyarlık/duygudaşlık/empati denir. Duyarlılık“duyarlı olma durumu” (Karahand. , 2004: 737)karşıdaki bireyin durumuna anlayış gösterebilmedir.

Cep Harçlığı ’nda Mehmet nezledir. Arkadaşı Meral ile oynamak istemektedir. Ancak ona hastalık geçmemesi için onu yanına çağırılmaz.

“Mehmet sordu, Niçin Meralle oynamıyorum, anne?

Annesi, Unuttun mu? Nezlen var. Yağmurda dışarı çıkamazsın,

Mehmet, Meral yağmurda dışarı çıkabilir, Meralin nezlesi yok. O benimle oynamak için gelebilir, dedi.

Mehmedin annesi sordu, Merale nezle geçirmek ister misin?

Mehmet, Hayır. Fakat Merali görmek istiyorum. Ben kendi pencereden bakarsam, Meral de kendi penceresinden bakarsa, ona nezlem geçer mi? (CH, 7-8).

Büyük Sır'da Mehmet'in bahçesinde papatyalar vardır ve Mehmet papatyaları çok sevmektedir. Annesi yatakta yatmaktadır. Bunun üzerine Mehmet kendi kendine "*Annem bu papatyaları sevecek. Onları yatağının yanındaki masanın üstünde görmekten memnun olacak, dedi*(BS, 3). Kendisinin sevdiği papatyaları annesinin de sevebileceği düşüncesi ile empati kuran Mehmet annesine sürpriz yapmıştır. Buna annesi sevinmiştir. Annesinin duygularını kendi yerine koymuştur.

"Mehmet, Evet, senin için topladım. Hoşuna gider diye düşündüm de, dedi.

Mehmedin annesi, Tabii hoşuma gitti. Çok hoşuma gitti, dedi" (BS, 3).

Saygı ve Dikkat eserinde Mehmet, oyun oynamaya giderken kapıyı hızla çarpar fakat bunun farkında değildir. Bu sırada küçük kardeş üst katta uyumaktadır. Mehmet, kardeşini rahatsız edeceğini düşünmemiştir. Arkadaşıyla uzun bir süre oyun oynamıştır. Eve dönüşte yine acele eder.

"Oyunlarını bitirince, Mehmet bilyelerini topladı ve aceleyle eve girdi. Kapı gene pat diye çarptı. Mehmet hâlâ aynı şeyi düşünüyordu. Dikkatli olmayı unuttu.

Mehmet seslendi, Anne. Anne. Torbam hazır mı?

Mehmedin annesi oturma odasından çıktı. Mehmet annesinin kendisine biraz tuhaf baktığını zannetti" (SD, 14-15).

Mehmet, annesinden bilyelerini koymak için bir torba ister. Annesi de torbayı dikmeyi kabul eder ama bu sırada küçük kardeş uyumaktadır. Bu nedenle anne Mehmet'ten kardeşinin üstünün örtülü olup olmadığı kontrol etmesini ister. Bu sayede anne işini daha rahat yapacaktır. Mehmet arkadaşıyla oynama heyecanı ile kardeşine dikkat etmez ve kardeşinin üstünü örtülü der. Anne de bu durumda nasıl davranması gerektiğini anlaması için Mehmet'e bir ders vermek ister. Bir müddet sonra Mehmet eve gelir. Annesi tuhaftır.

"Sonra annesi o zamana kadar söylemediği bir şey söyledi. Mehmet ben başka bir annemişim gibi hareket edeceğim. Bakalım öyle bir anne hoşuna gidecek mi? dedi" (SD, 15).

Mehmet durumu ilk başta anlamaz aklında sadece torba vardır.

“Mehmet sordu, Torbam hazır mı?Bilmek istiyordu

Annesi, Evet. Hazır, dedi. Oturma odasına girdi. Bir kitap aldı, okumağa başladı.”(SD, 15).

...

Mehmet şaşırmıştır. Çünkü annesini ilk defa böyle yaparken görür. Annesi Mehmet’le alakadar değildir. Mehmet böyle bir anneden hoşlanmayacağını anlar. Annesine torbanın yerini sorar anne umursamaz bir şekilde hatırlamıyormuş gibi davranır. Mehmet daha sonra torbayı bulur fakat torba kordonsuzdur. Mehmet üzülür. Annesi yaptığı şeylerin gerçek olmadığına dair hatırlatma yapar.

“İşini böyle yapan bir anne hoşuna gider mi?”dedi”(SD, 17).

...

Daha sonra anne eski haline döner. Mehmet rahatlar. Anne torbayı tamamlamadığını ama neden böyle davrandığını Mehmet’ten tahmin etmesini ister.

...

“Şimdi böyle yapmama sebep senin yaptığın bir şey. Ne olduğunu tahmin edebilir misin?” (SD, 17).

‘Meralin Hatası’ bölümünde Meral annesinin izni olmadan çantasından para alır ve büyük bir hata yapar. Daha sonra hatasını anlayan Meral durumu annesine anlatır. Annesi durumu anlar. Onun ne kadar üzgün olabileceğini anlar.

“Annesi Merale sarıldı, Bugün senin yaptığın gibi para bakımından hata yapmak kız ve erkek çocuklar için çok kolaydır, Meral. Ben küçük bir kızken bir kere aynı şeyi yaptım. Onun için nasıl üzüldüğünü bilirim, dedi”(SD, 24).

‘Okuldaki Yeni Çocuk’ adlı bölümde ise Mehmet’in okuluna yeni bir arkadaş gelmiştir. Bu arkadaş çok saldırgan bir çocuktur. Herkesle kavga eder. Durumu annesine anlatır. Annesi yeni çocuğu anlamaya çalışır.

“Biraz sonra Mehmedin annesi, Acaba bu yeni çocuk neden kabalık edip, insanların canını yakmak istiyor. Belki de bir çok defalar büyük bir insandan kabalık gördü. Onun için herkesin kendisine kabalık yapacağını zannediyor, dedi”(SD, 31).

...

“Mehmedin annesi, Belki de korkuyor. Kendisini kimsenin sevmiyeyeğinden ve tekrar incineceğinden korkuyor. Başka insanları incitmek isteği bundan olur, dedi”(SD, 32).

Saygı ve Dikkat eserinde Meral, annesinin gelmesini bekler. Annesinin çantasından izinsiz bir şekilde para aldığı için pişmandır. Olanları annesine anlatır. Annesi;

“Benim bir şey demiyeyeğimi zannettin. Annesinin eli hala Meralin saçını okşuyordu. Ama şimdi bir hata gibi geliyor, çünkü bana on kuruşu geri veremiyeyeğsin. ” (SD, 24)diyerek Meral’in yaptığı hatayı anlamaya çalışır.

Cep Harçlığı, Büyük Sır ve *Saygı ve Dikkat* eserlerinde empati değerine geniş bir ölçüde yer verilmiştir. Özellikle *Saygı ve Dikkat* kitabında her bölümde Mehmet ve Meral’e yaptıkları hatalarla doğru buldurulmaya çalışılır. Başkalarının eşyasını izinsiz almama gibi bir kazanım da çocuğa sezdirilmiş ve bu konuda ne yapması gerektiği öğretilmiştir.

4. 9. FEDAKÂRLIK

“Kutsal bir amaç veya değerli bir şey için kendi menfaatlerinden vazgeçme, her türlü tehlikeyi, zorluğu, yorgunluğu göze alma” (Karahan vd. , 2004: 901)olarak tanımlanmıştır.

Fedakârlık *Mavi Çiçek Ülkesi* metninde fedakârlığın tersi olan bencilliğe yer verilerek fedakârlık gösterilmeye çalışılmıştır.

Mavi Çiçek Ülkesi eserinde Mahmut’un babası padişaktır. Hiç fedakâr biri değildir. “Mahmut doğmadan birkaç hafta evvelgenç ve bencil babası avda öldürüldü”...“Hepsi genç padişaktan korkuyorlardı. Onu sevmiyorlardı. Çünkü bütün padişah Mehmetler kötü ve bencildirler. Mahmut onların oğluydu”(MÇÜ, 24). Cümleleriyle bencilliğe dikkat çekilmiştir. Bu çocuklara bencilliğin ne kadar kötü bir durum olduğunu sezdirirken aynı zamanda da kötü bir örnek de teşkil edebilir. Çünkü padişahın bencilliği sebebiyle bütün halk ondan korkmaktadır. Kimi çocukta bu durum çocuğun işine gelerek çevresinde üstünlük kurma ve egemen olma düşüncesiyle zorbalığa gidebilir. Bu sebeple bencillik de cazip gelebilir.

Cep Harçlığı’nda Mehmetlerin evinin çatısı akmaktadır. Bu nedenle evlerini tamir ettirmeleri gerekir ancak bu çok paradır. Bunun için ev halkı bazı fedakârlıklar yapmaları gerekir.

“Mehmedin babası tekrar, Hemen damı yaptırmalıyız. Belki çok para vereceğiz, ama yapılmalı, dedi.

Mehmedin annesi, Yazık senin yeni bir elbiseye çok ihtiyacın var. Her ikisini yaptırabilecek paramız var mı? dedi.

Mehmedin babası, Hayır. Benim elbisem sonra olsa da ziyarı yok. Fakat biliyorum ki sen kendine bir elbise yaptırmayı düşünüyordun, dedi.

Anne, benim yeni elbisem de daha sonra yapılabilir. Fakat ablaya bir bisiklet vâdetmiştik, dedi.

Mehmedin ablası iskemlesinde dimdik oturdu.

Benim bisikletim de daha sonra alınabilir. Zannedirim ki ben de sen ve babam gibi yardım edebilirim, dedi”(CH, 16).

Mehmet, üçüncü sınıftan bir arkadaşıyla bilye oynayacaktır. Bilyeler için para biriktiren Mehmet'in artık bir sürü bilyesi vardır. Ancak bunların kaybolmasını istemez. Koşarak eve geldiğinde bunları annesine gösterir. Annesinden bilyeler için bir torba yapmasını ister. Annesi yorgun olduğu halde uzandığı yerden doğrulur ve Mehmet'e bir torba yapacağını söyler.

“Tabii, Mehmet, sana bir torba yaparım. Mehmedin annesi kalkıp oturdu. Şimdi bilyelerle oynayacak mısın? dedi”(SD, 12).

4. 10. GÜVEN

Güven “birine veya bir şeye bel bağlayan kimsenin içindeki rahatlama hissi, îfîmat. Bir toplumun iş hayatına, siyasi durumuna ve benzerlerine bağlı emniyet duygusu” (Karahanvd. , 2004: 1081)anlamlarına gelmektedir.

*Saygı ve Dikkat'te*Mehmet'in annesi Mehmet'in sözlerine güvenerek kardeşinin üstünün örtülü olduğuna kalkıp bakmaz. Ancak kardeşinin üstü açıktır. Annesinin güveni sarsılır. Bu sebeple ona bir ders verir. Hatasını anlayan Mehmet annesinin bu davranışında çok üzülür. Anne:

“İnsanların söylediklerine inanmalı ve yaptıkları şeylere güvenebilmeliyiz. Annesi Mehmede gülümsedi. İnsanlara güvenemezsek kaybolmuş gibi oluruz, dedi”(SD, 18).

4. 11. İYİLİK

İyilik hiçbir karşılık beklemeden yapılan yardımlardır. Sözlükte de “iyi olma hali, hoşluk. Fayda, elverişlilik, nimet. Karşılık beklemeden başkalarına yapılan yardım, hayır, lütuf, kerem, ihsan, inâyet” anlamındadır (Karahavd. , 2004: 1453).

Saygı ve Dikkat eserinde Meral’in ağabeyi ayağı kırık olduğu için odasında oturmaktadır. Bu sırada da bir tahta yontmaktadır. Mehmet ile Meral de yine ağabeyi ziyarete gelmişlerdir.

“Ağabey tahta yonttuğu bıçağı elinden bıraktı. Biraz evvel koltuk değnekleriyle yürümüştü, ama şimdi dinleniyordu.

Pek âlâ, gösterin bakalım, dedi.

Mehmetle Meral odaya girdiler. Elllerinde bir sepet vardı. Sepetin içinde su dolu cam bir kavanoz vardı.

Mehmet, Mercan balığı. Satın aldık, dedi.

Meral, Kendi paramızla aldık. Sen seyret diye, dedi.

Ağabey memnun oldu, Teşekkür ederim. Çok çok eğleneceğim, dedi” (SD, 9).

4. 12. İZİN ALMA

İzin, bir şeyi almak ya da kullanabilmek için alınan müsaadedir. İzin almak ise “bir şey için müsaade istemek, serbest bırakılmaktır” (Karahavd. , 2004: 1457).

Saygı ve Dikkat eserinde başkalarının eşyalarını izinsiz almamak gerektiği sezdirilmiştir. Kendi ailemiz bile olsa bu durumun hoş olmadığı gösterilmiştir.

Meral, evde yalnızdır. Annesi küçük kardeşi gezmeye götürür. Mehmet ise evindedir. Bu sırada Meral kendi halinde oyun oynarken güzel bir yol yapar ve bebeklerini kaydırır. Bu sırada Mehmet çıkar. Onu oyuna çağırır ancak Mehmet dondurma alacaktır. Meral de dondurma ister fakat annesi evde değildir.

“Meral, Eyvah, dedi. Mehmetle beraber gidip dondurma almak o kadar istiyordu ki. Annem burada olsaydı, (Git çantamdan on kuruş al,) derdi. Acaba annesinin çantası her zamanki yerinde miydi? Sanki annesi söylemiş gibi on kuruşu içinden alabilirdi.

Annesinin çantası her zamanki yerindeydi. Meral on kuruş aldı ve hemen Mehmedin yanına gitti” (SD, 21).

4. 13. ÖZGÜVEN

“İnsanın kendine güvenme duygusu” (Karahavd. , 2004: 2242) anlamına gelen özgüven kişinin kendi kendine bir şeyleri başarması ile ortaya çıkmaktadır. Kişi başarıma duygusunun verdiği hazla kendine güvenmekte, tek başına da kendini idare edebileceğini fark etmektedir.

Okul Yaşında eserinde Mehmet, okulun ilk günü tek başına okula gitmiş, okulda derslerini dinleyip oyunlar oynadıktan sonra da yine kendisi okula dönmüştür.

“Kapıyı açtı. Seslendi, Başardım anne. Yalnız başıma okula gittim, geldim. Hepsini sana anlatacağım, (OY, 9).

Mehmet’in ağabey olduğu bölümde ise Mehmet evde tek başına kalmak istemektedir. Annesi hastanedeyken onlara bakmaları için Kezban adında bir yardımcı çağırmıştır. Mehmet ise bunu kabullenemez. Ablası ‘Bayan Kezban geldi mi?’ diye sorar.

“Mehmet başını salladı, Hayır, ben evde yalnız kalıp seni bekledim. Fakat Bayan Kezban geliyor. Ben onu istemiyorum. Bayan Kezbanların bakmalarına bizim ihtiyacımız yok,

Ablası, Böyle konuşmamalısın. Annen duysaydı hiç memnun kalmazdı, dedi.

Mehmet de bunu biliyordu. Her neyse, Ben kendime bakacak kadar büyüdüm, dedi(OY, 13).

Mehmet evde yalnız başına kalmıştır. Canı sıkılan Mehmet annesinin yanına gitmeye karar verir. Ancak kimseye haber vermez. Tek başına bu işi başarabileceğini düşünerek kendine güvenmektedir.

“Mehmet yalnız başına annesini görmeye gittiği için kendisini kuvvetli, büyük ve cesur hissediyordu. Annesi onu görünce çok şaşıracaktı” (OY, 28).

4. 14. PAYLAŞMA

Paylaşmak sözcüğü, “aralarında pay etmek, bölüşmek. Katılmak, ortak olmak, iştirak etmek” (Karahavd. , 2004: 2278) anlamlarında kullanılmaktadır.

Küçük Ablaeserinde kardeşler arasında kıskançlıklar olabilmektedir. Bu eserde Meral kardeşiyle bebeğini paylaşır. Eseri okuyan çocuk da kıskançlık yapmak yerine kendi oyuncaklarını paylaşmayı öğrenebilir.

Meral ve annesi bebeğin kilosunu ve boyunu ölçerler. Bebek gün geçtikçe büyümektedir. Meral, kardeşi büyüyünce bebeğiyle oynayabilecektir.

“Meral durup bir an düşündü. Çünkü onlar canlıdır. Yavaş yavaş, küçük kardeşim de benim kadar büyüyecek, o büyüyünce çok iyi olur. İkimiz beraber, bebeğim Mavişle oynarız” (KA, 9).

Gece Gündüz'de Mehmet'in canı sıkıldığı için oyun oynayacak birilerini arar. Aklına Bayan Didâr gelir. Ona gidecektir. Annesi de ona reçel götürebileceğini söyler. Mehmet, evindeki reçeli Bayan Didâr'a götürerek onunla paylaşır.

“Bayan Didâr, Mehmet, geldiğine çok sevindim. Ben de misafir istiyordum dedi.

Mehmet, Ne iyi, bakın ben de size biraz reçel getirdim, Bayan Didâr.

İhtiyar Bayan Didâr, Çok teşekkür ederim, dedi.

Reçeli dolabına kaldırdı” (GG, 7).

Meral uykudan uyanır. Kendi kendine şarkı söylemektedir. Evin kendine ait olduğunu söylemektedir. Bu sırada tüm aile uyanır. Ağabeyi Meral'e kızınca Meral de evin kime ait olduğunu babasına sorar.

“Baba bu ev kimin? diye sordu.

Sen nesrin Meral? Bu ev acaba kimin?

Baba, anneye ve Merale gülümsedi. Meralin ağabeyine de gülümsedi.

Meral, Zannedersem bu ev hepimizin. Ama odam benimdir, öyle değil mi, baba?

Baba, Evet, Meral, evin bir kısmı senin. Bir kısmı Annenin. Bir kısmı Babanın. Bir kısmı ağabeyinin. Bir kısmı küçük kardeşinin. Evin bütünü hepimizin” (GG, 23).

Hastalıkta Sağlıkta eserinde hem paylaşma duygusu hem de birini kandırmanın hoş olmadığı aynı olay içerisinde sezdirilmiştir. Mehmet'in yaptığı durumun doğru olmaması buna cevap olarak da arkadaşının yiyeceğini paylaşması çocukları doğru davranışa götürecektir.

Meral ile dalga geçen Mehmet onun yanına gittiğinde Meral'in de kendisiyle dalga geçtiğini düşünür ancak Meral böyle bir şey yapmaz. Meral ise arkadaşıyla kurabiyelerini paylaşacaktır.

“Masanın üstünde bir tabak kurabiye vardı. Tabanın yanında bir sürahi süt duruyordu. Mehmet, Çay partisi mi? dedi.”

Meral. Evet. Annem istersem seni çağırabileceğimi söyledi, dedi” (HS, 7).

Ne Güzel Dünya'da Mehmet ve ailesinin bahçede işleri vardır. Bahçeyi düzenleyeceklerdir. Mehmet babasına yardım etmek ister. Bunun üzerine baba bahçenin sadece kendine ait olmadığını söyler.

“Mehmedin babası, O sadece benim bahçem değil ki. Bu bahçe bütün ailenindir, dedi.

Mehmedin ablası, Aklıma bir şey geldi. Herkesin kendi köşesi, dedi.

Mehmedin babası, Güzel. Orası ablanın köşesi olacak. Burası senin köşen olacak, Mehmet, çünkü daha evvel burası ekilmişti. Kazması kolay olur, dedi.

Mehmedin babasıyla annesi diğer iki köşeyi aldılar” (NGD, 13).

Mehmet'in ailesi bahçeyi hazırlamıştır. Sıra ekilecek olan tohumlara gelir. Herkes kendi köşesine tohumunu ekecektir.

“Herkesin yapacak bir işi vardı. Mehmedin annesi, Bunlar ablan için gelincik tohumları. Bunlar Mehmet için papatya tohumları, dedi” (NGD, 17).

Saygı ve Dikkat eserinde Meral'in ağabeyi odasında oturmaktadır. Ayağının kırık olmasından dolayı dışarı çıkamaz ve bu durum çok sıkıcıdır. Ne var ki Mehmet ile Meral her gün ağabeyi görmeye giderler. Bir gün hızlıca ağabeyin yanına gittiler. Ona göstermek istedikleri bir şey olduğunu söylediler. Ağabey ne olduğunu sordu.

“Mehmedle, Meral ellerini uzattılar. Portakallar. Bunlar kemiğinin kaynaması için vücudüne kuvvet verecek. Portakal kemikler için iyidir. Bizde yiyeceğiz, çünkü yeni dişlerimizin çıkması lazım, dediler”(SD, 8).

Ne Güzel Dünya ve *Saygı ve Dikkat* eserleri ise ‘birlikten kuvvet doğar’ sözünü doğrular niteliktedir. Aile bireylerine yardımcı olmanın önemi ifade edilmiştir. Kitabı okuyan çocuk, evde yardıma ihtiyacı olan

aile fertlerine yardımcı olmanın gereksinimini kavrayıpev işlerinde aileye yardım etmeye istekli hale gelecektir.

4. 15. SABIR

Sabır “1. Acıya, üzüntüye veya haksızlığa karşı ses çıkarmama, katlanma, direnme, dayanma, tahammül, metanet. 2. Telaş göstermeden, acele etmeden bekleme; sükûnet sebat gösterme, sebat etme” (Karahand. , 2004: 2391) anlamlarına gelmektedir.

Sabır hem İslam inancında hem de Türk milletinde önemlidir. Bununla ilgili değerli büyüklerimizin pek çok sözü mevcuttur. Özellikle Mevlana'nın bu konuda ‘Sabır, kurtuluşun anahtarıdır. Sabret zira sabırla güçlük ortadan kalkar. Tesbihlerin ruhu sabırdır. Acele Şeytan hilesidir, sabır ve tedbir Allah lütfudur gibi sözleri mevcuttur. Yine en iyi bildiğimiz sözlerden birisi de ‘sabırla koruk helva olur, dut yaprağı atlas’ sözleri önemlidir.

Cep Harçlığı kitabında Mehmet'in istediği bir tren kitabı vardır ve bu kitap satılır. Bunun üstüne Mehmet ağlar. Annesi üzülmemesini söyler. Bunun üzerine Mehmet de satıcı kadına başka kitap olup olmadığını sorar. Kadın şehirden bulabileceğini söyler. Mehmet sabredip bekleyecektir. Mehmet sorar,

“Benim için de bir tane getirtebilir misiniz?

Kadın, Bir mektup yazar başka bir tane getirtirim. Kitabın gelmesi için üç gün bekliyeceksiniz, dedi.

Yarın Salı.

Sonra Çarşamba gelir.

Ondan sonra Perşembe gelir”(CH, 27).

4. 16. SAYGI

Saygı sözcüğü sözlükte “1. Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlığı dolayısıyla bir kimseye veya bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram. 2. Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu, hatır, hatır gözetme. 3. Terbiye, edep, nezaket” (Karahand. vd. , 2004: 2463) şeklinde ifade eldir.

Okul Yaşında eserinde büyüklere saygıdan bahsetmektedir. Eserde, Mehmet'in annesi hastanededir. Bayan Kezban Mehmetlere bakmak için gelir. Mehmet bir bakıcı istememektedir. Bu sebeple ağlar. Ablası ona elini yüzünü yıkayıp yemeğe inmesini söyler.

“Mehmet aşağı indiği zaman elleri ve yüzü çok daha temizdi. Mehmet artık ağlamıyordu. Bayan Kezbanla terbiyeli terbiyeli konuştu. Yemeğini bitirdi. Mehmet ne yapacağını biliyordu. Babası eve gelinceye kadar her şey yolunda imiş gibi hareket edecekti. Sonra babasına artık Bayan Kezban ihtiyaçlarının olmadığını söyleyecekti” (OY, 15).

Mehmet'in bakıcı olarak gelen Kezban hanıma karşı saygılı bir şekilde davranır. Kezban Hanımın yaptığı yemeği yer ve onun söylediklerini dinler. Mehmet, kendisinden büyük olduğu için saygısızlık yapmaz. Kahraman kitabı okuyan çocuklara örnek olup büyüklere karşı nasıl davranması gerektiğini sezdirir.

4. 17. SEVGİ

Sevgi, sevmek eyleminden gelmektedir. Bu nedenle sevmek fiilinin tanımına bakılacak olursa; “Sevgisi olmak, kalpten bağlı olmak; dostluk, yakınlık, sevgi ve bağlılık göstermek”tir (Karahanvd. , 2004: 2516).

Baba Ocağı kitabında pazara giden baba ve oğullar, küçük bir kuzuyu görürler. Mehmet, kuzuyu çok sever.

“Mehmet kalın tüylerini okşayıp, bir iki hafta içinde ne besili, güzel bir koyun olacağını düşünüp, seviniyordu”(BO, 7).

Küçük Abla'da Mehmet, Meral ve tüm aile dışarıdadır. Herkes bir şeyle uğraşmaktadır. Bir tek Meral'in küçük kardeşinin işi yoktur. Küçük kardeş, Mehmet ile Meral'i görünce çok mutlu olur.

“Meralin küçük kardeşi meşgul değildi. Mehmet ile Merali görünce çok sevindi. Parkının içinde emekliyerek döndü. Kahkahalarla güldü. Ellerini çıptı”(KA, 9).

Gece Gündüz'de Meral, evin her köşesini şarkı söyleyerek dolaşır. Daha sonra koşarak eve girer. *“Sofradaki yerine oturdu. Aile, hep beraber kahvaltı ettiler. Meral ailesini seviyordu. Evlerini seviyordu. Meral çok mesuttu”*(GG, 24).

Akıl Ermez Şeyler'de Meral ile babası bir oyun oynar. Sevgiyi bulma oyunudur. İkisi de bilir ki sevgi elle tutulup gözle görülemeyen soyut bir duygudur.

“Babası, Meralin sevgisi burada bir yerde olmalı. Bugün Merali bebeğe yemek yedirirken gördüm. Meral küçük kardeşini seviyor. Bugün Merali annesiyle beraber çalışırken gördüm. Meral annesini seviyor. Meral babasıyla oyun oynamaktan hoşlanıyor. Meral babasını seviyor, dedi”(AEŞ, 13).

...

“Meral, Babamın sevgisi burada bir yerde olmalı. Bugün babamı, annemi öperken gördüm. Babam annemi seviyor. Bugün babamı bebeğe süt içirirken gördüm. Babam bebeği seviyor. Babam meralle oynamaktan hoşlanıyor. Babam Merali seviyor, dedi”(AEŞ, 16).

Meral ile babası bir akşam revakta otururlar. Meral babasının kucağındadır. Babası ile konuşmalar bile birbiriyle anlaşılardı.

“Bazı zaman babası Merale, onun hiç duymadığı şeyleri anlatırdı. Meral babasını çok severdi. Meral babasının her şeyi bildiğini zannedirdi”(AEŞ, 17).

Meral'in büyükannesi ölmüştür. Bu nedenle Meral karışık duygular içindedir. Babası büyükannenin onlara değerli bir şey bıraktığını söyler. Meral anlamaz.

“Babası, Bir şeyden eminim. Büyükannenin sevgisi bizden uzaklaşmadı. Büyükannenin sevgisi gömülemez. Sevgisinden Merale bir parça verdi. Bir parça babaya, bir parça da anneye verdi. Büyükannenin sevgisi bizim. Büyükannenin bu parçası istediğimiz kadar bizimle kalır, dedi” (AEŞ, 7-8).

Okul Yaşında eserinde Meral'in amcası Adil amca bir bebeği evlatlık alacaktır. Bu bebeğin anne ve babası ölmüştür. Meral ise bunun nasıl amcalarının kızı olacağını anlamaya çalışmaktadır.

“Adil amca, Evvelce bizim değildi. Bediannın kendi anne ve babası vardı. Ama şimdi onların ikisi de öldü. Bediaya sadece sevgilerini bıraktılar. Büyükannenizin size bıraktığı sevgisi gibi, dedi” (OY, 23).

Her İşte Allah'ta Meral ile annesi dünya topunu izlemektedirler. Lastik topu dünya gibi düşünürler. Dünyanın öbür ucunda güneş vardır.

Kendilerini orada gibi hayal ederler. Meral, annesine neler gördüklerini sorar. Yataklarından yeni mi kalktıklarını sorar.

“Kalkanlar var. Daha vakit çok erken. Bizim evlerden daha başka türlü evler görüyoruz. Amma onlarda da tıpkı bizim gibi birbirlerini seven insanlar yaşıyor. Bize benzemiyen fakat bizim gibi yiyip içen, çalışıp oynayan, konuşup düşünen insanlar görüyoruz. Senin karanlığa baktığın gibi aydınlığa bakan bir de küçük kız görüyoruz” (HİA, 16).

4. 18. SIR TUTMA

Sır sözcüğü“varlığı veya bazı yönleri açığa vurulmak istenmeyen, gizli kalan, gizli tutulan, gizliliği olan, başkalarına açıklanmaması gereken şey” (Karahanvd. , 2004: 2535) olarak açıklanmıştır.

Büyük Sır eserinde Mehmet’in ailesinin de bir sırları vardır. Mehmet bunu yeni öğrenir.

“Mehmet annesinin yanına oturdu. Annesiyle Mehmedin bir sırları vardı. Bu sadece ikisinin sırrı değildi. Mehmedin babasıyla ablası da bu sırrı biliyorlardı. Mehmet bu sırrı daha o sabah duymuştu” (BS, 4).

Mehmet, kardeşinin olacağı sırrını Meral ile de paylaşmak ister. Bunun için annesinden izin alır. Öğleden sonra Meral ve annesi gelecektir. Sır o zaman söylenir.

“Sırrı söylemenin zamanı geldi mi?”

Mehmedin annesi gülümsedi, Evet, Mehmet. Artık sırrı söyleyebilirsin,

Mehmet dimdik durdu.

Merale baktı. Meralin annesine baktı. Mehmet, Bir sırrımız var. Bizim yeni bir bebeğimiz olacak, dedi” (BS, 19).

Burada aile içindeki önemli olayları paylaşırken birlikte hareket etme ve aynı zamanda sır olan bir haberi herkese söylememek gerektiği sezdirilmiştir.

4. 19. SORUMLULUK

“Bir kimsenin, kendi davranışları veya üzerine aldığı işlerin neticelerini üstlenmesi hâli, mesûliyet”e (Karahanvd. , 2004:

2588)sorumluluk denir. Birey kendi üzerine vazife olacak işleri de üstlenmesi sorumluluktur.

Komşu Çocuklar eserinde Mehmet ile Meral vasıtasıyla çocuklar, günlük işlerini kendilerinin yapmaları konusunda bilinçlendirilmiştir. Çocuklara kişisel bakımlarında ve ev işlerinde bazı sorumluluklar verilerek çocuklar ileriye dönük olarak hayata hazırlanmıştır.

“Küçük beyaz evlerin birinde Mehmet dişlerini fırçaladı. Elini, yüzünü yıkadı. Çabucak elbiselerini giydi. Saçlarını fırçaladı. Kahvaltısını etti.

Öbür küçük evde Meral dişlerini fırçaladı. Elini, yüzünü yıkadı. Çabucak elbiselerini giydi. Saçlarını fırçaladı. Kahvaltısını etti” (KÇ, 6).

Mehmet ile Meral, kendi işlerini hallettikten sonra evdeki diğer görevlerini de yerine getirmektedirler.

“Küçük beyaz evlerin birinde Mehmet bütün kahvaltı çatallarını, kaşıklarını kuruladı. Pijamalarını dolaba astı. Köpeği boncuğa kahvaltısını verdi.

Öbür küçük beyaz evde Meral bütün peçeteleri mutfak dolabının çekmecesine koydu. Pijamalarını dolabına astı. Kedisi Tekire kahvaltısını verdi. Mehmetle Meral bütün işleri bitirince oyun oynamak için hazırıldılar” (KÇ, 7).

Küçük Ablâ'da Meral ve annesi büyükanneye ziyarete gideceklerdir. Meral, yanına eşyalar alacaktır. Bunun yanında Meral'in Tekir adında kedisi vardır. Annesi, bebeğini mi yoksa kedisini mi alacağını sorar.

“Meral durup düşündü.

Kedim Tekiri evde bırakırsak ona kim yemek verir? dedi.

Annesi, Bilmem, Bebek Mavişi evde bırakırsak ona kim yemek verecek? dedi.

Meral, Bebeğim Maviş sahiden yemek yemez ki. Yemek verilirse de olur. Ama kedimi sabahları km dışarı çıkaracak? Geceleyin onu kim içeri alacak? dedi” (KA, 22).

Hastalıkta Sağlıkta eserinde Mehmet, elinde parasıyla oynamaktadır. Bir anda elinde düşürür ve kaybeder. Kaybettiği yirmi beş kuruşu bulmak için kendisi bir çaba gösterir. Kendi parasının sorumluluğunu kendi üstüne alır.

Mehmet ablasına, Bak buldum. Kendi kendime paramı buldum, dedi.

Mehmedin ablası, Aferin. Yirmi beş kuruşunu kendin kaybettin. Şimdi de gene kendin buldun, dedi.

Mehmet, Bulmak, kaybetmekten daha hoş, dedi”(HS, 28).

Mehmet’in kendi parasını bulması ve bulmak için çözümler üretmesi çocuğun yaratıcı düşüncesini de geliştirecektir.

*Okul Yaşında*eserinde Mehmet bir sorumluluk almaktadır. Küçük olmasına rağmen okula kendi gidip gelmeye çalışacaktır.

“Babası, Okula yalnız başına gitmeyi öğrenmelisin. Yeni bebek doğunca annen seni götüremiycek. Ablanın yolu seninkinden ayrı. En iyisi daha ilk günden yalnız gitmelisin, dedi.

Bütün bunlar Mehmedi çok memnun etti. Okula yalnız gidebileceğinden emindi. Yapacağı şeylerin hepsini seviyordu”(OY, 1960: 4).

4. 20. ŞEFKAT

Şefkat, “acıma ve koruma hisleriyle karışık sevgi” (Karahan vd. , 2004: 1947) anlamlarına gelmektedir.

Baba Ocağı adlı eserde Ahmet, köyden ayrılacaktır. Babası ve annesi çok üzülmemektedir. Yalnız başına gitmesinden endişe duyarlar. Babası, onu ikna etmeye çalışır, şöyle der:

“Gurbete yalnız gitmenden korkuyorum, kötü arkadaşlar edinip, başına dert gelebilir. O zaman, ananın da, benim de yüreğimize iner. Bütün bunları düşün, oğlum” (BO, 8).

Ahmet’in annesi de dayanamaz. Oğlunun gitmesini istemez. Bu yüzden ağlamaya başlar.

“İki yanağından öperken, ağlıyordu. Aman evladım, sakın hastalanma, dikkatli ol, dedi. Karnını iyi doyur. Mektup yazmayı unutma. Nerede olduğunu ve ne yaptığını yaz” (BO, 8).

Ahmet, hatasını anlamıştır. Köye dönmeye karar verir. Yolculuk uzun sürer fakat nihayetinde köye varır. Babası onu çok uzaktan fark eder.

“Babası karşılamaya koşarken sendeledi. Kuvvetli kollar vücudunu sardı; babası, sesi titreyerek, Oğlum, ah oğlum, diyordu” (BO, 13).

Küçük Abla’da Meral’in kardeşi, oyuncak bebeği almaya çalışırken yere düşer. Annesi olanları görünce ‘aman’ der ama iş işten çoktan geçmiştir.

“Meralin kardeşiyle bebek Maviş yere düştüler. İkisi de başlarını yere vurdular. Meralin kardeşi ağlamağa başladı. Bebek Maviş hiç kııldamadan yerde yattı. Ağlamadı. Meralin annesi küçük kızını kucağına aldı, başını öptü. Meral bebeği kaldırdı, başını öptü” (KA, 19).

Büyük Sır eserinde Mehmet dışarıda kitap okurken sert bir rüzgâr çıkar. Mehmet’in annesi dinlenmek için odasına çıkar. Mehmet, annesinin dinlenmesine büyük bir özen gösterir. Ne var ki rüzgâr sebebiyle dışarıdaki tel kapı sürekli çarpar. Mehmet, annesinin bu sestten uyanabileceğini düşünür. Annesine kıyamaz.

“Kapı gürültüsünün annesini uyandırmasından korkuyordu. O gün annesi çok yorgundu. Yatağında uyuyordu” (BS, 11).

Tel kapı çarpmaya devam eder. Mehmet ne yapacağını düşünür. Sonra aklına bir fikir gelir. Kapının önüne oturur ve kapının çarpmasına engel olur.

“Mehmet oturup tel kapıya dayandı. Artık rüzgâr kapıyı açıp kapamıyordu. Kapı, Mehmedin annesini uyandıracak bir gürültü yapamıyordu” (BS, 13).

Böcek Dünyası’nda, Mehmet ile Meral karınca yuvasındaki karıncaları izlerler. Karıncalar boylarından büyük ekmek parçalarını yuvaya taşırlar. Mehmet ile Meral de onların yorulmasına kıyamaz ve onlara yardımcı olmak ister. Bunun için ekmek kırıntısı getirmeye giderler.

“Kırıntıları karınca yuvasının etrafına serptiler. Karıncaların ne yapacaklarını görmek için beklediler. Mehmet, Her zamankinden daha hızlı koşuyorlar, dedi” (BD, 13).

Saygı ve Dikkat eserinde Mehmet yeni gelen arkadaşı sevmez. Annesinin tüm söylediklerine rağmen ondan hoşlanmaz. Ancak ertesi gün okula geldiğinde yeni çocuğu görür. Yine bir çocukla kavga ediyordur. Mehmet bu duruma üzülür. “İnsanın arkadaşı olmaması iyi

bir şey değildi. Mehmet kavga eden çocuklara bağırdı. Çocuklar. Gelinde toplumla oynyalım, dedi” (SD, 32).

4. 21. TEMİZLİK

“Temiz olma hali; paklık, arılık, berraklık, temiz olan şeyin özelliği, saffet, nezafet” (Karahavd. , 2004: 2835) anlamına gelir. Türk kültüründe temizlik önemli bir yere sahiptir. Bulunduğu yeri ve çevresini her daim temiz tutar. Bununla birlikte İslam dininde de temizliğe büyük önem verilmiştir. Hatta bunu desteklemek için ‘temizlik imandandır, temizlik imanın yarısıdır’ şeklindeki Hadis-i Şerifler Hz. Muhammed (sav) tarafından söylenmiştir.

Baba Ocağı eserinde Mehmet ve babası kardeşi Ahmet’in yanına giderler. Mehmet tarlada çalışmaktadır. Babası çarşıya gidelim dediği için üzerini temizlemeye başlar.

“Ahmet ellerini kaba pantolonuna sildi, sonra kasketini çıkarıp yüzündeki teri kuruladı.

Pekâlâ, dedi, Hele bir temizleneyim.

Mehmet biraz alayla bakıyordu. Köyde güzel görüneceksin, değil mi? Biraz namuslu iş yaptın, utanıyorsun, dedi. Fakat babalarına duyurmadan, usul konuşuyordu” (BO, 6).

Baba Ocağı kitabındaki temizlik değeri verilirken Mehmet karakterinin kardeşini yanlış anlaması kitabı okuyan çocukta farklı algılanabilir. Temizlik başkasına hava atmak ve güzel görünmek değildir. Utanç verici bir duygu da değildir. Temizlik değeri verilirken uygun olmayan bir tutum sergilenmiştir.

Mavi Çiçek Ülkesi’nde yetiştirilmek istenen mavi çiçeğin yetişebilmesi için bulunduğu ortamın temiz olması gerekmektedir. Temiz ve düzenli olan her yerde büyüebilmektedir.

“Çiçek büyümüştü. Mavi çiçeğin büyüdüğü yerde pisliğe çöpe yer yoktu. Kısa bir zamanda, en akılsız kimseler bile bütün memleketin değiştiğini gördüler. Sanki acayip bir sihirle her yer güzelleşmişti. İnsanlar da değişmişti. Herkes dinlenmiş, neşelenmişti. Halk gülmeği öğrendi. Kendilerini temiz tutuyordu. Herkesin sıhhati düzelmişti” (MÇÜ, 28).

Mavi Çiçek ülkesindeki çiçekler büyürken Padişah kontrole çıkar. Herkesin çiçeğini tek tek kontrol eder. Sıra engelli bir çocuğa gelir. Ancak küçüğün çiçeği çıkmaz. Bunun sebebini söylerken küçük çocuk

hıçkırıklara boğulur. Çocuk çiçeğin çıkmayacağını bile bile etrafı tertemiz yapmıştır. Bunun üstüne padişah konuşur;

“Padişah yumuşak bir sesle, Devam et, dedi. Sonra ne yaptın?

Küçük Sakat, Bir şey yapmadım, dedi. Sadece bahçemi temiz tuttum. Otları ayıkladım. Başkalarına rica ettim. Onların bahçelerini kazdım. Hep etraftaki çirkin şeyleri topladım. Kâğıt parçalarını, çöpleri kaldırdım. Toprağı kazıp bunları içine gömdüm. Fakat sizin yaptığınız kanunu yerine getiremedim.” (MÇÜ, 29).

Çocuk temizliği yaparken aynı zamanda kanunu yerine getiremediğini de dile getirmiştir. Bu kazanımın yanında dürüstlük ve temizlik hatta sorumluluk kazanımları da sezdirilmiştir.

4. 22. TUTUMLULUK

Tutumlu “lüzumsuz harcamalar yapmayan, müsrif olmayan, irâdeli” (Karahavd. , 2004: 2939) olan kişiye denir. Gelir ve giderini dikkate alarak harcama yapan anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle gereksiz harcama yapmayan ve israftan kaçınan kişilere tutumlu denilmektedir.

Baba Ocağı eserinde Ahmet, şehirde paranın tükenmeyeceğini zanneder fakat yanılır. Paralar kısa sürede suyunu çekmektedir ancak farkında değildir.

“Ahmet, babasının verdiği paranın hızla azaldığını fark etti. Derken, bir akşam kesesini çıkarınca, içinde beş tanecik liranın kaldığını gördü. İçi yandı”(BO, 10).

Cep Harçlığı’nda Mehmet bir tren kitabı alacaktır ancak bunun için parası yeterli gelmemektedir. Parasını biriktirerek bu tren kitabına sahip olabilecektir.

“Eğer parasını o gün harcarsa, para çantası gelecek haftaya kadar boş kalacaktı.

Peki, ama tren kitabını ne zaman alabilecekti?

Mehmet dışarı çıkıp bir kere daha tren kitabına baktı.

Tren kitabı parlak yeşil otomobilden daha güzeldi.

Küçük kırmızı çekiçten de daha güzeldi.

Koşup ablasına gitti. Mehmet,

Bugün paramı harcamıyacağım. Tren kitabını almak için biriktireceğim, dedi” (CH, 7-8).

4. 23. VEFA

Vefa, Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Millî Eğitim Bakanlığının sözlüğünde vefa “1. Sözde durma, verdiği sözü tutma, sözünü yerine getirme. 2. Sevgide bağlılık, dostlukta sebat; sadakat, bağlılık. 3. Yetme, yetişme, kâfi gelme.” (Karahand. , 2004: 3060). Bu bağlamda baktığımızda ise vefâlılık/vefâkarlık anlamı ise “vefâlı olma hali, sadâkat” (Karahand. vd. , 2004: 3061) şeklinde tanımlanmaktadır.

Mavi Çiçek Ülkesi eserinde Mahmut’un annesi İhtiyar’ı çok sever ve ona hürmet eder. İhtiyar da ona saygı duyar. İhtiyar, Mahmut’un annesi ölünce onu yanına alır. Annesiyle olan eski dostluklarından dolayı onu yalnız bırakmaz.

“Mahmudun berrak bakışlı, güzel annesi, Mahmut doğduktan birkaç saat sonra öldü. Ölmeden evvel, o gün erkenden çok hürmet ettiği dostu ve hocasını çağırttı. İhtiyar hoca için dünyanın en yaşlı ve en akıllı adamı derlerdi. Senelerce evvel aşağı ovada uzanan memlekette açlık, karışıklık ve nefret vardı. İhtiyar bunları görmemek için dağda bir mağaraya kaçmıştı.” (MÇÜ, 3).

4. 24. YARDIMLAŞMA

Yardımlaşma “karşılıklı olarak yardımda bulunmak, birbirine yardım etmek” (Karahand. , 2004: 3146)anlamlarına gelir. Türk kültüründe birbirine yardıma büyük önem verilir. Özellikle komşuların birbirine olan yardımları atasözlerimizde fazlaca yer alır. Örneğin; Ev alma komşu al, komşu komşunun külüne muhtaçtır gibi atasözleri örnek olarak verilebilir.

Baba Ocağı eserinde Ahmet’in paraları kısa sürede tükenmektedir. Ancak bu durumu önemsememektedir. Nasılsa arkadaşları vardır.

“Fakat arkadaşlarını düşününce keyfi yerine geldi. Ben onlara bu kadar ağalık ettim. Başım sıkışınca, onlar da bana yardım ederler. İyi bir iş bulurum. Her şey yoluna girer” (BO, 10).

Mavi Çiçek Ülkesi'nde kimse kimseye yardım etmezken ve herkes birbiriyle kavga ederken bir gün tüm dengeler değişir. Herkes birbirinin elinden tutar engelli olanlara yardımda bulunulur.

“Sakatlar ve zayıflar sırtları ağrıyınca kendilerine yardımedecek insanlar bulunduğunu görürler. Bu zavallılar için ot çapalamak ve su taşımak yorucu bir işti. Padişah Mehmedin memleketinde kimse kimseye yardım etmezdi” (MÇÜ, 24).

Küçük Ablâ'da Meral, büyükannesine gidince kedisinin aç kalacağını düşünür. Eğer birisi yardım etmezse kendi bakımını yapamayacaktır. Bu yüzden Bebek Mavişi bırakıp Tekir kedisini yanına alır.

“Maviş bebek canlı değildi. Yalnız başına kalabilirdi. Hâlbuki Tekir kedi hem yemek yerdi, hem de uyurdu. Tekir kedi canlıydı. Kendisine bakacak birine ihtiyacı vardı” (KA, 24).

Cep Harçlığı'nda Mehmetlerin akan çatısı tamir olmuştur ama eski kiremitler hâlâ ortalıktadır. Bunu gören Mehmet;

“Damdaki yeni kiremitlere baktı. Yerdeki eski kiremitlere baktı. Mehmet dama çıkıp çalışacak kadar büyük değildi.

Eski kiremitleri toplayıp bir kenara koyacak kadar büyüktü.

Mehmet, Şimdi biraz daha yardım etme sırası bende, dedi”(CH, 21).

Hastalıkta Sağlıkta'da Meral hastadır. Bu nedenle annesi doktor çağırır. Boğazının acıdığını söyleyen Meral'in boğazını doktor tedavi eder. Boğazının iyi olabilmesi için yardım etmesi gerektiğini söyler.

“Doktor, İyileşmen için yardım edeceğim, sen bana yardım edersen ben de senin iyileşmene yardım ederim, dedi.

Meral, Nasıl yardım edebilirim? dedi.

...

Meral sordu, Yardım etmek için daha başka ne yapabilirim?

Doktor, Hmmm. Ağzını iyice aç ki boğazını göreyim. Bu da bir yardımdır, dedi”(HS, 9-10).

Meral, doktora yardımcı olur her dediğini yapar. Doktor, Meral'i uzun uzun tedavi eder. Meral, doktora başka nasıl yardım edeceğini sorar. Bunun üzerine doktor:

“Doktor, Hımmm. Annen söylediği zaman ilacını alırsın. Annen ne getirirse yersin. Bir gün daha yatakta yatmalısın. Bunların hepsini yapabilecek misin?dedi.

Meral, Evet. Yaparım, dedi.

Doktor, Bunlar işimizi çok kolaylaştırır. Bu kadar çok yardım edersen, zannederim ki boğazın çabucak iyi olur, dedi” (HS, 11).

*Ne Güzel Dünya’da*Bahçenin her köşesini paylaşan Mehmet’in ailesi işe koyulmuştur. Herkes için bir ucundan tutmaktadır.

“Mehmedin annesi, Biz beraber çalışacağız. Baban belliycek ben de çapalyacağım, dedi.

...

Mehmedin babası kocaman bir belle toprağı belliyordu.

Mehmedin ablası orta boylu bir belle toprağı belliyordu.

Mehmet küçük bir belle toprağı belliyordu.

Mehmedin annesi, babasının bellemiş olduğu yerleri çapalyordu.

Herkes birbirine yardım ettiği için çok eğlenceli oluyordu”(NGD, 13).

Bahçede tüm aile işini bitirir biri hariç. O da Mehmet’tir. Mehmet, küçük olduğu için beli de küçüktür. Bu nedenle bahçedeki bölümünü bitiremez. Babası ona yardım isteyip istemediğini sorar. Mehmet ise kabul etmez. Ne var ki bir müddet sonra yolurur.

“Babası sordu, Mehmet, Hâlâ bütün köşeyi tek başına mı bellemek niyetindesin?

Mehmet, Hayır. Lütfen bana yardım eder misin baba? dedi.

Mehmedin babası, Tabii yardım ederim, dedi.

Garaja gitti. Kocaman beli çıkardı. Bellemeğe başladı”(NGD, 16).

*Büyük Sır’da*Mehmet yeni doğacak bebek için çok heyecanlıdır. Bu nedenle annesine yardım etmek istemektedir.

“Mehmet sordu, Doğduktan sonra, ona bakmak için sana yardım etmeme müsaade edecek misin?

Annesi, Tabii. Doğmadan bile ona yardım edebilirsin, dedi.

Mehmet sordu, Nasıl? Nasıl yardım edebilirim?

Mehmedin annesi, Kendime bakmam için bana yardım etmekle. Çok yorucu şeyler yapmamalıyım. Her gün istirahat etmeliyim. Kuvvetli ve sıhhatli olmalıyım ki içimdeki bebek de kuvvetli ve sıhhatli olsun, dedi.

Mehmet, Hemen yardım etmek isterim, dedi.

Annesi, Teşekkür ederim. Yardıma başladın bile. Bana o güzel papatyalarını getirdin. Şimdi bana ayakkabılarımı getirir misin? Sonra perdeyi açar mısın? Kalkıp bahçeye çıkacağım, dedi”(BS, 7-8).

Küçük kardeşin eşyalarını koymak için dolap gereklidir. Bunun için Mehmet'in bekleğinde kullanılan çekmece kullanılacaktır. Ancak boyanması gerekir. Mehmet de babasının çekmeceleri boyamasına yardım eder.

Mehmedin fırçası beyaz boya sürerek inip çıkıyordu. Mehmet bir komodinin boyanmasına yardım ediyordu. Babası çekmecelerin önlerini boyamıştı. Kurusunlar diye yan yana dizmişti. Mehmet çekmecelerin yanlarını boyuyordu. Fırçasını beyaz boya tenekesine batırdı(BS, 15).

Böcek Dünyası'nda Meral ve Mehmet de bir karınca yuvası bulur. Bunun ne olduğunu ilk başta anlamaya çalışırlar. Karınca yuvası olduğunu öğrenirler. Mehmet'in ablası ve Meral'in ağabeyi okulda karıncalarla ilgili pek çok bilgi öğrenmişlerdir. Hepsinin kendilerine göre görevlerinin olduğunu bilirler. Herkes bir görevin ucundan tutarak birbirine yardımcı olduğunu ve hepsinin de bir işi olduğunu söylerler.

“Mehmet sordu, Ne işi?

Meralin ağabeyi, Bazısı böyle karınca yuvası yapıyor. Bazısı yumurtluyor, dedi.

Mehmedin ablası, Bazısı da yumurtadan çıkan yavruları besliyor, dedi”(BD, 11).

Okul Yaşında'da Mehmet'in annesi hastaneye gitmiştir. Bu nedenle bir süreliğine Mehmet ve ailesi yardım alacaklardır. Mehmet bu durumdan pek hoşnut değildir. Mehmet kendi işlerini yapabildiğini bu sebeple Bayan Kezban'ın yanlarına kalmasına gerek olmadığını babasına söyler.

“Babası oturdu, Bayan Kezban, annenin yaptığı gibi hepimize yardım etmek için geldi. Artık sen büyüdün. Fakat bütün aile için yemek

pişirecek kadar büyüdüün mü? Annen çok işi olan bir kadın değil mi?Dedi”(OY, 17).

Saygı ve Dikkat’te yardımın en güzeli karşılıksız olarak yapılanıdır. Mehmet ile Meral de böyle bir yardım da bulunacaklardır.

Meral’in ağabeyinin bacağı kırılır. Bu nedenle yardıma ihtiyacı vardır. Onu ziyarete giden Mehmet ile Meral yanına otururlar. Bu sırada ağabey doğrulurken yastığı yere düşer. “*Ağabeyi başını ve kollarını oynattı. Arkasındaki yastık yere düştü. Meral yastığı kaldırdı ve yerine koymaya çalıştı*”(SD, 8).

Her İşte Allah eserinde Meral’in ailesi kır gezintisine gideceklerdir. Bunun için hazırlıklara erken saatte başlamışlardır. Meral annesine yardımcı olmaktadır. Annesi “*Haydi yavrum şimdi de kahvaltı hazırlığına yardım et bakalım. Sofra kurulacak, dedi*”(HİA, 32).

Yardımlaşma değerine neredeyse tüm kitaplarda yer verilmiştir. Çocuğa yardımlaşma değeri sezdirilmiştir. Bu sayede çocuk etrafına karşı daha duyarlı ve anlayışlı olacaktır. Ailedeki iş bölümüne yardımcı olarak ailenin bir ferdi olduğunu hissedecektir.

5. DİL VE ANLATIM

Eserlerde çeviriden kaynaklı dil ve anlatım bozuklukları vardır. Bunlardan kimileri o dönemin yazım kuralları göz önünde bulundurularak yazılmış olsa da kimilerinde de çeviri kaynaklı yazım yanlışları vardır. Bunlara şu şekilde dikkat çekilebilir:

5. 1. ANLATIM BOZUKLUKLARI

Noktalama İşaretinden Kaynaklanan Hatalar

“İhtiyar bebeğe baktı”(MÇÜ, 4). İhtiyardan sonra virgül gelmelidir.

“Doktor (,) Meralin yanında oturuyordu”(HS, 15). Doktor sözcüğünden sonra virgül konmalıdır.

Nesne Eksikliğinden Kaynaklanan Hatalar

“Babası sordu, Şimdi boğazın nasıl? Bugün doktorla beraber (*boğazını*) daha da iyileştirdiniz mi?”(HS, 11). ‘Boğazımı’ sözcüğü getirilmelidir.

“Meral dua hakkında (*ne*) işitmişti”(HİA, 21). Dua hakkında ne işitildiği belirtilmemiştir.

Dolaylı Tümleç Eksikliğinden Kaynaklanan Hatalar

“*Onların ne kadar yakın bulduklarını gör*”(MÇÜ, 5). (Kime yakın. Onlarından sonra ‘sana’ sözcüğü gelmelidir.)

“*Meral, boğazı çok mu ağrıyor diye yutkunup baktı*”(HS, 13). Yutkunup sözcüğünden sonra (*boğazına*) sözcüğü gelmelidir.

Özne Yüklem Uyuşmazlığından Kaynaklanan Hatalar

Öznenin insan dışında bir varlık olması yüklem tekil ve çoğulluk durumunu etkiler. Özne, bitki, hayvan ya da cansız bir varlıksa yüklem daima tekil olur.

“*Bir çok insanlar onun kuvvetini, güzelliğini anlatırlar*”(MÇÜ, 8). Birçok sözcüğünden sonra insanlar denilemez. Birçok zaten çoğul anlamdadır. Bunun yanında öznedeki birçok insanlar dedikten sonra yüklem çoğul kullanılamaz. Tekil olmalıdır.

“Mahmut bir kaç dakika baktı. *Bir çok insanlar bir araya gelmiş, dedi*”(MÇÜ, 15-16).

“*Kelebekler onun ellerine konarlardı... Kuşlar ona gezdikleri yerleri anlatırlardı*”(MÇÜ, 14).

“*Bir çok şeyler konuştular*”(CH, 15).

“*Belki de bir çok defalar büyük bir insandan kabalık gördü. Onun için herkesin kendisine kabalık yapacağını zannediyor, dedi*”(SD, 31).

“*İnsanlar birçok şeyleri böyle akılla bulup çıkarırlar, dedi*”(HİA, 8).

Atasözü ve Deyimler Kaynaklanan Hatalar

“*Toprağın üstüne kovadan boşanır gibi yağmur serpiyordu*”(MÇÜ, 9). ‘*Bardaktan boşanır*’ gibi demesi doğru olacaktır.

Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar

“*Mehmetle Meral uzun uzun yağmurun yağışını seyrettiler*” (KÇ, 15).

Bu cümlede anlam karışmıştır. Yağmurun yağmasına mı yoksa uzun yağan yağmura mı bakılmaktadır. Cümle “*Mehmet’le Meral yağmurun yağmasına uzun uzun baktılar*” şeklinde olmalıdır.

“*Bütün gece Meral yatağında yattı*”(HS, 11). Cümle ‘*Meral, bütün gece yatağında yattı*’ şeklinde olmalıdır.

Sözcük Yazımının Eksikliğinden Kaynaklanan Hatalar

“*Mehmedin babası, Bizim bıkmamız bir fark ettirmez*” (BD, 7). (Cümlesinde bir sözcüğünden sonra ‘şey’ sözcüğü gelmelidir.)

Gereksiz sözcük kullanımından Kaynaklanan Hatalar

“*Ahmedin annesi hastaneden geldikten sonra, ilk defa olarak bugün sokağa çıkacaktı*”(HİA, 3). ‘*Olarak*’ sözcüğünü kullanmasına gerek yoktur.

Yüklem Eksikliğinden Kaynaklanan Hatalar

“*Ellerini, yüzünü, dişlerini yıkıyabilirdi*”(HİA, 25) yerine ‘*Ellerini ve yüzünü yıkıyor dişlerini fırçalayabiliyordu*’ denilmelidir.

5. 2. YAZIM YANLIŞLARI

Noktalama Yanlışları

Özel adlardan sonra kesme işareti kullanılır. Kitaplarda kesme işaretinin koyulmamasından kaynaklanan hatalar vardır.

“Fakat münasip iş çıkmadı. Bir yandan yeni ahbaplar edindi. Hep Ahmedin parasını yiyorlardı. Günler, kahvelerde, sinemalarda, eğlence ile geçiyordu. İçkiye alıştı. Edepsiz arkadaşlarıyla sokaklarda gezmek, hoşuna gidiyordu” (BO, 10).

“İşte o zaman, Ahmedin akli başına geldi” (BO, 10).

“Bundan sonra zavallı Ahmedin vaziyeti daha kötüleşti” (BO, 12).

“Ahmedin otobüse binecek parası kalmamıştı” (BO, 12).

“Avluya girerken, Mehmedin kaşları çatılmıştı” (BO, 14).

“Ahmedin ağabeyi homurdandı” (BO, 14).

“Ahmedin geri gelmesinden duyduğum sevinç, sana olan sevgimi azaltmaz” (BO, 15).

“Onun da ismi Padişah Mehmetti. Mahmudun berrak bakışlı annesi, Mahmut doğduktan birkaç saat sonra öldü” (MÇÜ, 3).

“Bu bahçeleri, ilk Padişah Mehmedin tasalı karısı yaptırmıştı” (MÇÜ, 14-15-30).

“Gün ışığı Mehmet ile Meralin evlerini aydınlattı” (KÇ, 5).

“Mehmedle Meral bunları yapıp bitirince artık ev işlerine yardıma hazırıldılar” (KÇ, 7).

“Mehmetle Meral bütün işleri bitirince oyun oynamak için hazırıldılar” (KÇ, 7).

“Mehmet Merale geldiğini haber vermek için Yu hu, yu hediye sesleniyordu” (KÇ, 8).

“Mehmetle Meral Ahmet adında bir adam gördüler” (KÇ, 10).

“Mehmetle Meral pencereden baktılar” (KÇ, 14).

“Mehmetle Meral uzun uzun yağmurun yağışını seyrettiler” (KÇ, 15).

“Meralin küçük kardeşi pek büyük değildi ama yavaş yavaş büyüyordu” (KA, 3).

“Meralin küçük kardeşi meşgul değildi. Mehmet ile Merali görünce çok sevindi. Parkının içinde emekliyerek döndü.” (KA, 9).

“Revakta Meralin annesiyle, Mehmedin annesi oturuyorlardı” (KA, 10).

“Kaldırımında Meralin ağabeyi duruyordu... Kaldırımın yanındaki çimenlerin üstünde Mehmedin ablası duruyordu. Mehmedin ablasıyla arkadaşları meşguldüler. Meralle Mehmede bir şey söylemediler” (KA, 11).

“Meralin küçük kardeşi, bebek Mavişle beraber gezmeğe gidiyordu. Meralin annesi arabanın yanında yürüyordu” (KA, 15).

“Meralin annesi, Günaydın, Bay Ahmet, dedi... Meralin annesi, Günaydın, Bayan Ayşe, dedi... Meral döndü arabayı Bayan Haticenin bahçesine soktu” (KA, 16).

“Meralin kardeşiyle bebek Maviş yere düştüler. Meralin kardeşi ağlamağa başladı. Meralin annesi küçük kızını kucağına aldı, başını öptü.” (KA, 19).

“Mehmedin annesi dikiş dikiyordu” (GG, 3).

“Mehmedin annesi, Şimdi oynyamam, öğleden sonra misafirlerim gelecek, dedi” (GG, 4).

“Mehmedin annesi, Yaşlı Bayan Didâra bir kavanoz reçel götürmek istemez misin? diye sordu” (GG, 5).

“İhtiyar Bayan Didâr gülümsüyerek Mehmede baktı” (GG, 5).

“Her gece Mehmedin evini karanlık kaplardı. Meralin evini de kaplardı” (GG, 9).

“Annesi Meralin odasına girdi” (GG, 9).

“Meralin annesi, Meralin seslendiğini, rüzgârın ıslık çaldığını duymadı” (GG, 17).

Mehmedin annesi sordu, Merale nezle geçirmek ister misin?” (CH, 10-11).

“Mehmedin babası tekrar, Hemen damı yaptırmalıyız. Belki çok para vereceğiz, ama yapılmalı, dedi.

Mehmedin annesi, Yazık senin yeni bir elbiseye çok ihtiyacın var. Her ikisini yaptırabilecek paramız var mı? dedi.

Mehmedin babası, Hayır. Benim elbisem sonra olsa da ziyarı yok. Fakat biliyorum ki sen kendine bir elbise yaptırmayı düşünüyordun, dedi.

Mehmedin ablası iskemlesinde dimdik oturdu” (CH, 16).

“Meral, Mehmede baktı. Bir şey söylemedi” (HS, 6).

“Mehmet parmaklıktan atladi, eğlenmek üzere Merallerin revakına koştu” (HS, 6).

“Mehmetle Meral, Mehmetlerin revakında bloklarıyla ev yapıyorlardı” (HS, 7).

“Mehmedin ablası, Aferin. Yirmi beş kuruşunu kendin kaybettin. Şimdi de gene kendin buldun, dedi” (HS, 7).

“Meralin annesi, Gün aydın doktor. Benimle Meralin odasına gelir misin? dedi. meralin annesiyle doktor merdivenleri çıktılar” (HS, 8).

“Mehmedin yirmi beş kuruşu havaya fırladı indi, fırladı indi” (HS, 22).

“Mehmede ışık lazımdı” (HS, 24).

“Mehmedin ablası, Aferin. Yirmi beş kuruşunu kendin kaybettin. Şimdi de gene kendin buldun, dedi” (HS, 28).

Mehmedin babasıyla annesi diğer iki köşeyi aldılar” (NGD, 13).

Mehmedin annesi, babasının bellemiş olduğu yerleri çapalıyordu” (NGD, 13).

“Biraz sonra Mehmedin babası evden bahçeye çıktı. Bahçeye baktı. Ağır ağır toprağı belliyan Mehmede baktı” (NGD, 15).

“Herkesin yapacak bir işi vardı. Mehmedin annesi, Bunlar ablan için gelincik tohumları. Bunlar Mehmet için papatyaya tohumları, dedi. (NGD, 17).

“Annesi Mehmedle beraber bahçeye çıktı. Sahiden, mini mini yeşil bitkilerden iki sıra görünüyordu” (NGD, 19).

“Mehmedin papatyalarına baktığı gibi, Anneyle abla da kendi çiçeklerine bakıyorlardı” (NGD, 20).

“Mehmedin papatyaları hemen hemen eskisi kadar dik duruyorlardı. Boyları neredeyse Mehmedin dizine varacaktı” (NGD, 22).

“Mehmedin annesi, Tabii hoşuma gitti. Çok hoşuma gitti, dedi” (BS, 3).

Annesiyle Mehmedin bir sırları vardı. Bu sadece ikisinin sırrı değildi. Mehmedin babasıyla ablası da bu sırrı biliyorlardı. Mehmet bu sırrı daha o sabah duymuştu” (BS, 4).

“Mehmedin annesi odasında istirahat ediyordu.

Mehmedin babası işteydi.

Mehmedin ablası bir toplantıya gitmişti...Mehmetlerin revakı çok sıcak ve sakindi” (BS, 9).

“Mehmet oturup tel kapıya dayandı. Artık rüzgâr kapıyı açıp kapamıyordu. Kapı, Mehmedin annesini uyandıracak bir gürültü yapamıyordu... Mehmedin uykusu geldi” (BS, 13).

“Mehmedin fırçası beyaz boya sürerek inip çıkıyordu” (BS, 15).

“Mehmedin annesi gülümsedi, Evet, Mehmet. Artık sırrı söyleyebilirsin, Merale baktı. Meralin annesine baktı. Mehmet, Bir sırrımız var. Bizim yeni bir bebeğimiz olacak, dedi” (BS, 19).

“Meralin ağabeyi bir uçurtma yapıyordu... Mehmedin babasının güzel, yeni bir yelkenli sandalı vardı” (BD, 4).

“Meralin annesi, Rüzgârlar çok kuvvetlidir. Bulutlar çok büyüktür. İnsanlar çok küçüktür. İnsanlar rüzgârı nasıl estireceklerini bilmezler, dedi”...“Mehmedin annesi serinliyemiyordu” (BD, 4).

“Mehmedin babası, Tabii duracak. Zamanı gelince rüzgar duracak. Fakat o zaman gelinceye kadar beklememiz lazım, dedi” (BD, 6-7).

“Mehmetle Meral, Mehmetlerin bahçesinde oynuyorlardı” (BD, 8).

“Mehmedin ablası, Okulda karıncalar hakkında çok okuduk, dedi. Meralin ağabeyi, Hepsinin kendine göre işi vardır, dedi” (BD, 11).

“Mehmedin ablası, Kimse söylemiyor. Onlar kimse bir şey söylemeden ne yapacaklarını biliyorlar, dedi.

“Meralin ağabeyi, Kimse öğretmiyor. Onlar işlerini nasıl yapacaklarını biliyorlar. Onların içinden bir şey onlara ne yapacaklarını söylüyor. Küçük bir siyah karıncanın insiyakı vardır, insanlardaki ruh gibi, harikulade bir yaşama kudreti vardır ki, buna içgüdüm deriz, dedi” (BD, 11-12).

“Parmaklıktan atlıyarak Merallerin evine gittiler” (BD, 13).

“Mehmetle Meral, Merallerin bahçesindeki karıncaları seyretmekten hoşlanıyorlardı” (BD, 16).

“Meralin annesi, Örümcekler de öğretilmeden nasıl ağ yapılacağını bilirler. Örümceklerin de iç güdümleri vardır, dedi” (BD, 20).

“Mehmetle Meral yazın yaklaştığını biliyorlardı... Mehmetle Meral saka kuşlarının yuva yapmak için saman çöpleri taşıdıklarını görmüşlerdi... Mehmedin ablası yuvaya bakmak için elma ağacına tırmanmıştı” (AEŞ, 3).

“Meralin annesi, Hayır, hasta değil. Bu küçük kuş ölmüş, dedi...

Meralin annesi, Yaşıyan bir şey ölünce, onun canı dediğimiz şey uçup

gider, dedi.

Meralin annesi, Kuş yaralanmış. Yemek yiyememiş. Nefes alamamış. Kuşun canı çıkıp gitmiş, dedi...

Meralin annesi, Bilmiyorum, çünkü yaşıyan ruhu göremeyiz, dedi...

Meralin annesi, Hayır. Yalnız yaşıyan şeyler acı duyar, dedi.

Meralin annesi de düşünüyordu. Sahici küçük kuş nereye gitmiş olabilir?” (AEŞ, 7-8).

“Babası, Meralin sevgisi burada bir yerde olmalı. Bugün Merali bebeğe yemek yedirirken gördüm... Babam bebeği seviyor. Babam meralle oynamaktan hoşlanıyor. Babam Meraliseviyor, dedi” (AEŞ, 16).

“Bazı zaman babası Merale, onun hiç duymadığı şeyleri anlatırdı.” (AEŞ, 17).

“Meralin annesi içerden seslendi, Meralin yatma zamanı geldi. (AEŞ, 21).

“Meralle babası bir kere daha güzel gök yüzüne baktılar” (AEŞ, 22).

“Meralin ağabeyi kampa gitmişti” (AEŞ, 23).

“Sonra iğilip Merali öptü” (AEŞ, 29).

Bütün bunlar Mehmedi çok memnun etti. Okula yalnız gidebileceğinden emindi. Yapacağı şeylerin hepsini seviyordu” (OY, 4).

“Bay Ahmedin ve Bayan Haticenin evlerini geçtiler. Bakkal dükkânına vardılar” (OY, 5).

“Merale elini salladı, ve telaşla, öğrendiği gibi okula gitti” (OY, 7).

“Mehmedin tanımadığı bir ses, Ben Bayan Kezbanım. Evde misiniz öğrenmek istedim? Şimdi geliyorum, dedi” (OY, 9).

“Meralin küçük kardeşi güldü ve bir çığlık attı” (OY, 19).

“Adil amca, Evvelce bizim değildi. Bedianın kendi anneve babası vardı. Ama şimdi onların ikisi de öldü. Bediaya sadece sevgilerini bıraktılar. Büyükannenizin size bıraktığı sevgisi gibi, dedi” (OY, 23).

“Mehmedle, Meral ellerini uzattılar. Portakallar. Bunlar kemiğinin kaynaması için vücudüne kuvvet verecek. Portakal kemikler için iyidir. Bizde yiyeceğiz, çünkü yeni dilerimizin çıkması lazım, dediler” (SD, 8).

“Mehmetle Meral odaya girdiler. Elllerinde bir sepet vardı. Sepetin içinde su dolu cam bir kavanoz vardı” (SD, 9).

“Tabii, Mehmet, sana bir torba yaparım. Mehmedin annesi kalkıp oturdu. Şimdi bilyelerinle oynayacak mısın? Dedi” (SD, 12).

“Mehmedin annesi oturma odasından çıktı. Mehmet annesinin kendisine biraz tuhaf baktığını zannetti” (SD, 14-15).

“Annesi Mehmede gülümsedi. İnsanlara güvenemezsek kaybolmuş gibi oluruz, dedi” (SD, 18).

“Meral, Eyvah, dedi. Mehmetle beraber gidip dondurma almak o kadar istiyordu ki. Annem burada olsaydı, (Git çantamdan on kuruş al,) derdi. Acaba annesinin çantası her zamanki yerinde miydi? Sanki annesi söylemiş gibi on kuruşu içinden alabilirdi. Annesinin çantası her zamanki yerindeydi. Meral on kuruş aldı ve hemen Mehmedin yanına gitti” (SD, 21).

“Benim bir şey demiyeceğimi zannettin. Annesinin eli hala Meralınsaçını okşuyordu. Ama şimdi bir hata gibi geliyor, çünkü bana on kuruşu geri veremiyecaksin” (SD, 24).

“Biraz sonra Mehmedin annesi, Acaba bu yeni çocuk neden kabalık edip, insanların canını yakmak istiyor. Belki de bir çok defalar

büyük bir insandan kabalık gördü. Onun için herkesin kendisine kabalık yapacağını zannediyor, dedi” (SD, 31).

“Mehmedin annesi, Belki de korkuyor. Kendisini kimsenin sevmiyeceğinden ve tekrar incineceğinden korkuyor. Başka insanları incitmek isteği bundan olur, dedi” (SD, 32).

“Mehmet düşündü, Merali de çağırabilir miyiz? O zaman iki arkadaşlı olur ve sevinir, değil mi?” (SD, 33).

“Ahmedin annesi hastaneden geldikten sonra, ilk defa olarak bugün sokağa çıkacaktı” (HİA, 3).

“Ahmedin aklına bir şey geldi” (HİA, 32).

“Annesinin sözleri Ahmedin çok hoşuna gitmişti” (HİA, 9).

“Amma bizim bir sırlı tarafımız var ki bu Allahtandır” (HİA, 9).

“Ahmedin annesi şaşırarak, Ne? Her şeyi mi? Ben ömrümde her şeyi bilen kimseyi duymadım, dedi” (HİA, 9).

“Meralin gözü, lastik topu ile oynayan kedisine ilişti” (HİA, 18).

“Meralin yanına geldi. İkisi beraber odadan çıktılar” (HİA, 21).

“Meralle annesi aşağıya inmeğe başladılar” (HİA, 22).

“O akşam yemekten sonra, babası Merale bir öykü okudu” (HİA, 23).

“Meralin odası çok sessizdi” (HİA, 25).

“Meralle, Meralin küçük kardeşiyle, ağabeyile ve babasıyla yaşamak ne güzel şey diye düşünüyor, Allaha şükrediyordum. Yarın da Merale sevinçli bir gün ve öğrenilecek güzel şeyler diliyordum” (HİA, 26).

“Şimdi güneş Meralin tarafındaki dünyaya ışık veriyordu... Kocaman pırıl pırıl güneş Ahmedin garajına vurmıştu” (HİA, 27).

“Annesi Merali kucakladı” (HİA, 28).

“Meralin annesi saçlarını taramağa başladı” (HİA, 29).

“Ahmedin ablasının sesiydi, hem de uykulu uykulu idi” (HİA, 30).

“Ahmedle Meral hemen arabadan indiler, koşmağa başladılar” (HİA, 34).

“Meralin annesi arabanın içinde sandviçleri açmaya başladı” (HİA, 36).

“Mehmedin annesi küçük yeşil defteri bıraktı” (HİA, 41).

5. 3. ÇEVİRİ YANLIŞLARI

Martin and Judy adlı eserden uyarlaması yapılan *Mehmet ile Meral* serisinde, *Baba Ocağı* ve *The Blatter of the Blue Flower* eserinden çevrilmiş olan *Mavi Çiçek Ülkesi* adlı eserde çeviriden kaynaklı bazı tercüme hataları görülmektedir. Bunlar şu şekildedir:

Baba Ocağı adlı eserde “*Bir babanın sevgisi, Allahın kullarına olan sevgisi gibi, bütün kullarına yeter. Evlatlar ister iyi, ister kötü olsun*”(Blatter, 1958: 15). Baba, kardeşler arasındaki çekememezliği ortadan kaldırır ve sevginin paylaştıkça çoğalacağını hissettirir. Ancak cümlenin yazımında bir eksiklik vardır. Bu cümle ‘Allah’ın bütün kullarına sevgisinin yettiği gibi bir babanın sevgisi de tüm evlatlarına yeter’ şeklinde yazılması anlamdaki karışıklığın düzelmesine yardımcı olacaktır.

Türkçede III. Tekil şahıs bir defa bildirildikten sonra tekrar tekrar dile getirmeye gerek yoktur. Türkçede, İngilizcedeki gibi her cümlede tek tek özneye ve yükleme ihtiyacı yoktur. *Büyük Sır* eserinde cümleler;

“*Mehmedin annesi odasında istirahat ediyordu.*

Mehmedin babası işteydi.

Mehmedin ablası bir toplantıya gitmişti”(Hills ve Fahs, 1960: 9) şeklinde kurulmuştur. Bunun yerine ‘*Mehmet’in babası işteydi. Ablası toplantıya gitti. Annesi ise istirahat ediyordu*’ gibi bir cümle sıralaması kurulması gerekmektedir.

Yine çeviri esnasında çevirmenden kaynaklanan dil hataları görülmektedir. Örneğin; dünyanın öbür ucunu tarif ederken mil kavramı kullanılmıştır. Hâlbuki Türkiye’nin uzunluk ölçü birimi km ile ifade edilir. “*Annesi, Evet binlerce mil uzaktadır, diye cevap verdi*”(Hills, 1960: 14).

5. 4. KÜLTÜREL FARKLILIKLAR

İncelenen eserlerde çeviri sırasında bazı hatalar meydana gelmektedir. Bunlardan birisi de kültürel aktarımda meydana gelen hatalardır. Bu hatalar şöyledir.

Komşu Çocuklar adlı eserde Mehmet, Meral'e seslenirken 'yu hu' şeklinde seslenir. "*Mehmet Meral'e geldiğini haber vermek için "Yu hu, yu hu" diye sesleniyordu*" (Hills, 1960: 8). Türkçe'de böyle bir ifade yoktur. Bunun yerine 'hu hu' şeklinde seslenilmektedir.

Eser çeviri bir eser olduğu için bazı çevrimlerde Türkçe seslenişlere uygun değildir. Bizde rüzgârın sesi 'huuu' ya da 'vuuu' şeklinde ifade eldir. Eserde ise rüzgârın sesi 'ho ho' şeklinde ifade edilmiştir. "*Meralin ağabeyi, Ho, ho, ho, dedi. Ho, ho, ho. Es, rüzgâr, es*" (Hills ve Fahs, 1960: 3).

Komşu Çocuklar adlı kitapta 'Bay, Bayan' ifadeleri görülmektedir. Türk kültüründe büyüklere karşı bu ifadeleri kullanmak yerine 'amca, hala, dayı, teyze ve yenge' gibi ifadeler kullanılır. Kitapta; Bay Ahmet ve Bayan Ayşe adları geçmektedir. "*Mehmet sordu, Bay Ahmet, yağmur yağacak mı dersiniz?. Meral sordu, Yağmur yağacak mı dersiniz, Bayan Ayşe?*"(KÇ, 10-11).

Küçük Ablak kitabında, Bay Ahmet, Bayan Ayşe ve Bayan Hatice'den bahsedilir. "*Meralin annesi, Günaydın, Bay Ahmet, dedi... Meralin annesi, Günaydın, Bayan Ayşe, dedi... Meral döndü arabayı Bayan Hatice'nin bahçesine soktu*" (KA, 16).

Gece Gündüz kitabında 'Bayan Didâr' adından bahsedilir. "*Mehmet, Bayan Didâra gidebilir miyim? diye sordu*"(GG, 5).

Okul Yaşında kitabında "*Bay Ahmedin ve Bayan Hatice'nin evlerini geçtiler. Bakkal dükkânına vardılar*"(OY, 5). Mehmet ve babasının Hatice Teyze ve Ahmet Amcaya selam verdikten sonra okula doğru yol aldıklarını ifade etmelidir. Devamında 'Bayan Kezban' ifadesi yerine 'Kezban Teyze' ifadesi kullanılması daha doğru olur. "*Mehmedin tanımadığı bir ses, Ben Bayan Kezbanım. Evde misiniz öğrenmek istedim? Şimdi geliyorum, dedi*"(OY, 9). Yine bakıldığında Türklere bir misafir geldiğinde 'hoş geldin' ifadesi kullanılır. Ancak metinde 'merhaba' şeklinde Türk geleneğine uymayan bir kalıp kullanılmıştır. "*Meral, Merhaba Adil amca. Merhaba Adil amca, diye bağırdı*"(OY, 19).

Saygı ve Dikkat kitabında “*Ertesi sabah Mehmet şaşırıldı. Annesi, Bugün senin okuluna geleceğim, Mehmet. Bunu çoktan beri istiyorum. Küçük kardeşini beklemesi için Bayan Kezbanı çağırdım, dedi*”(SD, 27) cümlesi yer alır. Buradaki Bayan Kezban yerine Kezban Teyze denilmelidir.

5. 5. BASIM HATALARI

Eserler Türkçeye tercüme edilirken basımdan kaynaklanan bazı hatalar mevcuttur.

Küçük Abla'nın Meral'in Küçük Kardeşiyle Bebek Gezmeğe Gidiyorlar bölümünde cümle tekrarları yer almaktadır. Bu da kitaptaki akıcılığa bir engeldir. *Meralin küçük kardeşi, bebek Mavişle beraber gezmeğe gidiyordu. Meralin annesi arabanın yanında yürüyordu*” (Hills, 1960: 15). Aynı cümleler sayfa on altı da iki defa daha aynı şekilde yer almaktadır. “*Meralin küçük kardeşi, bebek Mavişle beraber gezmeğe gidiyordu. Meralin annesi arabanın yanında yürüyordu*” (Hills, 1960: 16).

Böcek Dünyası'nda çeviri sırasında isim yanlışlığı yapılmıştır. ‘Mehmet ile Meral ilk başta Mehmet’lerin bahçesinde oynar ve karınca yuvasını bulurlar ancak bu bölüme geçerken oyunu Meral’lerin bahçesinde oynanmış gibi yazılmıştır. ’“*Mehmetle Meral, Merallerin bahçesindeki karıncaları seyretmekten hoşlanıyorlardı*” (Hills ve Fahs, 1960: 16).

Her İşte Allah eserinde kitabın başlığı ‘*Her İşte allah*’ şeklinde yazılmıştır. Her iki sözcük büyük harfle yazılırken ‘Allah’ adı küçük harfle başlaması kabul edilebilir bir hata değildir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. SONUÇ

İnci Saltıkgil ve Sofi Huri tarafından Türkçeye tercüme edilen 14çocuk kitabıncelendiğinde; *Allah'a iman, ahirete iman, dinî duyarlık, dua etmevegüzel ahlak* olmak üzere 5 dinî değer; *arkadaşlık, cesaret, çalışkanlık, dayanışma, düzenlilik, dürüstlük, doğa sevgisi, duygudaşlık/empati, fedakârlık, güven, iyilik, izin alma, özgüven, paylaşma, sabır, saygı, sevgi, sır tutma, sorumluluk, şefkat, temiz olma, tutumluluk, vefa, yardımlaşma* olmak üzere 24 sosyal değer tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen çocuk romanlarının her birinde, farklı dinî ve sosyal değerler ön plana çıkmaktadır.

Dinî değerler bağlamında, *Baba Ocağı*'nda güzel ahlak, şefkat; *Mavi Çiçek Ülkesi*'nde dinî duyarlık, Allah'a iman, ahirete iman, güzel ahlak; *Komşu Çocuklar*'da Allah'a iman; *Ne Güzel Dünya*'da Allah'a iman; *Böcek Dünya*'sında Allah'a iman; *Akıl Ermez Şeyler*'de Allah'a veahirete iman; *Her İşte Allah*'ta dua, Allah'a iman öne çıkmaktadır.

Sosyal değerler bağlamında, *Baba Ocağı*'nda çalışkanlık, dürüstlük, sorumluluk, temiz olma, sevgi, tutumluluk, yardımlaşma; *Mavi Çiçek Ülkesi*'nde vefa, yardımlaşma, çalışkanlık, temiz olma, dürüstlük, sorumluluk, doğa sevgisi, fedakârlık; *Komşu Çocuklar*'da sorumluluk; *Küçük Abla*'da paylaşma, sevgi, çalışkanlık, sabır, sorumluluk, yardımlaşma; *Gece ve Gündüz*'de paylaşmak, düzenli olma, cesaret, sevgi; *Cep Harçlığı*'nda empati, dayanışma, fedakârlık, yardımlaşma, sabır, tutumluluk; *Hastalıkta Sağlıkta*'da dürüstlük, paylaşma, sorumluluk; *Ne Güzel Dünya*'da çalışkanlık, paylaşmak, yardımlaşma; *Büyük Sır*'da empati, sır tutma, yardımlaşma; *Böcek Dünyası*'nda yardımlaşma; *Akıl Ermez Şeyler*'de sevgi; *Okul Yaşında*'da cesaret, özgüven, büyüklere saygı, sevgi, sorumluluk, yardımlaşma; *Saygı ve Dikkat*'te arkadaşlık, empati, güven, iyilik, izin alma, paylaşma, yardımlaşma; *Her İşte Allah*'ta sevgi, yardımlaşma öne çıkmaktadır.

Eserlerin, yazar ve çevirmenleri hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşılammıştır. Bulunan bilgiler internet ortamı ve yabancı okulların

kütüphanelerindeki bilgilerle sınırlı kalmıştır. En ayrıntılı bilgi Sophia Fahs hakkındadır.

Çalışma kapsamında incelenen eserlerin, yeniden gözden geçirilmesi, gerek çeviri gerekse yazımla ilgili yanlışların/yanlışlıkların düzeltilmesi şartıyla, ilkokul 1. ve 2. sınıflara uygun olduğu söylenebilir. İşlenen konular ve sezdirilen değerler açısından 1. ve 2. Sınıfa uygundur. Yazı puntosu okumaya yeni başlayan öğrenciler için yeterli ve 18 punto büyüklüktedir.

Kitabın kapağı renkli kâğıt olup sayfaları saman kâğıda basılmıştır. Bu da kitapların çok çabuk yıpranmasına, dağılmasına neden olabilir.

Komşu Çocuklar adlı eserde Mehmet, Meral'e seslenirken 'yu hu' şeklinde seslenir. "*Mehmet Merale geldiğini haber vermek için "Yu hu, yu hu" diye sesleniyordu*" (Hills, 1960: 8). Türkçe'de böyle bir ifade yoktur. Bunun yerine 'hu hu' şeklinde seslenilmektedir.

İçerisindeki görseller bilinçli olarak boyanmamış ve çocuğun eserleri okuduktan sonra bunları sulu boya ile boyaması istenmiştir. "*Çocuğun, bu kitaplardaki resimleri renkli kalem veya sulu boya ile boyaması da ona iyi bir meşguliyet olur*" (HİA, 2). Boyama yapılması çocuğun küçük el kaslarının gelişimine yardımcı olurken okumaya karşı da olumlu duygular geliştirmesini sağlar. Bununla birlikte çocuğa hayal gücünü kullanma fırsatı verir.

İçerik açısından yaşam içinde karşılaşılabilecek gündelik olaylara yer verilmiştir. Eserler sade açık ve akıcı bir dile sahiptir. Ancak çeviriden kaynaklı hatalar mevcuttur. '*Bay Ahmet, Bayan Kezban*' gibi unvanlar ülkemizde kullanılmamaktadır. Kitapta "*Mehmet sordu, Bay Ahmet, yağmur yağacak mı dersiniz?*" (KÇ, 10) şeklinde yer alan çeviri hataları, çevirmenin dil uyarlamasında ülkedeki unvanları dikkate almamasından kaynaklanmaktadır.

Kitaplarda çocuğa keşfetme duygusu hissettirilmiştir. *Hastalıkta Sağlıkta* adlı eserde parasını kaybeden Mehmet'in onu arama çabası çocukta yaratıcı düşüncüyü geliştirebilecek ifadeleri içerir. Mehmet, yirmi beş kuruşla oynarken onu kaybeder ve ağlar. Ablasının yardım etmesini ister; fakat ablası yardımcı olmaz. Bu durumun sonucunda Mehmet kaybolan parasını bulması için zihin yürütüp çözüm bulmaya yönelir. Öykü bu yolla okuyucuları yaratıcı düşünceye sevk eder.

“O zaman Mehmet düşünmeğe başladı. Ağlamakla yirmi beş ayacağım. Ben yirmi beşliğimi bulmak istiyorum. Ne yapmalıyım?”

Yirmi beşliği göremedi...

Mehmet düşündü, Şimdi ne yapabilirim? Kendi kendine, ‘Biliyorum, bir elektrik fenerine ihtiyacım var, dedi’”(HS, 24)

Kitaplarda, benmerkezci düşüncelere yer verilmiştir. Bu dönemde çocuk doğadaki gerçekleşen olayların kendi isteğine göre geliştiğini düşünmektedir. *Her İşte Allah* kitabında da çocuğun bu düşüncesine yer verilmiştir. *“Derken Meral aşağıya, mutfağa koştu. ‘Anne, ’ diye bağırdı, ‘Ben dün gece Allahtan bir şey diledim, Ah, güneşli bir hava olsun da kır gezintisine gidelim, dedim. Galiba hava onun için bu kadar güzel oldu’”(HİA, 31).*

Her İşte Allah kitabında ‘günlük’ tutma alışkanlığı verilmeye çalışılmıştır. Çocuk, günlük tutarak günlük olaylar arasında bağ kurmayı öğrenir; olay, yer ve zaman unsurları arasında sebep sonuç ilişkisi kurmaya çalışır. Gün içerisindeki yaşantısına eleştirel bir biçimde bakabilir.

“Annesi seslendi, ‘Yatma zamanı Mehmet. Birazdan yukarı gelirim. Sen küçük defterini hazırla. ’... Mehmet güldü. Aaa, unuttum. Küçük, yeşil defterime ne yazacağımı düşünüyordum da’”(HİA, 38).

Eserlerde *paylaşma, empati, fedakârlık, iyilik, saygı, sevgi, doğruluk, temizlik, dürüstlük ve çalışkanlık* duyguları çocuğa sezdirilerek çocuk doğru davranışlara yönlendirilmiştir.

Eserlerde aile olma, birlik olma ve fedakârca davranma sezdirilmiş; yardımlaşma ve paylaşmanın önemi hissettirilmiştir.

“Mehmedin babası tekrar, Hemen damı yaptırmalıyız. Belki çok para vereceğiz, ama yapılmalı, dedi.

Benim bisikletim de daha sonra alınabilir. Zannedirim ki ben de sen ve babam gibi yardım edebilirim, dedi’”(CH, 16).

Çocuklar temiz olmaya özendirilmiştir. Örneğin bir çiçeğin büyümesi temizliğe bağlanmıştır.

“Mavi Çiçek pislik ve karışıklık içinde büyümezdi. Aynı şekilde içki içenlerin, kavga edenlerin elinde de büyümezdi. Yol kenarında, avlularda, pencere içlerinde, çatlaklarda, duvar içlerinde, damların kırık dökük taraflarında, büyük insanların bahçelerinde veya fakirlerin kulübelerinin kapısı önünde

güzelkokulu Mavi Çiçek büyümüştü. Mavi Çiçeğin büyüdüğü yerde pislige çöpe yer yoktu”(MÇÜ, 28).

Resmî bir tarih verilirken ülkenin resmî bayramları örnek olarak verilmiş ve Türkler için önemli olan bir bayrama işaret edilmiştir. Kitabı okuyan çocuklara bu bayramlar sezdirilmiştir. “*Kırmızı çizgili rakam Bayramları da göstermiyordu. 29 Ekimi de göstermiyordu. Okulun açıldığı o gün olan Eylûlün yedisini gösteriyordu”(OY, 4).*

Küçüğün büyüklerine karşı saygılı olmasına yer verilmiştir. Büyükler, ne söylerse söylesin büyüklere karşılık vermek saygısızlık olduğu için küçüklerin susması gerektiği gösterilmiştir. “*Ahmet kızgın kızgın baktı amma, bir şey söylemedi”(BO, 6).*

Uyumaya giden bir çocuğa, anne/baba Allah rahatlık versin der. *Akil Ermez Şeyler* kitabında bu davranışa yer verilmiştir. “*Babası, Haydi bakalım. Doğru yatağa, dedi. Meral, Allah rahatlık versin, baba, dedi. Babası, Allah rahatlık versin, Meral, dedi”(AEŞ, 22).*

Bunun yanında Türk tarihine karşı olumsuz bir tutum sergilenmiştir. *Mavi Çiçek Ülkesi* adlı eserde ilk başta Padişah Mehmet kötü bir şekilde anılır. “*Padişah Mehmet kötü bir padişah olduğu için bu isim oradakilere gamlı bir isim gibi gelirdi”(MÇÜ, 3).* “*Çünkü bütün Padişah Mehmetler kötü ve bencildirler”(MÇÜ, 17).* Bu söz bir genelemedir ve genellemeler çoğu zaman insanı yanıltır. Diğer taraftan Mehmet ismi Türk/İslam coğrafyasında önemli bir yere sahiptir. Çünkü Müslümanlar Hazret-i Muhammed’e (sav) karşı son derece saygılıdır. Hz. Muhammed’in (sav) adı Türkçeye çevrilirken Mahmut, Ahmet ve Mehmet şeklinde çeşitlenmiştir. Bu metinde de Mehmet adının gamlı bir isim olarak nitelendirilmesi bu adın bu şekilde kullanılması uygun değildir.

Anlatıda “*Mahmut doğmadan birkaç hafta evvel genç ve bencil babası avda öldürüldü”(MÇÜ, 3)* şeklinde bir cümle yer alır. Burada yer alan padişah Mehmet, Osmanlı tarihindeki I. Mehmet yani herkesin bildiği unvanıyla Çelebi Mehmet’tir. Çelebi Mehmet, Osmanlı Devletinin ikinci kurucusudur. 1402 Ankara savaşından sonra devleti, Fetret Devrinden çıkararak ikinci defa kurulmasını sağlamıştır. ‘Bencil ve kötü’ sıfatlarıyla bir genelleme yapılmamalıdır.

Tarihteki Çelebi Mehmet 26 Mayıs 1421’de bir av kazası geçirir ve hastalanır. Uzunçarşılı bu olayı şu şekilde anlatır;

Ormanda kaçmakta olan bir domuza karşı mızrak attığı sırada nüzül isabet etmesiyle, baygın bir halde attan düşer. Adamları

hemen onu saraya getirir. Zaten avlandığı yer Edirne'ye yakındır. Edirne civarında ve en uzak yerden hâzik tabipler davet ederler. Askerler padişahı görmek isterler. Yanındaki görevliler padişahın hayatta olduğunu göstermek üzere dışarı (divana) çıkarırlar; asker ve halk kendisini görüp sevinir (Uzunçarşılı: 2015, 373). “Mehmed, nüzul isabet ettiğinin ertesi günü yine orduya görünecek kadar metanet gösterdi, asker mûtâd olan ihtiram ve muhabbet sadâ-larıyla alkışladılar. Fakat daha ertesi gün bir nüzul daha isabet ederek dilini mefluç ettiğinden akşam üzerine vefat etti” (Hammer, 2016: 144).

Çelebi Mehmet'in ölümüoğlu Murat Amasya'dan gelene kadar gizli tutulmuş daha sonra defnedilmiştir. Kemal Arkun ise şöyle anlatır;

Padişah aynı gün Edirne'de ava çıkıştı. Son günlerde kendini pekiyi hissetmiyordu. Kendini rahatsız hissettiği zamanlar yorgan, döşek yatmayıp gene at üzerinde hareket ederdi. Zira ‘İşleyen demirpas tutmaz.’ derdi. Bir müddet at üzerinde bir yaban domuzunun peşinde koştu. Domuzu kıştırarak mızrağıyla vurup, düşürdü. Fakat bir süre sonra da rahatsızlandı. Padişahı hemen saraya götürdüler, devrin en büyük tabipleri onu muayene ettiler. Aradan geçen süre içinde hastalığında bir değişiklik olmadı.

Bu hastalıktan kurtulamayacağını anlayınca da vezirlerini topladı ve devletin geleceğini düşünerek, taht mücadelelerinin tekrar başlamaması için; “Tizcek ulu oğlum Murat'ı getirün. Ben artık bu döşekten kalkmam ve Murat gelmeden ölümüm. Memleket birbirine karışmadan hazırlık görün. Murat gelinceye kadar ölümümü duyurmayasınız.” diye vasiyet etti” (Arkun, 2010: 219).

Mavi Çiçek Ülkesi'nde bir Osmanlı padişahı ilahlaştırılmıştır. Dinî duyarlılığı olan bir milletin padişahı İlah şeklinde gösterilmiştir. Çocuk bu ifadeyi okurken padişahın büyüklüğünü düşünmek yerine kişilerin de ilah olabileceğini düşünebilir. “*Halk Mahmuda baktığı zaman İhtiyarın düşündüğü oldu. Biraz geri çekildiler. Korkuyla onu seyrettiler. Bir çoğu diz çöktü. Genç, güzel bir dev, bir ilah gördüklerini zannettiler*”(MÇÜ, 16). “*Başındaki taç onu her zamankinden daha fazla bir deve ve bir ilâha benzetmişti*”(MÇÜ, 19). Çocuk dinî inancı sorgularken bir yandan da tarihî bilgilerini sorgular. Eserlerde tarihteki padişahlar farklı algılarla gösterilerek çarpık bir anlayış oluşturulmaya çalışılır.

Komşu Çocuklar, Ne Güzel Dünya, Böcek Dünyası, Akıl Ermez Şeyler ve Her İşte Allah kitaplarında Allah inancına yoğun bir şekilde değinilmiştir. *Her İşte Allah* kitabında Allah'ı buldururken farklı bir yola başvurulmuştur.

“Adam Allah bilir. Ben bilmem. Burada havaya güvenilmez.

Ahmet hiçbir şey söylemeden durdu, göğe uzun uzun baktı. Birdenbire, Allah nereden biliyor? diye sordu.

Adam şaşırmişti, Ne o? Ne dedin? Ne dedin?

Siz yağmurun yağıp yağmayacağını Allah bilir dediniz. Ben de Allah nereden biliyor, diye sordum”(HİA, 5).

Çocuğun inancı, Yaradan'ı bilme ve öğrenme merakı onu sormaya, öğrenmeye iter. Söz konusu eserde çocuğun Allah'ın varlığını öğrenme merakı yetişkinlerce geliştirilmekte ancak pedagojik bir özen gösterilmemektedir. İncelenen eserde pozitivist bir yaklaşım sergilenerek Allah somutlaştırılıp sezdirilmeye çalışılmıştır.

Komşu Çocuklar kitabının *Yağmur* adlı bölümünde yer alan şu sözler Allah'ın kudretini göstermesi bakımından önemlidir: *“Mehmet, ‘bütün insanların aynı zamanda sevinmelerini isterdim’ dedi. Meral, ‘Niçin bütün insanlar aynı anda sevinemezler?’. Mehmedin annesi, ‘İnsanlar sırayla sevinirler. Bizim sıramız ne zaman geleceğini hiç bilemeyiz’ dedi”(KÇ, 14).* Anne burada sadece Allah'ın bileceğini söylemek yerine olayların belli bir sırayla gerçekleşeceğinden söz etmiştir. Burada doğa olaylarını ancak Allah'ın bileceğini anlatması daha uygun olurdu. Çünkü bu sayede çocuk, her zerrenin Allah tarafından hareket edebileceğini öğrenmiş olur.

1950-1960'lı yıllarda Bord Neşriyat tarafından çocuklar için yayımlanan söz konusu eserlerde Allah inancı değeri verilirken Allah'ı tam olarak ifade etmemesi, gizli bir güç gibi göstermesi ve bunu kimsenin bilmediğini söylemesi çocuğun zihninde soru işaretleri oluşturabilir. Bu dönemlerde Allah'ı öğrenmek yerine şüphe duyması inancını sorgulamasına neden olabilir. Bu bakımdan eserlerin Türk çocuklarına aktarımında dinî duyarlığatam anlamıyla uygun değildir. Ancak sosyal değerler aktarılırken özellikle yardımlaşma, paylaşma ve empati değerleri okuyucuya sezdirilmiştir.

2. ÖNERİLER

Sophia Lyon Fahs, Verna Hills, Frances Hodgson Burnett ve Dorothy Blatter tarafından yayımlanan çocuk kitaplarındabirçok değer yer almaktadır. Kitaplarda yukarıda sözünü ettiğimiz yazım, çeviri ve kendi kültürümüze uyarlama noktasında bir hayli yanlış/yanlışlıklar vardır. Bunların gözden geçirilmesi; kitapların yeniden yayımlanmasının istenmesi durumunda bu yanlışlıkların düzeltilmesi gerekir. Bu düzeltmelerden sonrakapak ve iç sayfaları görsellerle desteklenerek yeniden çocuk okuyuculara sunulabilir.

1950-1960'lı yılların çocuk kitapları açısından zengin bir dönem olduğu söylenemez. Günümüzde çok daha nitelikli eserler vardır. Söz konusu dönemde az sayıda görülen, gerek telif gerekse çeviri, çocuk kitaplarının biçim ve içerik olarak gözden geçirilmesi, eserlerdeki değerlerin sunumunda yanlışlıklar ve çarpıklıklar varsa bunların eleştirilerek daha sağlıklı ürünler ortaya konulması gerekir.

Çocuklara yönelik edebiyatın hem estetik bir hazzın kazanılması hem de pedagojik açıdan ne kadar önemli olduğu yadsınamaz. Ailede veya okulda bir çocuğa, emir kipiyle doğrular, değerler kazandırılmaz. Rol-model örnekler sunan anlatıların olması, bu anlatıların içeriğinin toplumsal değerlerle çatışmaması, ortak değerleri içermesi gerekir. Bunun yanında estetik bir hazzın kazandırılabilmesi için, çocuğa sunulacak ürünlerin biçimsel açıdan da mükemmel olması gerekir.

Çocuk edebiyatı alanında her dönemde yapılan yayımlar her açıdan incelenerek, karşılaştırmalar yapılarak daha sağlıklı ürünlere ulaşılabilir. Yabancı dillerden yapılan çeviri çocuk edebiyatı ürünleri, yayınevleri çerçevesinde, biçim ve içerik açısından dikkatli bir şekilde incelenebilir.

KAYNAKÇA

Arat, N. (1996). *Etik ve Estetik Değerler*, İstanbul: Telos Yayıncılık.

Arkun, K. (2010). *Ulu Çınarın Kökleri SULTAN I. MEHMET HAN (ÇELEBİ) (3. Baskı)*, İstanbul: Akademisyen Yayınevi.

Armaoğlu, F. (1984). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980*, (2. baskı), Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Atsız, H. N. (2011). *Türk Edebiyatı Tarihi*, (5. basım), İstanbul: Ötüken Neşriyat AŞ.

Avşaroğlu, N. (2008). Marshall Planı, Amerikan Dış Kredileri ve Türkiye Madencilik Sektörüne Etkileri, Ankara, ss: 1-52. www. maden. org. tr. ET: 03. 02. 2018

Aytaş, G. ve Yalçın, A. (2008). *Çocuk Edebiyatı*, (4. baskı), Ankara: Akçağ Yayınları.

Banarlı, N. S. (2007). *Türkçenin Sırları*, (23. baskı), İstanbul: L&M Yayınları.

Banarlı, N. S. (1986). *İman ve Yaşama Üslubu*, (2. Baskı), İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı. (E- Kitap).

Beyreli, L. (2010). *Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi*. Parlak, M. A. (Ed.). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu(437-448). Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.

Bilgiseven, A. (2005). *Türk Milletinin Manevi Değerleri*, Ankara: Boyut Matbaacılık.

Blatter, D. (1958). *Baba Ocağı*, (İ. Saltıkgil, Çev.). İstanbul: Kemal Matbaası. (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Bridge, B. (2003). *Siz Olsaydınız Ne Yapardınız? 'Etik Değerler' Eğitimi*, İstanbul: Beyan Yayınları.

Burnett, F. H. (1955). *Mavi Çiçek Ülkesi*, (İ. Saltıkgil, Çev.). İstanbul: Nurgök Matbaası (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Bülbül, M. , Türkoğlu, S. , ve Küzeci, D. (2014). Edebiyat ve Toplumsal İşlevi, *KazımKarabekir Eğitim Fakültesi Dergisi (KKEFD)*, 29.

Bülbül, B. (2006). *Marshall Planı ve Türkiye’de Uygulanışı 1948-1957*. (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

Çatalbaş, R. (2014). *Young Men’s Christian Association’ın Türkiye’deki Faaliyetleri*, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 55/1, ss: 101-122.

Çetin, N. (2003). *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Ankara: Öncü Basımevi

Çetişli, İ. (2016). *Cumhuriyet Dönemi Türk Nesri*, (4. baskı), Eskişehir: AÖF Web- Ofset.

Çetişli, İ. (2002). *Metin Tatlıllarına Giriş –Şiir-*, (2. Baskı), Isparta: Fakülte Yayınları.

Çılgın, A. S. (2007). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Çufalı, M. (2012). *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-VIII. Dönem (1946-1950) II. Cilt, No: 146*, Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.

Demir, T. (2013). *İlköğretim Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Becerileri ile Yazma Özyeterlik Algısı İlişkisi Üzerine Bir Çalışma*, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (Teke Dergisi)*, Sayı: 2/1, ss: 84-114.

Devellioğlu, F. (2008). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.

Dilçin, C. (2004). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, (7. Baskı), Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 517

Erdoğan, İ. (2015). *Eğitim Bilimleri ve Milli Eğitime Dair*, (4. baskı), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Ertem, B. (2009). *Türkiye-ABD İlişkilerinde Truman Doktrini ve Marshall Planı*, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 12, Sayı 21, ss: 377-397.

Esenkal, E. (2007). *Yabancı Ülkeler Tarafından Osmanlı Coğrafyasında Açılan Okullar*. (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Edirne.

Gir, M. U. (Ed). (2015). *ÖABT Türkçe Öğretmenliği Konu Anlatımlı Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Ankara: Yargı Yayınları.

Gövsa, İ. A. (1940). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Maarif Matbaası.

Güler, Y. (2009). *MarshallPlanı ve Türkiye’de Marshall Planı’nın Uygulanışı*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Güleryüz, H. (2003). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı* (2. baskı), Ankara: PegemA Yayıncılık.

Gümüştakin, N. (2015). “Kültür”Kavramı ve Osmanlı’dan Günümüze Kültürel Yapının İncelenmesi, ss: 317-326. ET: 20. 01. 2018, *ayk. gov. tr*

Güngör, H. , Atar, Y. , Taşağıl, A. , Donuk, A. , (1992). *Türklerde İnsani Değerler ve İnsan Hakları -Başlangıcından Osmanlı Dönemine Kadar-*, İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı.

Güngör, E. (2003). *Türkiye’de Misyoner Faaliyetleri*, Hisar Kültür Gönüllüleri (Elektronik metin), ET: 02. 02. 2018.

Güven, N. Bal, S. (2002). *Dil Gelişimi ve Eğitimi 0-6 Yaş Dönemindeki Çocuklar için Destekleyici Etkinlikler*, İstanbul: Epsilon Yayınları.

Güvenç, B. (1991). *İnsan ve Kültür*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hills, V. (1960). *Her İşte Allah*, (S. Huri, Çev.). İstanbul: T. Ticaret Postası Matbaası (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Hills, V. , Fahs, S. (1960). *Akıl Ermez Şeyler*, (İ. Saltıkgil, Çev.). İstanbul: T. Ticaret Postası Matbaası (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Hills, V. (1960). *Gece ve Gündüz*, (İ. Saltıkgil, Çev.). İstanbul: T. Ticaret Postası Matbaası (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Hills, V. (1960). *Küçük Abla*, (İ. Saltıkgil, Çev.). İstanbul: T. Ticaret Postası Matbaası (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Hills, V. , Fahs, S. (1960). *Büyük Sır*, (İ. Saltıkgil, Çev.). İstanbul: T. Ticaret Postası Matbaası (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Hills, V. (1960). *Okul Yaşında*, (İ. Saltıkgil, Çev.). İstanbul: T. Ticaret Postası Matbaası (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Hills, V. (1960). *Saygı ve Dikkat*, (İ. Saltıkgil, Çev.). İstanbul: T. Ticaret Postası Matbaası (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Hills, V. , Fahs, S. (1960). *Cep Harçlığı*, (İ. Saltıkgil, Çev.). İstanbul: T. Ticaret Postası Matbaası (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Hills, V. , Fahs, S. (1960). *Böcek Dünyası*, (İ. Saltıkgil, Çev.). İstanbul: T. Ticaret Postası Matbaası (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Hills, V. , Fahs, S. (1960). *Ne Güzel Dünya*, (İ. Saltıkgil, Çev.). İstanbul: T. Ticaret Postası Matbaası (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Hills, V. , Fahs, S. (1960). *Hastalıkla, Sağlık*, (İ. Saltıkgil, Çev.). İstanbul: T. Ticaret Postası Matbaası (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Hills, V. (1960). *Komşu Çocuklar*, (İ. Saltıkgil, Çev.). İstanbul: T. Ticaret Postası Matbaası (Amerikan Bord Neşriyat Dairesi).

Hammer, J. V. (2016). *Büyük Osmanlı Tarihi*, E kitap (Pdf), ET: 26.11.2018.

Husrev, A. (2012). *Kur'anı Kerim ve Muhtasar Kelime Meali*, İstanbul: Hayrat Neşriyat.

Jersild, A. T. (1987). *Çocuk Psikolojisi*, (G. Günçe, Çev.). Ankara: S Yayıncılık.

Karaalioğlu, S. K. (1983). *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, (3. basım), İstanbul: Yelken Matbaası.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, (23. basım), Ankara: Nobel Yayınları.

Karahan L. , Karakaş, Ş. , Topsakal, H. R. , Çelik, İ. MEB (2004). *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*, İstanbul: Doğan Ofset.

Kavcar, C. ve Oğuzkan F. (1999). *Örnek Edebî Metinlerle Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Eylül Yayınları.

Kıbrıs, İ. (2006). *Çocuk Edebiyatı*, (3. baskı), Ankara: Tek Ağaç Eylül Yayınları.

Kılıç, R. (2006). Misyonerlik ve Türkiye'ye Yönelik Misyoner Faaliyetleri, *TÜBAR- XIX-*, ss: 328-342.

Kocabaşoğlu, U. (1989). *Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika, Misyoner Okulları*, İstanbul: Arba Yayınları.

Kuzgun, M. , Güher, E. (2015). Amerikalı Misyonerlerin Anadolu'da Yardım Faaliyetleri Çerçevesinde Sağlık Misyonu, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/9*, ss: 505-534.

Macit, M. , Soldan, U. (2005). *Edebiyat Bilgi ve Teorileri El Kitabı*, (2. baskı), Ankara: Grafiker Yayınları.

Malkoç, M. N. (2005). *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri*, (Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi-43), İstanbul: Ensar Neşriyat.

Neydim, N. (1998). *Çocuk ve Edebiyat Çocukluğun Kısa Tarihi Edebiyatta Çocuk Figürleri*, İstanbul: Bu Yayıncılık.

Özakıncı, C. (2017). *Türkiye'nin Siyasi İntiharı 'YENİ OSMANLI'TUZAĞI Osmanlı'dan Günümüze Din Üzerinden Emperyalist Oyunlar (29. basım)*, İstanbul: Otopsi Yayınları.

Özkırımlı, A. (1995). *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, Ankara: Ümit Yayıncılık.

Sander, O. (1998). *Siyasi Tarih 1918-1994*, (7. baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

Sartre, J. P. (2006). *Edebiyat Nedir?*, (3. Baskı), (B. Onaran, Çev.). İstanbul: Can Yayınları. (E- Kitap).

Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*, Ankara: Kök Yayınları.

Sever, S. (2012). *Çocuk ve Edebiyat*, (6. baskı), İzmir: Tudem Yayıncılık.

Sezer, C. (2012). Birinci Dünya Savaşı Başlarında Osmanlı Devletindeki Amerikan Misyoner Teşkilatların Durumu, *AİBU Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 12, 20. Yıl, Özel Sayı 12*, ss: 281-293.

Sinanoğlu, O. (2004). *Bir New-York Rüyası "BYE-BYE" TÜRKÇE*, İstanbul: Otopsi Yayınevi. (E- Kitap).

Sönmezoğlu, F. (2006). *Türk Dış Politikası*, İstanbul: Der Yayınları.

Şimşek, T. (2002). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Rengarenk Yayınları.

Şimşek, T. (Ed.) (2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları.

Şirin, M. R. (1998). *Çocukluğun Kozası ve Kültür ve Kitap ve Edebiyat*, İstanbul: İz Yayıncılık.

Şirin, M. R. (2000). *Çocuk Edebiyatı (99 Soruda Çocuk Dizisi)*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü – Okuma Alışkanlığı ve Medya Sarmalı*, Ankara: Köy Yayıncılık.

Tarım, R. (2002). *Kültür, Dil, Kimlik Behçet Necatigil'in Şiir Dünyası*, İstanbul: Özgür Yayınları.

Taşağıl, A. , Güngör, H. vd. (1992). *Türklerde İnsanî Değerler ve İnsan Hakları –Başlangıcından Osmanlı Dönemine Kadar-*, İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı.

TDK (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.

Temizer, A. (2013). Van'da Amerikan Board Misyonerlerinin Faaliyetleri ve Van Amerikan Hastanesi, *Avrasya İnceleme Dergisi (AVİD)*, II/2, ss: 169-204.

TDK, R. , Akalın, Ş. H. (2005). *Yazım Kılavuzu*, (24. baskı), Ankara: TDK.

Turan, K. (1993). *Türklerde İnsanî Değerler ve İnsan Hakları yüzyılımız ve Türkiye Cumhuriyeti (3. Kitap)*, İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı.

Turgut, B. (2015). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Amerikan Bord Misyonerlerinin Urfa'daki Faaliyetleri, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (CUİFD)*, Cilt: XIX, Sayı: 1, ss: 191-220.

Uçan, M. H. (2015). *Tereddüt ve Tefekkür*, İstanbul: İz Yayıncılık.

Uçan, M. H. (2008). *Dilbilim, Gösterge Bilim ve Edebiyat Eğitimi*, Ankara: Hece Yayınları.

Uçan, M. H. (2015). *Yazınsal Eleştiri ve Göstergebilim*, İstanbul: İz Yayıncılık.

UNICEF, (2004). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*, New York: Unicef.

Uygur, N. (1985). *İnsan Açısından Edebiyat*, İstanbul: Evrim Matbaacılık.

Uygur, N. (1984). *Kültür Kuramı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Uzunçarşılı, İ. H. (2015). *Büyük Osmanlı Tarihi*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

Yavuz, K. (1998). *Çocuğun Dünyası ve Gelişimi*, (2. baskı), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Yavuzer, H. (1999). *Çocuk Psikolojisi*, (17. basım), İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldız, Ö. (2012). İzmit'te (Nicomedia) Amerikan Misyoner Faaliyetleri, *Gazi Akademi Bakış*, Cilt: 5, Sayı: 10.

Yıldız, Ö. (2016). ABCFM (Amerikan Board) Arşivleri'nin Osmanlı-Amerikan İlişkileri Bağlamında Değerlendirilmesi, *Tarik Okulu Dergisi (TOD)*, Sayı: XXVII, ss: 519-541.

Yörükoğlu, A. (2002). *Çocuk Ruh Sağlığı, Çocuğun Kişilik Gelişimi, Eğitimi ve Ruhsal Sorunları*, Ankara: Özgür Yayınları.

Yücel, İ. (2005). *Kendi Belgeleri Işığında Amerikan Board'ın Osmanlı Ülkesindeki Teşkilatlanması*. (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

İNTERNET ÜZERİNDEN ALINAN KAYNAKLAR

Akar, M. (Ekim 2015). *Truman Doktrini – Marshall Planı ve Fulbright Eğitim Enstitüsü*, ET: 03. 01. 2017. www.guncelmeydan.com.

Aras, O. (1990). *Tarihsel Gelişim Süresince Beyoğlu*, ET: 30. 01. 2018. www.oktayaras.com/tarihsel-gelisim-surecinde-beyoglu-mimarisi/tr/31599.

Barker, L. *Sophia Fahs Pazar*, Meadville Lombard Theological School, (Fahs Misyon ve Tarihçe), ET: 06. 08. 2017. www.

meadville.edu.gov>fahs-collaborative>fahs-collaborative>fahs-collaborative.

Biyografya Türkiye Ünlüleri İnternet Ansiklopedisi, *Sofi Huri*, ET: 08. 08. 2017. [www. biyografya. com. /biyografi/13268](http://www.biyografya.com./biyografi/13268).

Çelik, F. ve Oran, U. *Birinci Meclis'ten Geriye 55 Yetim Kaldı*, ET: 06. 07. 2017. [https://m. haberler. com](https://m.haberler.com).

DeGrummond *Dorothy Blatter*, [www. goodreads. com/author/show/4615688. Dorothy_Blatter](http://www.goodreads.com/author/show/4615688.Dorothy_Blatter). ET: 12. 11. 2017.

Encyclopedia Britannica Editörleri *Frances Hodgson Burnett*, ET: 25. 01. 2018 [www. britannica. com/biography/ Frances-Hodgson-Burnett](http://www.britannica.com/biography/Frances-Hodgson-Burnett).

Hunter, F. *Fahs, Sophia Lyon (1876-1978)*, ET: 06. 08. 2017. [www. harvard squarelibrary. org/biographies/sophia-lyon-fahs-2/](http://www.harvardsquarelibrary.org/biographies/sophia-lyon-fahs-2/).

Johnson, B. (2015). *Dünden Bugüne Değişen Fontlar - Bir Yayınevinin Evrimi*, ET: 19. 02. 2017. [www. redhouse. com. tr](http://www.redhouse.com.tr).

Karakuş, C. (2006). *Üsküdar Amerikan Kız Lisesi*, ET: 30. 01. 2018. [wow. turkey. com/forum/viewtopic](http://wow.turkey.com/forum/viewtopic).

Koppalar, P. B. *Frances Hodgson Burnett*, ET: 25. 01. 2018. [www. encyclopedia. com/arts/news-wires-white-poppers-and-books/burnett-frances-eliza-hodgson](http://www.encyclopedia.com/arts/news-wires-white-poppers-and-books/burnett-frances-eliza-hodgson).

Murfin, P. (3 Ağustos 2013 Cumartesi). *Sophia Lyon Fahs-Pazar sabahı çocuklara işkence değil*. ET: 24. 01. 2018. [patrickmurfin. blogspot. com /2013/08/sophia-lyon-fahsnot](http://patrickmurfin.blogspot.com/2013/08/sophia-lyon-fahsnot).

Nolan, L. A. *Sophia B. Fahs*, ET: 07. 08. 2017. [Sophia B. Fahs/ce20/ educators/protestant/Sophia_fahs/](http://Sophia.B.Fahs/ce20/educators/protestant/Sophia_fahs/).

Walton, C. L. (Mart/ Nisan 2003). *Sophia Lyon Fahs, Devrimci Eğitimci*, ET: 06. 08. 2017. [uuword. org/articles/sophia-lyon-fahs-revolutionary-educator](http://uuword.org/articles/sophia-lyon-fahs-revolutionary-educator)

[www. wikiwand. com>Veli_Saltıkgil](http://www.wikiwand.com>Veli_Saltıkgil), ET: 01. 12. 2018

Wikipedia(Ed.)*Sophia Blanche Lyon Fahs*, ET: 06. 08. 2017. [https://en. m. wikipedia. org/](https://en.m.wikipedia.org/).

WorldCat Identities (2010). *Bayley, Verna Tepeleri*, OCLC Online Bilgisayar Kütüphanesi, ET: 25. 01. 2018. [worldcat. org/identities/viaf-119723014](http://worldcat.org/identities/viaf-119723014).

Resmî Gazete TBMM Tutanak Dergisi, Dönem: 8, Cilt: 6, *Yetmiş Dokuzuncu Birleşim* Resmî Gazete Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında imza edilen anlaşma gereğince temin edilen paraların kullanılmasına dair Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında imzalanan Anlaşmanın onanması hakkında Kanun. İlan Tarihi: 18. 3. 1950. Sayı: 7460.

The Burke Library At Union theological Seminary, *Sophia Lyon Fahs* <https://library.columbia.edu/locations/burke/archives/awts/exhibit/fahs.html>. (ET: 02. 01. 2019).

Türkçebilgi *Frances Hodgson Burnett*, ET: 07. 08. 2017. turkcebilgi.com/frances_hodgson_burnett.

Türkiye Cumhuriyeti ve ABD arasında yapılan Eğitim Anlaşması, ET: 02. 12. 2018. [photos.state.gov>libraries>turkey>pdf](http://photos.state.gov/libraries/turkey/pdf)

Üsküdar Amerikan Lisesi, ET: 12. 11. 2017. www.uaa.k12.tr/icerik/okulumuzun_tarihcesi/256/.

V- Cetveli, *Kanunlar ve Kararnamelerle Bağlanmış Vatani Hizmet Aylıkları*, Giresun Defterdarlığı ET: 25. 01. 2018. www.giresundefterdaligi.gov.tr.

EKLER

EK 1: Amerikan Misyoner Okullarının Tablosu

Tablo 1: Osmanlıda Amerikan Misyoner Okullarının Sayısal Görünümü

Yıllar	Misyoner Sayısı	Yerli Görevli Sayısı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
1845	34	12	7	135
1850	38	25	7	112
1855	58	77	38	363
1860	92	156	71	2742
1865	89	204	114	4160
1870	116	364	205	5489
1875	137	460	244	8253
1880	146	548	331	13095
1885	156	768	390	13791
1890	177	791	464	16990
1895	177	867	449	20604
1900	153	910	425	23040
1905	187	1057	465	22867

Tablo 2: 1910 Yılında Amerikan Misyonerleri Okulu

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
Ana ve İlkokullar	395	19.243
Orta dereceli okullar	29	3.012
Yüksekokullar(Kolejler)	6	1.219
TOPLAM	430	23.474

Tablo 3: 1893 Tarihinde Osmanlı Devleti'nde Bulunan Protestan Okulları

1893 Tarihinde Osmanlı Devleti'nde Bulunan Protestan Okulları				
Nr	Okulun Bulunduğu Yer	Okulun İsmi	Tesis Tarihi	Açıklamalar
1	Adana, Tepebağı mevkii	Amerikan Protestan Kız Rüştüyesi	1301	American Board idaresince
2	Adana, Tepebağı mevkii	Amerikan Protestan Sıbyan Mektebi	1307	American Board idaresince
3	Adana, Durmuş Mah.	Ermeni Protestan Millet Mektebi	1298	Kısmen American Board idaresince
4	Adana, Bâb-ı Tarsûs	Ermeni Protestan Millet Mektebi	1297	Kısmen American Board idaresince
5	Adana, Sis	Ermeni Protestan Millet Mektebi	1303	American Board idaresince
6	Tarsus, Câmîü'n-nûr Mah.	Pavlos Protestan Mektebi	1305	American Board idaresince
7	Tarsus, Çıplak mevkii	Ermeni Protestan Kız Mektebi		Kısmen American Board idaresince
8	Bulanık Kazası, Bahçe	Ermeni Protestan Mektebi		American Board idaresince
9	Bulanık, Hasanbeyli	Ermeni Protestan Mektebi		American Board idaresince
10	Bulanık, Hazlı mevkii	Ermeni Protestan Mektebi		American Board idaresince
11	Sis Kasabası, Arslanpaşa	Ermeni Protestan Mektebi	1288	Kısmen American Board idaresince

Tablo 4: Maarif Nezareti ve İdarelerince Verilen Ruhsatla Açılan Amerikan Okulları

Adedi	Vilayeti	Bulunduğu Yer	Okulun Adı
1	İstanbul	Kumkapı'da Musalla Sokağında Şeyh Ferhat Mah.	Şişmaniye Mektebi
2	Adana	Adana'nın Tımaran Mah.	Kız Mektebi(Gece)
3	Adana	Haçin'de Kaleiçinde	Kız Mektebi (Gece-Gündüz)
4	Adana	Haçin'de Tılsım Mah.	Erkek Mektebi(Gece)
5	Adana	Haçin'de Mankır Mah.	Erkek Mektebi(Gece)
6	Adana	Ermeni Protestan Mah.	Erkek Mektebi(Gece)
7	Tarsus	Cami-i Nur Mahallesinde	Erkek Mektebi
8	İzmir	Çayırılı Bahçe'de Hristiyan Mahallesinde	Zükura mahsus (Erkek Mektebi)
9	İzmir	Debbaghane'de Hristiyan Mahallelerde	Kız Mektebi (Gece-Gündüz)
10	İzmir	Çukuriye Mahallesinde	İptidai Zükur (Erkek)
11	İzmir	Çayırılı Bahçe'de Hristiyan Mahallesinde	İptidai İnas (Kız)
12	İzmir	Ödemiş'te Ermeni Mahallesinde	İptidai Zükur ve İnas (Kız ve Erkek)
13	Manisa	Çapraz-ı Kebir Mahallesinde	İptidai Zükur ve İnas (Kız ve Erkek)
14	Manisa	Çapraz-ı Kebir Mahallesinde	İptidai Zükur ve İnas (Kız ve Erkek)
15	Saruhan	Akhisar'da Yenice Mah.	İptidai Zükur ve İnas (Kız ve Erkek)
16	Halep	Kıstülçevre Mahallesinde	İptidai Mektebi
17	Halep		İptidai Mektebi
18	Halep	Ayıntab'ta	Osmanlı Merkez Mektebi namıyla Maaruf Amerikan Mektebi
19	Halep	Ayıntab'ta	Kız Mektebi(Gece)
20	Halep	Habik mahallesinde	İptidai
21	Halep	İbn-i Eyyup	İptidai
22	Halep	Kayacak	İptidai
23	Halep	Maraş	İnas-i idadi (Kız İdadi Mektebi)
24	Halep	Maraş	Ruhban Mektebi
25	Halep	Antakya'da	İptidai Mektebi
26	Halep	Beylan'da Kilise Mahallesinde	İptidai Mektebi
27	Halep	Kilis'te Vaiz Mahallesinde	Zükur-u İptidai Mektebi (Erkek İptidai Mektebi)
28	Halep	Kilis'te Vaiz Mahallesinde	Kız Mektebi
29	Erzurum	Hristiyan hanelerinden müteşekkil mahallede	Kız Mektebi(Gece)
30	Erzurum	Hristiyan hanelerinden müteşekkil mahallede	Erkek Mektebi
31	Hüdâvendigar	Hacı Ali mahallelerinde	Erkek ve Kız Mektebi (Gece)
32	Hüdâvendigar	Kayabaşı	Kız Mektebi
33	Van	Bağlar'da	Erkek Mektebi
34	Van	Bağlar'da	Kız Mektebi (Gece- Gündüz)
35	Van	Şehirde	Kız Mektebi(Gece)
36	Trabzon	Hristiyan haneleri mahallesinde	Mektep
37	Manastır	Hristiyan	Protestan Kız Mektebi

38	Ankara	Kayseriye'de Talas Hristiyan mahallesinde	Erkek Mektebi(Gece)
39	Ankara	Kayseriye'de Talas Hristiyan mahallesinde	Kız Mektebi(Gece)
40	İzmid	Bahçecik'de	İdadi Mektep
41	Sivas	Gürün'de Şugül-ü bağla mahallesinde	Mektep
42	Sivas	Nefs-i Sivas'ta Bezeraî	Kız Mektebi
43	Sivas	Küçük yengiler	Erkek Mektebi
44	Sivas	Mufadere Hoca Ahmed	Erkek Mektebi
45	Sivas	Huruç sokakta	Kız Mektebi
46	Zile	Hacı Mehmed mahallesinde	Mektep
47	Bitlis	Mutsa İslam mahallesinde cami-i şerif kursunda	Erkek Mektebi (Gece - Gündüz)
48	Bitlis	Mutsa İslam mahallesinde cami-i şerif kursunda	Kız Mektebi
49	Diyarbakir	Mardin'de İslam ve Hristiyan mahallelerinde kubbe kenarı	Erkek Mektebi (Gece - Gündüz)
50	Diyarbakir	Mardin'de İslam ve Hristiyan mahallelerinde kubbe kenarı	Kız Mektebi
51	Kudüs	Ramallah kariyesinde	Kız Mektebi(Gündüz)
52	Kudüs	Ramallah kariyesinde	Kız Mektebi(Gece)
53	Suriye	Beka kazası Muallâka kariyesinde	Amerika Mektebi
54	Suriye	Beka kazası Sebnî kariyesinde	Amerika Mektebi
55	Suriye	Beka kazası Ferzül kariyesinde	Amerika Mektebi
56	Suriye	Beka kazası Cedid kariyesinde	Amerikan Mektebi
57	Suriye	Maşgara	Amerikan Mektebi
58	Suriye	Kabalası	Amerikan Mektebi
59	Suriye	Aynon kariyesinde	Amerikan Mektebi
60	Suriye	Virankal	Amerikan Mektebi
61	Suriye	Hama'da İslam mahallesinde	Erkek Mektebi
62	Suriye	Hama'da İslam mahallesinde	Kız Mektebi
63	Suriye	Mahrede	Mektep
64	Suriye	Raşıyatülkamer'de	Mektep
65	Suriye	Meedüş-Şems'de	Mektep
66	Suriye	Aynı Kına	Mektep
67	Suriye	Baalbek'te	Mektep
68	Suriye	Beyneselle'de	Mektep
69	Suriye	Hades'te	Mektep
70	Suriye	Hoşber'de	Mektep
71	Suriye	Res-i Baalbekte (beş)	Mektep
72	Suriye	Şelifa'da	Mektep
73	Suriye	Baalbek'te Şeyh Fevka kariyesinde İslam mahallesinde	Mektep
74	Suriye	Talya'da	Mektep

Tablo 5: Fermanla Açılan Amerikan Okulları

Adedi	Vilayeti	Okulun Bulunduğu Yer	Okulun İsmi
1	İstanbul	Rumeli Hisarında tepede	Robert Koleji Nam Zükur Mektebi
2	İstanbul	Üsküdar'da Selami Ali Efendi mahallesinde Ekmekçi	İnas Mektebi
3	Bitlis Sancağında	İslam ve Hristiyan ahali Mahlute sakin olduğu mahalle	İnas Mektebi
4	Beyrut Sancağında	El-Mesitiye Zekakur sokak El-Remle	Suriye Protestan Koleji
5	Mamuratöl Aziz	Harput	Fırat Kolej namı ile maruf olan mektep
6	Mamuratöl Aziz	Harput	İnas Mektebi

*Okullar hakkında ayrıntılı bilgi için Ebru Esenkal'ın, Yabancı Ülkeler Tarafından Osmanlı Coğrafyasında Açılan Okullar yüksek lisans tezine bakılabilir. (Esenkal, 2007)

EK: 2 Türkiye ile ABD Arasında İmzalanan Anlaşma

— 1192 —

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında imza edilen Anlaşma gereğince temin edilen paraların kullanılmasına dair Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında imzalanan Anlaşmanın onanması hakkında Kanun

(Resmî Gazete ile ilâm : 18 . III . 1950 - Sayı : 7460)

No.
5596

Kabul tarihi
18 . III . 1950

BİRİNCİ MADDE — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 27 Şubat 1946 tarihinde Kahire'de imza edilen Anlaşma gereğince temin edilen paraların kullanılmasına dair Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 27 Aralık 1949 tarihinde Ankara'da imza edilen Anlaşma onanmıştır.

İKİNCİ MADDE — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

15 Mart 1950

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ HÜKÜMETİ ARASINDA 27 ŞUBAT 1946 TARİHİNDE KAHİRE'DE İMZA EDİLEN ANLAŞMA GEREĞİNCE TEMİN EDİLEN PARALARIN KULLANILMASINA DAİR TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ HÜKÜMETİ ARASINDA ANLAŞMA

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti;

Eğitim sahasında yapılacak temastarla bilginin ve meslekî istidat sahiplerinin daha geniş niçyasta mübadelesi suretiyle Türkiye Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletleri milletleri arasında karşılıklı anlaşmayı daha ziyade inkişaf ettirmek arzusunda bulduklarından;

79 nuu Kongrece kabul edilen 584 sayılı Kanun ile muaddel 1944 tarihli Birleşik Devletler Enval Fazlasına Mütâallik Kanununun 32 (b) fıshının Amerika Birleşik Devletleri Dışisleri Bakanının enval fazlasının elden çıkarılmasından iktisap edilen her hangi bir cenebi hükümet parası veya para kredilerinin bâzı eğitim faaliyetleri için kullanılmasında mezkûr hükümetle bir anlaşmaya girişilebileceğini derpiş eyltmekte olduğunu mütalâa ederek; ve,

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 27 Şubat 1946 tarihinde Kahire'de imza olunan Anlaşmanın (ki aşağıda «Kredi Anlaşması» ismiyle anılmıştır) 1 nei fash ahkâmı gereğince Amerika Birleşik Devletlerinin her hangi bir sene zarfında, her hangi bir tarihte, veya zaman zaman, tediye tarihinde hesap edilen faiz de dâhil olmak üzere, Kredi Anlaşmasının ahkâmınca verilen kredi gereğince o tarihte ödenmesi matlap bakiye yekûnun yarısına kadar her hangi bir meblâğın veya meblâğların resmî rayicî üzerinden Türk Lirası olarak tediyesini istiyebileceği, ve bu suretle talep olunan Türk Lirası meblâğlarının Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasında hususi bir hesaba yatırılarak, diğer maksatlar meyanında kültür, eğitim ve insani gayeler için kullanılabilceği tasrih edilmiş bulunduğunu nazarı itibara alarak,

Aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

Madde — 1.

Türkiye'de Birleşik Devletler Eğitim Komisyonu (ki aşağıda «Komisyon» ismiyle anılmıştır) namı altında bir komisyon teşkil olunacak ve bu komisyon işbu Anlaşmanın hükümleri dairesinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından temin edilen paralarla finanse edilecek olan eğitim programının idaresini kolaylaştırmak için ihdas ve tesis edilmiş bir teşekkül olarak Türkiye Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümetleri tarafından tanınacaktır. Bu Anlaşmanın 3 ncu maddesinde derpiş olunan hüküm müstesna olmak üzere, Komisyon, işbu Anlaşmada tesbit edilen gayeler için tahsis edilen paralar ve para kredilerinin istimal ve sarfına mütaallik hususlarda Amerika Birleşik Devletlerinin dahili ve mahalli kanunlarından muaf bulunacaktır. Bu paralar Türkiye Cumhuriyeti dâhinde yabancı bir hükümete ait emval olarak telâkki olunacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından işbu Anlaşma gereğince temin edilen paralar, muaddel 1944 tarihli Birleşik Devletler Emval Fazlasına Mütaallik Kanununun 32 (b) fashında tasrih edildiği veçhile, aşağıda tesbit edilen şartlar ve hadler dairesinde, zirdeki maksatlar için, komisyonun, veya Türkiye Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümetleri arasında takarrür edecek her hangi diğer bir teşekkülün emrine âmade kılınacaktır:

1. Türkiye'de kâin okul ve yüksek öğretim müesseselerinde Amerika Birleşik Devletleri vatandaşları tarafından veya bunlar namına yapılacak tahsil, araştırma, öğretim, ve sair eğitim faaliyetlerini veya [Nefsi Birleşik Devletler, Havai, Alaska (Aleutian Adaları dâhil), Puerto Rico ve Virgin Adaları haricinde, kâin Birleşik Devletler okul ve yüksek öğretim müesseselerinde Türkiye vatandaşlarının tahsil, araştırma, öğretim ve sair eğitim faaliyetlerini, nakliye, tahsil ücreti, mâişet ve öğretimle ilgili diğer masrafların tediyesi de dâhil olmak üzere, finanse etmek, veya;
2. Nefsi Birleşik Devletler, Havai, Alaska, (Aleutian Adaları dâhil), Puerto Rico ve Virgin Adalarında kâin Birleşik Devletler okul ve yüksek öğretim müesseselerine devam etmek arzusunda bulunan Türkiye vatandaşlarının, bu müesseselere devamları Amerika Birleşik Devletleri vatandaşların ve bu kâin okul ve müesseselere devam imkânlarından mahrum kılmamak şartıyla, seyahat imkânlarını temin etmek.

Madde — 2.

Komisyon, yukarıda zikredilen gayelerin temini için, işbu Anlaşmanın 10 ncu maddesindeki hükümler dairesinde, bu Anlaşma ile derpiş edilen gayenin tahakkuku zımında, aşağıda sayılanlar da dâhil olmak üzere, lüzumlu bileünle salâhiyetleri kullanabilir:

1. Komisyon veznedarını veya komisyon tarafından tensip edilecek diğer bir şahs., mezkûr veznedar veya diğer şahıs namına açılacak banka hesaplarına yatırılmak üzere, para tesellümüne mezun kılmak. Veznedarı veya bu suretle memur kılınan şahsın tâyini Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı tarafından tasvip edilecek ve tesellüm edilen paralar Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı tarafından tesbit edilecek bir depoziter veya depoziterler nezdinde yatırılacaktır.
2. İşbu Anlaşmada tesbit edilen şart ve kayıtlar dâhilinde, işbu Anlaşma ile kabul edilen gayelerin tahakkuku için, tediyat yapılmasına, para bağışlarında bulunulmasına ve avans verilmesine Komisyon veznedarının veya komisyonca tensip edilecek diğer bir şahsı salâhiyetler kılmak.
3. Muaddel 1944 tarihli Amerika Birleşik Devletleri Emval Fazlasına Mütaallik Kanununun 32 (b) fashında tasrih olunan gayeler ve işbu Anlaşma ile tâyin edilen maksatlar dairesinde programlar tanzim etmek, bunları kabul ve tatbik etmek.
4. Muaddel 1944 tarihli Amerika Birleşik Devletleri Emval Fazlasına Mütaallik Kanunda tasrih olunan Eneçilere Ait Burslar Heyetine yukarıda zikredilen kanun gereğince programa iştirak için ehliyetli Türkiye'de mukim talebe profesör, araştırma bilginleri ve Türkiye müesseselerini tavsiye etmek.
5. Komisyonun maksat ve gayelerine erişilmesi için programa iştirak edeceklerin intihabında riayet edilmesini lüzumlu göreceği evsaf ve şerait hakkında yukarıda ismi geçen Eneçilere Ait Burslar Heyetine tavsiyelerde bulunmak.

6. Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı tarafından seçilecek murakıpların tâyin edeceği şekilde komisyon veznedarının hesaplarının muayyen devrelerde kontrolünü temin etmek.

7. İdare ve büro memurlarını tâyin etmek, maaş ve ücretlerini tesbit ederek tesviyesine mezurîyet vermek.

Madde — 3.

Komisyonca tasvip edilen bilmümün sarfiyat, Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanının kabul edeceği senelik bir bütçe ve tesbit edilebileceği nizamname mucibince ifa olunacaktır.

Madde — 4.

Komisyon Veznedarı, fiilen mevcut paraların fevkinda olarak komisyonu ilzam edecek hiçbir taahhüde girişemeyeceği veya bir mükellefiyet ihdas edemeyeceği gibi, işbu Anlaşma ile tasvip edilen maksatlara mâtufl olanlar müstesna olmak üzere diğer enval işîra ve tasarruf edemez, veya elden çıkaramaz.

Madde — 5.

Komisyon, dördü Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ve dördü Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı olmak üzere sekiz âzadan müteşekkil bulunacaktır. Bunlara ilâveten Amerika Birleşik Devletlerinin Türkiye'deki diplomatik heyetinin başı (ki aşağıda «Misyon Şefi» ismiyle anılacaktır). Komisyonun fâhri başkanı olacaktır. Misyon Şefi komisyonunda reylerin tesavisi halinde katî rey verecek ve komisyon başkanını tâyin edecektir. Başkan, komisyonun fiili âzası sıfatıyla rey hakkını haiz bulunacaktır. Misyon Şefi, en az ikisi Amerika Birleşik Devletlerinin Türkiye'deki hariciye teşkilâtının muvazzaf memurlarından olmak üzere, komisyondaki Birleşik Devletler vatandaşlarını tâyin ve tebdil etmek salâhiyetini haiz olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti komisyondaki Türkiye vatandaşlarını tâyin ve tebdil salâhiyetini haiz bulunacaktır.

Âzalar, tâyin edildikleri tarihten itibaren mütâakip 31 Aralık tarihine kadar ifayı vazife edecekler ve tekrar tâyin edilebileceklerdir. İstifa, ikamet mahallinin Türkiye haricine nakli, vazife müddetinin hitama ermesi sebepleriyle veya sair suretle vukubulacak münhaller, bu madde ile tesbit edilen hükümler dairesinde doldurulacaktır.

Âzalar, ücretsiz olarak ifayı vazife edeceklerdir. Bununla beraber komisyon, âzaların toplantılarda hazır bulunmalarına muktazi masrafları ödemeye salâhiyettardır.

Madde — 6.

Komisyon, işlerinin tedviri için lüzum göreceği nizamnameleri kabul ve icap eden komiteleri tâyin edecektir.

Madde — 7.

Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakan tarafından tâyin edilecek şekilde komisyonun faaliyeti hakkında her sene bir rapor tanzim edilerek Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine ve Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanına tevdi olunacaktır.

Madde — 8.

Komisyonun merkezi, Türkiye Cumhuriyetinin başkentinde bulunacaktır. Ancak Komisyonun veya komitelerinden her hangi birinin toplantıları, komisyonun icabı hale göre tesbit edeceği diğer

mahallerde akdedebileceği gibi Komisyon âmir ve memurlarından her hangi biri komisyonca tenzih edilecek mahallerde icrayı faaliyet edebilecektir.

Madde — 9.

Komisyon bir müdür tayin ve onun maaş ve hizmet müddetini tesbit edebilir. Aneak Komisyonun, Başkaca kabule şayan bir müdür tayin etmeyi imkânsız bulduğu hallerde, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, programın elverişli bir şekilde tatbikını mümkün kılmak için lüzumlu görülebilecek bir müdür ile muavinlerini temin edebilecektir. Müdür, komisyon programı ve faaliyetlerinin, komisyonun kararıyla talimatı dairesinde, tedvir ve murakabesinden mesul olacaktır. Müdürün gayubeti veya mazereti halinde komisyon münasip veya muvafık göreceği müddet için yerine bir vekil tayin edebilir.

Madde — 10.

Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakan, tenzih ettiği takdirde, komisyonun her husustaki kararlarını gözden geçirebilir.

Madde — 11.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, işbu Anlaşmanın gayelerinin tahakkuku zmnında, Amerika Birleşik Devletleri Hükümetince talep vukubüldükçe, umumi yekünü âzami (Birleşik Devletler parası) 500 bin dolâra tekabül edecek meblâğları Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti parası olarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Amerika Birleşik Devletleri Hazine Müdürü namına hususi bir hesaba yatırılacaktır. Şu kadar ki, münferit bir takvim senesi zarfında yatırılacak Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti parasının yekünü (Birleşik Devletler parası) 250 000 dolâr mukabilini hiçbir suretle tecavüz etmeyecektir. Bu şekilde yatırılacak olan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti parası miktarının tesbiti için tatbik olunacak olan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti parası ile Birleşik Devletler parası arasındaki rayiç, Kredi Anlaşmasının I nci maddesinin 3 ncu fıslında tasrih edilen rayiç olacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı bu anlaşmanın gayelerini temin için iktiza edecek mebalîği komisyonca tasvip edilen şekilde sarfedilmek üzere Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Parası ile temin edecektir. Bununla beraber bu mebalîğ, işbu anlaşmanın 3 ncu maddesi mucibince tesbit olunan bütçe haddini hiçbir suretle aşmayacaktır.

Madde -- 12.

İşbu anlaşmanın her neresinde zikredilmiş olursa olsun «Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakan» tâbirinden Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakan veya kendisi tarafından namna hareket etmek üzere tayin edilmiş Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine mensup her hangi âmir veya memur olduğu anlaşılacaktır.

Madde — 13.

İşbu anlaşma Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri arasında diplomatik notalar teatisiyle tadil edilebilecektir.

Madde — 14.

İşbu anlaşma Türkiye Büyük Millet Meclisinin tasdikına sunulacak ve tasdik edildiği Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine tebliğ olunduğu gün yürürlüğe girecektir.

No. 5596

— 1196 —

18. III. 1950

İşbu hususatı tasdik etmek üzere alâkadâr hükümetler tarafından usulü dairesinde salâhiyettar kılınmış olan zirdeki imza sahipleri bu anlaşmayı imza etmişlerdir.

Ankara'da 27 Aralık 1949 tarihinde ikişer nüsha olarak, İngilizce ve Türkçe lisanlarında tanzim kılınmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti namına
George Wadsworth

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti namına
Z. Akdur

Cumhurbaşkanlığına yazılan tezkerenin tarih ve numarası : 14 . III . 1950 ve 1/731
Bu kanunun ilânının Başbakanlığa bildirildiğine dair Cumhurbaşkanlığından gelen tezkerenin tarih ve numarası : 15 . III . 1950 ve 4/235
Bu kanunun görüşmelerini gösteren tutanakların Cilt Sayfa
eğit ve sayfa numaraları : 25 5,263,322,324,336,349,357,360

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Yetmiş dokuzuncu Birleşim

1 . IX . 1947 Pazartesi

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	548	Yardım Bakanı Behçet Uz ve Milli Eğitim	
2. — Havale edilen kâğıtlar	548	Bakanı Şemsettin Sirer'in cevapları	548:552
3. — Sorular ve Cevaplar	548	4. — Seyhan Milletvekili Ahmet Remzi	
1. — Burdur Milletvekili Ahmet Çınar'		Yüregir'in, Seyhan Sulama Kanalları ya-	
'ın, Söğüt bataklığı hakkında Bayındırlık		pımı ile Çukurova'daki sel tahribatı ve	
Bakanlığından sözlü sorusu	548	sulama işleri hakkında Bayındırlık ve Ta-	
2. — Çanakkale Milletvekili İhsan Ka-		rım Bakanlıklarından sözlü sorusu	552
rasioğlu'nun, Garbi Trakya'daki Türkler		4. — Görüşülen işler	552
hakkında Dışişleri Bakanlığından sözlü		1. — Türkiye ile Birleşik Amerika Dev-	
sorusu	548	letleri arasında imzalanan «Türkiye'ye Ya-	
3. — Mardin Milletvekili Dr. Aziz U-		pılaacak Yardım hakkında Anlaşma» nun	
ras'ın, bulaşıcı hastalıklar hakkında ne gi-		onanmasına dair kanun tasarısı ve Dışişleri,	
bi tedbirler alındığının bildirilmesi hak-		Millî Savunma, Maliye ve Bütçe Komis-	
kındaki sözlü sorusuna Sağlık ve Sosyal		yonları raporları (1/240)	552:556,557:560

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Maraş Milletvekili Emin Soysal'ın, bazı il-lerde aylık alamıyan ilkokul öğretmenleriyle Köy Enstitülerini ilgilendiren çeşitli konulara ve geziye başöğretmen teşkilâtına dair olan sözlü sorusuna Millî Eğitim Bakanı cevap verdi.

1. IX . 1947 Pazaraetsi günü saat 15 te topla-nılmak üzere birleşime son verildi.

Başkan	Kâtip	Kâtip
Bingöl	Kocaeli	Samsun
F. F. Dışışnel	S. Pek	N. Fırat

3. — SORULAR

1. — Burdur Milletvekili Ahmet Çınar'ın, Söğüt bataklığı hakkındaki sözlü sorusu Bayındırlık Bakanlığına gönderilmiştir.
2. — Çanakale Milletvekili İhsan Karasioğ-

lu'nun, Garbi Trakya'daki Türkler hakkındaki sözlü sorusu Dışışleri Bakanlığına gönderilmiştir.

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Önerge

1. — Sivas Milletvekili Gl. Fikri Türkes ve Amasya Milletvekili Ahmet Eymir'in, Dilekçe Komisyonunun 25 . VIII . 1947 tarihli Haftalık Karar cetvelindeki 258 sayılı Kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi (4/43) (Dilekçe Komisyonuna);

Raporlar

2. — Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununa ek kanun tasarısı ve Bayındırlık, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/243) (Gündeme);
3. — Şose ve köprüler yapımı için gelecek

yıllara geçici yüklenmelere girişilmesi hakkında kanun tasarısı ve Bayındırlık ve Bütçe Komisyonları raporları (1/239) (Gündeme);

4. — Türkiye ile Birleşik Amerika Devletleri arasında imzalanan « Türkiye'ye Yapılacak Yardım hakkında Anlaşma » nun onanmasına dair kanun tasarısı ve Dışışleri, Millî Savunma, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/240) (Gündeme).

5. — Yerli ürünleri ve pirinayı, tásir ve tasfiye ederek yağ istihsal eden müesseselerin yeniden Muamele Vergisinden muaf tutulmasına dair kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/234) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

BÂŞKAN — Tefvik Fikret Sülay

KÂTİPLER : Dr. Fahri Kurtuluş (Rize), Sedad Pek (Kocaeli)

3. — SORULAR VE CEVAPLAR

3. — Mardin Milletvekili Dr. Aziz Uras'ın, bulaşıcı hastalıklar hakkında ne gibi tedbirler alındığının bildirilmesi hakkındaki sözlü sorusuna Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Behçet Uz ve Millî Eğitim Bakanı Şemseddin Sırer'in cevapları

BÂŞKAN — Bir soru vardır, okutacağım.

Yüksek Başkanlığa

23 . VIII . 1947

1. — Kızıl, kızamık, boğmaca, difteri, suçiçeği, kabakulak, dördüncü ve beşinci tsmiye

edilen indifa hastalıklarının hemen umumiyetle; trahom, tifo, karatifo verem, dizanteri ve bağırsak parazitleri gibi hastalıkların ise bazı ahvalde intişar ve intan mihrakımı okullar teşkil etmektedir. Her birisi çocuk ve kâhil insan sıhhati üzerinde azını tesirler yapan bu hastalıkların epidemi yapması, yine bu hastalıkların bir çoğunda mütekaddim ve ihbarcı âraz olan öksürük, nezle, göz kızarıklığı seste bozukluk hafif veya yüksek ateş gibi açık ve mahsus işaretlerinin bile evvelâ çocuk ailesi sonra okul idarecileri tarafından nazarı itibara alınmaması ve çocuğun mektebe devamına göz yumulmasından ileri gelmektedir.

Bu hastalıkların bazılarında ise portör aramak vâki aşu yapmak suretiyle önleri oldukça geniş miqyasta alınacaktır. Büyük şehirlerdeki okulların çoğunda doktor vardır. Diğer şehir ve kasabalarda ise Sağlık teşkilâtı mevcuttur. Bu böyle olunca Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarının müşterek ve rabıtalı çalışmaları bu hastalıkların korkunç epidemiler yapmasına karşı koyabileceğini ve okulları tehlikeli bir intan kaynağı halinden çıkarabileceklerini tahmin ediyorum. Bu hususta düşünülen veya tatbik edilen bir tertip, bir sistem; bir tedbir mevcut mudur?

2. — Veba mücadelesi münasebetiyle yurdumuzun dört vilâyetinde temas zehirleri tatbikatı yapılmıştır. Netice yalnız vebayı nakleden pireler üzerinde değil bir, sivrisinek, karasinek, tahtakurusu ve hamamböceği gibi birçok haşereler üzerinde de parlak olmuştur. Okuduklarıma ve öğrendiklerime göre tatbik yapılan vilâyet halkı çok rahattır. Bu böyle olunca tifüs, veba, basil ve amip dizanterisi, sıtma, verem, hummayı racia gibi hastalıkların vaki tedbiri ve hele içtimai bir dert olan insan parazitlerinden kurtulma yolu olacak olan bu mücadelenin bütün memlekete teşmili hususunda Sağlık Bakanlığının ne düşündüğünü öğrenmek maksadıyla bu sözlü sorumu arz ediyorum.

Gereğinin yapılmasına müsaadelerini dile rim.

Mardin Milletvekili

Dr. Aziz Uras

SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM BAKANI
Dr. BEHÇET UZ (Denizli) — Muhterem arkadaşlar;

Mardin Milletvekili Aziz Uras arkadaşımız okul çağındaki çocuklarımızın salgın hastalıklardan korunması ve Güney İllerimizde veba savaşı münasebetiyle şahidi oldukları muvafakiyetli haşerat öldürme işinin bütün yurda teşmili için Bakanlığımızın ne düşündüğünü sormuştur. Bu iki mühim konuyu değerli Meclis arkadaşlarına arz etmek fırsatını verdikleri için kendilerine teşekkürler ederim.

Yurdumuzun Bulaşıcı hastalıklar durumunun, elimizde mevcut istatistiklere göre, geçen yıllara nispetle, vaka adedleri azalmak suretiyle gittikçe iyi ve memnuluk verecek bir şekle girmekte olduğunu görmekteyiz. Meselâ : 1941 yılında tesbit edilen 610 kızıl vakası 1947 de 195 e, 3120 tifüs vakası 1470 e, 475 sâri sehaya vakası 323 e inmiştir. Diğer bulaşıcı hastalıkların vaka sayılarında da aşikâr bir azalma görüldüğüne göre bugün bizi tehdit eden bir hal yoktur. Yurtta koruyucu hekimliğin aşu ve diğer icaplarının uygulanmasına sistemli bir şekilde devam edilme suretiyle bu durumun daha da salâh bulacağı kanaatındayım.

Çocukluk yağında okul çocuklarının bulaşıcı hastalıklardan en çok müteessir oldukları ve bazı hallerde okulların intişar ve intan mihrakımı olabileceği gözönünde bulundurularak koruyucu hekimlik icaplarına bilhassa Okul çocukları için de tatbika geçilmesi sağlık teşkilâtı kadar çocuk aileleriyle okul idarecilerinin de üzerinde önemle durmaları lâzımdır.

Bunun en uygun şekilde halli, aile ile okul arasında bu bakımdan esaslı bir işbirliği tesis ve okul hekimliği görevlerinin tam mânasıyla görülmesinin sağlanması ile kaabildir, bir taraftan çocuk velileri çocuklarının sağlık durumları ile yakından alakalanarak müşahede edebilecekleri sağlık ârizatlarından okul idaresini haberdar etmeli, diğer taraftan okul idareleri de bulaşıcı hastalıklara müsap çocukların vaktinde tesbit ve teeridi işini sağlamalıdır. Bunun için de öğretmen ve öğrencilerin ve çocuk ailelerinin bulaşıcı hastalıkların geçiş ve yayılma tarzları ve ilk belirtileri hakkında aydınlatılması lâzımdır. Bundan başka okul hekimliğinin bugünün icaplarına göre geliştirilmesi ve öğrencilerle öğretmenlerin sağlık durumları ile hakikiyle meşgul olacak ve bu alanda kendisinden beklenen koruyucu hekimlik vasfını alabilecek bir duruma getirilmesi gerek-

mektedir. Böylece koruyucu aşlar daha kolay tatbik edilebilecek ve şunullendirilecektir.

Okulların sağık işlerini takip ile illerimizde Sağık Müdürleri ve İl umumi Hıfzıssıhha Meclisleri ve ilçelerimizde Hükümet ve belediye tablileri ile İlçe Umumi Hıfzıssıhha Meclisleri görevlendirilmiştir. Okul doktorları bulunan okulların sağık durumları da hekimleri tarafından takip edilmektedir. Okul hekimliği ve teşkilâtı üzerinde ne düşündüklerini Sayın Millî Eğitim Bakanı arkadaşım izah buyuracaklardır. Çıkan doktorlarımızdan Köy Enstitülerimizin noksanlarını tamamlayacak bir duruma giriyoruz. Son aldığımız bazı tedbirlerle pek yakın bir zamanda henî bunlar hem de hiç bir kazamız hekimsiz kalmıyacaktır.

Haşerat mücadelesi işine gelince : Haşerat mücadelesinde çok müessir olan D. D. T. den âzami istifade etmekteyiz. Nitekim Muhterem arkadaşımın veba mücadelesi dolayısıyla takdir buyurdıkları gibi kesif ve şunullü bir mücadeleye tâbi tutulan Güney illerimizden 6 il halkı bit, sivrisinek, karasinek ve emsali haşere bakımından çok rahat etmiş ve tatbikat-tan müspet neticeler alınmıştır. Bu bakımdan haşeratla mücadele işini ön plâna alarak bir yıldanberi mevcut imkânlar nispetinde yurda teşmil etmek üzere elimizdeki bütün vasıtaları seferber etmiş bulunuyoruz. Yurt sağlığında tutulan bu müspet ve hayırlı yolun inandığımız faydalı meyvelerini toplayabilmek ve bilhassa köylerimizde bulaşıcı ve salgın hastalıkların başlıca âmili olan bu zararlı haşeratı yok ederek halkı hastalıklardan korumak ve nüfusu çoğaltmak, halkımızı daha kuvvetli ve kudretli yaşatmak ve çalıştırmak için millî sağlık plânında tesisini düşündüğümüz köye doğru sağlık teşkilâtımızı sokmak yoluunda ve zorundayız.

Şimdilik bu alanda başarı temini için bütün idare âmirleri ile belediye başkanlarının ve köy muhtarlarının mücadele işini tamamen benimseyerek teşkilâtımıza her bakımdan yardım etmeleri ve bu mücadele ruhunu köylere kadar aşılacağı ve tatbikatını sağlayacağı tedbirleri almalarını tâkip ve teşvik etmekteyiz.

İçte ve dışta takdir ile karşılanan bize yakın ve uzak memleketlerin bazılarının hâlâ kıvrırıp durduğu veba salgını biz pek kısa bir zamanda hududumuzda boğduk, biz bu-

nu hududa gelen insafsız, bir düşman gibi karşıladık, bütün teşkilâtı ve kuvvetimizi burada topladık, ve geniş bir sahayı da içine alan ihtiyati tedbirlerle hiç bir hastalık olmıyan illerimizi de ilaçladık ve aşıladık. Bu pahalı ve müşkül bir mücadele idi. Bu münasebetle gördük ki o iller ve civarı yalnız Bit ve Pireden değil kara ve sivrisinekten de kurtuldu, ve halk pek çok memnun oldu. Bu faydalı neticeyi aldıktan sonra yukarıda arz ettiğim gibi her çeşit haşeratla mücadeleyi birleştirip yurdun her tarafına şunullendirme işini hızlandırdık, bu çabşmalarımızın önümüzdeki yıllarda daha çok faydalarını göreceğimizi ummaktayım Ben gezdiğim yerlerde bu işlerde çalşan, dağ başındaki köye koşan o vadaki bataklığı kurutmak için kanallar açan ve içlerine dalan feragatli, fedakâr doktorlarımızı haşeratla mücadele dâvasına çok inanmış gördüm. Bir çok mahrumiyetler içinde çırpınan bu idealist arkadaşlar, Anadolu'nun, o sevimli ve verimli topraklarında uğraşıyorlar, Yüksek Meclisin takdirine lâyık bir tarzda didiniyorlar. Yepyeni bir kalkınma hevesi ve neşesi içinde çalışıyorlar. Çok ümit ediyorum ki bizim herşeyimiz demek olan Sağlık kalkınmamız ve onun başlangıcı saydığım bu haşeratla mücadele işini de onlar yardımlarımızla başaracaklardır. (Alkışlar).

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI ŞEMSETTİN SİRER (Sivas) — Vazifem zaviyesinden Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı arkadaşımın mâruzatına birkaç söz de bendeniz ilâve edeceğim.

Her okul kendi kucağında bir çocuk kalabalığı toplar. Her çocuk kalabalığı da birtakım çocuk hastalıklarının zuhur ve sirayetine zemin teşkil eder. Bir çocuk kalabalığı içerisinde hastalığın zuhur ve sirayetini önlemek yolunda akla gelen tedbirler başında her okulu bir hekimin alâka ve murakabesine mevzu kılmak gelir. Fakat binlerce köyümüz ve hekim bulunmıyan kazalarının gözönünde bulundurulunca bütün memleket ölçüsünde her okulu bir hekimin alâka ve murakabesine tâbi tutmanın bugün için mümkün olmadığı teslim buyrulur. Buna nazaran çocuklarımızın toplandığı yerlerde hastalıkların zuhurunu önlemek ve sirayetini tahdit etmek için yapılması lâzım gelen şey okulla ilgili insanları, mektep idaresi mensuplarını, hocaları, çocukların ailelerini preventif tedbirler, korunma

tedbirleri üzerinde, kılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı kâh kendi inisiyatifi ile, bazan da Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının ikazı ile muhtelif tarihlerde türlü hastalıklar için maarif teşkilâtına, okullara birtakım tedbirler yapar. Ne türlü hareket edeceklerini onlara bildirir.

Elimizde sâri hastalıklara karşı alınacak tedbirlere dair bir de eski nizamnamemiz vardır. Bu nizamnameden başka bizim tebliğler dergimiz içerisinde böylece zaman zaman muhtelif hastalıklar için verilen tamimler, tebliğler ve talimatlar görülür. Şimdi hastalıklar karşısında elimiz altında mücadele ile vazifeli teşkilât ve şahıslara yardımcı bir de yeni organ meydana gelmiş, Okul ve Aile birlikleri kurulmuştur. Aile Okul birliklerinin önemli konularından birisi de bu sağlık meselesidir. Aile, Okul birlikleri yoluyla hocalar anaları, babaları okul sağlığı konusu üzerinde aydınlatılacaklardır. Bu suretle onlara bu işlerde bizim yardımcılarımız olacaklardır. Bu bakımdan ferahlık duyuyoruz.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı arkadaşlarımız maruzatı sırasında okul hekimliğine de temas buyurdular. İleri memleketlerde okul hekimliği bir ihtisas halini almıştır. Memleketimizde de bu ihtisası tesis etmek mahdud dahi olsa bu ihtisasa mücehhez hekimler yetiştirilmek, üzerinde ehemmiyetle durulacak konulardan biridir.

Bir taraftan bu mesele üzerinde çalışırken, diğer taraftan da büyük şehirlerimizdeki mekteplerimizde, büyük okullarımızda küçük bir ücret mukabilinde istihdam ettiğimiz hekimlerimizin çalışmalarını verimli bir hale getirmek için birtakım esaslar tesbit etmek üzereyiz. Dr. Aziz Uras arkadaşımız suallerini muayyen hususların öğrenilmesi kadar da okul çocuklarının sağlığı mevzuu üzerinde ilgili hizmet ve vazife makamlarından koordine bir halde iyi çalışmalarını isteyen bir temenni mahiyetinde görüyorum. Bu vazifemizi de elimizden geldiği ve gücümüzün yettiği kadar başarmak için gayret sarfedeceğimize emin olmalarını rica ederim.

BASKAN -- Doktor Aziz Uras, söz istiyor mu?

Dr. AZİZ URAS (Mardin) -- İstiyorum efendim.

Arkadaşlarım, hendenizin bu konuyu millet kürsüsüne getirmenin sebebi, zaten herkesce bilinen bir hakikati tekrar etmektir. O da, çocuk-

ların hastalığı mektepten alışı eve ve kardeşlerine taşmaları ve bunda mektep idaresinin, aile birliğinin ve mektep doktorunun ne miktarda vebal altında bulduklarını belirtmek içindir. Bu işin önüne geçmek güçtür, her güzel ve kıymetli işte olduğu gibi bu da güçtür. Amma bir defa elde edildikten sonra bunun bahtiyar ve mesut neticesi büyük olur.

Bendeniz, her mektebe bir doktor verilmesinin imkânsız olduğuna kaaniim, amma Millî Eğitim Bakanı arkadaşımızın belirttiği gibi bir koordinasyon halinde aile, mektep, doktor ve mektebin idarecileri ufak müsahabaları bertaraf ederlerse bu işin önüne ehemmiyetli bir miktarda geçilmiş olur kanaatindeyim. Aile, her ne olursa olsun, çocuk evden gitsin amma nezlesi mi var, gözlerini yaşıyor, avurtları mı şiş, ateşi mi var, buna dikkat etmeden mektebe gönderirse, mektep idaresi bunu görsün ve çocuğu derhal geri göndersin. Bu, tatbik olunursa tehlikeler daha ufak iken önlenmiş olur.

İkinci konu arkadaşlarımız, bir toplantımızda daha görüşülmüştü: bu mevzuu buraya getirmeye cesaret verdiren şey son veba mücadelesi dolayısıyla Güney Doğu vilayetlerimizde yapılan temas zehiri mücadelesinin fevkalâde netice vermiş olmasıdır. Arkadaşlarım da bunun fevkalâde neticesini müşahade etmişlerdir. Benim aldığım bilgi ve intiba da bunu teyit etmektedir. Bundan cesaret alarak bir iki söz söyleyeceğim ve müsadereleriyle söz müddeti 15 dakikayı geçmiyecektir.

Arkadaşlarım: temas zehiri çıktıktan sonra bunun leh ve aleyhinde çok şeyler söylendi. Müspet olup olmadığı münakaşa edildi. Fakat bizim memleketimizde bilhassa veba mücadelesi dolayısıyla yapılan ilaçlama, yalnız vebayı nakleden pireyi değil, biti, tahtakurusunu ve sivrisineği dahi mahvetmesi yönünden de büyük faydaları olmuştur. Evvelki gün aldığım bir mektupta, Nusaybin Hükümet Doktoru arkadaşım, eibiniksiz yattığını söylüyordu. Nusaybin'de eibiniksiz yatmanın ne olduğunu orasını bilen arkadaşlar bilirler.

Arkadaşlar; yalnız bu kadar değil, bunun iktisaden de büyük menfaatleri olacaktır. Evvelâ hasta gücü kazanacağız. İkincisi; bilirsiniz ki biz sıtma olmasın diye birçok yerlerde piriç ekmeyiz. Ve bu hususta büyük iktisadi zararlarla karşılaşırız. Bununla da insan hayatı-

nı herşeyin üstünde tutarız. Bu, böyle olduğuna nazaran bence masrafı, hattâ çiftçilere tahmil edilmek şartıyla ve D. D. T. tatbikatı yapmak suretiyle piring ekimini memnu arazide de yapabiliriz.

Arkadaşlar, haşeratı öldürmek demek şudur: Evvelâ biti kaldırmakta, evvelâ tifüsü, hummayı raciayı ve hitten mütevellit bütün hastalıkları kaldırırız. Sivrisineği kaldırmakla, ki tamamıyla kaldıracağımızı zannetmiştik, mehmaemkân sıtmayı kaldırırız. Biti kaldırmakla en büyük dert olan pisliği, biti kaldırmakla bütün memleketteki içtimai derdimizi halletmiş ve müziyatı kaldırmış oluruz. Bunun için büyük paralar sarfına da ihtiyaç yoktur, tahmin ederim. Bu böyle olunca, yine Bakanlıktan istirham ederim, sağlığımızın esas olan koruyuculuk işine önem verelim ve bunu bütün memlekette tatbik edelim. Bunun neticeleri çok mesut olur, hepimiz hayır ve sevap kazanırız.

İstirhamın bundan ibarettir.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır. Soru sahibi de mütalâalarını bildirmişlerdir. Gündeme devam ediyoruz.

4. — Seyhan Milletvekili Ahmet Remzi Yüregir'in, Seyhan Sulama Kanalları yapımı ile Çukurova'daki sel tahribatı ve sulama işleri hakkında Bayındırlık ve Tarım Bakanlıklarından sözlü sorusu

AHMET REMİ YÜREGİR (Seyhan) — Önergenin geri kalması hakkında müruzatım vardır.

BAŞKAN — Buyurun.

AHMET REMZİ YÜREGİR (Seyhan) — Muhterem arkadaşlar, Seyhan sulama tesisatı ve seller hakkında verdiğim önergetiyi, muhterem Bayındırlık Bakanı ehemmiyetle gözönüne almış ve mahalline giderek inceleme yaptıktan sonra cevap vereceklerini bildirmişlerdir. Kendileri seyahatlarında oraya gidememişlerdir. Binaenaleyh bu husustaki cevabı da hazırlanmamışlardır. Bendeniz işin muvaffakiyete erişebilmesi için sayın Bakanın oraya gidip geldikten sonra cevap vermesini muvafık buldum ve Bakanla bu şekilde mutabık kaldık.

BAŞKAN — Önerge geri kalmıştır. Başka bir toplantıda müzakeresini tahrik ederiz.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Türkiye ile Birleşik Amerika Devletleri arasında imzalanan «Türkiye'ye Yapılacak Yardım hakkında Anlaşma»nın onanmasına dair kanun tasarısı ve Dışişleri, Millî Savunma, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/240) [1] dir.

DIŞİŞLERİ BAKANI HASAN SAKA (Trabzon) — Sayın Arkadaşlar gelen evrak arsında 4. maddesinde Amerika ile Türkiye arasında Yardım Anlaşmasına dair bir mevzuatımız vardır. Ruznamede de başka bir iş yoktur. Tensip buyursanız bunun ruznameye alınarak, Komisyonların Raporlarında da teklif edildiği ve hile ivedilik kararıyla ve bugün müzakeresini rica ediyorum.

BAŞKAN — Tasarı tevzi edilmiştir. Dışişleri Bakanı Gündeme alınmasını teklif etmektedir. Bu tasarı Gündeme alınmasını kabul edenler işaret buyursunlar ... Kabul etmişlerdir.

233 sayılı baskı yazısı maddesinin sonuna...

Tasarının Gündeme alınması kabul edilmiştir.

Tasarının tümü hakkında mütalâa var mı? (İvedilik teklifini oya koymadınız sesleri).

BAŞKAN — Heyeti umumiyeye müzakeresinden sonra.

DIŞİŞLERİ BAKANI HASAN SAKA (Trabzon) — Sayın arkadaşlar, Birleşik Amerika Kongresinin uzun müzakerelerden sonra nihayet kabul ettiği ve 22 Mayıs tarihinde tasdik edilerek yürürlüğe giren, Yunanistan'a ve Türkiye'ye, Amerika'nın malım ve muayyen şekildedeki Yardım Kanununa istinadederek burada Amerika Hükümeti adına, Amerika Hükümetinin salâhiyetli murahhası olarak, Amerika Elçisiyle müzakere edip intaç ve 12 Temmuz 1947 tarihinde imza ettiğimiz bir lâyiha, bir mukavele tasdik edilmek üzere huzuruza sunulmuş bulunmaktadır.

Bu lâyhanın havale olduğu dört komisyonda gerek preambülü, gerek maddeler uzun uzadıya müzakere edilirken, tamamen münakaşa edilmiş olduğu ve hile, tasdikınıza sunulan mukavele, yardım membandan bizim ne

suretle istifade edeceğimizin esas hükümlerini ihtiva eden umumî bir mukaveledir.

Afâkâdar makamlarla ilgili teşekküller arasında yapılacak ve ayrı ayrı hususî mukavelelere bağlanacak olan tatbikat şekilleri vardır.

Binaenaleyh, yardımın nevini, einsini, mahiyetini bu hususî tatbikat mukaveleleriyle tâyin edeceğimiz gibi, yardımın gerek miktarı, gerek ne kadar zaman tatbik mevkiinde bulunacağı da bu umumî mukavele içinde tasrih edilmiş değildir. Bütün bunlar hususî sebeplere istinat etmektedir ki komisyonlarımız ihzari tetkiklerinde bütün bunları teferrüatıyla tetkik buyurmuşlar ve ona göre lâyiha'yı kabul etmişlerdir. Sayın arkadaşların malûmudur, Truman Kanunu namı verilen bir kanuna istinat eden bu yardımın Yunanistan'a ve Türkiye'ye yapılmasından hoşnut olmayan bazı siyasi mehafilin gerek gazeteleri ve gerekse radyoları vasıtasıyla vâkı olan neşriyatlarından öğrenmişizdir ki Amerika'ya mukavele için de yazılı olduğu ve hile buna rağmen hiç de akla gelmeyen bir takım siyasi maksatlar ve bu yardımdan istifade edecek mesaleketlerin bilhassa bağımsızlığı, iktisadî serbestisi bakımından bir takım tehdit edici hükümleri ihtiva ettiğine dair yayınlar vâkı olmuştur. Derhal söylemeliyim ki, kanunun henüz tasdik muamelesi tamam olma bizzat bizim de yardım membaılarından istifade için müzakereye girişmeden evvel Hükümetimizce bu gibi fikir ve neşriyat üzerine zımnî olan tetbirler müzakereye esas olacak projelerin Amerika Hükümetince tanziminde dahi bu bakımdan lâyiha âzami derecede incelendi ve Amerikanın ne kadar hüsnü niyetle hareket ettiğini yakından müşahede etmiş bulunuyoruz.

Eğer bu neşriyat Türkiye'nin bir yardım vesilesiyle iktisadî serbestisinden fedakârlık ediyor talâki ve mütalâasında bulunmaları bilhassa mukavelelerin ve kanunun neşriyatından sonra, niyetleri samimî ise kendilerine teşekkür ederim, mutmain olsunlar ne Türk Hükümetinin ne de Amerika Hükümetinin tarihinde herhangi bir mukavele, yardım yolu ile müstakil, bağımsız bir devletin bağımsızlığına aykırı bir teşebbüs gösterilebilir. Ne de Büyük Millet Meclisinin hükümetleri tarafından Türkiye'nin herhangi bir memleketle olan harici münasabatında ve

yaptığı mukavale ve akdettiği meahedelerde kendi bağımsızlığına dokunacak herhangi bir hükmü kabul ettiğine dair bir misal zikredilebilir. (Bravo sesleri, alkışlar) O muhitler emin olsunlar ve temennilerinde samimî iseler kendilerine teşekkür ederim ki bu cihatten kendilerini rencide edecek bir şey yoktur. Bunu kendilerine bu kürsüden ifade etmekle ayrıca bah-tıyarlık duymaktayım.

Mukavele içindeki madde bökümlerinden anlaşılacağı üzere iki memleket arasında anlaşmanın ne zaman yürürlükten kalkacağı ayrıca tesbit edilecektir. Şu halde bu yardım membaı bu umumî mukavele meriyette kaldıkça Amerika ile bizim aramızda baki kalacak ve aramızdaki yardımlaşma veya bir tarafın yardım görme vaziyetleri devam edecektir. Herhalde Amerikanın bize kendi cehenneminden olan vaziyet itibarıyla, ikinci dünya harbinin fiilen bitmesi iki senedenberi bir hakikat olmasına rağmen ta bu harbin hidayetinden beri Türkiye emniyet, bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünü savunma maksadıyla şimdiye kadar ihtiyar ettiği büyük masraflar neticesinde iktisadî bazı müşkülâta mâruz kalmaya yüzündendir ki, öyle bir yardımın kendisine yapılmasına talip olmuştur. Amerika Hükümetince bize bu hususta yapılacak yardımın pek samimî ve her türlü ıvazdan yani bizim aleyhimize herhangi bir maksattan tamamıyla âri almasından dolayı Birleşik Amerika Hükümetine Türkiye Cumhuriyeti adına bu kürsüden teşekkürü ifa etmeyi kendim için bir vazife bilirim. (Bravo sesleri, alkışlar).

Çok şayanı temennidir ki, hepimizin üye olduğumuz, Amerika başta olduğu halde, iki sene evvel Sanfransisko Şartıyla meydana getirilen ve bugün, üyelerinin adedi 54'e varan Birleşmiş Milletler Teşkilâtı kendi üyelerinden birinin emniyeti ve masumluğuna taalluk eden her türlü hâdiseleri doğrudan doğruya bizzat kendisi karşılayacak vaziyete gelmeliydi. Mesalesef dünyamız bugünkü durumda içinde yaşadığımız siyasi çerâit, bütün dünya Birleşik Milletleri Teşkilâtına, hepimizin arzu ettiğimiz, bu fiili imkânları verememiş bir devridir.

Temennâ ederiz ki, bu teşekküle üye olan Devletler herhangi müferit bir şekilde, şu veya bu Devlet tarafından yarıma ihtiyas bırakılmayacak şekilde dünya emniyet ve sulh mese-

lelerini halledecek bir duruma gelsin.

Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar).

NIHAT ERİM (Kocaeli) — Muhterem arkadaşlar; Büyük Meclisin kabulüne arz edilen bu kanun, yüksek tasvibinizden geçtikten sonra, Hükümetiniz, bugün memleketimizin emniyeti için birinci derecede önemi olan bu vesikânın tasdiknamelerini teati etmek fırsatını bulacaktır. İkinci Cihan Harbinin sona ermek üzere bulunduğu aylardanberi memleketimiz, hakikaten tarihimiz boyunca ender rastlanan, bir tehlike ile karşı karşıya bulunmaktadır. Devletler, bu türlü tehlikeleri önlemek için ötedenberi birbirleriyle yardımlaşma yoluna girmişlerdir. 1914 - 1918 Harbi sonuna kadar bu yardımlaşma, dünya ölçüsünde bir teşkilâta bağlanmaksızın muntaka muntaka devletlerin birbirlerine el uzatmaları şeklinde tahakkuk etti. Birinci Cihan Harbinden sonra kurulmuş olan Milletler Cemiyeti yardımlaşmanın dünya ölçüsünde ilk fiili teşebbüsü olarak meydana çıkmıştır. Fakat bu teşkilâtın Amerika Birleşmiş Devletlerinin hariç kalmış olması ve bu teşkilâtın bu vâdide atılan ilk adım bulunması; dünya ölçüsünde yardımlaşma fikrini bu ilk teşebbüste maalesef muvaffakiyete ulaştıramamıştır ve İkinci Cihan Harbinin neden çıktığı araştırılırken, Amerika Birleşik Devletlerinin, Avrupa işlerine yakın ilgi göstermemesi sebepler arasında başta sayılmaktadır. İkinci Cihan Harbi bütün milletlere okadar ağır ve elim felâketler getirmiştir ki, milletler, daha harb sona ermeden önce; demin Sayın Dışişleri Bakanlığımızın temas ettiği gibi, Sanfransisko'da toplanarak, yeniden bir teşkilât kurmak ve milletlerin güven ve barışını bununla korumak teşebbüsüne geçmişlerdir. Fakat hepimizin pek iyi bildiği sebepler dolayısıyla, büyük ümitler ve hâlisane temennilerle kurulmuş olan bu teşkilât bugün işliyenemektedir. Ve her memleket tıpkı eski devirlerde olduğu gibi kendi başının çaresine kendisi bakmak durumunda kalmıştır.

Her memleketin kendi başının çaresi aynı menfaatler ve aynı ideal sahibi milletlerle iş ve teşebbüs beraberliği yapmakla sağlanabilecektir.

Bugün, Türkiyenin mâruz bulunduğu büyük tehlike memleketimiz hesabına şükranla kaydedilecek bir müşahededir. Yalnız memleketimizi değil, belki bütün barış ve hâksever milletleri,

aynı zamanda tehdit eden bir tehlikedir.

Amerika Birleşik Devletlerinin, 170 sene evvel bağımsız bir Devlet olarak Milletlerarası münasebetlere katılması, başlı başına bir hâdise teşkil etmişti.

Bugün de, ikinci Cihan Harbi ertesinde, kendi kıtasına çekilmiyerek, kıtası dışında, bilhassa Avrupa'da faal bir rol oynaması, ikinci Cihan Harbi ertesinin ağır tehditleriyle dolu olan devrinde, başlı başına rol oynayacak kadar mühimdir.

Yine memleketimiz hesabına sevinçle müşahede etmekteyiz ki, Amerika Birleşik Devletlerinin şampiyonluğunu yaptığı fikirler, bizim de Millî rejim kurulduğu gündenberi, Cümhuriyet Hükümetlerinin uğruna çalıştığı fikirlerdir.

İkinci Cihan Harbi esnasında, 6 harb yılı boyunca, türlü tehditlere göğüs gererek mukavemet ettiğimiz tehlikelerden daha küçük olmayan ve belki de, daha büyük olan bu tehlike karşısında, müttelikimiz İngiltere ve yakın dostumuz Amerika Birleşik Devletleri ile beraber bütün barışsever memleketleri kendi safımızda görmekteyiz. Bugün Türkiye'nin ve Türkiye ile beraber dünyanın mâruz bulunduğu tehlike, ancak bu kürsüden ifade edebilirim ki, Amerika Birleşik Devletlerinin yardımı olmadan önlenemez. Ve şunu da hemen ilâve edeyim ki, Amerika Birleşik Devletleri, işe şimdiye kadar olduğu gibi sıkı surette sarılmaya devam ederse, bu tehlike, tehlike olmaktan çıkar veya herhangi bir çılgınca hareket neticesinde fiiliyata geçmek teşebbüsüne girerse, pek çabuk önenebilir ve büyük felâketler yaratmadan boğulur. Bu itibarla Hükümetimizin 12 Temmuzda Ankara'da imzalamış olduğu bu yardım anlaşmasını Dışişleri Komisyonumuz ve benzeniz, memleketin bugünkü şartlar içinde güvenliliğini sağlayacak öneme ve başlı başına üzerinde durulacak değerinde bir vesika addetmektedir. Bu vesika, Amerika Hükümeti tarafından verilecek ve şu kadar milyonluk dolârla ifade edilen bir askerî malzeme yardımı şeklinde, dar mütalâa edilmemek lâzımdır. Bu vesika bundan sonra, Türk - Amerikan yakınlığının ve münasebetlerinin inkişafının temeltâşı telâkki edilmelidir. Büyük Millet Meclisi bu kanunu kabul ettikten sonra, Türk - Amerikan münasebetleri yeni bir devreye girmiş olacaktır.

Dışişleri Komisyonu böyle bir kanunun Hükmü tarafından Meclise getirilmiş olmasından dolayı duyduğu sevinci ifade etmekle bihtiyardır. (Alkışlar).

KASIM GÜLEK (Seyhan) — Muhterem arkadaşlarımız; Yüksek huzurunuzda getirilen bu lâ-yiha dünyada Demokrasinin korunması ve sulhun sağlanmasında yeni bir merhale olacaktır. Harb biteli iki seneye yakın bir zaman oluyor, fakat harb tehlikesi ortadan kalkmış değildir. Harbin tekrarı etmemesi için kurulan Birleşme Milletler Kurulu maalesef henüz sulhu koruyacak bir mevkiide değildir. Huzurunuzda getirilen lâ-yiha ile tasdik istenilen Anlaşma, dünyada sulhün korunması için atılmış yeni bir adım olarak gözümüzün önünde beliriyor. Gerçekten bu Anlaşma, yalnız Türkiye ile Amerika arasında yapılmış sulhu koruyucu dar bir çerçevede görülmemek lâzımgelir. Bu, daha şümüllü, bütün dünyada Demokrasiyi ve sulhu sağlamlayıcı bir vesikadır ve bu gözle görülmek icabeder. Bu Anlaşma ile bununla dünyada yeni bir sulhu koruma devri açılıyor demek yerinde olur kanaatındayım.

Arkadaşlarımız; Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Truman dünyada yeni bir doktrin ortaya attı: Demokrasileri ve sulhu korumak için yardım, elinden gelen her milletin vazifesidir ve bunların başında Amerika kendine düşen vazifeyi yapıyor dedi.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu gündenberi bu prensipleri zaten benimsemiş ve bunlar uğrunda mücadele etmiştir. Sulhün korunması uğrunda biz kendi ölçümüzde kendi payımıza düşen her şeyi yaptık ve yapmaktayız. Fakat bizim üzerimizde ağır bir yük olarak bu sulhün korunması işinize bugün Amerika'nın da iştirak ettiğini memnurlukla görüyoruz.

Amerika Birleşik Devletleri harbdan iktisaden ve siyaset bakımından çok kuvvetli çıktı. Sulhün korunması için dünyaya maddi ve mânevî yardım edebilecek başlıca Devlet bugün Amerika'dır. Bu, Amerika'ya dünya çapında şerefli bir vazife veriyor. Bunu yaptığı takdirde kendisi için büyük bir iffihar payı ayrılıyor. İşte Anlaşma ile Amerika'nın ödevini yerine getirmeye gayret ettiği görüyoruz. Dünya bu çevrelerinde sulhu korumak için üzerine büyük bir yük almış olan Türkiye'ye, yardıma geliyor. Bunu

dünya gözü ile, insanlık gözü ile takdir etmek icabeder.

Arkadaşlar, Amerika'nın bize yapmakta olduğu bu yardımın, bağımsızlığımıza zerre kadar dokunur bir tarafı olmadığını Dışişleri Bakanımız biraz evvel izah ettiler. Zaten başka türlü olmasının da imkânı yoktu. Türkiye hiç bir vakit bağımsızlığına dokunan bir Anlaşmaya, bir taahhüde giremezdi ve girmiş de değildir. Bu bütün sulhu korumak için bütün varlığı ile uğraştığı bir zamanda maddi imkânlara malik olan bir milletin diğer bir millete yardımından ibaret.

Anlaşmanın iki mühim kısmı vardır; bir taraftan Türkiye'nin güvenliğinin kuvvetlenmesi bahis mevzuudur, diğer taraftan Türkiye iktisadiyatının takviyesi derpiş ediliyor. İkinci kısım; Türk iktisadiyatını kuvvetlendirmek; memleketimizin sulhu koruma yolundaki emek ve gayretlerine büyük faydalar sağlayacaktır. İkinci Dünya Harbi gösterdi ki, bir memleketin iktisadiyatı ne kadar kuvvetli olursa o memleketin harb kudreti de o kadar yüksektir. Anlaşmanın bu tarafını ehemmiyetle tebarüz ettirmek ve takdir etmek icabeder.

Bu Anlaşma Türkiye'nin bütün varlığıyla iştirak ettiği ve inandığı Birleşmiş Milletler mefhumu içindedir. Birleşmiş Milletler Kurulunun ve bu anlamın dünya sulhunun kurulmasında esas olduğuna inanmış bir milletiz. Bu teşkilâtın, bu ruhun dünyada muvaffak olması için elimizden geleni yapmaya karar vermiş bulunuyoruz. Bundan dolayı Birleşmiş Milletler çerçevesinde yeni bir Anlaşma yapmakla onu ancak kuvvetlendirdiğimize kanaiz.

Bu Anlaşma da gizli hiçbir şey yoktur. Yüksek mütalâanızla görmüşsünüzdür ki, Amerika yardımının Türkiye'ye nasıl yapılacağı, nerele-re yapılacağı ve yapıldıktan sonra hangi şah-larda yayılacağı bütün dünyanın açıkça gözü-önüne serilecektir. Dünya basın ve radyo mümessilleri gelip bunu istedikleri gibi görebileceklerdir.

Bunu burada ifadeden maksadım, işin tamamıyla samimî ve vevâh olduğunu ifade etmek, bütün dünyaya bütün insanlığa ve kendi milletimize karşı tamamıyla alımız açık olarak yeni bir işe girdiğimizi göstermek içindir. Biz Amerika'nın bu yardım siyasetini Türkiye'nin 25 senedenberi takip ettiği ve bilhassa harb bo-

yunca, harb esnasında ve harften sonra güttüğü devamlı sulh politikasının bir anlayış ve takdir edilişi addediyoruz. Bunu kendi görüşümüze tamamiyle muvazi bulmaktayız ve bu bakımdan kabul etmiş bulunuyoruz.

Dışişleri Bakanımızın burada millet kürsüsünde Amerika'ya teşekkürüne ben de iştirak ediyorum. Bu bakımlardan Meclisimize sevkedilen bu projenin insanlık âleminde açtığı yeni yolu sevinçle görmek icabeder.

Yeni Anlaşma Türk ve Amerikan milletleri ve Dünyada sulhu korumak isteyen kerkese hayırlı olsun. (Alkışlar).

BAŞKAN — Enis Akaygen.

ENİS AKAYGEN (İstanbul) — Birleşik Amerika Devletleri Hükümetinin memleketimizin kalkınmasını kolaylaştırmak için yapmaya karar verdiği yardımı büyük bir memnuniyet ve şükranla karşılamış olan Demokrat Parti bu yardımın mütakabiliyet esası ve Kongrenin tâyin ettiği serait dairesinde süratle tahakkukuna medar olan bu anlaşmayı temamile tasvip eder. (Alkışlar).

BAŞKAN — Başka mütalâa yoktur. Maddelere geçilmesini oya arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Gerek Komisyon raporunda ve gerek Dışişleri Bakanı bu kanun tasarisının ivedilikle müzakeresini teklif ediyorlar. İvedilikle müzakeresini oya arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Birinci maddeyi arz ediyorum.

«Türkiye Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalanan Türkiye'ye Yapılacak Yardım hakkında Anlaşma» nın onanmasına dair kanun

MADDE 1. — Amerika Birleşik Devletleri tarafından Türkiye'ye yapılacak yardımın şeklini tesbit için Türkiye Hükümeti ile Birleşik Devletler Hükümeti arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalanan «Türkiye'ye Yapılacak Yardım hakkında Anlaşma» onanmıştır.

BAŞKAN — Madde hakkında mütalâa varmı?.. Maddeyi oya arz ediyorum: Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Madde kabul buyurulmuştur.

MADDE 2. — Anlaşmanın ikinci maddesi gereğince belirtilecek mali şartlara ve beşinci maddesinde yazılı şekillerden birine göre alınacak paralar veya Devlete mal edilecek ayınların kıymetleri bir taraftan gelir bütçesine gelirlir diğer taraftan bütçe kanunlarına bağlı (A) işaretli cetvellerin ilgili kısımlarında açılacak özel bölümlere ödenek kaydedilir ve para ve mal olduklarına göre nakden veya mahsuben harcandır.

BAŞKAN — Madde hakkında mütalâa varmı?.. Maddeyi oya arz ediyorum: Kabul buyuranlar... Kabul Etmeyenler... Madde kabul buyurulmuştur.

MADDE 3. — Bu kanun 12 Temmuz 1947 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde hakkında mütalâa varmı?.. Maddeyi oya arz ediyorum: Kabul buyuranlar... Kabul Etmeyenler... Madde kabul buyurulmuştur.

MADDE 4. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Madde kabul buyurulmuştur.

Tasarının tümünü açık oya arz ediyorum.

Tasariya oy vermeyen varmı efendim? Oy toplama muamelesi bitmiştir.

Türkiye Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalanan «Türkiye'ye Yapılacak Yardım hakkında Anlaşma» nın onanmasına dair kanuna (339) oy verilmiştir, muamele tamamdır (339) oyla tasarının kanunluğu kabul edilmiştir. (Sürekli alkışlar).

Gündemde görüşülecek başka madde kalmamıştır. Çarşamba günü saat 15 te toplanmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 16,7

DÜZELTİŞLER

Bu tutanak dergisinin sonuna bağlı 233 sayılı basmayazıda aşağıdaki düzeltişler yapılacaktır:

Sayfa	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
2	1	11	uyanık	teknik
6	—	28	işbu	bu
6	—	29	kullanışı	kullanılışı
6	—	36	müsaade edilecektir;	müsaade edilecektir; ve
6	—	40	İşbu	bu

Türkiye Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalanan «Türkiye'ye Yapılacak Yardım hakkında Anlaşma» nın onanmasına dair kanuna verilen oyların sonucu

(Kanun kabul edilmiştir)

Oya sayım :	465
Oyverenler :	339
Kabul edenler :	339
Oya katılmıyanlar :	126
Reddedenler :	0
Çekinseler :	0
Açık Milletvekillikleri :	0

[Kabul edenler]

AFYON KARAHİSAR	Avni Refik Bekman	BALIKESİR	Hasan Cemil Çambel
Mehmet Aşkar	Raşit Börekçi	Abdi Ağabeyoğlu	Cenil Özçağlar
Hazim Bozca	Arif Çubukçu	Esat Altan	Celâl Saîd Siren
Hasan Dinçer	Emin Halim Ergun	Fuat Bilal	Dr. Zihni Ülgen
Şahin Lâçin	Muammer Eriş	Osman Niyazi Bureu	BURDUR
Kemal Özçoban	İhsan Ezgü	Orgl. İzzettin Çalışlar	Orgl. Fahrettin Altay
Dr. Cemal Tunca	Cevdet Gölet	Eminittin Çeliköz	Ahmet Ali Çınar
Ahmed Veziroğlu	Fakihe Öymen	Süreyya Örgüevren	Dr. M. Şerif Korkut
AGEİ		Gl. Kâzım Özalp	BURSA
ANTALYA		İlhami Şeremetli	Atrf Akgüç
Müştak Aktan	Numan Aksoy	Fahrettin Tiritioğlu	Zehra Budunç
Ahmet Alpaslan	Niyazi Aksoy	Ismail Hakkı Uzunçarşılı	Fahri Bük
Halid Bayrak	Dr. Galip Kahraman	BİLECİK	Aziz Duru
AMASYA	Rasih Kaplan	Reşit Bozüyük	Ahmet Münir Erhan
Ahmet Eymir	Mustafa Korkut	Momduh Şevket Esendağ	Camil Öz
Zeki Tarhan		Dr. Muhlis Suner	Faîk Yılmazıpek
Ezad Uras	AYDIN	BİNGÖL	ÇANAKKALE
Ali Kemal Yiğitioğlu	Neçet Akkor	Tahsin Banguoğlu	Behçet Gökçen
ANKARA	Gl. Refet Alpman	Feridun Fikri Düşünsel	Ali Rıza Kırsever
Naki Cevad Akkerman	Emin Bilgen	BOLU	ÇANKIRI
Mehrur Aksoley	Dr. Mazhar Germen	Hasan Şükrü Adal	Dr. Akif Arkan
Hilmi Athoğlu	Nuri Göktepe		

Rifat Dolunay
Gl. Zeki Soydemir
Ahmet İhsan Zeyneloğlu
ÇORUH
Ali Çoruh
Ali Rıza Erem
Dr. Cemal Kazanoğlu
Atıf Tüzün
ÇORUM
Naim Atalay
Münir Çağlı
İsmet Eker
Hasane İlhan
Suheyp Karafakıoğlu
Nedret Yücer
DENİZLİ
Dr. Hamdi Berkman
Cemil Çalgüner
Naili Küçük
Hüfisi Oral
Dr. Behçet Uz
DIYARBAKIR
Fazıl Ahmed Aykaç
Vedat Dişli
Cavit Ekin
Feyzi Kalfagil
Osman Ocak
İhsan Hamit Tigröl
Şeref Uluğ
EDİRNE
M. Edip Ağaoğulları
Fethi Erimeççi
M. Nedim Gündüsalp
Dr. Bahattin Öğütmen
Mehmet Öktem
ELAZIĞ
Mustafa Arpacı
Fahri Karakaya
Hasan Kıpıoğlu
Dr. İ. Tali Öngören
ERZİNCAN
Ziya Ağca
Behçet Kemal Çağlar
Abdülhak Fırat
Sabit Sağroğlu
ERZURUM
Eyüp Sabri Akgül
Salim Altuğ
Mesut Çankaya
Raif Dinç

Nafiz Dumlu
Cevat Durmuşoğlu
Münir Hüseyin Güle
Kemalettin Kamu
Gl. Vahbi Kocagüney
Şükrü Koçak
ESKİŞEHİR
Ahmet Oğuz
Hasan Polatkan
Abidin Potuğlu
Emin Sazak
Kemal Zeytinoğlu
GAZİANTEP
Ömer Asım Aksoy
Cemil Alevlil
Gl. Ağır Atlı
Dr. Muzaffer Canbolat
Bekir Kaleli
Dr. Abdurrahman Melak
GİRESUN
Münir Akkaya
Celâl Esad Arseven
Beraf Düzdar
İsmail Sabuncu
Ahmed Ulus
Fikret Yılmazlı
Dr. Galip K. Zaimoğlu
GÜMÜŞANE
Hasan Fehmi Ataç
Şevket Erdoğan
Şükrü Sökmenşer
Tahsin Tüzün
Ahmet Kemal Varmaç
HATAY
Abdullah Cilli
Gl. Eyup Durukan
Hasan Mursaloğlu
Suphi Bedir Uluç
İÇEL
Halil Atalay
Saim Ergenekon
Salih İnankur
Refik Koraltan
Dr. Aziz Köksal
Dr. Celal Ramazanoğlu
İSPARTA
Kâzım Aydar
Rifat Güllü
Sait Köksal
Kemal Turan

İSTANBUL
Salamon Adato
Enis Akaygen
Ali Rıza Arı
Celâl Bayar
Fuad Hüfisi Demirelli
Dr. Nikola Fakaçelli
Gl. Kâzım Karabekir
Osman Nuri Könlü
Fuad Köprülü
Dr. Mim Kemal Öke
Recep Peker
Orgl. C. Cahit Toydemir
İZMİR
Şevket Adalan
Benal Nevzat Arman
Münir Bırsal
Lâtife Bekir Çayrakbaşı
Esat Çınar
Sedat Dikmen
Sami Güllüoğlu
Rahmi Köken
Sait Özyak
Haydar Rüştü Öktem
Şükrü Saracoğlu
KARS
Mehmet Bahadır
Aziz Sami İter
Serafettin Karacan
Zihni Orhon
Tezer Taskıran
Hüsamettin Tuğaç
KASTAMONU
Muzaffer Akalm
Gl. Abdullah Alptöğün
Tahsin Coşkan
Hamdi Çelen
Dr. Fahri Beşevit
Fethi Mağara
Ziya Orbay
Baki Tümtürk
KAYSERİ
Fikri Apaydın
Sait Azmi Feyzioğlu
Kâmil Gündüz
Resid Özoğuz
Faik Selçuk
Beşit Turgut

Hayrullah Ürkün
KIRKLARELİ
Zâhid Akın
Korgl. Kemal Doğan
Nafi Atuf Kansu
Şevket Ödül
Dr. Fuad Umay
KIRŞEHİR
Nihat Erden.
Şevket Torgut
KOCAELİ
Ahmet Faik Abasıyanık
İsmail Rüştü Aksoy
Cenap Aksu
Fuad Balkan
Dr. Fazıl Ş. Bürge
Nihat Erim
Amiral Şükür Okan
Sedad Pek
KONYA
Dr. Hüfisi Alataç
Mitat Şakir Altan
Muhsin Adil Binal
Gl. Ali Fuad Cebesoy
Sedad Çumralı
Dr. Muhsin Faik Dündar
Rasim Erel
Fatin Gökmen
Dr. Sadi İrmak
Naim Hazin Onat
Dr. Aziz Perkin
Tevfik Fikret Silay
Halis Ulusun
KÜTAHYA
Halil Benli
Ahmet Bozbay
İlakkı Gedik
Orgl. Asım Gündüz
Dr. Ahmet İ. Gürsoy
Memduh İspartalıgil
Adnan Menderes
Ömer Özdek
MALATYA
Atıf Esenbel
Abdülkadir Taşangil
Tevfik Temelli
Şefik Tuğay
MANİSA
Y. Muammer Alakant
Korgl. Ali Rıza Artunkal

Brdvan Nafis Edgür	ORDU	Ali Rıza Esen	Raif Karadeniz
İsmail Ertem	Dr. Vehbi Demir	Lütfi Yavuz	Zekiye Molaçoğlu
Şevket Raşit Hatipoğlu	Mehmet Furtun	SİNOB	Hasan Saka
Faik Kurdoğlu	Amiral H. Gökdalay	Cevdet Kerim İncedayı	Ali Sarıalioğlu
Dr. M. Necdet Otazman	Dr. Zeki Mesut Sener	SİVAS	Mustafa Reşit Tarakçoğlu
Yaşar Özoy	Hamdi Şarlan	Mitât Şükrü Bleda	Muammer Yarımbıyık
Hilmi Östarhan	Hamdi Yalman	Nasif Ergin	TUNCELİ
Feyzullah Ural	RİZE	Hikmet İpek	Necmeddin Şahir Sikan
MARAŞ	Dr. Saim Ali Dilemire	Muttalip Öker	URFA
Rıza Çuhadar	Dr. Fahri Kurtuluş	Beçat Şemsettin Siroz	Osman Ağan
MARDİN	Fuad Sirmen	Gl. Fikri Tirkeş	Atalay Akan
Gl. Seyfi Düzgören	Ali Zırh	Abidin Yurdakul	Vasfi Gerger
Rıza Erten	SAMSUN	TEKİRDAĞ	Raîf Soyer
Abdülkadir Kalav	Hüseyin Berk	Emin Atas	Esat Tekeli
Abdülrezak Şatana	Cemil Bilsel	Ziya Erzin Cınaroğlu	Sunt Kemal Yetkin
Dr. Aziz Uras	Hüsnü Çakır	Fayik Östrak	VAN
MUĞLA	Naşit Fırat	Ekrem Pekel	İbrahim Arvas
Abidin Çakır	Rıza İqtian	Cemil Uybadın	Muzaffer Koçak
Asım Gürsu	Yakup Kalgay	TOKAD	YOZGAD
Nuri Özsan	Ömer Karataş	Feysi Eken	Ziya Arkant
MUŞ	Dr. Sadi Konuk	Recaat Gürel	Dr. K. Cenap Berksoy
Bari Dedeoğlu	Muin Köprülü	Cemal Kovalı	Ahmet Sungur
Halid Onaran	Mehmet Ali Yörüker	Mustafa Lâtiifoğlu	ZONGULDAK
NİĞDE	SEYHAN	Nasım Porey	Şinasi Devrin
Ferit Beer	Dr. Makbule Dıblan	Refik Ahmet Sevranoğlu	İsmail Ergener
Rifat Gürsoy	Kasım Ener	TRABZON	Ahmet Gürel
Vehbi Sarıdal	Kasım Gülek	Faik Ahmed Barutçu	Sabri Keçer
İbrahim Refik Soyer	Dr. Kemal Sözer	Sırrı Day	Saim Kromer
Şükrü Sözer	Ahmet Remzi Yüreğir	Temel Göksel	Orhan Seyfi Orhan
	SİİRD	Ali Rıza İpli	
	Sabri Çaliktuz		

[Oya katılmayanlar]

AFYON KAHAMISAR	Mitât Aydın	ÇANAKKALE	Abidin Ege
Gl. Sadık Aldoğan	BALIKESİR	Hüseyin Bingöl	Kemal Cemal Ünal
ANKARA	Muzaffer Akpınar	Niyazi Çitakoğlu	ELAZIG
Faah Rifki Atay	Hacim Çarıkçı	İhsan Karasioğlu	Fuad Ağrah
İbrahim Rauf Ayaşlı	BİTLİS	Nurettin Ünen	EBZİNCAN
Hıfzı Oğuz Bekata (Ü.)	Muhtar Ertan	ÇANKIRI	Saffet Arıkan
İsmet İnşanlı (Camkav- başkkanı)	Arif Özdemir	M. Abdülhalik Renda (Bakan)	ESKİŞEHİR
Mümtaz Ökmen (Bakan)	BOLU	ÇORUH	İsmail Hakkı Çevik
Gl. Naci Tınaz	Lâtfi Gören	Asım Uo	GAZİANTEP
ANTALYA	İhsan Yalçın	ÇORUM	Cemil Said Barlas
Tayfur Sökmene	BURSA	Edip Alpars	GİRESUN
Murullah Esat Sumer (Ü.)	Sadık Tahsin Arsal	Dr. Mustafa Cantekin (Ü.)	Kasım Okay
AYDIN	Mustafa Fehmi Gergöker	DENİZLİ	GÜMÜŞANE
Emin Arkayın (Hasta)	Abdülrahman Konuk	Beçad Aydınlı	Edip Tör
	Muhittin Baha Pars		HAKKARİ
	Dr. M. Talât Siner		Selim Seven

HATAY
Abdülhamit Türkmen
(Ö.)
Rasim Yurdman
İÇEL
Haydar Aslan
ISPARTA
Şevki Yalvaç
İSTANBUL
Dr. Adnan Adıvar (Ö.)
Cihad Baban
Gl. Refet Bele (Ö.)
Mareşal Fevzi Çakmak
Faruk Nafiz Çamlıbel
Mekki Hikmet Gelenbeğ
Dr. Akil Muhtar Özden
Ahmet Kemal Silivri
H. Suphi Tanrıöver
Hüseyin Cahit Yalçın
Senihi Yürdten
İZMİR
Dr. Hüseyin Hulki Cura
Atif İnan (Bakan)
Ekrem Oran
Dr. Kâmrân Örs
Hasan Âli Yücel (İ.)
KARS
Akif Eyidoğan
Dr. Esad Oktay
Abdurrahman Sürmen
KASTAMONU
Hilmi Çoruk

KAYSERİ
Gl. Salih Avgun
Ömer Taşoğlu
KIRŞEHİR
İsmail Hakkı Baktasoğlu
Sahir Kurutluoğlu
KOCAELİ
Ali Dikmen
İbrahim Süreyya Yiğit
KONYA
Şevki Ergun
Hulki Karagülle
Ali Rıza Türkel
KUTAHYA
İhsan Şarif Öngün
Ahmet Tahtakılıç
MALATYA
A. Ulvi Boydağ
Mehmet Sadık Eti
Dr. Hikmet Fırat
Mustafa Naim Karaköylü
Dr. Cafer Öznelçi
Osman Taner
Mahmud Nedim Zabel
MANİSA
Kâmil Coşkunoğlu (Hasta)
MARAŞ
Dr. Kemali Bayrakt

Dr. Kâmil İdil (Ö.)
EMİN ÖZALP
Hasan Reşid Tankut
Abdullah Yayıoğlu
(Ö.)
MARDİN
İrfan Ferid Alpaya
Gl. Kiazım Sevüktekin
(Ö.)
MUĞLA
Necati Erdem
Dr. Mitat Sakaroğlu
NİĞDE
Halid Mengi
Hüseyin Utusoy
ORDU
Şevket Akyaz
Yusuf Ziya Ortay
RİZE
Fahri Bekir Balta
(Bakan)
Hasan Cavid Belül
SEYHAN
Kemal Çelik
Cavid Oral
Sinan Tekelioğlu
Hilmi Uran
Ali Münif Yegena
SİİRD
Etem İzzet Benice
SİNOB
Lûtfi Aksoy

Suphi Batur
Enver Kök
Yusuf Kemal Tengirsenk
SIVAS
Semsettin Günaltay
Kâmil Kıtay
Neomettin Sadak
İsmail Mehmet Uğur
Şakir Uma
TOKAD
Halid Nazmi Keçmiş
(Bakan)
Galip Paker
TRABZON
Danış Eyiboğlu
Hamdi Orhon
TUNCELİ
Mahmut Tan
VAN
Rüştü Oktar (Ö.)
YOZGAD
Celâl Arat
Kâmil Erbek
Sırrı İğbir
İhsan Olgun
ZONGULDAK
Emin Erişirgil
Ali Rıza İncealemdaroğlu
Nuri Tarhan

S. Sayısı : 233

Türkiye ile Birleşik Amerika Devletleri arasında imzalan- lanan (Türkiye'ye yapılacak yardım hakkında Anlaş- ma) nın onanmasına dair kanun tasarısı ve Dışişleri, Millî Savunma, Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (1/240)

T. C.
Başbakanlık
Muamelât Genel Müdürlüğü
Tetkik Müdürlüğü
Sayı : 71/887 - 6/2427

25 . VIII . 1947

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalan-
lanan «Türkiye'ye yapılacak yardım hakkında Anlaşma»nın onanmasına dair Dışişleri Bakan-
lığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 15 . VIII . 1947 tarihli toplantısında Yüksek Meclise su-
nulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçe ve ilişiği ile birlikte sunulduğunu arz ederim.

Başbakan
R. Peker

Gerekçe

Amerika Birleşik Devletleri Kongresi, 22 Mayıs 1947 tarihinde onanan bir kanun ile, Birleşik Devletler Başkanına, Türkiye'ye, her iki memleketin egemen bağımsızlığına ve güvenliğine uygun şartlar dairesinde yardımda bulunmak yetkisini vermiştir.

Keyfiyetten Bakanlığımı 26 Mayıs 1947 tarihli bir mektupla usulen haberdar eden Birleşik Devletler Büyük Elçiliği ile yapılacak yardımın şeklini tesbit için iki Hükümet tarafından karşılıklı olarak kabule şayan bir anlaşmanın akdi hususunda görüşmelere girilmiş ve hazırlanan Anlaşma 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

Bu Anlaşma Türkiye'nin hürriyetini ve bağımsızlığını koruyan güvenlik kuvvetlerinin takviyesini sağlamak suretiyle dünyanın hâlen içinde bulunduğu siyasi istikrarsızlık karşısında Türkiye'nin arazi bütünlüğünü ve egemenlik haklarını koruyabilecek bir durumda bulunmasına yardım edecek ve aynı zamanda memleketimizin ekonomisindeki düzenin devamına da yarayacaktır.

Birleşmiş Milletlerin kuvvetlenmesi ve Birleşmiş Milletlerin önderliği altında müşterek güvenlik dâvasının gelişmesi gibi Birleşmiş Milletler Anlaşmasının esas amaçlarına da uygun olan bu Anlaşma Türk ve Amerikan Milletleri arasındaki dostluk bağlarını daha ziyade takviye etmek suretiyle iki memleket münasebetlerinde hayırlı bir devre açacaktır.

Memleketimizin yüksek menfaatlarına uygun olduğu mütalâa edilen bu Anlaşmanın onanması için ilişik kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Dışişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Dışişleri Komisyonu
Esas No. 1/240

27 . VIII . 1947

Yüksek Başkanlığa

Cumhuriyet Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalanan Yardım Anlaşması, Dışişleri Bakanı Hasan Saka'nın hazır bulunduğu toplantıda Komisyonumuzca incelendi.

İkinci Cihan Harbi ertesinde, umumi dünya barışının henüz sağlam temeline kavuşmuş olmadığı muhakkaktır. Diğer taraftan, doğrudan doğruya memleketimiz üzerine çevrilmiş bazı istekler, müdafaa bakımından çok uyanık bulunmanızı gerektirmektedir. Modern tâbirle, herhangi bir saldırgan geniş imkânlar yaratmış bulunmaktadır. İçinde yaşadığımız şartlar, barışsever milletlerin, zorbalık kuvvetleri karşısında sıkı bir işbirliği halinde hazır bulunmalarını emretmektedir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Meclisinin, dünya barışını tehdit eden anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak hususunda mâruz kaldığı engeller, son aylarda daha bâriz olarak kendini göstermektedir. Büyük ümitlerle kurulmuş olan Birleşmiş Milletlerin yakın bir tehlikeyi önlemek veya karşılamak bakımından ne derecede müessir olacağı sorusunun cevabı kolay verilemez. Bu itibarla, yurdunuzun güvenliğini açıktan açığa tehdit eden tehlikeler

karşısında, Amerika Birleşik Devletleri gibi, milletler arasında eşitlik ve adalet prensiplerinin riayet edilir düsturlar olarak ayakta kalmasına var gayretiyle çalışan bir Devletin yardımının sağlanmış olması, büyük bir teminattır.

Komisyon bu Anlaşma Türkiyenin umumi siyasetine uygun olduğu için kabulünün ve onama belgelerinin biran önce alınıp verilmesini sağlayabilmek üzere de kanun tasarisinin ivedilikle görüşülmesinin, uygun olacağını müalâa etmektedir.

Havalesi gereğince Millî Savunma Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Dışişleri Ko. Başkanı	Sözeü
Bilecik	Kocaeli
<i>M. Ş. Esendal</i>	<i>N. Erim</i>
Afyon Karahisar	Aydın
<i>Dr. C. Tunca</i>	<i>Dr. M. Germen</i>
Bolu	Gaziantep
<i>H. C. Çambel</i>	<i>Dr. A. Melek</i>
İstanbul	Kocaeli
<i>E. Akaygen</i>	<i>I. S. Yiğit</i>
Samsun	<i>Ş. R. Hatipoğlu</i>
<i>C. Bilsel</i>	

Millî Savunma Komisyonu raporu

Millî Savunma Komisyonu
Esas No. 1/240
Karar No. 36

27 . VIII . 1947

Yüksek Başkanlığa

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalanan «Türkiye'ye yapılacak yardım hakkında Anlaşma» nun onanmasına dair Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 15 . VIII . 1947 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan ve Meclis Başkanlığınca Komisyonumuza havale buyurulan kanun tasrisi ve gerekçesi ve buna bağlı Anlaşma Mukavelenamesi 25 . VIII . 1947 günü,

Dışişleri Bakanı huzuriyle okunup incelendi:

Gerekçedeki izahat ve bunu tamamlayan ve aydınlatan Dışişleri Bakanının ifadeleri; tasarı üzerinde bir tartışmaya lüzum bırakılmakla beraber, teati edilen müzakerede memleketimizin bağımsızlığını, emniyetini ve milletimizin hürriyet ve refahını sağlamaya hizmet edici mahiyette olan ve Amerika'lıların tam insani bir jestini ifade eyleyen bu yardım hakkında teati edilen mukavelenin tam siyasi bir başarı eseri

(S. Sayısı : 233)

olduğu kanaatine varılmıştır.

Komisyonumuz, bu yardımı sağlayan Hükümetimizin başarısını takdirle över ve kanun tasarisını Hükümetin teklifi vechile aynen ve yibirliğiyle kabul eyler. Bununla beraber; Komisyonumuz bu kanun tasarisının ivedilikle müzakere edilmesini de arz ve teklif eder.

Havalesi gereğince Maliye Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur. Millî Sav. Kom.

Başkanı	Sözeü	Kâtip
Konya	Hatay	Erzincan
A. F. Cebesoy	E. Durukan	B. K. Çağlar

Ankara	Çankırı	Çankırı
N. Tınaz	Dr. A. Arkan	Z. Soydemir
Erzincan	Erzurum	Erzurum
Z. Ağca	E. S. Akgöl	V. Kocagüney
Gazianteb	Kars	Kastamonu
A. Altı	H. Tuğaç	A. Alptögan
Kayseri	Kırklareli	Kocaeli
S. Avgan	K. Doğan	Ş. Okan
Konya	Kütahya	Seyhan
Dr. H. Alataş	M. İspartaoglu	S. Tekelioğlu

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 1/240
Karar No. 30

28 . VIII . 1947

Yüksek Başkanlığa

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 12 . VII . 1947 tarihinde Ankara'da imzalanan «Türkiye'ye Yapılacak Yardım hakkında Anlaşmanın onanmasına dair Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 15 . VIII . 1947 tarihli toplantısında Büyük Millet Meclisine sunulması kararlaştırılan kanun tasarisı ile gerekçesi ve ilişiği Komisyonumuza havale olunmakla Dışişleri Bakanı Hasan Saka'nın huzuru ile okunup incelendi.

Türkiye'nin hürriyetini ve bağımsızlığını korumak için ihtiyacı olan güvenlik kuvvetlerinin takviyesini temin ve ekonomisinin istikrarını muhafaza maksadı ile Hükümetimiz ve Birleşik Devletler Hükümeti arasında yapılmış olan işbu anlaşmanın Millî menfaatlerimize uygun olduğu görülmüş ve tasarı aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince ve ivedilikle görüşülmek üzere Bütçe Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Komisyonu Başkanı	Sözeü
İzmir	Samsun
Ş. Adalan	R. İştian
Çankırı	Çorum
H. Dokunay	M. Çağul
İmzada bulunmadı	
Elâzığ	Kastamonu
F. Karakaya	H. Çelen
Konya	Sinob
S. Çumralı	L. Aksoy
	İmzada bulunmadı
Tekirdağ	Tokad
Z. E. Uezaroglu	C. Kovalı
	İmzada bulunmadı

— 4 —

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/240
Kurur No. 134

29 . VIII . 1947

Yüksek Başkanlığa

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalanan «Türkiye'ye Yapılacak Yardım hakkında Anlaşma»nın onanmasına dair Dışişleri Bakanlığınca hazırlanıp Başbakanlığın 25 . VIII . 1947 tarihli ve 6/2427 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun tasarısı Dışişleri, Millî Savunma ve Maliye Komisyonları raporlarıyla birlikte Komisyonunuza verilmekte Dışişleri Bakanı Hasan Saka ve Maliye Bakanlığı adına Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürü Hâdî Hüsnan hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

Dışişleri Bakanından alınan geniş izahlara ve Anlaşma metni üzerinde yapılan incelemelere göre Anlaşma esas itibarıyla yurt için faydalı ve tasarrufları, bu bakımdan kabulde değer görülmüştür.

Ancak bu Anlaşma ile elde edilecek kıymetlerin mahiyetleri ne olursa olsun bütçeye intikali ve Büyük Meclisin genel murakabesine tâbi tutulması tabii bulunduğundan bu eîhetin de kanun metninde bir hükümle temini Komisyonunuzca gerekli görülmüş ve tasarıya bu yolda bir madde eklennmiştir. Madde, Anlaşma metnine ve yapılacak yardımın mahiyetine göre

ihtimaller derpiş edilerek yazılmıştır.

Bu esas dairesinde yeniden hazırlanan tasarı Kanutayın onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü
Edirne	Diya. baktır	İzmir
<i>M. N. Gündüzalp</i>	<i>C. Ekin</i>	<i>M. Birsal</i>
Kâtip		
Ankara	Ankara	Ankara
<i>P. Öymen</i>	<i>N. C. Akkerman</i>	<i>C. Gölet</i>
Aydın	Bahkesir	Bursa
<i>R. Alpman</i>	<i>E. Altan</i>	<i>F. Bük</i>
Diyanbakır	Diyanbakır	Diyanbakır
<i>V. Dieleli</i>	<i>I. H. Tigrel</i>	<i>Ş. Uluğ</i>
Eskişehir	İstanbul	İzmir
<i>A. Potuoğlu</i>	<i>Dr. A. Adıvar</i>	<i>S. Dikmen</i>
Kastamonu	Kırşehir	Kocaeli
<i>M. Akalın</i>	<i>Ş. Torgut</i>	<i>I. R. Aksal</i>
Mardin	Niğde	Tokad
<i>R. Ertan</i>	<i>R. Gürsoy</i>	<i>R. A. Suvengil</i>
Yozgad		Yozgad
<i>S. İçöz</i>		<i>A. Sunğur</i>

(S. Sayısı : 233)

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalanan «Türkiye'ye Yapılacak Yardım hakkında Anlaşma»nın onanmasına dair kanun tasarısı

MADDE 1. — Amerika Birleşik Devletleri tarafından Türkiye'ye yapılacak yardımın şeklini tesbit için Türkiye Hükümeti ile Birleşik Devletler Hükümeti arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalanan «Türkiye'ye Yapılacak Yardım hakkında Anlaşma» onanmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun 12 Temmuz 1947 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan <i>R. Peker</i>	Devlet Bakanı Başh. Yardımcısı <i>M. Ökmen</i>
Devlet Bakanı <i>M. A. Renda</i>	Adalet Bakanı <i>Ş. Devrin</i>
Milli Savunma Bakanı <i>C. C. Toydemir</i>	İçişleri Bakanı <i>Ş. Sökmensüer</i>
Dışişleri Bakanı <i>H. Saka</i>	Maliye Bakanı <i>H. N. Kaşmir</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>Reşat Ş. Siner</i>	Bayındırlık Bakanı
Ekonomi Bakanı <i>T. B. Balta</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı <i>Dr. B. Us</i>
Gümrük ve Tekel Bakanı <i>T. Coşkan</i>	Tarım Bakanı <i>F. Kurdoğlu</i>
Ulaştırma Bakanı <i>Ş. Koçak</i>	Ticaret Bakanı <i>A. İnan</i>
Çalışma Bakanı <i>Dr. S. İrmak</i>	

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞİRTİŞİ

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalanan «Türkiye'ye Yapılacak Yardım hakkında Anlaşma»nın onanmasına dair kanun tasarısı

MADDE 1. — Hükümetin birinci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Anlaşmanın ikinci maddesi gereğince belirtilecek mali şartlara ve beşinci maddesinde yazılı şekillerden birine göre alınacak paralar veya Devlete mal edilecek ayların kıymetleri bir taraftan gelir bütçesine gelir diğer taraftan bütçe kanunlarına bağlı (A) işaretli cetvellerin ilgili kısımlarında açılacak özel bölümlere ödenek kaydedilir ve para ve mal olduklarına göre nakten veya mahsuben harcanır.

MADDE 3. — Hükümetin ikinci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Hükümetin üçüncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

TÜRKİYE'YE YAPILACAK YARDIM HAKKINDA ANLAŞMA

Türkiye Hükümeti, Türkiye'nin hürriyetini ve bağımsızlığını korumak için ihtiyacı olan güvenlik kuvvetlerinin takviyesini temin ve aynı zamanda ekonomisinin istikrarını muhafazaya devam maksadiyle Birleşik Devletler Hükümetinin yardımını istediğinden; ve

Birleşik Devletler Kongresi, 22 Mayıs 1947 de tasdik edilen kanun ile, Birleşik Devletler Başbakanına, Türkiye'ye her iki memleketin egemen bağımsızlığına ve güvenliğine uygun şartlar dairesinde, böyle bir yardıma bulunmak yetkisini verdiğinden; ve

Türkiye Hükümeti ile Birleşik Devletler Hükümeti böyle bir yardım yapılmasının Birleşmiş Milletler Andlaşmasının esas gayelerine ulaşmayı sağlayacağı gibi müasebetlerinde hayırlı bir devre açarak Türk ve Amerikan Milletleri arasındaki dostluk bağlarını daha çok takviye edeceğine kaani bulduklarından;

Bu maksatla kendi Hükümetleri tarafından usulü dairesinde verilmiş yetkileri haiz olan ve aşağıda inzası bulunan zevat şu hususları karşılamışlardır:

Madde — 1

Birleşik Devletler Hükümeti, Birleşik Devletler Başbakanının 22 Mayıs 1947 tarihinde tasdik edilen Kongre Kanununa ve buna değıştiren veya buna ek kanunlar hükümleri gereğince yapılmasına müsaade edebileceği yardımı Türkiye Hükümetine sağlayacaktır. Türkiye Hükümeti bu kabil herhangi bir yardım, bu Anlaşma hükümleri gereğince fiilen kullanacaktır.

Madde — 2

Birleşik Devletler Başkanı tarafından bu maksatla tayin edilen bir Türkiye Misyonu Şefi bu Anlaşma gereğince sağlanacak yardıma mütaaddik meselelerde Birleşik Devletler Hükümetini temsil edecektir. Misyon Şefi bu Anlaşma gereğince peyderpey yapılacak olan muayyen yardımın kayıt ve şartlarını Türkiye Hükümeti temsilcileriyle danışarak tesbit edecektir. Ancak, yapılacak olan bu muayyen yardımın mali şartları, peyderpey, iki Hükümetin mutabakatı ile, evvelden tesbit edilecektir. Misyon Şefi, Türkiye Hükümetine, bu Anlaşma gereğince sağlanan yardımın gayelerinin elde edilmesine yarayabilecek malûmatı teknik yardımcı sağlayacaktır.

Türkiye Hükümeti yapılan yardım tahsis edilmiş bulunduğu gayeler uğrunda kullanacaktır. sorumluluklarının ierası sırasında görevini serbestçe yapabilmesini mümkün kılmak için, işbu Hükümet, Misyon Şefine ve temsilcilerine, yapılan yardımın kullanışı ve ilerleyişi hakkında, rapor, malûmat ve müşahede şeklinde istiyebileceği her türlü kolaylık ve yardımcı sağlayacaktır.

Madde — 3

Türkiye Hükümeti ile Birleşik Devletler Hükümeti Türk ve Birleşik Devletler Milletlerine bu Anlaşma gereğince yapılan yardım hususunda tam bilgi temini için işbirliği yapacaklardır.

Bu maksatla ve iki memleketin güvenliği ile kaabili telif olduğu nispette:

1. — Birleşik Devletler basın ve radyo temsilcilerine, bu yardımın kullanımını serbestçe müşahade etmelerine ve bu müşahadelerini tam olarak bildirmelerine müsaade edilecektir;

2. — Türkiye Hükümeti bu yardımın amacı, kaynağı, mahiyeti, genişliği, miktarı ve ilerleyişi hakkında Türkiye'de tam ve devamlı yayını yapacaktır.

Madde — 4

İşbu Anlaşma gereğince Türkiye Hükümeti tarafından elde edilen her madde, hizmet veya malûmatın emniyetini sağlamak azminde bulunan ve bunda aynı derecede menfaattar olan Türkiye ve Birleşik Devletler Hükümetleri, badelmüşavere, bu uğurda diğer Hükümetin lüzumlu addedebileceği tedbirleri, karşılıklı olarak, alacaklardır.

Türkiye Hükümeti, Birleşik Devletler Hükümetinin muvafakı olmadan, bu nevden hiçbir

— 7 —

madde veya malûmatın mülkiyet veya zilyetliğini devretmeyeceği gibi, aynı muvafakat olmadan Türkiye Hükümetinin subay, memur veya ajanı sıfatını haiz bulunmayan bir kimse tarafından bu maddelerin veya malûmatın kullanılmasına veya bu malûmatın bu sıfatı haiz olmayan bir kimseye açıklanmasına ve bu maddeler ve malûmatın verildikleri gayeden başka bir gayede kullanılmasına müsaade etmeyecektir.

Madde — 5.

Türkiye Hükümeti bu Anlaşma gereğince verilen herhangi bir ikraz, kredi, hibe veya diğer şekillerdeki yardımların hasılatının hiçbir kısmını diğer herhangi yabancı bir devlet tarafından kendisine verilmiş olan herhangi bir ikrazın resûlmal veya faizinin tediyesinde kullanmayacaktır.

Madde — 6.

Bu Anlaşma gereğince yapılmasına müsaade olunan yardım kısmen veya tamamen:

1. Türkiye Hükümeti talep ederse;
2. — Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin (Bu hususta Birleşik Devletler herhangi bir vetonun kullanılmasını nazarı itibara almayacaktır) veya Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun, Birleşmiş Milletler tarafından alınan tedbir veya yapılan yardım neticesinde, bu Anlaşma mucibince Birleşik Devletler Hükümeti tarafından yapılan yardımın devamını lüzumsuz veya gayri matlup addetmesi halinde; ve
3. — Yukarıda anılan Kongre Kanununun 5 nci bölümünde musarrah diğer herhangi bir vaziyette veya Birleşik Devletler Başkannının yardımını kesilmesini Birleşik Devletlerin menfaatlğine uygun görmesi halinde;

Nihayet bulacaktır.

Madde — 7

Bu Anlaşma bugünden itibaren yürürlüğe girecek ve her iki Hükümet tarafından tesbit edilecek tarihe kadar yürürlükte kalacaktır.

Madde — 8

Bu Anlaşma Birleşmiş Milletler nezdinde tescil edilecektir. Türk ve İngiliz dillerinde, iki nüsha olarak, Ankara'da 12 Temmuz 1947 tarihinde yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına: Hasan Saka; Birleşik Devletler Hükümeti adına: Edwin C. Wilson.

EK: 4 Yazarların Fotoğrafları

Sophia Fahs

FEB 8 1933

N. Y. Editor Is 82

U. S. Unitarians to Ordain Their 1st Woman Minister

Special to the Herald Tribune
BETHESDA, Md., Feb. 7.—
An eighty-two-year-old New
York woman, Mrs. Sophia Lyon
Fahs, who has five grandchild-
ren, will be ordained to the
Unitarian ministry here tomor-
row night in recognition of her
lifetime service in Christian
education.

The ordination, she said to-
day, came as a surprise. Never
before has the American Unitar-
ian Association conferred
such an honor.

First in 15 Years

Mrs. Fahs will be the first
woman minister in the last
fifteen years to be ordained by
the Unitarians. The only other
one on the "active" list of
women clergy of the Unitarian
Association is Mrs. Donald Har-
rington, wife of the minister
of New York's Community
Church, who was ordained in
Hungary.

Mrs. Fahs will give an ad-
dress at the ceremony at the
Unitarian Church of Montgom-
ery County here. In her pulpit
debut she plans to scold Protes-
tant churches for leaving the
job of Sunday schools "in the
hands of amateurs."

What suggestions does she
have? she was asked.

"Encourage more women to

Associated Press wirephoto

"Encourage more women to take work in our theological seminaries. The seminaries themselves should revise curricula to improve training for church school teaching. There's room for new creative thinking along those lines."

Mrs. Fahs believes that children "deserve something better" than what they are now getting in Sunday school. However, many churches are content to have ill-trained teachers whose inept introduction of religion to the young can permanently warp the child's attitude toward spiritual life.

Author of Many Books

Mrs. Fahs is curriculum consultant in the Division of Education of the Council of Liberal Churches (Universalist-Unitarian), Inc. She was previously part-time editor of children's materials for the American Unitarian Association.

She is editor, author or co-author of more than forty volumes in this field. Her latest book is "Beginnings: Earth, Sky, Life, Death," published last year.

She lives with her son-in-law and daughter, Mr. and Mrs. Hubert Park Beck at 523 W. 121st St., New York. Mr. and Mrs. Beck and her son, Charles B. Fahs, director of humanities for the Rockefeller Foundation, will be present at the ordination. Another living daughter is

Associated Press wirephoto

TO BE ORDAINED TODAY — Mrs. Sophia Lyon Fahs in Bethesda, Md., yesterday.

Dr. Lois Timmins, of Dallas, Tex. The new minister is the widow of Charles H. Fahs, curator of the Mission Research Library, New York. They had five children, two now deceased.

The Rev. John R. Baker, minister of the Montgomery County church, said today that it was through Mrs. Fahs' work that a whole new area of our ministry — the ministry to children — has developed.

Mrs. Fahs was born in Hangchow, China, one of seven children of a Presbyterian missionary family. She was reared in Ohio. She was graduated from the College of Wooster, Ohio in 1907 and awarded her master's degree by Columbia University in 1904.

In 1923, after she had passed her fiftieth birthday and had her bachelor of divinity degree at Union Theological Seminary, New York, she joined the staff as instructor, remaining seventeen years. She supervised the junior department of the Riverside Church, New York, between 1934 and 1943. She was sixty when she became editor of children's materials for the American Unitarian Association.

Fahs'in Unitarian bakanlığına koordinasyonundan haberler, 1959

(library. columbia. edu. tr. ET: 06.08.2017)

Sofi Huri

Frances Hodgson Burnett

EK: 5 Vatani Hizmet Aylıkları V Cetveli

V - CETVELİ (Vatani Hizmet Aylıkları)

Bu Cetvelde ismi belirtilenlerin aylıklarının hesaplanmasında, isimlerinin karşılığında belirtilen gösterge rakamları esas alınır. Ancak, bunlardan herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan gelir veya aylık bağlanmadığı gibi, zorunlu olarak sosyal güvenlik kurumlarından birine tâbi olmayı gerektiren bir işte de çalışmadığını belgelemek suretiyle yazılı talepte bulunan hak sahiplerinin aylıkları ise yazılı taleplerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığının kayıtlarına geçtiği tarihi takip eden aydan geçerli olmak üzere ve bu durumları devam ettiği müddetçe 16 yaşından büyük kişiler için uygulanan 30 günlük net asgari ücret tutarı (dul eşler için bu tutarın % 75'i, diğer yakınları için ise %50'si) esas alınarak ödenir.

A- Sivas Kongresince Seçilen Temsil Heyeti Üyeleriyle T.B.M.M. Birinci Dönem Milletvekillerinden 15/12/1948 tarihli ve 5269 sayılı, 18/7/1951 tarihli ve 5814 sayılı Kanunlar Gereğince Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanımlar

Aylık Sahiplerinin İsimleri	Aylık Göstergesi	
	01.01.2008-30.06.2008	01.07.2008-31.12.2008
Adana Milletvekili Zekai Apaydın Kızı Leyla Yerdel	3231	3262
Ankara Valisi M. Reşit Şahingiray Kızı İsmet Şahingiray	3231	3262
Bingöl (Genç) Milletvekili Hamdi Yılmaz Kızı Münevver Korkmaz	3231	3262
Bingöl (Genç) Milletvekili Hamdi Yılmaz Kızı Azizze Bozgen (Yılmaz)	3231	3262
Bitlis Milletvekili S. Vehbi Öztekin Kızı Saima Gebeloğlu	3231	3262
Bitlis Milletvekili A. Hikmet Özdemir Kızı Salihha Özdemir	3231	3262
Bolu Milletvekili Fuat Umay Kızı Esin Umay	3231	3262
Burdur Milletvekili Veli Saltıkgil Kızı İnci Saltıkgil	3231	3262
Burdur Milletvekili İ. Suphi Soysallıoğlu Kızı F. Gönül Soysallıoğlu	3231	3262
Bursa Milletvekili Servet Akdağ Kızı Süreyya Akdağ	3231	3262
Bursa Milletvekili Servet Akdağ Kızı Faize Övünç	3231	3262
Bursa Milletvekili M. Fehmi Geçerker Kızı Meliha Çetinkaya	3231	3262
C. Bereket Milletvekili Faik Öztrak Kızı Handan İnan	3231	3262
C. Bereket Milletvekili A. Celalettin Öztekin Kızı F. Azizze Öztekin	3231	3262
Çankırı Milletvekili M. Tevfik Durlank Kızı Hatice Çivitioğlu	3231	3262
Diyarbakır Milletvekili Abdülkadir Kürkçü Kızı Sevim Kürkçü	3231	3262
Diyarbakır Milletvekili İ. Hamit Tığrel Kızı Bediz Koz	3231	3262
Diyarbakır Milletvekili İ. Hamit Tığrel Kızı Melek Öktem	3231	3262
Edirne Milletvekili C. Tayyar Ejlmez Kızı K. Hayat Karabağ	3231	3262
Ergani Milletvekili İ. Hakkı Akgün Kızı Neslişir Akgün	3231	3262
Ergani Milletvekili M. Emin Özserdar Kızı Nazime Ertekin	3231	3262
Erzincan Milletvekili Hüseyin Aksu Kızı Saima Aksu	3231	3262
Erzurum Milletvekili M. Salih Yeşiloğlu Kızı A. Nimet Yeşiloğlu	3231	3262
Gaziantep Milletvekili Ragıp Yoğun Kızı Fethiye Yoğun	3231	3262
Gaziantep Milletvekili Ragıp Yoğun Kızı L. Münevver Muslu	3231	3262
Gümüşhane Milletvekili Ziya Tuğlu Kızı Yadiğar Savaşeri	3231	3262
İsparta Milletvekili İ. Remzi Kızı F. Seniha Başer	3231	3262
İsparta Milletvekili İbrahim Demiralay Kızı R. Muazzez Aydemir	3231	3262

Aylık Sahiplerinin İsimleri	Aylık Göstergesi	
	01.01.2008-30.06.2008	01.07.2008-31.12.2008
İsparta Milletvekili Tahir Kucur Kızı Tuna Kucur	3231	3262
İsparta Milletvekili Tahir Kucur Kızı H. Gülten Şaklar	3231	3262
İçel Milletvekili Haydar Arslan Kızı Canan Aşkın	3231	3262
İçel Milletvekili Haydar Arslan Kızı Suzan Arslan	3231	3262
İçel Milletvekili Haydar Arslan Kızı Perihan Alev	3231	3262
İstanbul Milletvekili H. Hüsnü İşık Kızı S. Fikriye Kuyuş	3231	3262
Karasi Milletvekili İbrahim Cevdet Kızı Zariife Sarıbeyler	3231	3262
Kastamonu Milletvekili Sabri Dura Kızı F. Emise Çamlıca	3231	3262
Kayseri Milletvekili Osman Uşaklı Kızı Sabiha Çingilloğlu	3231	3262
Kayseri Milletvekili A. Hilmi Kalaç Kızı Sümer Kayalibay	3231	3262
Kayseri Milletvekili Rıfat Çelik Kızı V. Sevim Karakimseli	3231	3262
Kırşehir Milletvekili M. Sadık Savtekin Kızı Semiha Savtekin	3231	3262
Kütahya Milletvekili M. A. Cevdet Barlas Kızı E. Gülsevrim Barlas	3231	3262
Malatya Milletvekili Garip Ömer Kızı Emine Akıncı	3231	3262
Malatya Milletvekili Hüseyin Sıtkı Gür Kızı Nuriye İdri	3231	3262
Mardin Milletvekili İbrahim Turhan Kızı Neriman Turhan	3231	3262
Mardin Milletvekili İbrahim Turhan Kızı Ayhan Turhan	3231	3262
Menteşe Milletvekili H. Fahri Arslanlı Kızı Z. İclal Arslanlı	3231	3262
Mersin Milletvekili Tevfik Gençtürk Kızı Terviz Dinçer	3231	3262
Niğde Milletvekili M. Ragıp Soylu Kızı Bedia Şahenk	3231	3262
Saruhan Milletvekili İ. Süreyya Yiğit Kızı İ. Candan Yiğit	3231	3262
Saruhan Milletvekili Reşat Aybar Kızı Samime Kalkan	3231	3262
Siirt Milletvekili Necmettin Bilgin Kızı İsmet Bedük	3231	3262
Siirt Milletvekili Kadri Oktay Kızı Cavide Yasa	3231	3262
Siirt Milletvekili Kadri Oktay Kızı Beşire Kalkan	3231	3262
Siirt Milletvekili Nuri Bayram Kızı Fatma Cander	3231	3262
Siirt Milletvekili M. Sabri Baysan Kızı İstiklal Baysan	3231	3262
Sinop Milletvekili Abdullah Karabina Kızı Ziyet Kula	3231	3262

Aylık Göstergesi	Aylık Göstergesi	
	01.01.2008-30.06.2008	01.07.2008-31.12.2008
Aylık Göstergesi	Aylık Göstergesi	
	01.01.2008-30.06.2008	01.07.2008-31.12.2008
Sinop Milletvekili Mehmet Şerif Kızı N. Nefise Kayhan	3231	3262
Sivas Milletvekili Y. Ziyaettin Başara Kızı E. Lütfiye Başara	3231	3262
Sivas Milletvekili Rasim Başara Kızı Türkan Kınacı	3231	3262
Siverek Milletvekili Abdulgani Ensari Kızı B. Saadet Ensari	3231	3262
Siverek Milletvekili M. İhsan Sağlam Kızı R. Faize Gümüş	3231	3262
Şanlıurfa Milletvekili Salih Hayali Kızı Güldem Sayın	3231	3262
Ş. Karahisar Milletvekili M. N. Erberk Kızı Ülker Kılınç	3231	3262
Ş. Karahisar Milletvekili M. N. Erberk Kızı Suna Kor	3231	3262
Van Milletvekili Hakkı Ungan Kızı Ayten Ungan	3231	3262
Van Milletvekili Hakkı Ungan Kızı Selçuk Karaduman	3231	3262
Yozgat Milletvekili Y. Bahri Tatlıoğlu Kızı Fatma Süral	3231	3262
Milletvekili Halit Akmansu Kızı Muazzez Süman	3231	3262
Milletvekili Mulla Ali Güney Kızı Tolunay Güney	3231	3262
Milletvekili Ahmet Nafiz ÖZALP Kızı Nilüfer Furtun	3231	3262
I. Dönem Milletvekili Süddük Mumcu Kızı Muzaffer Mumcu	3231	3262
I. Dönem Milletvekili Mustafa Kızı İlhan Ekmekçioğlu	3231	3262
I. Dönem Milletvekili Kazım Özalp Kızı F. Güner Özalp	3231	3262
I. Dönem Milletvekili Süleyman Sırrı Kızı Gülbeke Aral	3231	3262
I. Dönem Milletvekili Süleyman Sırrı Kızı Lamia Esmer	3231	3262
I. Dönem Milletvekili M. Refik Kızı Türkan Çolaşan	3231	3262
I. Dönem Kastamonu Milletvekili A. Kadir Kemali Kızı N. Uğur Gürsu (Öğütçü)	3231	3262
I. Dönem Kastamonu Milletvekili A. Kadir Kemali Kızı A. Türkan Atagan	3231	3262
I. Dönem Van Milletvekili H. Sadek Kızı Sevinç Kutay	3231	3262
I. Dönem K. Sahip Milletvekili A. Nebil Kızı A. Fahrinisa Alpars	3231	3262
I. Dönem İçel Milletvekili Şevki Göklevent Kızı Aliye Şevki Gülnar	3231	3262
I. Dönem Ardahan Milletvekili Server Ahşkata Kızı Z. Belma Ahşkaatabekoğlu	3231	3262
I. Dönem Ardahan Milletvekili Server Ahşkata Kızı L. Nesrin Ahşkaatabekoğlu	3231	3262
I. Dönem Erzurum Milletvekili İsmail Naim Kızı Müsaemet Sanıvar	3231	3262
I. Dönem Lazistan Milletvekili Z. Abidin Başbuğoğlu Kızı N. Sevdâ Başbuğoğlu	3231	3262
I. Dönem Batum Milletvekili Edip Dinç Kızı Şükran Yavuzay	3231	3262
I. Dönem Milletvekili A. Hamdi Ülkümen Oğlu Atilla Ülkümen	3231	3262
I. Dönem Milletvekili Garip Ömer Kızı Emine Akıncı	3231	3262

B- Özel Kanunlara Göre Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlananlar

Aylık Göstergesi	Aylık Göstergesi	
	01.01.2008-30.06.2008	01.07.2008-31.12.2008
Aylık Göstergesi	Aylık Göstergesi	
	01.01.2008-30.06.2008	01.07.2008-31.12.2008
Embiya Çavuş	3275	5806
Hakkı Şenbur	3275	5806
Ali Tabak Eşi Zülfıye Tabak	3275	4645
Hacı Altuner Eşi Cemile Altuner	1062	4645
H. Daniş Tunalgil Eşi F. Firtuze Tunalgil	2097	4645
İbrahim Kalça Eşi Seyyare Kalça	682	4645
İsa Güney Eşi Gülçeyrek Güney	2378	4645
İsmail Şevket Erez Eşi F. Necla Erez	2097	4645
Kemal Bahadır Demir Eşi Melek Sına Baydar	1936	4645
Mehmet Akman Eşi Saniye Cebeçi	6576	4645
Mehmet Şanlı Baydar Eşi N. Güner Baydar	1936	4645
Mevlüt Meriç Eşi Fadime Şahin	1580	4645
Milazım Deniz Eşi Cevran Deniz	2998	4645
Oktar Cirit Eşi F. Gulen Cirit	2096	4645
Remzi Gürkan Eşi Saffet Gürkan	3275	4645
Tahir Ünlü Eşi Sultan Ünlü	167	4645
Talip Yener Eşi Saniye Kılıç Uysal	2097	4645
Yakup Örgü Eşi Hanife Örgü	870	4645
Yusufl Çelik Eşi K. Makbule Çelik	870	4645
Ahmet Hamdi Efendi Kızı Emel Çardak	330	3231
Ali Tabak Kızı Melek Tabak	3275	3231
Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Kızı Müşerref Gürenci	271	3231
Cemal Kaçar Kızı Zeynep Kaçar	3187	3231
Harun Atay Kızı Fatma Atay	6857	3231
H. Daniş Tunalgil Kızı H. Periel Tunalgil	2097	3231
Mehmet Kıran Kızı Telli Kıran	2884	3231
Mehmet Şanlı Baydar Kızı A. S. Leyla Baydar	1936	3231
Mehmet Şanlı Baydar Kızı Asuman Baydar	1936	3231

Aylık Sahiplerinin İsimleri	Dayandığı Kanun	Aylık Göstergesi	
		01.01.2008-30.06.2008	01.07.2008-31.12.2008
Mıhramın Deniz Kızı Maviş Deniz	2998	3231	3262
Kaşır Kaçar Kız Çeşmi Çadıcı	3258	3231	3262
Oktay Cirit Kız N. Ece Cirit	2096	3231	3262
Süleyman Kulaksız Oğlu Sadık Kulaksız	389	3231	3262
Tahir Ünlü Kız Şükran Ünlü	167	3231	3262
Tahir Ünlü Kız Elmas Keskintaş	167	3231	3262
Talıp Yener Annesi Nuriye Yener	2097	3231	3262
Talıp Yener Babası Sabri Yener	2097	3231	3262

C- 28/5/1986 tarihli ve 3292 sayılı Kanun gereğince Bakanlar Kurulu Kararıyla Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlananlar

Aylık Sahiplerinin İsimleri	Aylık Göstergesi	
	01.01.2008-30.06.2008	01.07.2008-31.12.2008
Abdullah Deliormanlı	5806	5862
Ahmet Kızılkaya	5806	5862
Ali Mutlutürk	5806	5862
Ali Şengüler	5806	5862
Arif Şentürk	5806	5862
Avni Veli Özgürer	5806	5862
Cevdet Gündüzlü	5806	5862
Eşref Özgür	5806	5862
Fehim Karaduman	5806	5862
Gültekin Karaman	5806	5862
Hacer Yücel	5806	5862
Hanifi Aktaş	5806	5862
Hasan Ayyıldız	5806	5862
Hayretin Öztürk	5806	5862
Hüseyin Babekoğlu	5806	5862
Hüsnü Kahveci	5806	5862
İbrahim Zafer	5806	5862
İsmail Şimşek	5806	5862
Mehmet Karaali	5806	5862
Mehmet Mumcuoğlu	5806	5862
Mümin Akkaş	5806	5862
Mümin Kaşmeroğlu	5806	5862
Nazım Başaran	5806	5862
Niyazi Özgür	5806	5862
Osman Onur	5806	5862
Ramadan Tunalı	5806	5862
Remzi Doğru	5806	5862
Remzi Öztürk	5806	5862

Aylık Sahiplerinin İsimleri	Aylık Göstergesi	
	01.01.2008-30.06.2008	01.07.2008-31.12.2008
Remzi Uçan	5806	5862
Rıdvan Kurtulmuş	5806	5862
Sabri İskender	5806	5862
Salahaddin Galip	5806	5862
Selim Savaş	5806	5862
Şaban Ergül	5806	5862
Şaban Güler	5806	5862
Şaban Özkan	5806	5862
Yakup Yıldırım Türkan	5806	5862
Yusuf Bilgiç	5806	5862
Yusuif Engin	5806	5862
Mahmut Onal (Bölükbaşı) Eşi Neziha Bölükbaşı	4645	4690
Mehmet Karasulu Eşi Ayşe Karasulu	4645	4690
Mümin Vatasever Eşi Zehra Vatasever	4645	4690
M. Fuat Giray Eşi Nermin Giray	4645	4690
M. Mümin Yakup Eşi Meryem Musaoğlu	4645	4690
Orhan Pandur Eşi Şaver Pandur	4645	4690
Sabit Hafızoğlu Eşi Hulusiye Hafızoğlu	4645	4690
Saffet Recep Eşi Zehra Saffetoğlu	4645	4690
Abdülkerim Zirhli Kızı Yurdagül Zirhli	3231	3262
Hüsnüye Atasoy Kızı Nevin Atasoy	3231	3262
Mehmet Öztürk Kızı Saniye Kayacan	3231	3262
Mehmet Nuri Ateşoğlu Kızı Mübeccel Ateşoğlu	3231	3262
Sabit Hafızoğlu Kızı Derya Hafızoğlu	3231	3262
Salih Sıtkı Fıstıker Kızı Fikriye Şen	3231	3262
Sezai Sanver Kızı Makbule Sanver	3231	3262
Sütcü İmam Kızı Duran Çıldemir	3231	3262
Veysel Şatroğlu Kızı Menekşe Süzer	3231	3262
Veysel Şatroğlu Kızı Zehra Başer	3231	3262

D- 11/10/1983 tarihli ve 2913 sayılı Kanun gereğince Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanan Dünya, Olimpiyat ve Avrupa Şampiyonluğu Kazanan Sporcular

Aylık Sahiplerinin İsimleri	Aylık Göstergesi	
	01.01.2008-30.06.2008	01.07.2008-31.12.2008
Ahmet Ak	5806	5862
Ahmet Ayık	5806	5862
Ahmet Enünlü	5806	5862
Ali Kayalı	5806	5862
Ali Yılmaztekin	5806	5862
Alp Kızılsu	5806	5862
Ali Rıza Alan	5806	5862
Ali Rıza Batur	5806	5862
A. Gazanfer Bilge	5806	5862
A. Nihat Kabanlı	5806	5862
Bayram Şit	5806	5862
Cemal Yenilmez	5806	5862
D. Ali Erbuş	5806	5862
Erol Koyuncu	5806	5862
Ertuğrul Gülcan	5806	5862
Eryetiş Kurtaral	5806	5862
Fevzi Şeker	5806	5862
Hakan İlhan Minare	5806	5862
Hamdullah Aykutluğ	5806	5862
Hasan Güngör	5806	5862
Hasan Sevinç	5806	5862
H. İlyas Alakoç	5806	5862
İbrahim Zengin	5806	5862
İsmet Altı	5806	5862
İsmail Oğan	5806	5862
Kazım Ayyaz	5806	5862
Kemal Sonunur	5806	5862
Köksal Özoğluöz	5806	5862

Aylık Sahiplerinin İsimleri	Aylık Göstergesi	
	01.01.2008-30.06.2008	01.07.2008-31.12.2008
Mehmet Esenceli	5806	5862
Metin Kaplan	5806	5862
Mithat Bayrak	5806	5862
Muharrem Canday	5806	5862
Murat Güllu	5806	5862
Mustafa Dağstanlı	5806	5862
Müzahir Sille	5806	5862
Nuri Eroğlu	5806	5862
Ömer Topuz	5806	5862
Remzi Musaoglu	5806	5862
Reşit Karabacak	5806	5862
Sefer Baygın	5806	5862
Sunay Bulut	5806	5862
S. Sırrı Acar	5806	5862
Tevfik Kış	5806	5862
Tulay Caner	5806	5862
Yaşar Yılmaz	5806	5862
Yılmaz Helvacıoğlu	5806	5862
Ahmet Bilek Eşi Ayten Bilek	4645	4690
Ali Adem Eşi Esmâ Şenyüzü	4645	4690
Celal Atik Eşi Nadiye Atik	4645	4690
Hasan Gemici Eşi Nezahat Gemici	4645	4690
Mahmut Atalay Eşi Perihan Atalay	4645	4690
Nasuh Akar Eşi Ayşe Akar	4645	4690
Nurettin Zafer Eşi Kıymet Zafer	4645	4690
Osman Akbaş Eşi Ayşe Akbaş	4645	4690
Rıza Doğan Eşi Nazmiye Doğan	4645	4690
Servet Meriç Eşi Bediâ Meriç	4645	4690

Aylık Sahiplerinin İsimleri	Aylık Göstergesi	
	01.01.2008-30.06.2008	01.07.2008-31.12.2008
Suat Kaledelen Eşi Z. Gönül Kaledelen	4645	4690
Ahmet Mersinli Kızı Dilara Mersinli	3231	3262
Ahmet Mersinli Kızı Lilvana Mersinli	3231	3262
Cemal Kılıç Kızı Yeter Kılıç	3231	3262
Halil Şükrü Kızı Zehra Savaşman	3231	3262
Mehmet Cavit Efenî Kızı Hülya Oktav	3231	3262
Mehmet Kartal Kızı Fiğen Özagil	3231	3262

EK: 6 Amerika-Türkiye Eğitim Anlaşması

1 U. S. T. 603

TURKEY

U. S. EDUCATIONAL COMMISSION

TIAS 2111

1 U. S. T. 603

December 27, 1949, Date-Signed

March 21, 1950, Date-In-Force

STATUS: [*1] Agreement and exchanges of notes signed at Ankara December 27, 1949; entered into force March 21, 1950. AGREEMENT between The Government of the United States of America and The Government of the Republic of Turkey for the use of funds made available in accordance with the Agreement signed in Cairo on February 27, 1946 by and between The Government of the United States of America and The Government of the Republic of Turkey Amerika Birlesik Devletleri Hukumeti ile Turkiye Cumhuriyeti Hukumeti arasinda 27 Subat 1946 tarihinde Kahire'de imza edilen Anlasma gereginde temin edilen paralarin kullanilmasina dair Amerika Birlesik Devletleri Hukumeti ile Turkiye Cumhuriyeti Hukumeti arasinda ANLASMA TEXT: The Government of the United States of America and the Government of the Republic of Turkey; Desiring to promote further mutual understanding between the peoples of the United States of America and the Republic of Turkey by a wider exchange of knowledge and professional talents through educational contacts; Considering that Section 32(b) of the United States Surplus Property Act of 1944, as amended by Public Law No. 584, 79th Congress, provides that the Secretary of State of the United States of America [*2] may enter into an agreement with any foreign government for the use of currencies or credits for currencies of such foreign government acquired as a result of surplus property disposals for certain educational activities; and Considering that under the provisions of Section 1 of the Agreement signed at Cairo on February 27, 1946 n1 by and between the Government of the United States of America and the Government of the Republic of Turkey (hereinafter designated “the Credit Agreement”) it is provided that the United States may at any

time, or from time to time, in any year, call for the payment in Turkish liras at the official rate of exchange of any amount or amounts up to one-half (1/2) of the then outstanding amount due under the credit granted by the terms of the Credit Agreement including the interest calculated to the date of payment; and that the amounts of Turkish liras so called for will be deposited in a special account in the Central Bank of the Republic of Turkey, and may be used, among other uses, for cultural, educational, and humanitarian purposes,

-----End Footnotes-----

[*3] Have agreed as follows: Article 1 There shall be established a commission to be known as the United States Educational Commission in Turkey (hereinafter designated “the Commission”) which shall be recognized by the Government of the United States of America and the Government of the Republic of Turkey as an organization created and established to facilitate the administration of the educational program to be financed by funds made available by the Government of the Republic of Turkey under the terms of this agreement. Except as provided in Article 3 hereof the Commission shall be exempt from the domestic and local laws of the United States of America as they relate to the use and expenditure of currencies and credits for currencies for the purposes set forth in the present agreement. The funds shall be regarded in the Republic of Turkey as the property of a foreign government. The funds made available under the present agreement by the Government of the Republic of Turkey, within the conditions and limitations hereinafter set forth, shall be placed at the disposal of the Commission or such other instrumentality as may be agreed upon by the Government of the United States of America [*4] and the Government of the Republic of Turkey for the purpose, as set forth in Section 32 (b) of the United States Surplus Property Act of 1944, as amended, of

(1) financing studies, research, instruction, and other educational activities of or for citizens of the United States of America in schools and institutions of higher learning located in Turkey or of the citizens of Turkey in United States schools and institutions of higher learning located outside the continental United States, Hawaii, Alaska (including the Aleutian Islands), Puerto Rico, and the Virgin Islands,

including payment for transportation, tuition, maintenance, and other expenses incident to scholastic activities, or

(2) furnishing transportation for citizens of Turkey who desire to attend United States schools and institutions of higher learning in the continental United States, Hawaii, Alaska (including the Aleutian Islands), Puerto Rico, and the Virgin Islands and whose attendance will not deprive citizens of the United States of America of an opportunity to attend such schools and institutions.

Article 2 In furtherance of the aforementioned purposes, the Commission may, subject to the provisions of Article [*5] 10 of the present agreement, exercise all powers necessary to the carrying out of the purpose of the present agreement, including the following:

(1) Authorize the Treasurer of the Commission or such other person as the Commission may designate to receive funds to be deposited in bank accounts in the name of the Treasurer of the Commission or such other person as may be designated. The appointment of the Treasurer or such designee shall be approved by the Secretary of State of the United States of America and he shall deposit funds received in a depository or depositories designated by the Secretary of State of the United States of America.

(2) Subject to the conditions and limitations set forth herein, authorize the Treasurer of the Commission or such other person as the Commission may designate to disburse funds and to make grants and advances of funds for the authorized purposes of the present agreement.

(3) Plan, adopt, and carry out programs, in accordance with the purposes of Section 32 (b) of the United States Surplus Property Act of 1944, as amended, and the purposes of the present agreement.

(4) Recommend to the Board of Foreign Scholarships, provided for in the [*6] United States Surplus Property Act of 1944, as amended, students, professors, research scholars, resident in Turkey, and institutions of Turkey qualified to participate in the program in accordance with the aforesaid Act.

(5) Recommend to the aforesaid Board of Foreign Scholarships such qualifications for the selection of participants in the programs as it may deem necessary for achieving the purpose and objectives of the Commission.

(6) Provide for periodic audits of the accounts of the Treasurer of the Commission as directed by auditors selected by the Secretary of State of the United States of America.

(7) Engage administrative and clerical staff and fix and authorize the payment of the salaries and wages thereof. Article 3 All expenditures authorized by the Commission shall be made pursuant to an annual budget to be approved by the Secretary of State of the United States of America pursuant to such regulations as he may prescribe. Article 4 The Treasurer of the Commission shall not enter into any commitments or create any obligation which shall bind the Commission in excess of the funds actually on hand, nor acquire, hold, or dispose of property except for the purposes [*7] authorized in the present agreement. Article 5 The Commission shall consist of eight members, four of whom shall be citizens of the United States of America and four of whom shall be citizens of Turkey. In addition, the principal officer in charge of the Diplomatic Mission of the United States of America to Turkey (hereinafter designated "Chief of Mission") shall be Honorary Chairman of the Commission. He shall cast the deciding vote in the event of a tie vote by the Commission and shall appoint the Chairman of the Commission. The Chairman as a regular member of the Commission shall have the right to vote. The Chief of Mission shall have the power to appoint and remove the citizens of the United States of America on the Commission, at least two of whom shall be officers of the United States Foreign Service establishment in Turkey. The Government of Turkey shall have the power to appoint and remove the citizens of Turkey on the Commission. The members shall serve from the time of their appointment until the following December 31 and shall be eligible for reappointment. Vacancies by reason of resignation, transfer of residence outside Turkey, expiration of service or otherwise, shall [*8] be filled in accordance with the appointment procedure set forth in this article. The members shall serve without compensation but the Commission is authorized to pay the necessary expenses of the members in attending the meetings of the Commission. Article 6 The Commission shall adopt such by-laws and appoint such committees as it shall deem necessary for the conduct of the affairs of the Commission. Article 7 Reports as directed by the Secretary of State of the United States of America shall be made annually on the activities of the Commission to the Secretary of State of the United States of America and the Government of the Republic of Turkey. Article 8 The principal office of the Commission shall be in the capital city of the Republic of

Turkey, but meetings of the Commission and any of its committees may be held in such other places as the Commission may from time to time determine, and the activities of any of the Commission's officers or staff may be carried on at such places as may be approved by the Commission. Article 9 The Commission may appoint an Executive Officer and determine his salary and term of service, provided, however, that in the event it is found to be impracticable [*9] for the Commission to secure an appointee acceptable to the Chairman, the Government of the United States of America may provide an Executive Officer and such assistants as may be deemed necessary to ensure the effective operation of the program. The Executive Officer shall be responsible for the direction and supervision of the Commission's programs and activities in accordance with the Commission's resolutions and directives. In his absence or disability, the Commission may appoint a substitute for such time as it deems necessary or desirable.

Article 10

The decisions of the Commission in all matters may, in the discretion of the Secretary of State of the United States of America, be subject to his review. Article 11 The Government of the Republic of Turkey shall, as and when requested by the Government of the United States of America for purposes of this agreement, deposit in a special account of the Treasurer of the United States of America in the Central Bank of the Republic of Turkey, amounts of currency of the Government of the Republic of Turkey up to an aggregate amount equivalent to \$ 500, 000 (United States currency), provided, however, that in no event shall a total amount [*10] of the currency of the Government of the Republic of Turkey, in excess of the equivalent of \$ 250, 000 (United States currency) be deposited during any single calendar year. The rate of exchange between currency of the Government of the Republic of Turkey and United States currency to be used in determining the amount of currency of the Government of the Republic of Turkey to be so deposited shall be that specified in Article 1, section 3 of the Credit Agreement. The Secretary of State of the United States of America will make available for expenditure as authorized by the Commission currency of the Government of the Republic of Turkey in such amounts as may be required for the purposes of this agreement but in no event in excess of the budgetary limitation established pursuant to Article 3 of the present agreement. Article 12 Wherever, in the present agreement, the term "Secretary of

State of the United States of America”is used, it shall be understood to mean the Secretary of State of the United States of America or any officer or employee of the Government of the United States of America designated by him to act in his behalf. Article 13 The present agreement may be amended by [*11] the exchange of diplomatic notes between the Government of the United States of America and the Government of the Republic of Turkey. Article 14 This agreement shall be subject to ratification by the Grand National Assembly of Turkey. It shall become effective on the day on which notice of such ratification is given to the Government of the United States of America.
n1

-----Footnotes----- n1
Entered into force Mar. 21, 1950, the date on which the Turkish Embassy at Washington notified the Department of State of the ratification of the agreement by the Grand National Assembly of Turkey.

-----End Footnotes----- IN
WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed the present agreement.

DONE at ANKARA, in duplicate, in the English and Turkish languages, this 27th day of December, 1949. Amerika Birlesik Devletleri Hukumeti ve Turkiye Cumhuriyeti Hukumeti; Egitim sahasinda yapilacak temaslara bilginin ve mesleki istidad sahiplerinin daha genis mikyasta mubadelesi suretile Amerika Birlesik Devletleri ve Turkiye [*12] Cumhuriyeti milletleri arasinda karsilikli anlasmayi daha ziyade inkisaf ettirmek arzusunda bulunduklarindan; 79-uncu Kongrece kabul edilen 584 sayili Kanun ile muaddel 1944 tarihli Birlesik Devletler Emval Fazlasina Muteallik Kanununun 32 (b) faslinin, Amerika Birlesik Devletleri Disisleri Bakaninin emval fazlasinin elden cikarilmasindan iktisap edilen herhangi bir ecnebi Hukumet parasi veya para kredilerinin bazi egitim faaliyetleri icin kullanilmasi zimminda mezkur Hukumetle bir anlasmaya girisebilecegini derpis eylemekte oldugunu mutalaa ederek; ve Amerika Birlesik Devletleri Hukumeti ile Turkiye Cumhuriyeti Hukumeti arasinda 27 Subat 1946 tarihinde Kahire'de imza olunan Anlasmanin (ki asagida “Kredi Anlasmasi”ismile anilmistir) Inci fasli ahkami geregince Amerika Birlesik Devletlerinin herhangi bir sene zarfinda, herhangi bir tarihte,

veya zaman zaman, tediye tarihinde hesap edilen faiz de dahil olmak üzere, Kredi Anlaşmasının ahkaminca verilen kredi gereğince o tarihte ödenmesi matlup bakiye yekunun yarısına kadar herhangi bir meblagin veya meblagların resmi rayic üzerinden Türk Lirası olarak tediyesini isteyebileceği, ve bu suretle talep olunan Türk Lirası meblaglarının Türkiye [*13] Cumhuriyeti Merkez Bankasında hususi bir hesaba yatırılarak, diğer maksatlar meyanında kültür, eğitim ve insani gayeler için kullanılabilmesi tasrih edilmiş bulunduğunu nazari itibara alarak, Aşağıdaki hususlarda mutabik kalmışlardır: Madde 1 Türkiye'de Birleşik Devletler Eğitim Komisyonu (ki aşağıda "Komisyon" isimle anılmıştır) namı altında bir Komisyon teşkil olunacak ve bu Komisyon işbu Anlaşmanın hükümleri dairesinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından temin edilen paralarla finanse edilecek olan eğitim programının idaresini kolaylaştırmak için ihdas ve tesis edilmiş bir teşekkül olarak Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri tarafından tanınacaktır. Bu Anlaşmanın 3üncü maddesinde derpis olunan hüküm mustesna olmak üzere, Komisyon, işbu Anlaşmada tesbit edilen gayeler için tahsis edilen paralar ve para kredilerinin istimal ve sarfına muteallik hususlarda Amerika Birleşik Devletlerinin dahili ve mahalli Kanunlarından muaf bulunacaktır. Bu paralar Türkiye Cumhuriyeti dahilinde yabancı bir Hükümete ait emval olarak telakki olunacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından işbu Anlaşma gereğince temin edilen paralar, muaddel 1944 tarihli Birleşik Devletler [*14] Emval Fazlasına Muteallik Kanununun 32 (b) faslında tasrih edildiği vechile, aşağıda tesbit edilen şartlar ve hadler dairesinde, zirdeki maksadlar için, Komisyonun, veya Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri arasında takarrur edecek herhangi diğer bir teşekkülün emrine amade kılınacaktır:

(1) Türkiye'de kain okul ve yüksek öğretim müesseselerinde Amerika Birleşik Devletleri vatandaşları tarafından veya bunlar namına yapılacak tahsil, araştırma, öğretim, ve sair eğitim faaliyetlerini veya nefsi Birleşik Devletler, Hawaii, Alaska (Aleutian Adaları dahil), Puerto Rico ve Virgin Adaları haricinde kain Birleşik Devletler okul ve yüksek öğretim müesseselerinde Türkiye vatandaşlarının tahsil, araştırma, öğretim ve sair eğitim faaliyetlerini, nakliye, tahsil ücreti, maaş ve öğretimle ilgili diğer masrafların tediyesi de dahil olmak üzere, finanse etmek, veya

(2) Nefsi Birlesik Devletler, Hawaii, Alaska (Aleutian Adalari dahil), Puerto Rico ve Virgin Adalarinda kain Birlesik Devletler okul ve yuksek ogretim muesseselerine devam etmek arzusunda bulunan Turkiye vatandaslarinin, bu muesseselere devamlari Amerika Birlesik Devletleri vatandaslarini bu kabil okul ve [*15] muesseselere devam imkanlarindan mahrum kilmamak sartiyle, seyahat imkanlarini temin etmek.

Madde 2 Komisyon, yukarida zikredilen gayelerin temini icin, isbu Anlasmanin 10-uncu maddesindeki hukumler dairesinde, bu Anlasma ile derpis edilen gayenin tahakkuku zimminda, asagida sayilanlar da dahil olmak uzere, luzumlu bilcumle yetenekleri kullanabilir:

(1) Komisyon Veznedarini veya Komisyon tarafından tensip edilecek diger bir sahsi, mezkur Veznedar veya diger sahis namina acilacak Banka hesaplarina yatirilmak uzere, para tesellumune mezun kilmak, Veznedarin veya bu suretle memur kilinan sahsin tayini Amerika Birlesik Devletleri Disisleri Bakani tarafından tasvip edilecek ve tesellum edilen paralar Amerika Birlesik Devletleri Disisleri Bakani tarafından tesbit edilecek bir depoziter veya depoziterler nezdine yatirilacaktır.

(2) Isbu Anlasmada tesbit edilen sart ve kayitlar dahilinde, isbu Anlasma ile kabul edilen gayelerin tahakkuku icin, tediyat yapilmasina, para ba gislarinda bulunulmasina ve avans verilmesine Komisyon Veznedarini veya Komisyonca tensip edilecek diger bir sahsi yetenekli kilmak.

(3) Muaddel 1944 tarihli Amerika Birlesik Devletleri Emval Fazlasina Muteallik [*16] Kanununun 32 (b) faslinda tasrih olunan gayeler ve isbu Anlasma ile tayin edilen maksatlar dairesinde programlar tanzim etmek, bunlari kabul ve tatbik etmek.

(4) Muaddel 1944 tarihli Amerika Birlesik Devletleri Emval Fazlasina Muteallik Kanununda tasrih olunan Ecnebilere Ait Burslar Heyetine yukarida zikredilen Kanun gereginde programa istihak icin ehliyetli Turkiye'de mukim talebe, profesör, arastirma bilginleri ve Turkiye muesseselerini tavsiye etmek.

(5) Komisyonun maksat ve gayelerine erisilmesi icin programa istihak edeceklerin intihabinda riayet edilmesini luzumlu gorecegi evsaf ve serait hakkında yukarida ismi gecen Ecnebilere Ait Burslar Heyetine tavsiyelerde bulunmak.

(6) Amerika Birlesik Devletleri Disisleri Bakani tarafından secilecek murakiplarin tayin edecegi sekilde Komisyon Veznedarinin hesaplarinin muayyen devrelerde kontrolunu temin etmek.

(7) Idare ve buro memurlarini tayin etmek, maas ve ucretlerini tesbit ederek tesviyesine mezuniyet vermek.

Madde 3 Komisyonca tasvip edilen bilumum sarfiyat, Amerika Birlesik Devletleri Disisleri Bakaninin kabul edecegi senelik bir butce ve tesbit edebilecegi nizamname mucibince ifa olunacaktır. Madde 4 Komisyon Veznedari, [*17] fiilen mevcut paralarin fevkinde olarak Komisyonu ilzam edecek hicbir teahhude girisemiyecegi veya bir mukellefiyet ihdas edemiyecegi gibi, isbu Anlasma ile tasvip edilen maksatlara matuf olanlar mustesna olmak uzere diger emval istira ve tasarruf edemez, veya elden cikaramaz. Madde 5 Komisyon, dordu Amerika Birlesik Devletleri vatandasi ve dordu Turkiye Cumburiyeti vatandasi olmak uzere sekiz azadan mutessekkil bulunacaktır. Bunlara ilaveten Amerika Birlesik Devletlerinin Turkiye'deki diplomatik heyetinin basi (ki asagida "Misyon Sefi"ismile anilacaktır) Komisyonun fahri Baskani olacaktır. Misyon Sefi Komisyonda reylerin tesavisi halinde kat'i reyi verecek ve Komisyon Baskanini tayin edecektir. Baskan, Komisyonun fiili azasi sifatile rey hakkini haiz bulunacaktır. Misyon Sefi, en az ikisi Amerika Birlesik Devletlerinin Turkiye'deki Hariciye teskilatinin muvazzaf memurlarindan olmak uzere, Komisyondaki Birlesik Devletler vatandaslarini tayin ve tebdil etmek selahiyetini haiz olacaktır. Turkiye Cumhuriyeti Hukumeti Komisyondaki Turkiye vatandaslarini tayin ve tebdil selahiyetini haiz bulunacaktır. Azalar, tayin edildikleri tarihten itibaren muteakip 31 Aralik tarihine kadar ifayi vazife [*18] edecekler ve tekrar tayin edilebileceklerdir. Istifa, ikamet mahallinin Turkiye haricine nakli, vazife muddetinin hitama ermesi sebeblerile veya sair suretle vukubulacak munhaller, bu madde ile tesbit edilen hukumler dairesinde doldurulacaktır. Azalar, ucretsiz olarak ifayi vazife edeceklerdir. Bununla beraber Komisyon, azalarin toplantilarda hazır bulunmalarina muktazi masraflarin odemege selahiyettardir. Madde 6 Komisyon, islerinin tedviri icin luzum gorecegi nizamnameleri kabul ve icap eden Komiteleri tayin edecektir. Madde 7 Amerika Birlesik Devletleri Disisleri Bakani tarafından tayin edilecek sekilde Komisyonun faaliyeti hakkında her sene bir rapor tanzim edilerek Amerika Birlesik Devletleri Disisleri Bakanina ve Turkiye Cumhuriyeti Hukumetine tevdi olunacaktır. Madde 8 Komisyonun merkezi, Turkiye Cumhuriyetinin baskentinde bulunacaktır. Ancak Komisyonun veya

Komitelerinden herhangi birinin toplantilari, Komisyonun icabi hale gore tesbit edecegi diger mahallerde akdedebilecegi gibi Komisyon amir ve memurlarindan herhangi biri Komisyonca tensip edilecek mahallerde icrayi faaliyet edebilecektir. Madde 9 Komisyon bir Mudur tayin ve onun maas ve hizmet muddetini tesbit edebilir. [*19] Ancak Komisyonun, Baskanca kabule sayan bir Mudur tayin etmegi imkansiz buldugu hallerde, Amerika Birlesik Devletleri Hukumeti, programin elverisli bir sekilde tatbikini mumkun kilmak icin, luzumlu gorulebilecek bir Mudur ile Muavinlerini temin edebilecektir. Mudur, Komisyon program ve faaliyetlerinin, Komisyonun kararlariyle talimati dairesinde, tedvir ve murakabesinden mesul olacaktir. Mudurun gaybubeti veya mazereti halinde Komisyon munasip veya muvafik gorecegi muddet icin yerine bir vekil tayin edebilir. Madde 10 Amerika Birlesik Devletleri Disisleri Bakani, tensip ettigi takdirde, Komisyonun her husustaki kararlari gozden gecirebilir. Madde 11 Turkiye Cumhuriyeti Hukumeti, isbu Anlasmanin gayelerinin tahakkuku zimminda, Amerika Birlesik Devletleri Hukumetince talep vukubuldukca, umumi yekunu azami (Birlesik Devletler parasi) 500. 000 dolara tekabul edecek meblaglari Turkiye Cumhuriyeti Hukumeti parasi olarak Turkiye Cumhuriyet Merkez Bankasi nezdinde Amerika Birlesik Devletleri Hazine Muduru namina hususi bir hesaba yatiracaktir. Su kadar ki, munferid bir takvim senesi zarfında yatirilacak Turkiye Cumhuriyeti Hukumeti parasinin yekunu (Birlesik Devletler parasi) 250. 000 dolar [*20] mukabilini hicbir suretle tecavuz etmiyecektir. Bu sekilde yatirilacak olan Turkiye Cumhuriyeti Hukumeti parasi mikdarinin tesbiti icin tatbik olunacak olan Turkiye Cumhuriyeti Hukumeti parasi ile Birlesik Devletler parasi arasindaki rayic, Kredi Anlasmasinin 1-inci maddesinin 3-uncu faslinda tasrih edilen rayic olacaktir. Amerika Birlesik Devletleri Disisleri Bakani bu Anlasmanin gayelerini temin icin iktiza edecek mebaligi Komisyonca tasvip edilen sekilde sarfedi lmek uzere Turkiye Cumhuriyeti Hukumeti parasi ile temin edecektir. Bununla beraber bu mebalig, isbu Anlasmanin 3-uncu maddesi mucibince tesbit olunan butce haddini hicbir suretle asmiyacaktir. Madde 12 Isbu Anlasmanin her neresinde zikredilmis olursa olsun “Amerika Birlesik Devletleri Disisleri Bakani”tabirinden Amerika Birlesik Devletleri Disisleri Bakani veya kendisi tarafından namina hareket etmek uzere tayin edilmis Amerika Birlesik Devletleri Hukumetine mensup herhangi amir veya memur oldugu anlasilacaktir. Madde 13 Isbu Anlasma Turkiye Cumhuriyeti ve Amerika Birlesik

Devletleri Hukümetleri arasında diplomatik notalar teatisile tadil edilebilecektir. Madde 14

Isbu Anlasma Turkiye Buyuk Millet Meclisinin tasdikine [*21] sunulacak ve tasdik edildiği Amerika Birlesik Devletleri Hukümetine teblig olurdugu gun yururluge girecektir. ISBU HUSUSATI TASDIK ETMEK UZERE alakadar Hukümetler tarafından usulu dairesinde selahiyettar kilinmis olan zirdeki imza sahipleri bu Anlasmayi imza etmislerdir. Ankara'da 27 Aralik 1949 tarihinde ikiser nusha olarak, Turkce ve Ingilizce lisanlarında tanzim kilinmistir. The American Ambassador to the Secretary General, Turkish Ministry of Foreign Affairs EMBASSY OF THE UNITED STATES OF AMERICA Ankara, December 27, 1949

No. 1866

EXCELLENCY, I have the honor to refer to the agreement between the Government of the United States of America and the Government of the Republic of Turkey, signed at Ankara today, for the use of funds made available in accordance with the agreement signed in Cairo on February 27, 1946, between the Government of the United States of America and the Government of the Republic of Turkey, and to confirm that the funds placed at the disposal of the Treasurer of the Commission in accordance with the above-mentioned agreement will be used exclusively in Turkish Liras and that no requests will be made to the Turkish Ministry of Finance for the conversion [*22] into foreign exchange of any part of the said funds. Please accept, Excellency, the renewed assurance of my highest consideration. The Secretary General, Turkish Ministry of Foreign Affairs, to the American Ambassador TURKIYE CUMHURİYETİ DISISLERİ BAKANLIĞI Ankara, 27 Aralik 1949

No: 57231/212

Ekselans, Muhteviyati asagida dercedilmis olan bugunku tarihli notanizi aldigimi Ekselansiniza bildirmekle seref kesbeylerim: "Amerika Birlesik Devletleri Hukümeti ile Turkiye Cumhuriyeti arasında 27 Subat 1946 tarihinde Kahire'de imza edilen Anlasma

geregince temin edilen paraların kullanılmasına dair Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında bugün Ankara'da imza edilen Anlaşmaya atf ile şeref kesbeyler ve yukarıda ismi geçen Anlaşma mucibince Komisyon Veznedarının emrine tahsis edilen paraların munhasıran Türk Lirası olarak kullanılacağını ve mezkur paraların her hangi bir kısmının yabancı dövize tahvili hususunda Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığında her hangi bir talepte bulunulmayacağını teyid ederim. ”Mezkur nota muhteviyatını kaydeder ve yüksek saygılarımın kabulunu rica eylerim, Ekselans.

REPUBLIC OF TURKEY MINISTRY OF [*23] FOREIGN AFFAIRS

No. 57231/212 ANKARA, December 27, 1949

EXCELLENCY, I have the honor to communicate to Your Excellency the receipt of your note of today's date, the text of which is inserted below: “I have the honor to refer to the agreement between the Government of the United States of America and the Government of the Republic of Turkey, signed at Ankara today, concerning the use of funds made available in accordance with the agreement signed in Cairo on February 27, 1946, between the Government of the United States of America and the Republic of Turkey and to confirm that the funds placed at the disposal of the Treasurer of the Commission in accordance with the above-mentioned agreement will be used exclusively in Turkish Liras and that no request will be made to the Ministry of Finance of the Republic of Turkey regarding the conversion into foreign exchange of any part of the said funds. ”I have taken cognizance of the contents of the aforementioned note and beg Your Excellency to accept my highest consideration. The Secretary General, Turkish Ministry of Foreign Affairs, to the American Ambassador TURKIYE CUMHURİYETİ DISİSLERİ BAKANLIĞI Ankara, 27 Aralık 1949 No: [*24] 57230/211

Ekselans, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 27 Şubat 1946 tarihinde Kahire'de imza edilen Anlaşma gereğince temin edilen paraların kullanılmasına dair

Turkiye Cumhuriyeti Hukumeti ile Amerika Birlesik Devletleri Hukumeti arasinda bugun Ankara'da imza edilen Anlasmaya atf ile seref kesbeyler ve bugunku tarihli Anlasma geregince kendilerine bagis yapilan kimselere vaki tediyelerin Turkiye'de elyevm mer'i veya ileride vazedilecek her nevi vergi mukellefiyetleri dolayisile kesintiye tabi tutulmaması zimmında alakadar Turkiye makamlari tarafından icab eden tedabirin alınacagini ve bu suretle bagis yapilan kimselerin mevdu vazifelerinin ifasi hususunda kendilerine tahsis edilen meblaglardan tam olarak istifade edeceklerini teyid ederim. Yuksek saygilarimin kabulunu rica ederim, Ekselans.

REPUBLIC OF TURKEY MINISTRY OF FOREIGN
AFFAIRS

No. 57230/211 ANKARA, December 27, 1949

EXCELLENCY, I have the honor to refer to the agreement between the Government of the Republic of Turkey, and the Government of the United States of America, signed in Ankara today, concerning the use of funds made available in accordance [*25] with the agreement signed in Cairo on February 27, 1946, between the Government of the Republic of Turkey and the Government of the United States of America and to confirm that the necessary measures will be taken by the competent Turkish authorities to the end that payments made to grantees under the agreement of today's date will not be subject to deduction owing to tax obligations effective in Turkey at present or to be imposed in the future and that grantees will thus make full use of the funds allotted to them with respect to accomplishing their assigned tasks. The American Ambassador to the Secretary General, Turkish Ministry of Foreign Affairs EMBASSY OF THE UNITED STATES OF AMERICA

No. 1867 Ankara, December 27, 1949.

EXCELLENCY, I have the honor to acknowledge the receipt of Your Excellency's note of today's date, which reads as follows:

“I have the honor to refer to the agreement between the Government of the Republic of Turkey and the Government of the United States of America, signed at Ankara today, for the use of funds made available in accordance with the agreement signed in Cairo on February 27, 1946, between the Government of the Republic of Turkey and [*26] the Government of the United States of America and to confirm that the necessary arrangements will be made by the competent Turkish authorities to the end that payments made to grantees under the agreement of today's date will not be curtailed by Turkish taxation of any nature, present or future, and that grantees will thus enjoy the use of the full amount of the sums allotted to them in the accomplishment of their assigned tasks. ”

I have taken due note of the contents of Your Excellency's communication. Please accept, Excellency, the renewed assurance of my highest consideration. SIGNATORIES: FOR THE GOVERNMENT OF THE UNITED STATES OF AMERICA: GEORGE WADSWORTH [SEAL] FOR THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF TURKEY: Z AKDUR [SEAL] Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına: Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti adına: GEORGE WADSWORTH

His Excellency FAIK ZİHNİ AKDUR, Secretary General, Ministry of Foreign Affairs, Ankara.

Ekselans George Wadsworth, Amerika Birleşik Devletleri Büyük Elçisi Ankara Z AKDUR

His Excellency GEORGE WADSWORTH, Ambassador of the United States of America Ankara

(Türkiye Cumhuriyeti ve ABD arasında yapılan Eğitim Anlaşması, ET: 02. 12. 2018. Photos. state. gov>libraries>turkey>pdf)

EK: 7 İncelenen Kitaplardan Örnekler

